

Luonnos 2.11.2009

Hallituksen esitys Eduskunnalle pelastuslaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Pelastuslain uudistamisen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelmassa, valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytyssä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ja sisäasiainministeriön hyväksymässä väestön suojaamisen strategiassa asetettuja tavoitteita, jotka koskevat onnettomuuksien ehkäisyä, väestönsuojelujärjestelmää ja väestönsuojien rakentamista.

Esityksessä on otettu huomioon vuonna 2004 alueellistetun pelastustoimen järjestelmän kehittämistarpeet ja pelastuslain säännösten ajantasaisuus on tarkistettu kauttaaltaan.

Säännöksiä on uudistettu erityisesti onnettomuuksien ehkäisyä ja asumisturvallisuutta koskevan sääntelyn osalta. Onnettomuuksien ehkäisyssä ehdotetaan siirryttäväksi nykyisestä palotarkastuksiin perustuvasta toiminnasta riskien arviointiin perustuvaan valvontaan. Pelastuslaitokset suorittavat valvontaa määrääjäksi vahvistetun valvontasuunnitelman mukaisesti. Palotarkastukset muuttuvat maksullisiksi. Hoito- ja hoivalaitoksissa on laadittava poistumisturvallisuusselvitys ja jos turvallisuudessa on puutteita, voidaan tilat tapauskohtaisesti määrätä suojaamaan automaattisella sammutuslaitteistolla, jollei poistumisturvallisuusselvityksen perusteella voida osoittaa muita keinoja riittävän turvallisuuden saavuttamiseksi.

Uudella sääntelyllä parannetaan sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä.

Väestönsuojien rakentamista koskevat säännökset on uudistettu ja rakentamisvelvoitteen perusteena olevia pinta-alamääriä korotettu nykyisestä. Myös nykyisestä jäykästä keskushallintojohtoisesta suojelukohteiden määräämisestä ja yleisten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaan. Peruskorjattavien vanhojen rakennusten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaan ja vanhojen väestönsuojien kunnostamista vallitsevien uhkakuvien vaatimusten mukaiseksi tehostetaan.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ (1)

SISÄLLYS (2)

YLEISPERUSTELUT (4)

1 Nykytila (4)

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö (4)

Pelastustoimen lainsäädännön kehittyminen viimeisen vuosikymmenen aikana (4)

Vastuu pelastustoimen viranomaistehtävistä (4)

Pelastustoiminta (5)

Onnettomuuksien ehkäisy ja palotarkastukset (5)

Omatoiminen varautuminen (8)

Väestönsuojelu ja väestönsuojien rakentaminen (9)

Pelastustoimen koulutusjärjestelmä (10)

Nuohoustoiminta (10)

Vastuu pelastustoimen kustannuksista ja maksut (10)

Pelastustoimen henkilökisterit (11)

Muu sääntely pelastuslaissa (11)

Pelastustoimi ja väestönsuojelu Ahvenanmaan maakunnassa (11)

Eräitä muita pelastustoimen tehtäviin liittyviä säädöksiä (12)

1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö (12)

Onnettomuuksien ehkäisy (13)

Väestönsuojelu (13)

1.3 Nykytilan arviointi (14)

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset (19)

2.1 Tavoitteet (19)

2.2 Keskeiset ehdotukset (19)

3 Esityksen vaikutukset (25)

3.1 Taloudelliset vaikutukset (25)

Yleistä kunnallisten viranomaisten suoritteiden maksullisuudesta (25)

Palotarkastusten maksullisuus (26)

Hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimuksesta aiheutuvat kustannukset (26)

Paloilmoittimen erheellisestä toiminnasta perittävä maksu (27)

Väestönsuojien rakentamisen kustannukset (28)

Sopimuspalokuntien työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset (29)

Pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeuden maksuttomuus (29)

Sammutusvesijärjestelyiden kustannukset (30)

Viranomaisradioverkon käytettävyyttä koskevien erityisten turvallisuusvaatimusten kustannukset (31)

Pelastustoimintaan liittyvän tapaturman korvaaminen valtion varoista (31)

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan (31)

3.3 Ympäristövaikutukset (32)

3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset (32)

4 Asian valmistelu (33)

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto (33)

4.2 Lausunnot (33)

5 Riippuvuus muista esityksistä (33)

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT (34)

1 Lakiehdotukset perustelut (34)

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset (104)

3 Voimaantulo (105)

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys (105)

Yleistä (105)

Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen (105)

Liikkumisvapaus (106)

Yksityiselämän suoja (107)

    Rekisterit (107)

    Kotirauha (107)

Omaisuuksien suoja (108)

    Käyttönotto-oikeus (108)

    Hankintavelvollisuus (109)

LAKIEHDOTUS (111)

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Pelastustoimen lainsäädännön kehittyminen viimeisen vuosikymmenen aikana

Syyskuun 1999 alussa voimaan tulleella pelastustoimilaille (561/1999) korvattiin vuonna 1975 annettu laki palo- ja pelastustoimesta (559/1975) ja vuonna 1958 annettu väestönsuojelulaki (438/1958). Uudistuksessa koottiin silloiset normaaliolojen ja poikkeusolojen järjestelyjä koskevat säännökset samaan lakiin sekä saatettiin säädökset ajan tasalle suhteessa muuhun lainsäädäntöön.

Pelastustoimilaille pyrittiin edistämään kuntien yhteistoimintaa poistamalla mahdollisimman pitkälti kuntien yhteistyön esteet pelastustoimen tehtävien hoitamisessa. Hälytystehtävät hoidettiin pelastustoimilain aikaan jo pääsääntöisesti kuntarajoista riippumatta lähimmän tarkoituksenmukaisen yksikön periaatteella.

Pelastustoimilain mukaisin vapaaehtoisin yhteistyöjärjestelyin ei kuitenkaan syntynyt riittävää pysyvää kuntien yhteistoimintaa pelastustoimen tehtävien hoitamisessa. Kuntakohtaisen pelastustoimen järjestelmän puitteissa ei ollut mahdollisuuksia kehittää pelastustointia riittävän monipuoliseen onnettomuusriskien hallintaan ja onnettomuuksien torjumiseen sekä suunnata riittävästi voimavaroja turvallisuustyön kehittämiseen. Valtaosa kunnista oli taloudellisesti ja toiminnallisesti liian pieniä perusyksiköitä pelastustoimen tarkoituksenmukaiseen ja tehokkaaseen järjestämiseen. Pelastuslaitosten voimavarojen puute näkyi muun muassa lakisääteisten palotarkastusten hoitamisessa esiintyneissä puutteissa. Onnettomuuksien ehkäisyä koskevassa järjestelmässä ja säädöksissä samoin kuin yhteistyössä onnettomuuksien ehkäisemiseen osallistuvien eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa todettiin jo tuolloin kehittämistarpeita.

Pelastustoimen järjestelmän kehittämiseksi säädettiin laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta (1214/2001), joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002. Lain mukaan kuntien tuli järjestää kunnan pelastustoimen palvelujen tuottaminen yhteistoiminnassa valtioneuvoston määräämillä pelastustoimen alueilla 1 päivästä tammikuuta 2004 lukien. Valtioneuvosto päätti 7 päivänä maaliskuuta 2002 maan jaettavaksi 22:een pelastustoimen alueeseen.

Pelastuslaki korvattiin uuden alueellisen pelastustoimen järjestelmän myötä nykyisin voimassa olevalla pelastuslailla (468/2003). Pelastustoimen alueellistaminen edellytti pelastustoimilain säännösten muuttamista uutta alueellista järjestelmää vastaaviksi, vaikka pelastustoimen tehtävät pysyivät sinänsä ennallaan. Säännöksiä tarkistettiin yleisemminkin pelastuslain säätämisen yhteydessä. Erityisesti onnettomuuksien ehkäisyä ja palotarkastustoimintaa koskevaan sääntelyyn jäi kuitenkin vielä kehittämistarpeita.

Vastuu pelastustoimen viranomaistehtävistä

Pelastuslaki on pelastustoimintaa, onnettomuuksien ehkäisyä ja väestönsuojelua sääntelevä yleislaki.

Pelastuslaissa määritellään eri tahojen vastuut pelastustoimen tehtävien hoitamisessa. Alueen pelastustoimi sekä sen pelastuslaitos ja sopimuspalokunnat hoitavat pääosan pelastustoimen tehtävistä. Pelastuslaki sisältää myös säännökset pelastustoimen palvelutasovaatimuksesta ja pelastustoimen alueiden yhteistoiminnasta. Lain mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata onnettomuusuhkia ja alueen pelastustoimen on tehtävä päätös pelastustoimen palvelutasosta pelastustoimen alueeseen kuuluvia kuntia kuultuaan.

Sisäasiainministeriön tehtävänä on johtaa ja valvoa pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa sekä huolehtia pelastustoimen valtakunnallisista järjestelyistä. Aluehallintoviraston keskeisin tehtävä pelastustoimessa on valvoa laissa säädetyn alueen pelastustoimen palvelutason toteutumista. Pelastusviranomaisten ohella myös muut viranomaiset ovat velvollisia osallistumaan pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun siten kuin niiden tehtävistä kunkin toimialan säädöksissä tai muussa lainsäädännössä säädetään.

Pelastustoiminta

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavia toimenpiteitä. Pelastuslain pelastustoiminta-luvussa määritellään pelastustoiminnan sisältö, pelastustoiminnan johtaminen ja pelastustoiminnan johtajan toimivaltuudet sekä velvollisuus osallistua pelastustoimintaan. Laissa on myös säännökset kansainvälisestä pelastustoiminnasta. Pelastuslain mukaan kunta huolehtii alueellaan sammuksen veden järjestämisestä alueen pelastustoimen tarpeisiin. Vastuu tulipalojen jälkiraivauksesta ja -vartioinnista on säädetty kohteen omistajan ja haltijan vastuulle.

Vuonna 2008 pelastuslaitoksilla oli yhteensä 20 314 tehtävää, jotka perustuivat automaattisen paloilmotuslaitteiston antamaan hälytykseen. Näistä hälytyksistä 98 prosenttia oli tarkistus- ja varmistustehtäviä, jotka eivät johtaneet kohteessa pelastustoimintaan. Rakennuspaloista 504 oli sellaista, joihin hälytys tuli ensimmäisenä automaattisesta paloilmotinlaitteistosta.

Erheellisten palohälytysten takia ajetaan vuosittain noin 20 000 hälytysajoa. Hälytysajo lisää tieliikenteen onnettomuusriskejä. Erheellisten palohälytysten johdosta pelastustoimen valmius vastata todellisiin onnettomuuksiin myös heikkenee pelastusyksiköiden ollessa sidottuna erheellisiin automaattisiin paloilmoituksiin.

Paloilmotinlaitteistojen erheellisiä hälytyksiä aiheuttavat vanhentunut tekniikka tai laitteiston soveltumattomuus suojattavien tilojen toimintaan, ilmaisimien sijoittaminen väärin paikkoihin, huollon laiminlyönti sekä laitteistojen toiminnasta vastaavien piittaamattomuus. Kaikkien kiinteistöjen turvallisuusorganisaatiot eivät tunne laitteistoja tai tilojen käyttäjiä ei ole koulutettu toimimaan siten, etteivät he omalla toiminnallaan aiheuttaisi erheellisiä hälytyksiä. Erheellisistä paloilmoituksista noin 500 aiheutuu ilkevallasta, 2300 huolimattomuudesta korjaus- ja rakennustöissä. Savu tai pöly on tilastoitu syyksi erheelliseen paloilmoitukseen noin 3000 tapauksessa. Ruuan valmistus aiheuttaa vuosittain noin 3000 turhaa hälytystä.

Onnettomuuksien ehkäisy ja palotarkastukset

Tulipalojen ehkäisyn lisäksi pelastuslakia sovelletaan myös muiden onnettomuuksien ehkäisyyn, jollei muussa laissa tai asetuksessa toisin säädetä. Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat yleisluontoisesti myös muiden onnettomuuksien kuin tulipalojen ehkäisyyn liittyvästä viranomaisyhteistyöstä. Palotarkastusten yhteydessä pelastusviranomaiset kiinnittävät huomiota

myös muiden onnettomuuksien kuin tulipalojen ehkäisyyn. Erityislainsäädännössä voidaan säätää tarkemmin toiminnanharjoittajien ja muiden viranomaisten velvoitteista erityyppisten onnettomuuksien ehkäisyssä. Tällaisia velvoitteita on annettu muun muassa kaivostoimintaa, patoturvallisuutta, ydinvoiman käyttöä ja tulvasuojelua koskevassa lainsäädännössä.

Pelastuslain mukaiseen onnettomuuksien ehkäisyyn luetaan onnettomuuksien yleinen ehkäisy ja siihen liittyvä viranomaisten yhteistyö, rakennusten turvallinen käyttö, viranomaisvalvonta, valistus, neuvonta sekä tulen ja palovaarallisten aineiden ja laitteiden huolellinen käsittely.

Pelastuslaissa on säännöksiä yleisestä paloturvallisuudesta, rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuudesta sekä yleisestä huolellisuusvaatimuksesta tulen ja muiden vaarallisten aineiden käsittelyssä. Pelastuslain mukaan huoneiston haltija on velvollinen huolehtimaan siitä, että asunto varustetaan palovaroittimella. Lakiin sisältyy myös rakennusten uloskäytävien turvallisuutta sekä kiinteistöjen pelastusteitä koskevat säännökset.

Palotarkastuksen tarkoituksena on ehkäistä ihmisille, omaisuudelle tai ympäristölle tulipaloista tai muista onnettomuuksista aiheutuvaa vaaraa. Palotarkastuksessa valvotaan muun muassa, että rakennus on turvallinen ja että omistaja tai haltija on varautunut onnettomuuksien ehkäisyyn, vahinkojen torjuntaan ja väestönsuojeluun säädösten edellyttämällä tavalla. Tarkastuksen yhteydessä annetaan tarvittaessa tulipalojen ja muiden onnettomuuksien torjuntaa koskevaa neuvontaa.

Asuinrakennusten ja muiden kohteiden, joiden palotarkastusvälin alueen pelastustoimi saa päättää, tarkastusväli on yleisimmin määritetty kymmeneksi vuodeksi (70 prosenttia kohteista). Lyhyempi tarkastusväli (2-5 vuotta) on usein määritetty pienemmille majoitus-, kokoontumis- tai liiketiloille sekä tuotanto- tai varastotiloille. Valtioneuvoston asetuksella määriteltäisiin kohteisiin, kuten hoitolaitoksiin ja liikuntarajoitteisten ja muiden erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennuksiin, on palotarkastus tehtävä vuosittain.

Seuraavassa on tarkasteltu palotarkastusvelvoitteiden toteutumista vuonna 2008:

Kerran vuodessa tarkastettavat kohteet, vuosi 2008	Tarkastettavien kohteiden määrä	Tehtyjen tarkastusten määrä	Tarkastus-%
1. Sairaalat, vanhainkodit, hoitolaitokset, jne.	3978	3792	95
2. Hotellit, asuntolat, lomakylät, leirintäalueet	3141	2991	95
3. Kokoontumis- ja liiketilat	19058	17162	90
4. Suurehkot tuotanto-, varasto- ja maataloustilat	7545	7123	94
5. Kohteet, joissa palo- ja räjähdysvaarallisten kemikaalien käsittelyä (tai vastaavaa toimintaa)	2231	2139	96
6. Tilat, jotka on varustettu automaattisella sammutuslaitteistolla tai paloilmoittimella	2537	2269	89
7. Muut mahdolliset vuosittain tarkastettavat kiinteistöt	1667	1459	88
Yhteensä	40157	36935	92

Kerran vuodessa tarkastettavat kohteet, vuosi 2008	Tarkastettavien kohteiden määrä	Tehtyjen tarkastusten määrä	Tarkastus-%
Helsinki	4090	1887	46
Länsi-Uusimaa	3037	3072	100
Keski-Uusimaa	2331	2000	86
Itä-Uusimaa	681	585	86
Varsinais-Suomi	2282	3463	100
Kanta-Häme	1059	787	74
Päijät-Häme	1543	1543	100
Kymenlaakso	1933	1882	97
Etelä-Karjala	973	963	99
Etelä-Savo	1441	1193	83
Keski-Suomi	1973	1906	97
Pirkanmaa	3913	3836	98
Satakunta	1734	1672	96
Etelä-Pohjanmaa	1930	1885	98
Pohjanmaa	1135	1083	95
Keski-Pohjanmaa	970	1001	100
Pohjois-Savo	1730	1730	100
Pohjois-Karjala	1138	1138	100
Jokilaaksot	1216	1219	100
Kainuu	931	651	70
Oulu-Koillismaa	2137	1497	70
Lappi	1980	1942	98
Yhteensä	40157	36935	92

Asuinrakennukset ja muut harvemmin tarkastettavat kohteet, vuosi 2008	Tarkastettavien kohteiden määrä	Tehtyjen tarkastusten määrä	Tarkastus-%	Kohteiden kokonaismäärä	Kokonais-tarkastus-%
1. Asuinrakennukset	117466	73194	62	1166523	6
2. Vapaa-ajan asuinrakennukset	17854	6216	35	269275	2
3. Pienet majoitustilat	402	284	71	1850	15
4. Pienet kokoontumis- ja liiketilat	2763	2054	74	8966	23
5. Tuotanto- ja varastotilat	2165	1386	64	8546	16
6. Maataloustuotantotilat	1555	976	63	6347	15
7. Muut kohteet	1687	1673	99	31681	5
Yhteensä	143892	85783	60	1493188	6

Muut tarkastukset, vuosi 2008	Tehtyjen tarkastusten määrä
1. Jälkitarkastukset	2338
2. Ennen toiminnan aloittamista tehtävät palotarkastukset	4551
3. Ylimääräiset palotarkastukset	6397
4. Vaarallisten kemikaalien tarkastukset	1259
5. Sammutus- ja pelastuslaitteiden tarkastukset	1444
6. Muut kerran vuodessa suoritettut tarkastukset	991
7. Muut katselmukset ja tarkastukset	26678
Yhteensä	43658

Omatoiminen varautuminen

Pelastuslaissa on useita jokaiselle säädettyjä varautumis- ja toimintavelvoitteita. Niistä osa on tarkkaan kohdennettuja, osa yleisempiä. Useimmat velvoitteista ovat olleet jossain muodossa jo pelastuslakia edeltävissä säädöksissä. Näitä ovat esimerkiksi yleinen huolellisuusvaatimus tulen käsittelyssä, avotulen teon rajoitukset ja jokaisen velvollisuus hätäilmoituksen tekemiseen.

Poikkeusoloja varten tapahtuva omatoiminen varautuminen käsittää varautumisen väestönsuojien käyttöönottoon sekä ihmisten ja omaisuuden suojaamiseen ja pelastamiseen muutenkin.

Rakennuksen omistajalla ja haltijalla sekä toiminnanharjoittajalla on yleinen velvollisuus varautua vaaratilanteisiin. Varautumisvelvollisuus sisältyi jo pelastuslakia edeltäneeseen pelastustoimilakiin. Pelastuslaissa omatoimisen varautumisen sisältöä laajennettiin kattamaan myös onnettomuuksien ehkäisy.

Sellaisissa rakennuksissa ja muissa kohteissa, joissa onnettomuusriskit ovat suuret henkilö- ja paloturvallisuuden tai ympäristön kannalta, on rakennuksen omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan yhteisvastuullisesti laadittava erityinen pelastussuunnitelma omatoimisen varautumisen toimenpiteistä. Suunnittelovelvollisista ja suunnitelman sisällöstä on säädetty tarkemmin pelastustoimesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (787/2003). Pelastussuunnitelma vaaditaan tehtäväksi muun muassa asuinrakennuksiin, joissa on vähintään viisi asuinhuoneistoa, hoitolaitoksiin ja palvelutaloihin, majoitustiloihin, tietyn kokoisiin kokoontumistiloihin, suuriin tuotanto- ja varastotiloihin ja automaattisella paloilmittimella varustettuihin tiloihin.

Pelastusviranomaiset valvovat palotarkastuksilla, että pelastussuunnitelmat ovat asianmukaisia. Osa pelastuslaitoksista on asetuksessa säädetyn nojalla edellyttänyt, että suunnitelma tai sen yhteenveto toimitetaan pelastuslaitokselle. Kyse ei kuitenkaan ole suunnitelman tarkistamisesta tai hyväksymisestä, vaan ainoastaan tiedoksi toimittamisesta.

Edellä kuvattuja vastaavia varautumis- ja suunnitteluelvoitteita on useissa eri säädöksissä, joista osa on päällekkäisiä pelastuslain soveltamisalan kanssa. Pelastuslain voimaantulon jälkeen on annettu laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004), jonka soveltamisalaan kuuluu esimerkiksi matkailupalvelujen, huvipuistojen ja erilaisten ohjelmapalvelujen ja yleisötilaisuuksien turvallisuus.

Pelastussuunnitelman laatimisvelvoite laajennettiin vuonna 2004 kattamaan hoitolaitosten lisäksi myös niin sanottu erityisasuminen. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan pelastussuunnitelma on laadittava paitsi hoitolaitoksiin, niin myös liikuntarajoitteisten ja muiden erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennuksiin ja muihin vastaaviin tiloihin, joissa olevien ihmisten kyky havaita vaaratilanne tai mahdollisuudet toimia vaaratilanteen edellyttämällä tavalla ovat heikentyneet. Pelastussuunnitelmaan on näissä kohteissa sisällytettävä erityinen selvitys siitä, miten tilan käyttäjien heikentynyt toimintakyky on otettu huomioon vaaratilanteisiin varautumisessa. Selvitystä kutsutaan yleisesti turvallisuusselvitykseksi. Näillä säädösmuutoksilla pyrittiin kiinnittämään huomiota siihen, että kohteiden palo- ja poistumisturvallisuuden riittävyden arvioinnissa ja vaaratilanteisiin varautumisessa ei ensisijaisesti ole kyse rakennuksen tai tilan käyttötapaluokituksesta, vaan asukkaiden ja hoidettavien henkilöiden todellisesta toimintakyvystä. Uudisrakentamisen osalta vastaava turvallisuusselvityksen laatimisvelvoite on säädetty Suomen Rakentamismääräyskokoelmassa.

Väestönsuojelu ja väestönsuojien rakentaminen

Suomen ratifioimassa Geneven yleissopimuksessa (SopS 8/1955) ja sen lisäpöytäkirjoissa (SopS 82/1980) väestönsuojelulla tarkoitetaan humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojelu vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Pelastuslaissa väestönsuojelulla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden suojaamista sekä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamista valmiuslain (1080/1991) ja puolustustilalain (1083/1991) tarkoittamissa poikkeusoloissa sekä edellä mainittuihin tehtäviin varautumista.

Muiden hallinnonalojen Geneven sopimuksen mukaiset väestönsuojelutehtävät (esimerkiksi lääkintähuolto) toteutetaan asianomaisten viranomaisten toimesta tarvittavassa yhteistyössä pelastustoimen viranomaisten kanssa. Pelastuslaki sisältää pelastustoimen kannalta keskeiset säännökset väestönsuojeluun varautumisesta ja pelastustoimen yhteistyöstä väestönsuojelussa eri viranomaisten kanssa. Pelastuslaki sisältää säännöksen palvelussuhteeseen liittyvistä tehtävistä väestönsuojelussa ja viranomaisten väestönsuojelun henkilö- ja kiinteistörekisterien ylläpitämisestä. Yksityisten velvollisuuksia väestönsuojelussa säädellään osana pelastuslain mukaista omatoimista varautumista.

Sisäasiainministeriö ja aluehallintovirasto voivat määrätä väestönsuojelun johto- ja muun erityishenkilöstön osallistumaan väestönsuojelukoulutukseen enintään kymmeneksi vuorokaudeksi vuodessa. Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutusvastuu on valtion ylläpitämällä Pelastusopistolla.

Rakennuksen omistajan on uudisrakentamisen yhteydessä tehtävä rakennukseen tai sen läheisyyteen väestönsuoja, jonka suuruudeltaan voidaan arvioida riittävän rakennuksessa asuvia tai muutoin oleskelevia henkilöitä varten. Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 600 neliometriä ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Pelastuslaissa säädetään myös väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin suojaan koosta ja sijainnista.

Väestönsuojelun valmistelua ja toimeenpanoa varten sisäasiainministeriö voi pelastuslain mukaan määrätä asutus-, teollisuus-, liikenne- tai muun niihin verrattavan keskuksen suojelukohteeksi. Muista kuin suojelukohteista käytetään lainsäädännössä käsitettä ”muu alue”. Suojelukohteiksi määrättyjä kuntia on ollut vuosien 1958-1991 välisenä aikana keskimäärin 100 kappaletta ja ainoastaan niissä rakennettiin mainittuna ajanjaksona väestönsuojia. Suojelukohteiden (suojelukohdekuntien) määrää vähennettiin valtioneuvoston päätöksellä 18.10.1990 (937/1990). Päätöksessä lueteltiin suojelukohdekunnat ja suojelukohteiden tarkemmista rajoista päätettiin sisäasiainministeriön päätöksellä. Suojelukohdekuntia on nykyisin noin viisikymmentä. Jos suojelukohteessa asuvien tai oleskelevien sekä ulkona liikkuvien suojaamisen ei voida katsoa tulevan riittävästi turvatuksi (sen mukaan mitä pelastuslaissa väestönsuojelusta säädetään) eikä sitä muutoinkaan voida turvata, on kunnan lain mukaan rakennettava heitä varten tarpeelliset väestönsuojat (yleiset väestönsuojat). Suojelukohteissa väestönsuojat rakennetaan väestönsuojan koon mukaisesti porrastettuna painekestoltaan korkeampaan suojaluokkaan kuin muulla alueella. Suojelukohteissa on määrättyin edellytyksin tehtävä (muusta alueesta poiketen) väestönsuoja rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä yli 1000 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin.

Pelastustoimen koulutusjärjestelmä

Valtio huolehtii pelastustoimen ammatillisesta koulutuksesta ja muustakin pelastustoimeen liittyvästä koulutuksesta siten kuin Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) säädetään. Alueen pelastustoimen tulee huolehtia siitä, että sopimuspalokunnan henkilöstöllä ja palokunnan sivutoimisella henkilöstöllä on riittävä koulutus. Pelastuslaki sisältää säännökset pelastustoimen koulutuksesta ja pelastustoimen tehtävissä edellytettävistä kelpoisuusvaatimuksista.

Nuohoustoiminta

Alueen pelastustoimi päättää nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Alueen pelastustoimi voi alueellaan tai osassa sitä tuottaa nuohouspalvelut itse, jolloin nuohoojat ovat pelastuslaitoksen palveluksessa. Vaihtoehtoisesti alueen pelastustoimi voi hankkia nuohouspalvelut palvelujen tuottajalta. Tällöin nuohouksesta huolehtii kilpailutuksen perusteella valittu piirinuohooja. Edellisten vaihtoehtona alueen pelastustoimi voi sallia, että pelastustoimen alueella rakennuksen omistajat ja haltijat sopivat vapaasti nuohouksen suorittamisesta palvelujen tuottajien kanssa. Nuohoojan ammatin harjoittajalta sekä tämän palveluksessa itsenäisesti nuohoustyötä tekevältä edellytetään nuohoojan ammattitutkinto.

Nuohouspalvelujen yleisin järjestämistapa on piirinuohousjärjestelmä. Kahdella pelastustoimen alueella nuohouksen suorittaja on nykyään vapaasti rakennusten omistajien valittavissa. Ainoastaan yhdellä alueella on pelastustoimen palveluksessa oleva nuohooja. Piirinuohousjärjestelmällä pyritään varmistamaan nuohouspalvelujen saatavuus ja nuohouksen hinnan kohtuullisuus etenkin kaupunkitaajamien ulkopuolella. Piirinuohooja on velvollinen tarjoamaan nuohouspalveluja koko toimialueellaan.

Nuohousyrittäjänä toimii hieman yli 400 henkilöä ja heidän palveluksessaan on yli 300 henkilöä.

Velvoite huolehtia tulisijojen ja savuhormien säännöllisestä nuohoamisesta on pelastuslaissa säädetty rakennuksen omistajan ja haltijan vastuulle. Ennen vuotta 1999 vastuu nuohouksen suorittamisesta oli kunnalla. Nuohouksen määräväleistä on säädetty sisäasiainministeriön asetuksella. Asetuksessa säädetään myös nuohoustyön sisällöstä ja nuohoustyöstä annettavasta todistuksesta. Nuohouksesta perittävästä maksusta päättää alueen pelastustoimi, ei kuitenkaan niissä tapauksissa kun nuohouspalvelut ovat alueen tekemän päätöksen perusteella rakennuksen omistajan ja haltijan vapaasti hankittavissa alueella toimivilta nuohoojilta.

Tulisijoissa tai savuhormeissa havaitsemistaan palonvaaraa aiheuttavista vioista nuohoojan on ilmoitettava kohteen edustajalle sekä alueen pelastusviranomaiselle, jolla on toimivaltuudet ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Nuohoamistaan kohteista nuohoustoimen harjoittajan on pidettävä nuohousluettelo, josta alueen pelastusviranomaisella on oikeus saada tietoja.

Vastuu pelastustoimen kustannuksista ja maksut

Pelastuslain mukaan pelastustoimen kustannuksista vastaa, jollei laissa toisin säädetä, se jonka velvollisuutena toimenpiteet tai tehtävän suorittaminen taikka siitä huolehtiminen on. Tämän mukaisesti päävastuu pelastustoimen kustannuksista on alueen pelastustoimen järjestelmästä huolehtivilla kunnilla.

Pelastuslaki sisältää myös säännökset valtion osallistumisesta valmiuden ylläpitämiseen, pelastustoimintaa varten saadun avun korvaamisesta, metsä- ja maastopalojen

sammutuskustannuksista, harkinnanvaraisista valtion avustuksista pelastustehtävästä aiheutuneisiin poikkeuksellisen suuriin kustannuksiin ja väestönsuojelutoimenpiteistä aiheutuneisiin kustannuksiin. Pelastuslaissa säädetään myös pelastustehtäviin määrätyn henkilön palkkiosta ja korvauksista sekä pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa sattuneen tapaturman korvaamisesta.

Pelastuslaitos on velvollinen korvaamaan toisen pelastuslaitoksen antamasta avusta aiheutuneet kustannukset. Metsä- ja maastopalojen sammutuskustannukset jakautuvat palaneen pinta-alan tai muun kohtuullisen perusteen mukaan.

Alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annetun lain (1122/2003) mukaan alueen pelastustoimelle voidaan myöntää valtion talousarvion rajoissa valtionavustusta pelastustoimen hoidon kannalta tarpeellisen kaluston tai järjestelmän hankinnasta aiheutuviin huomattaviin kustannuksiin sekä kehittämishankkeisiin. Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan valtion talousarvion ulkopuolella olevasta palosuojelurahastosta voidaan myöntää avustuksia kunnille, alueen pelastustoimelle, sopimuspalokunnille sekä pelastusalan järjestöille ja muille vastaaville yhteisöille. Palosuojelurahaston varat kerätään vakuutusmaksujen yhteydessä palosuojelumaksuna.

Pelastuslaissa ei ole säännöksiä viranomaistoiminnan maksullisuudesta kuten useissa muissa kunnallisten viranomaisten toimintaa säätelevissä laeissa. Näin ollen esimerkiksi palotarkastustoiminta on tarkastettaville kohteille maksutonta. Pelastuslaitos voi sen sijaan periä maksuja tietyistä muiden lakien perusteella suorittamistaan tehtävistä.

Pelastustoimen henkilökisterit

Alueen pelastustoimi saa pitää pelastustoimen seurantaa ja kehittämistä sekä onnettomuuden selvittämistä varten henkilökisteriä. Väestönsuojelutehtävistä tai niihin varautumisesta vastaava viranomainen, laitos tai yhteisö saa pitää väestönsuojelun henkilökisteriä. Väestönsuojelua ja sen valmistelua varten saa toiminnasta vastaava viranomainen muodostaa väestönsuojelun kiinteistörekisterin. Valvontarekisteriin talletetaan tietoja palotarkastusten toimittamista sekä rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuuden valvontaa varten.

Muu sääntely pelastuslaissa

Pelastuslaki sisältää pelastusviranomaisten toimivaltuuksiin liittyen tarvittavat muutoksenhakua, pakkokeinoja ja rangaistuksia koskevat säännökset. Pelastusviranomaisen eräitä määräyksiä voidaan tehostaa uhkasakolla tai teettämisuhalla. Pelastusrikkomuksesta ja väestönsuojelurikkomuksesta voidaan määrätä sakkorangaistus.

Pelastustoimen palveluksessa oleva tai pelastustoimintaan muutoin osallistuva henkilö ei saa pelastustoimeen kuulumattomalla tavalla käyttää hyödykseen, eikä luvatta ilmaista tehtävässään tietoon saamia seikkoja. Vaitiolovelvollisuuden lisäksi laissa säädetään tilastotietojen antamisesta, onnettomuuden selvittämisestä, virka-avusta sekä pelastusviranomaisen virkapuvusta ja henkilökortista.

Pelastustoimi ja väestönsuojelu Ahvenanmaan maakunnassa

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan väestönsuojelu kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Pelastuslain säännökset väestönsuojelusta ja väestönsuojien rakentamisesta tulevat näin ollen sovellettaviksi myös Ahvenanmaan maakunnassa. Päätös maakunnassa asuvien henkilöiden siirtämisestä maakunnan ulkopuolella sijaitsevalle paikkakunnalle voidaan kuitenkin

tehdä vain maakuntahallituksen suostumuksella. Pelastustoimi kuuluu väestönsuojelua lukuun ottamatta maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan maakunnan viranomaiset osallistuvat väestönsuojeluun siten kuin sopimusasetuksella säädetään. Lain nojalla on annettu tasavallan presidentin asetus poikkeusoloihin varautumista koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa (900/2000).

Eräitä muita pelastustoimen tehtäviin liittyviä säädöksiä

Pelastustoimen laitteista annetun lain (10/2007) tarkoituksena on varmistaa, että pelastustoimen laitteet ovat turvallisia ja tarkoitukseensa sopivia sekä että ne vaatimustenmukaisina voidaan esteettä luovuttaa markkinoille ja käyttöön. Lain tarkoituksena on myös varmistaa, että pelastustoimen laitteiden oikealla asennuksella, huollolla ja tarkastuksella turvataan laitteiden tehokas ja luotettava toiminta niiden käyttötarkoituksen mukaisesti.

Pelastustoimeen liittyviä säännöksiä on myös eri hallinnonalojen erityislaeissa, joissa pelastusviranomaisille on osoitettu erinäisiä tehtäviä. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) pelastusviranomaiselle on säädetty valvontaviranomaisen asema.

Meripelastuslain (1145/2001) mukaan meripelastustoimella tarkoitetaan merellä vaarassa olevien ihmisten etsimiseen ja pelastamiseen, heille annettavaan ensiapuun sekä vaaratilanteeseen liittyvän radioviestinnän hoitamiseen kuuluvia tehtäviä. Meripelastuslain mukaan rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomainen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä. Alueen pelastustoimi toimii meripelastuslaissa tarkoitettuna muuna meripelastusviranomaisena ja osallistuu meripelastuslaissa tarkoitettuun etsintä- ja pelastustoimintaan tarjoamalla käytettäväksi henkilöstöä ja kalustoa.

Aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain (300/1979) mukaan alueen pelastustoimen on huolehdittava alueellaan alusöljyvahinkojen torjunnasta. Maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen torjumisesta annetun lain (378/1974) mukaan alueen pelastustoimen on huolehdittava alueellaan öljyvahinkojen torjunnasta. Mainitut lait on tarkoitus korvata vuoden 2010 aikana uudella öljyntorjuntalaille, jonka valmistelu on vireillä ympäristöministeriössä.

Öljysuojarahastosta annetussa laissa (1406/2004) säädetään torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta alueen pelastustoimelle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sekä alueen pelastustoimelle myönnettävistä harkinnanvaraisista avustuksista.

Useissa laeissa on säännöksiä pelastusviranomaisen velvollisuudesta antaa virka-apua.

1.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Pelastuslain säännökset perustuvat kansallisiin sääntelytarpeisiin, ainoat EU:n lainsäädännön täytäntöön panemiseksi annetut säännökset koskevat pelastuslaitosten ja toiminnanharjoittajien varautumisvelvoitteita tiettyjen erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden suuronnettomuuden varalta.

Pelastuslain uudistamisen tavoitteena on erityisesti onnettomuuksien ehkäisyä ja väestönsuojelua koskevien säännösten uudistaminen. Tästä johtuen kansainvälistä kehitystä on esityksessä arvioitu erityisesti näiden asiakokonaisuuksien osalta.

Onnettomuuksien ehkäisy

Ruotsissa pelastustoimen lainsäädännön kokonaisuudistus toteutettiin vuonna 2003. Muutosten tavoitteena oli muun muassa lisätä ja tehostaa ennaltaehkäisevää työtä. Ruotsissa luovuttiin palotarkastustoiminnan yksityiskohtaisesta sääntelystä ja siirryttiin paikallisten olosuhteiden perusteella suunniteltuun valvontatoimintaan. Valvontakäyntien määrä on lainmuutoksen seurauksena vähentynyt noin 40 prosenttia ja valvontakäyntejä tehdään nyt noin 17 000 vuodessa. Arviot, että valvonta toteutuisi uuden lainsäädännönkin jälkeen aikaisemmin noudatettujen palotarkastusvälien mukaisesti, eivät ole toteutuneet. Kunnista valtaosa on asettanut valvonnassa etusijalle hoitolaitokset, majoitustilat, koulut ja kokoontumistilat. Asuinrakennukset eivät aiemminkaan olleet palotarkastusten piirissä. Valvonnassa on painottunut kohteen paloturvallisuusjärjestelyjen yleisempi arviointi aiemman rakenteellisen paloturvallisuuden tarkastamisen sijasta.

Norjassa palotoimilaki uusittiin vuonna 2002. Kuntien vapautta tehtävien järjestämisessä lisättiin. Laki on aiempaa selkeämmin niin sanottu puitelaki. Kokonaisuudessaan lainsäädäntö on edelleenkin varsin yksityiskohtaista. Keskusvirasto on lain nojalla antanut useita määräyksiä ja niitä tukevia ohjeita muun muassa kunnan velvoitteista ja palotoimen mitoittamisesta. Mitoitusmääräyksen mukaan palonehkäisytyöhön on käytettävä yksi henkilötyövuosi jokaista 10 000 asukasta kohden. Määräyksessä asetettu velvoite ei ole täysin toteutunut. Myös Norjassa palotarkastustoiminta on korvattu yleisemmällä, riskin arviointiin perustuvalla valvontatoiminnalla. Valvontaa on myös yhdenmukaistettu ja yhteistyöstä eri viranomaisien kesken on annettu säännöksiä (ympäristö- ja työturvallisuusvoimi). Valvontakohteet ja valvontavälit on edelleen määriteltävä keskusviraston antamassa määräyksessä. Kerran vuodessa tulee tarkastaa muun muassa hoitolaitokset, majoitustilat, kokoontumistilat, tunnelit ja yhteiskunnan toimintojen kannalta tärkeät laitokset. Joka neljäs vuosi tarkastetaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet. Valvontakohteita on noin 22 000 ja niiden valvontakäynneistä on vuosittain toteutunut noin 80 prosenttia.

Ruotsissa, Norjassa ja Englannissa palo- ja pelastustointia koskevissa säädösmuutoksissa on 2000-luvulla erityisesti kehitetty pelastustoimen tehtäviä palonehkäisytyössä, mukaan lukien palotarkastustoiminta ja muu viranomaisvalvonta. Englannissa uusi palo- ja pelastustoimilaki annettiin vuonna 2004. Lailla pyritään edistämään palonehkäisyä ja erityisesti siihen liittyvää valistus- ja neuvontatoimintaa, joka säädettiin pelastuslaitoksen tehtäväksi. Pelastusviranomaisen on lisäksi rakennusten ja toimintojen paloturvallisuutta koskevan yleisen asetuksen valvontaviranomainen, ja siinä tehtävässään suorittaa valvontakäyntejä ja toteuttaa viranomaisohjausta.

Väestönsuojelu

Ruotsissa kehitettiin 1940-luvulta lähtien voimakkaasti väestönsuojelua sodan ajan uhkien varalta. Väestönsuojelua rakennettiin järjestelmällisesti ja väestönsuojeluorganisaatio oli vahva ja yksityiskohtaiseen ohjeistukseen perustuva. Suojanaamareita varastoitiin lähes koko väestöä varten. Järjestelyistä ja rahoituksesta vastasi pääosin valtio. Ruotsi oli varsinkin 1960-luvulla esikuvana, kun Suomen väestönsuojelua alettiin järjestää uudelleen sotien jälkeisen välivaiheen jälkeen. Vastuu väestönsuojelusta siirrettiin 1980-luvulla osin valtiolta kunnille pelastustoimen

uudelleenjärjestelyissä. Väestönsuojelujärjestelyjä ja niiden rahoitusta on supistettu 1990-luvun puolivälin jälkeen. Supistukset ovat kohdistuneet erityisesti väestönsuojien rakentamiseen, joka on lopetettu jokseenkin kokonaan. Suojissa on tilaa noin 7,2 miljoonalle ihmiselle. Vuonna 2000 tehdyn riskiarvion mukaan puuttuvien suojapaikkojen määräksi arvioitiin 30 000. Valtion pelastusvirasto on viime aikoina kiinnittänyt erityistä huomiota olemassa olevien suojien kunnossapitoon. Väestönsuojat on voitava Ruotsissa ottaa suojakäyttöön 48 tunnin kuluessa.

Norjassa väestönsuojelu nähdään lisäresurssina normaaliolojen pelastustoimelle. Väestönsuojelun organisaatioita ei kuitenkaan enää kouluteta entiseen tapaan. Väestönsuojien rakentaminen on lopetettu Suurkäräjien päätöksellä. Norjassa on väestönsuojissa tilaa laskennallisesti noin 2,8 miljoonalle ihmiselle ja suojat on voitava ottaa käyttöön 72 tunnin kuluessa.

Tanskassa väestönsuojeluun kuuluu riskiarvioiden tekemisen, väestön varoittamisjärjestelmät, evakuoinnit, väestönsuojat sekä muut toimenpiteet, kuten omatoimisen varautumisen koulutus ja lääkkeiden varmuusvarastointi. Kunnat voivat riskiarvioidensa perusteella päättää, onko kunnassa rakennettava väestönsuojia. Väestönsuojia rakennetaan normaalin rakennustoiminnan yhteydessä rakennuttajan kustannuksella. Tanskassa on väestönsuojissa tilaa noin 4,7 miljoonalle ihmiselle. Suojien rakentaminen on viime vuosina vähentynyt uhka-arvioihin perustuen. Tanskassa on viime vuosina asetettu etusijalle väestön varoittamisjärjestelmän kehittäminen. Omatoimisen varautumisen koulutus käsittää Tanskassa pääasiassa alkusammutus- ja ensiapukurseja.

Sveitsissä on panostettu vahvasti väestönsuojeluun ja väestön suojaamiseen. Tavoitteena on pitkään ollut, että koko väestöllä olisi suojapaikka lähellä asuinpaikkaa. Väestönsuojien rakentamista jatketaan edelleen ja niiden rakentamisvelvollisuus on myös yksityisillä kiinteistöjen omistajilla. Suojapaikkoja on laskennallisesti jokseenkin koko väestölle. Väestönsuojelua on myös uudistettu ja liitetty aikaisempaa kiinteämmin normaaliolojen organisaatioihin.

1.3 Nykytilan arviointi

Pelastuslain rakennetta on perusteltua uudistaa siten, että säännökset muodostavat kokonaisuuksia, joista eri tahoja koskevat velvollisuudet ja tehtävät on helpompi todeta.

Pelastustoimen kehittämistä, suunnittelua ja seurantaan varten sisäasiainministeriöllä on lain mukaan pelastustoimen neuvottelukunta. Neuvottelukuntamuotoinen yhteistoiminta ei ole riittävää pelastustoimen kehittämisessä. Sisäasiainministeriö on yhdessä pelastuslaitosten ja alaisen hallinnon kanssa järjestänyt suunnitteluprosessin, jossa pelastustoimen strategiset linjaukset tehdään. Keskushallinnon ja muiden toimijoiden huomioon ottaminen voidaan toteuttaa paremmin säännöllisten yhteistyötapaamisten ja lausuntomenettelyjen avulla.

Pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain sääntely on tarkoituksenmukaista sisällyttää uuteen pelastuslakiin ja samalla täsmentää laissa pelastustoimen aluejaon muuttamisessa noudatettavaa menettelyä.

Voimassa olevan pelastuslain pelastustoimintaa koskeva sääntely on pääosin ajantasaista ja käytännössä toimivaa. Pelastustoiminnan käsitteellistä määrittelyä on kuitenkin perusteltua täsmentää esimerkiksi tulipalojen jälkiraivauksen ja -vartiointin osalta. Viranomaisten osallistumista pelastustoimen tehtäviin ja siihen liittyvää suunnittelujärjestelmää on perusteltua täsmentää eräiltä osin. Pelastustoiminnan johtamiseen liittyvää sääntelyä tulisi nostaa asetuksesta lakiin ja samalla selkiyttää tilanteiden yleisjohtajuuteen liittyvää sääntelyä.

Vuonna 2008 pelastuslaitosten ja niiden sopimuspalokuntien hälytystehtävistä 22 prosenttia johtui automaattisten paloilmoitinlaitteistojen antamista hälytyksistä. Näistä hälytystehtävistä 98 prosenttia oli erheellisiä, eikä automaattisen paloilmoitinlaitteiston antama hälytys johtanut siten kohteessa varsinaiseen pelastustoimintaan. Automaattisista paloilmoitinlaitteistoista tulevien erheellisten ilmoitusten vähentämiseksi hätäkeskukseen liitetyn paloilmotintimen ja muun vastaavan hälytysjärjestelmän aiheuttamasta toistuvasta erheellisestä toiminnasta johtuvasta pelastustoimen hälytystehtävästä aiheutuneista kustannuksista tulisi voida periä kohteen omistajalta tai haltijalta maksu. Maksujen voidaan arvioida vähentävän erheellisen hälytysten määrää edistämällä laitteiden asianmukaista huoltoa ja sijoittamista sekä huolellista toimintaa paloilmoitinlaitteilla varustetuissa kohteissa.

Palotarkastustoimintaa koskeva sääntely on rakenteeltaan ja tavoitteiltaan yhä varsin samanlaista kuin vuonna 1975 annetuissa laissa ja asetuksessa palo- ja pelastustoimesta. Palotarkastuskohteita ja tarkastusvälejä koskevia säännöksiä on muutettu useaan otteeseen tavoitteena kohdentaa palotarkastukset selkeämmin erityisiin riskikohteisiin. Tarkastuksen sisältöä ja suorittamista koskevien säännösten yksityiskohtaisuutta on myös jatkuvasti vähennetty.

Vuoden 1975 palo- ja pelastustoimesta annetun lain mukaan palotarkastuksessa tuli tarkastaa, että palo- ja henkilöturvallisuutta koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Palotarkastuksen valvottiin pääsääntöisesti yksittäisten käytännön turvallisuusvaatimusten toteutumista. Vuoden 1999 pelastustoimilalla siirryttiin varsinaisesta tarkastustoiminnasta ensisijaisesti valvomaan, että rakennus ja sen ympäristö ovat turvalliset ja että kiinteistön omistaja ja haltija ovat varautuneet onnettomuuksien ehkäisyyn. Vastaava velvoite siirrettiin nykyiseen pelastuslakiin.

Asuinrakennusten ja niihin paloturvallisuuden kannalta rinnastettavien kohteiden palotarkastusvälin päättää alueen pelastustoimi palvelutasopäätöksessään. Valtioneuvoston asetuksella on määritelty ne kohteet, joissa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran perusteella palotarkastus on tehtävä vuosittain sekä ennen toiminnan aloittamista. Tällaisiksi kohteiksi on säädetty muun muassa hoitolaitokset, majoitustilat, tietyn kokoiset kokoontumistilat ja suuret tuotanto- ja varastotilat.

Vuoden 2008 palotarkastustietojen mukaan asuinrakennuksia ja niihin rinnastettavia kohteita oli noin 1 500 000. Niihin tehtiin noin 85 000 palotarkastusta, mikä on 60 prosenttia vuosittaisesta tavoitteesta ja 6 prosenttia kohteista. Asuinrakennusten tarkastusväli on yleisimmin määritetty kymmeneksi vuodeksi. Kerran vuodessa tarkastettavien kohteiden palotarkastukset ovat toteutuneet paremmin. Tarkastettavia kohteita oli vuonna 2008 noin 40 000, joista tarkastettiin 92 prosenttia. Parhaiten hoidettiin hoitolaitosten ja majoitustilojen palotarkastukset, joista toteutui 95 prosenttia. Kun lukuihin lisätään uusien kohteiden käyttöönottovaiheen tarkastukset, jälkitarkastukset ja ylimääräiset tarkastukset, niin tehtyjen palotarkastusten kokonaismäärä vuonna 2008 oli 164 000.

Palotarkastusten suuri määrä ei yksinään takaa tuloksia tulipalojen ja niiden vahinkojen vähentämisessä. Sen sijaan tarkastukset tulisi suunnata kohteisiin, joissa riskit ovat suurimmat.

Pelastusviranomaisille on säädetty erilaisia valvonta-, ohjaus-, koulutus- ja valistustehtäviä, joilla pyritään ehkäisemään onnettomuuksia ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä edistämään yleistä turvallisuutta. Pelastusviranomaisilla on myös muiden viranomaisten työtä tukeva asiantuntijarooli. Pelastuslaitosten onnettomuuksien ehkäisytyössä pääpaino on silti yhä ollut palotarkastustoiminnassa, mihin on kohdennettu suurin osa käytettävissä olleista resursseista.

Siirtyminen vuonna 2004 yksittäisten kuntien vastuulla olleesta pelastustoimesta kuntien lakisääteiseen yhteistoimintaan ei ole olennaisesti vaikuttanut pelastuslaitosten ennaltaehkäisevään työhön, jos toiminnan arviointiperusteena käytetään pelastuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamista kuvaavia suoritettavuuksia. Erityisesti palotarkastusten toteutumisessa on edelleen merkittäviä puutteita. Pelastuslain valvontatavoitteen toteutumisen näkökulmasta asuinrakennusten 10 vuoden tarkastusväli on liian pitkä. Kerran vuodessa tarkastettavien kohteiden palotarkastukset ovat toteutuneet paremmin, mutta niissäkin on merkittäviä puutteita.

Pelastuslaitoksissa on panostettu huomattavasti aiempaa enemmän ja jatkuvasti kasvavassa määrin toiminnan kehittämiseen ja vaikuttavuuden sekä tehokkuuden parantamiseen. Ennaltaehkäisevän työn kehittämisessä ongelmana pidetään sitä, että nykyinen lainsäädäntö (tarkkaan säädetty palotarkastusvelvoitteet) rajoittaa tarpeettomasti pelastuslaitosten mahdollisuuksia järjestää ja kehittää toimintaansa paikallisten tarpeiden tai muuttuvien onnettomuusriskien pohjalta. Samalla kun pelastustoimen lainsäädännössä rakennusten ja toimintojen turvallisuutta ja varautumista koskevia vaatimuksia on muutettu merkittävästi korostamalla rakennuksen omistajan ja toiminnanharjoittajan vastuuta turvallisuuden ylläpitämisestä, palotarkastustoimintaa koskeva sääntely on rakenteeltaan ja tavoitteiltaan pysynyt lähes ennallaan. Velvollisuutta palotarkastusten suorittamiseen ei ole sidottu pelastuslaitoksen määrittämään valvontatarpeeseen tai riskinarviointiin, vaikka erityisesti asumisen paloturvallisuuden edistämiseksi valvontakäyntiä (palotarkastusta) tehokkaampi keino voisi usein olla kohdennettu valistus ja neuvonta turvallisuusriskeistä ja oikeista toimintatavoista.

Palontutkintaa on kehitetty vuodesta 2005 lähtien pelastuslaitosten ja Pelastusopiston yhteisenä kokeiluhankkeena. Hankkeessa on kehitetty yleisiä toimintamalleja ja tutkintakäytäntöjä, mitkä ovat vähitellen vakiintumassa pysyviksi toimintatavoiksi. Näille toimintavoille on tarpeellista säätää tarkemmat lainsäädännölliset puitteet.

Kaikista pelastustoimen tehtävistä laaditaan nykyisin varsin yksityiskohtaiset selosteet alueen pelastustoimen ylläpitämään toimenpiderekisteriin. Palon syyn lisäksi rekisteriin tallennetaan tietoja palon syttymiseen ja kehittymiseen vaikuttaneista tekijöistä sekä toteutetuista sammutus- ja pelastustoimenpiteistä. Tiedot tallennetaan kaikista pelastustoimen hälytysluonteisista tehtävistä.

Ensisijainen vastuu onnettomuuksien ehkäisystä sekä omasta ja ympäristönsä turvallisuudesta huolehtimisesta on jokaisella itsellään. Pelastuslaissa on tästä useita nimenomaisia säännöksiä. Erityisiä vaatimuksia asetetaan rakennusten omistajille ja haltijoille sekä toiminnanharjoittajille. Varautumis- ja toimintavelvoitteita koskevat yksittäiset säännökset ovat kuitenkin laissa hajallaan, eivätkä muodosta selkeitä kokonaisuuksia. Tästä johtuen useiden velvoitteiden sisältöä ja kohdentumista on vaikea hahmottaa. Omatoiminen varautuminen ja pelastussuunnitelmien laatimisvelvoitteet eivät ole myöskään toteutuneet pelastuslaissa ja valtioneuvoston asetuksessa säädetyllä tavalla. Erityisesti tämä näkyy pelastussuunnitelmissa, joita on laadittu pelastuslaitosten arvioiden mukaan vain 60 prosenttia lain edellyttämästä määrästä.

Pelastussuunnitelmaa on nykyisten säännösten mukaan edellytetty myös sellaisilta kohteilta, joissa omatoiminen varautuminen ja yleisten huolellisuusvaatimusten noudattaminen sekä pelastusviranomaisten antama valistus riittäisivät takaamaan kohteessa riittävän turvallisuustason.

Hoitolaitosten ja erityisasumisen turvallisuusselvitystä koskevien säännösten soveltaminen on käytännössä osoittautunut vaikeaksi. Turvallisuusselvityksen laatimisvelvoite on sidottu pelastussuunnitelman laatimiseen. Turvallisuusselvityksen perusteella tehtävät johtopäätökset on puolestaan sidottu pelastuslain yleiseen omatoimisen varautumisen velvoitteeseen.

Turvallisuusselvityksen sisällöstä ei ole säädetty tarkemmin, ei myöskään siitä, mikä on riittävä varautumisen taso. Nykyisin turvallisuusselvityksen laatimisessa käytetään yleisesti Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön julkaisemaa turvallisuusselvityksen laadintaopasta, jossa esitetyt periaatteet ja toimintamallit sisäasiainministeriö ja ympäristöministeriö ovat hyväksyneet.

Turvallisuusselvityksen laatiminen ja selvityksen perusteella tarvittavien toimenpiteiden määrittäminen on uudisrakentamisen yhteydessä selkeää Suomen Rakentamismääräyskokoelmassa määritellyn pohjalta.

Käytössä olevien rakennusten turvallisuusselvitysten laatiminen edellyttää alueen pelastusviranomaiselta vahvaa ohjausta. Voimassa oleva pelastuslaki ei sisällä selkeää sääntelyä turvallisuusselvityksessä ilmenneiden turvallisuuspuutteiden korjaamisesta. Pelastusviranomaisen toimivalta vaatia turvallisuustasoon parannuksia on perustunut yksittäisiä ja poikkeuksellisia tilanteita varten tarkoitettuun pelastuslain erityissäännökseen (30 §) sen sijaan, että riittävän turvallisuustason määrittäminen perustuisi säädöksissä asetettuihin menettelytapasäännöksiin ja vähimmäisvaatimuksiin.

Voimassa olevan lain nuohoustoimintaa koskeva sääntely on käytännössä toiminut pääsääntöisesti hyvin. Nykyisillä nuohoustoiminnan järjestämisvaihtoehdoilla voidaan turvata nuohouspalvelut väestölle kohtuullisin kustannuksin myös taajamien ulkopuolella, koska piirinuohooja on velvollinen huolehtimaan koko toimialueensa nuohouspalveluista. Lainsäädäntö mahdollistaa myös vapaan kilpailun nuohoustoiminnassa alueen pelastustoimen päättämän mukaisesti. Viimeksi mainitussa nuohouksen järjestämisvaihtoehdossa ei nykyisen arvion mukaan voida kuitenkaan varmistaa nuohouspalveluja paloturvallisuuden edellyttämällä tavalla maan syrjäisimmillä seuduilla. Lain mahdollistamat nuohouksen järjestämisvaihtoehdot varmistavat toimivan ja tarkoituksenmukaisen järjestelmän ja ottavat huomioon erilaiset olosuhteet maan eri osissa.

Sammutusveden toimittamisen liittyvä sääntely on voimassa olevassa laissa puutteellista. Sammutusveden toimittaminen tulisi määritellä laissa vesilaitoksen lakisääteiseksi tehtäväksi, kun tehtävä perustuu nykyään vakiintuneeseen käytäntöön. Samalla tulisi määritellä sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteet kunnan ja sammutusvettä toimittavan vesilaitoksen kesken.

Sisäasiainministeriön vahvistaman väestön suojaamisen strategian mukaisesti väestönsuojien rakentamista koskevia velvoitteita on perusteltua keventää erityisesti taloudellisista syistä johtuen. Myös väestönsuojien käyttöönottovalmiutta koskevaa sääntelyä on perusteltua lieventää.

Vuosittain rakennetaan noin 1000 väestönsuojaa ja niissä on noin 80 000 suojapaikkaa. Yli 50 prosenttia väestönsuojista rakennetaan alle 1200 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Vuonna 2005 rakennetuista väestönsuojista 43 prosenttia rakennettiin asuinrakennuksiin. Asuinrakennusten väestönsuojista yli 40 prosenttia rakennetaan alle 1200 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Nämä rakennukset ovat pääasiassa rivitaloja. Teollisuusrakennusten väestönsuojien osuus kaikista suojista on 14 prosenttia. Teollisuusrakennusten väestönsuojista 60 prosenttia on rakennettu alle 1200 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Runsas kolmasosa väestönsuojista rakennetaan alle 600 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Tällöin kyse on pelastuslain 60 §:n 4 momentin mukaisesta väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta, jolloin väestönsuoja rakennetaan jälkikäteen viiden vuoden sisällä tontilla olevan ensimmäisen rakennuksen valmistumisesta (vaiheittain rakentaminen).

Rakennuksen omistajan ja haltijan on huolehdittava siitä, että viranomaisten määräämät ja säädöksissä vaaditut väestönsuojien varusteet ja laitteet ovat toimintakunnossa sekä huollettu ja tarkastettu asianmukaisesti. Palotarkastuksessa tarkastetaan myös kiinteistön väestönsuoja ja laitteiden toimivuus. Sisäasiainministeriö toteutti yhteistyössä kuntien viranomaisten kanssa väestönsuojien kuntokartoituksen vuonna 2004. Kartoituksessa selvitettiin 175 väestönsuojan kunto. Kartoituksessa ei havaittu väestönsuojien kunnossa suuria paikkakuntakohtaisia eroja. Vuoden 1971 jälkeen annettujen määräysten mukaisesti rakennetut väestönsuojat vastaavat tekniikaltaan pääosin nykyistä vaatimustasoa. Näistä suojista 80 prosenttia on mahdollista ottaa käyttöön säädetyssä 24 tunnin määräajassa. Ennen vuotta 1972 rakennetuissa suojissa on vuoden 2004 kuntokartoituksen perusteella arvioituna niin paljon puutteita, että niitä ei saada 24 tunnissa väestönsuojakäyttöön.

Yleisiä väestönsuojia on rakennettu hyvin vähän. Eräiden isojen kalliosuojien yhteyteen on tehty muutamia tuhansia yleisiksi luokiteltuja suojapaikkoja. Yleisiä suojapaikkoja on lisäksi Helsingin kaupungissa metroasemien yhteydessä. Yleisten väestönsuojien rakentamisesta voidaan väestön suojaamisen strategiassa linjatun mukaisesti luopua. Suurissa taajamissa väestön suojaaminen voidaan nykyisin toteuttaa käyttämällä kiinteistöihin rakennettuja väestönsuojia.

Erityisesti onnettomuuksien ehkäisyssä viranomaisten yhteistoiminnalla on suuri merkitys. Erityisten riskikohteiden osalta tulisi saavuttaa tilanne, jossa viranomaisten yhteistyöllä ja tietojen vaihdolla voitaisiin vaikuttaa nykyistä paremmin kohteiden turvallisuuteen ennen kuin onnettomuuksia tapahtuu. Myös viranomaisten yhteistyötä pelastustoiminnassa ja sen suunnittelussa on tarve tehostaa määrittelemällä nykyistä tarkemmin eri viranomaisten tehtävät pelastustoiminnan yhteydessä ja korostamalla eri viranomaisten toimintavalmiuden merkitystä onnettomuuksien seurausten lieventämisessä ja vahinkojen rajoittamisessa. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden velvollisuutta laatia tarkennettu pelastussuunnitelma tulisi laajentaa nykyisestäään.

Sopimuspalokuntiin kuuluvan vapaaehtoisen henkilöstön työterveyshuollon palveluja ei ole nykyisin järjestetty aukottomasti ja yhdenmukaisin perustein ja pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien luonne huomioon ottaen.

Pelastuslaissa ei ole säädetty viranomaisen suorittamien toimenpiteiden (palotarkastusten) maksullisuudesta vastaavasti kuin useissa muissa kunnallista viranomaistoimintaa koskevissa säädöksissä. Pelastustoimen valvontatoiminnan maksullisuudella tulisi voida osaltaan varmistaa pelastuslaitosten riittävät resurssit onnettomuuksia ehkäisevässä työssä. Automaattisten hälytysjärjestelmien erheellisiä ilmoituksia tulisi voida vähentää perimällä maksuja silloin, kun pelastuslaitoksen toistuvat tehtävät samassa kohteessa aiheutuvat esimerkiksi piittaamattomasta laitteiden huollosta ja käytöstä.

Pelastustoiminnassa sattuneiden tapaturmien korvaamista valtion varoista on perusteltua laajentaa. Pelastuslain mukaan jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden uhkaavan on velvollinen ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin. Voimassa oleva pelastuslaki ei kuitenkaan sisällä säännöstä omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin ryhtyneelle henkilölle sattuneen tapaturman korvaamisesta. Myöskään pelastustoiminnan johtajan alaisuudessa pelastustoimintaan vapaaehtoisesti osallistuneelle (esimerkiksi vapaaehtoiseen pelastuspalveluorganisaatioon kuuluva henkilö) ei makseta nykyään tapaturmakorvauksia pelastuslain nojalla, ellei henkilö ole osallistunut pelastustoimintaan sopimuspalokunnan riveissä.

Pelastuslakia on edellä mainitun lisäksi tarvetta uudistaa muussa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten ja viranomaisten toimintatapojen kehittymisen johdosta.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Pelastuslain uudistamisen tavoitteena on osaltaan toteuttaa hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston periaatepäätöksenä 8 päivänä toukokuuta 2008 hyväksytyssä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa ilmeneviä linjauksia turvallisuuden edistämiseksi.

Hallitusohjelman mukaan pelastuslaki tarkistetaan tavoitteena erityisesti onnettomuuksien ehkäisy ja asumisturvallisuuden parantaminen. Hallitusohjelman mukaan samalla tulee arvioida nykyisten väestönsuojelumääräysten tarkoituksenmukaisuus.

Hallitusohjelman ja sisäisen turvallisuuden ohjelman pohjalta palotarkastukset ja muut turvallisuutta edistävät toimet kohdistetaan nykyistä paremmin riskikohteisiin ja turvallisuutta parantavan tekniikan käyttöä lisätään.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa linjatun mukaisesti hoito- ja hoivalaitokset suojataan automaattisella sammuuslaitteistolla, jollei turvallisuusselvityksen perusteella voida osoittaa muita keinoja turvallisuustason saavuttamiseksi.

Sisäasiainministeriö vahvisti 20 päivänä marraskuuta 2007 väestönsuojaamisen strategian. Strategian laatimistyössä otettiin huomioon hallitusohjelmassa, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiassa ja turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteossa esitetyt kehittämissuunnitelmat. Väestönsuojaamisen strategian mukaan uhkakuvissa voi pitkällä aikavälillä tapahtua muutoksia, joita on vaikea ennakoida ja väestönsuojien rakentamista tulisikin strategian mukaan edelleen jatkaa koko maassa. Väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden alaraja 600 neliometriä on osoittautunut kuitenkin teknisesti ja taloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi. Strategian mukaan väestönsuojien rakentamista koskevat säännökset uudistetaan ja rakentamisvelvoitteen perusteena olevia pinta-alamääriä korotetaan nykyisestä. Myös nykyisestä jäykästä keskushallintojohtoisesta suojelukohdeiden määrittämisestä luovutaan, samoin kuin yleisten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta. Myös peruskorjattavien vanhojen rakennusten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaan ja vanhojen väestönsuojien kunnostamista vallitsevien uhkakuvien vaatimusten mukaiseksi tehostetaan.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaisesti sopimuspalokuntien toimintaedellytysten parantaminen otetaan huomioon pelastuslakia uudistettaessa.

Pelastuslain uudistamisessa on otettu myös huomioon vuoden 2004 alussa toteutetusta pelastustoimen alueellistamisesta johtuvat muutostarpeet pelastustoimen hallintojärjestelmää koskeviin säännöksiin. Tavoitteena on ollut myös tarkistaa pelastuslain säännösten ajantasaisuus kauttaaltaan.

2.2 Keskeiset ehdotukset

Pelastuslain rakenne uudistettaisiin siten, että eri tahojen velvollisuudet ovat nykyistä selkeämmin hahmotettavissa laista.

Ehdotetun lain soveltamisala vastaisi käytännössä nykyisen pelastuslain soveltamisalaa. Soveltamisalasäännös on kuitenkin uudistettu vastaamaan ehdotetun lain rakennetta. Laissa olisi lisäksi uusi säännös lain tavoitteesta.

Jokaisen yleisiä velvollisuuksia koskevasta sääntelystä on lakiehdotuksessa oma luku. Samalla velvollisuuksien sisältöä on jossain määrin uusittu ja kieliasua tarkistettu. Avotulen tekoa, kulotusta ja näihin liittyvää ilmoitusvelvollisuutta on ehdotuksessa tiukennettu.

Rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvät velvoitteet on koottu omaan lukuun ja sääntelyä on myös ajantasaistettu. Rakennusten paloturvallisuutta koskeva säännös vastaisi pääpiirteissään pelastuslain nykyistä sääntelyä. Verrattuna nykyiseen sääntelyyn säännöksen soveltamisala rajattaisiin rakennuksen käytön aikaiseen turvallisuuteen. Velvoitteita täydennettäisiin poistumisturvallisuuden ja pelastushenkilöstön turvallisuuden osalta. Säännöksessä on kiinnitetty myös huomiota tahallisesti syytettyjen tulipalojen estämiseen.

Rakennusten uloskäytävien osalta ehdotettua vastaavat säännökset rakennusten uloskäytävien pitämisestä esteettöminä sekä kieltö tavaroiden säilyttämisestä uloskäytävillä sisältyvät nykyiseen pelastuslakiin. Sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi velvoitteella pitää uloskäytävät ja kulkureitit muutoinkin turvallisen ja tehokkaan poistumisen mahdollistamassa kunnossa. Pienten tavanomaisten ovikoristeiden käyttö olisi huoneistojen ovissa lain nimenomaisen säännöksen mukaan sallittua.

Rakennuksen omistaja ja haltija olisivat rakennuksen yleisten tilojen lisäksi velvollisia huolehtimaan kaluston, laitteiden ja muiden järjestelyiden toimintakunnosta, huollosta, tarkastuksesta ja muista vastaavista toimenpiteistä myös silloin kun turvallisuusjärjestelyt palvelevat muutoin koko rakennusta. Yleinen kunnossapitovelvoite koskisi nykyistä sääntelyä vastaten kaikkia rakennusten paloturvallisuuslaitteita sekä väestönsuojien varusteita ja laitteita.

Nuohousta ja ilmanvaihdon puhdistusta koskeva sääntely vastaisi pääpiirteissään nykyistä sääntelyä. Säännökseen on kuitenkin sisällytetty uusi velvoite tikkaiden kunnossapidosta. Tulisijojen ja hormien nuohoustyön teettäminen olisi edelleenkin rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuus. Kiinteistön omistajan ja haltijan tulisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla tilata nuohouspalvelut alueen pelastustoimen päättämältä nuohouspalveluiden tuottajalta.

Omatoimisen varautumisen vaatimus kattaa onnettomuuksien ja vaaratilanteiden ehkäisemiseen tähtäävät toimenpiteet sekä varautumisen onnettomuustilanteissa toimimiseen. Varautumisvaatimus koskisi asianomaisessa säännöksessä yksilöityjen tahojen koko toimintaa. Sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä.

Omatoimisen varautumisen velvollisuuteen liittyy rakennuksen pelastussuunnitelman laatiminen. Pelastussuunnitelman laatimisvelvoite määriteltäisiin nykyistä selkeämmin rakennuksen haltijan vastuulle. Suurissa liikekeskuksissa pelastussuunnitelma tulisi laatia yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Nykyistä sääntelyä täydennettäisiin siten, että lain tasolla säädettäisiin pelastussuunnitelman laatimisvelvollisuus sellaisiin kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin, joissa kulttuurihistorialliselle omaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat.

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma tulisi laatia tilaisuuksiin, joihin osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi sisältyy merkittävä palo- tai henkilöturvallisuusriski. Asiasta säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin.

Palovaroittimia koskevat säännökset vastaisivat pääpiirteissään nykyistä sääntelyä. Sääntelyä on kuitenkin täydennetty siten, että palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittaja olisi velvollinen varustamaan kohteen asianmukaisilla palovaroittimilla, sen sijaan, että velvoite olisi nykyiseen tapaan asukkailla.

Hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa on jo nykyisin selvitettävä pelastussuunnitelman laatimisen yhteydessä, miten rakennuksessa tai tilassa olevien heikentynyt toimintakyky otetaan huomioon vaaratilanteisiin varautumisessa. Ehdotettuun lakiin on sisällytetty uusi hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimus, joka täydentäisi ja täsmentäisi nykyistä pelastuslain sääntelyä.

Ehdotetun mukaan toiminnanharjoittajan olisi etukäteen laadituin selvityksin ja suunnitelmin ja niiden perusteella toteutetuin toimenpitein huolehdittava, että asukkaat ja hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti hoitolaitoksesta tai palvelu- ja tukiasumisen piiriin kuuluvasta kohteesta tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa. Säännöstä sovellettaisiin valmiiseen ja käytössä olevaan rakennuskantaan, kun Suomen rakentamismääräyskokoelman tulipalosta poistumista turvaavat säännökset koskevat ainoastaan rakenteilla olevaa uutta rakennuskantaa.

Toiminnanharjoittajan tulisi laatia poistumisturvallisuusvaatimukseen perustuva poistumisturvallisuusselvitys. Pelastuslaitoksen tulisi puolestaan arvioida, täyttävätkö poistumisturvallisuusselvityksessä esitetyt järjestelyt ja toimenpiteet laissa asetetun poistumisturvallisuusvaatimuksen.

Poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelman alueen pelastusviranomaisen määräisi tehtäväksi silloin, kun toiminnanharjoittajan tekemän poistumisturvallisuusselvityksen ja mahdollisen poistumiskokeen perusteella olisi ilmeistä, että kohde ei täytä laissa asetettua poistumisturvallisuusvaatimusta.

Alueen pelastusviranomaisen tulisi antaa hoitolaitoksen tai palvelu- ja tukiasumisen toiminnasta vastaavalle toiminnanharjoittajalle poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys silloin kun poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmassa määritellyillä toimenpiteillä ei voida pelastusviranomaisen arvion mukaan täyttää poistumisturvallisuusvaatimusta.

Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys annettaisiin korjausmääräyksenä ja samassa yhteydessä voitaisiin asettaa myös yksilöityjä erityisiä turvallisuusvaatimuksia. Erityisinä turvallisuusvaatimuksina voitaisiin velvoittaa kohteeseen asennettavaksi esimerkiksi automaattinen sammutuslaitteisto.

Pelastustoimen organisaatiota ja näiden vastuita koskeva sääntely säilyisi pääosin ennallaan. Sisäasiainministeriö vastaisi edelleenkin pelastustoimen valtakunnallisista tehtävistä. Aluehallintoviraston erityisenä tehtävänä olisi valvoa pelastustoimen palveluiden saatavuutta ja tasoa alueellaan. Aluehallintovirastolle ei kuuluisi enää nykyisen kaltaisia operatiivisia johtamistehtäviä. Kunnat vastaisivat nykyiseen tapaan pelastustoimesta yhteistoiminnassa valtioneuvoston päättämällä pelastustoimen alueilla.

Laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta ehdotetaan kumottavaksi ja sääntely sisällytettäväksi ehdotettuun lakiin. Samalla täsmennettäisiin pelastustoimen aluejaon muuttamista koskevaa sääntelyä. Alueen pelastustoimella tulee nykyiseen tapaan olla pelastustoimen tehtävien hoitamista varten pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi voisi edelleenkin sopia vapaaehtoisen

palokunnan ja muiden vastaavien yhteisöjen kanssa joidenkin pelastustoimen tehtävien hoitamisesta. Sopimuspalokunnan määritelmää ehdotetaan laajennettavan käsittämään myös muut kuin nykyisin laissa nimenomaisesti mainitut pelastusalalla toimivat yhteisöt. Tällaisia yhteisöjä voisivat olla esimerkiksi järvi- ja meriapelastusyhdistykset.

Valtion pelastusviranomaisia olisivat jatkossa suoraan lain nojalla sisäasiainministeriön pelastusylijohtaja ja hänen määräämänsä sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet. Alueen pelastustoimen pelastusviranomaiset määriteltäisiin nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla.

Pelastustoimen tehtävät on nykyisin säädetty pääsääntöisesti suoraan alueen pelastustoimelle eli pelastustoimen tehtävistä vastaavalle kunnalle tai kuntayhtymälle. Sääntelyä tarkennettaisiin siten, että alueen pelastustoimelle (käytännössä pääsääntöisesti monijäsenisen toimielimen tehtäväksi) säädettäisiin velvollisuus vastata pelastustoimen palvelutasosta sekä pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä. Muut tehtävät osoitettaisiin selkeyden vuoksi nykyisestä poiketen suoraan pelastuslaitokselle.

Pelastustoimen palvelutason tulee säädetyn mukaisesti vastata onnettomuusuhkia. Palvelutasovaatimuksesta ja siihen liittyvästä palvelutasopäätöksestä säädettäisiin pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla.

Sammutusvettä koskeva sääntely uudistettaisiin. Sammutusveden toimittamisen tulisi perustua sammutusvesisuunnitelmaan. Laissa määriteltäisiin eri osapuolten velvollisuudet ja tehtävät sammutusveden hankinnassa ja toimittamisessa. Sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteista sovittaisiin sammutusvesisuunnitelman laatimisen yhteydessä kunnan ja sammutusvettä toimittavan vesilaitoksen kesken.

Pelastustoiminta ja siihen kuuluvat tehtävät määriteltäisiin nykyistä sääntelyä pääsääntöisesti vastaavalla tavalla. Säännöstä kuitenkin tarkennettaisiin ja täsmennettäisiin vastaamaan pelastustoimen nykyisiä tosiasiallisia tehtäviä pelastustoiminnassa. Pelastustoiminnan sisältöä määrittelevään säännökseen ei ole enää sisällytetty jälkiraivausta ja -vartiointia, koska tehtävä kuuluu lähtökohtaisesti kohteen omistajalle eikä pelastustoimen viranomaisille.

Pelastustoiminnan johtajan tulisi ehdotetun sääntelyn mukaisesti tehdä nimenomainen päätös pelastustoiminnan aloittamisesta ja lopettamisesta, milloin se on tarpeen eri viranomaisille ja muille tahoille kuuluvien vastuiden tai toimivaltuuksien selkeyttämiseksi.

Johtamisesta pelastustoimintaan liittyvissä viranomaisten yhteistoimintatilanteissa säädettäisiin nykyistä tarkemmin ja kokonaisuudessaan lain tasolla. Velvollisuutta osallistua pelastustoimintaan rajattaisiin nykyisestä. Kansainvälistä pelastustoimintaa koskeva säännös säilyisi pääpiirteissään ennallaan. Pelastuslakiin ehdotetaan otettavaksi myös uusi säännös pelastustoimintaan osallistuvilta vaadittavasta riittävästä toimintakyvystä.

Palontutkintaa koskevalla uudella säännöksellä ei ole tarkoitus laajentaa nykyisiä velvoitteita tulipalon syyn arvioimisessa ja selvittämisessä. Säännöksen uudistamisen tarkoituksena on sisällyttää käytännössä vakiintunut palontutkinta-käsite lainsäädäntöön ja korostaa säännöksessä tarkoitettujen toimenpiteiden merkitystä tulipalojen ehkäisyssä ja pelastustoiminnan kehittämisessä. Myös sisäasiainministeriön määräyksestä suoritettavaa onnettomuuden tutkintaa koskevaa sääntelyä tarkistettaisiin tutkintalautakunnan kokoonpanon ja tiedonsaantioikeuksien osalta.

Onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyötä käsittelevä säännös vastaa käytännössä nykyistä sääntelyä. Erityisten riskikohteiden osalta sääntelyä täydennettäisiin velvoittamalla viranomaiset yhteistyöhön onnettomuusriskien vähentämiseksi. Säännöksessä tarkoitettuja riskikohteita ovat esimerkiksi päihdeongelmaisten tukiasunnot.

Pelastuslaki ei sisällä nykyään nimenomaista säännöstä pelastuslaitosten pysyvistä yhteistoimintajärjestelyistä. Ehdotetun mukaan alueen pelastustoimi voisi sopimuksen nojalla hoitaa pelastuslain mukaisia alueen pelastustoimelle kuuluvia tehtäviä myös toisella pelastustoimen alueella.

Voimassa olevassa pelastuslaissa on lueteltu viranomaiset, joilla on velvollisuus osallistua pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun. Säännös muiden viranomaisten tehtävistä on yleisluontoinen ja informatiivinen. Käytännössä pelastustoimintaan osallistuminen merkitsee sitä, että viranomaiset hoitavat omia lakisääteisiä tehtäviään pelastustoimintatilanteessa. Muiden hallinnonalojen lainsäädännössä on ainoastaan vähän erityisiä säännöksiä, joissa säädetään viranomaisen nimenomaisista velvoitteista pelastustoiminnassa. Ehdotetun mukaan viranomaiset sekä kuntien ja valtion laitokset ja liikelaitokset olisivat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimaan niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Säännöksen uudella muotoilulla ja ehdotetulla tehokkuusvaatimuksella korostetaan tarvetta varautua riittävällä tavalla eri viranomaisten tehtävien hoitamiseen pelastustoiminnan yhteydessä.

Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden pelastussuunnitelma tulisi jatkossa laatia nykyisten suunnitteluvelvollisten kohteiden lisäksi vaarallisten aineiden kuljetuksista rautateillä annetun asetuksen mukaisille järjestelyratapihoille sekä vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja tilapäisestä säilytyksestä satama-alueilla annetun asetuksen mukaisille satama-alueille.

Virka-apua koskevia säännöksiä tarkistettaisiin muun muassa nostamalla asetuksesta lain tasolle pelastusviranomaisten velvollisuus antaa virka-apua.

Vapaaehtoistoiminnasta on ehdotettuun pelastuslakiin otettu oma luku ja säännöksiä on uusittu lisäämällä lakiin säännös vapaaehtoistoiminnan edistämisestä, sopimuspalokuntien työterveyshuollosta sekä työturvallisuudesta. Uudesta sopimuspalokuntien henkilörekisteristä olisi säännös erillisessä luvussa. Uudella sääntelyllä pyritään parantamaan sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä.

Pelastustoimen koulutusta ja kelpoisuusvaatimuksia koskeva sääntely on lakiehdotuksessa säilynyt pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavana. Kelpoisuusvaatimuksia koskevien erivapauksien myöntämisen edellytyksiä tarkistettaisiin.

Nuohouspalveluja ja nuohoustoimintaa koskeva sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Nuohoojan ammattitutkintoa suorittava henkilö voisi tietyin rajoituksin nuohota koulutuksen aikana myös itsenäisesti.

Väestönsuojelutehtävät kuuluisivat soveltamisalasäännöksessä kuvatun mukaisesti edelleenkin pelastustoimen ja sen viranomaisten tehtäviin osana pelastustoimen perustehtäviä. Väestönsuojeluun varautumista koskevaa sääntelyä kuitenkin tarkistettaisiin. Varautumistehtävät on lakiehdotuksessa kohdennettu ainoastaan pelastustoimen viranomaisille ja tehtäviä on tarkennettu. Muiden hallinnonalojen väestönsuojelutehtävät toteutetaan lähtökohtaisesti asianomaisten viranomaisten hallinnonalan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Viranomaiset vastaavat Geneven

sopimuksen ja hallinnonalaa koskevan lainsäädäntönsä mukaisesti varautumisesta väestönsuojeluun. Lakiehdotukseen ei sisälly nykyisen kaltaista säännöstä, jonka mukaan sisäasiainministeriö ja aluehallintovirasto antaisivat ohjeita väestönsuojelun suunnittelun ohjaamiseksi. Pelastustoimen suunnitelmat väestönsuojeluun varautumisesta toteutettaisiin edelleen osana pelastustoiminnan suunnittelua ja laissa määritellyssä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Voimassa olevan lain mukaan väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 600 neliometriä ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Säädetty väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava 600 neliömetrin raja koskee kaikkia rakennustyyppisiä uudisrakentamisessa. Ehdotetun mukaan väestönsuoja tulisi jatkossa rakentaa kaikkiin rakennuksiin, joiden kerrosala on yli 800 neliometriä. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusten osalta väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava raja olisi kuitenkin 1500 neliometriä. Rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä tehtävästä uuden väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta luovuttaisiin ja sen tilalle asetettaisiin väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Väestönsuojien käyttöönottovalmiutta koskevaa sääntelyä lievennettäisiin.

Laissa säädettäisiin pelastuslaitokselle yleinen velvoite valvoa laissa jokaiselle asetettuja velvollisuuksia sekä rakennuksen ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyviä velvoitteita. Pelastuslaitoksen olisi osana valvontatehtäväänsä toimitettava edelleenkin palotarkastuksia. Valvontatehtävä sisältäisi kuitenkin myös muita toimenpiteitä.

Palotarkastettavia kohteita ei enää nykyiseen tapaan määriteltäisi laissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä, vaan pelastuslaitos määritteli valvontasuunnitelmassa palotarkastettavat kohteet. Suunnitelma perustuisi alueella tehtyyn riskien arvioimiseen. Sääntelyn muuttamisella on tarkoitus kohdentaa pelastuslaitoksen valvonta nykyistä paremmin alueen riskien ja muiden erityisten valvontatarpeiden mukaisesti. Palotarkastusten lisäksi alueen pelastusviranomainen suorittaisi asiakirjavalvontaa, jonka tarkoituksena on varmistaa esimerkiksi kohteen laatiman pelastussuunnitelman sekä muiden palo- ja poistumisturvallisuudesta laadittujen asiakirjojen perusteella velvoitteiden noudattaminen kohteessa. Valvontaa toteutettaisiin myös erityisten valvontaprojektien muodossa ja niin sanottuna kenttävalvontana tarvittavassa yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa. Pelastustoimen valvontatehtäviä käsittelevässä luvussa on uudistukseen liittyvät säännökset valvontasuunnitelmasta sekä palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittamisesta. Nykyistä korjausmääräystä ja toiminnan keskeyttämisestä sekä erityisiä turvallisuusvaatimuksia koskevaa sääntelyä on myös uudistettu.

Vaitiolovelvollisuutta, tiedonsaantioikeutta ja pelastustoimen henkilökäsittejä koskevat säännökset on tarkistettu ja ne päivitetäisiin vastaamaan nykyisen pelastuslain säätämisen jälkeen muuttunutta muuta lainsäädäntöä. Tiedonsaantioikeutta ja rekisterejä koskevia säännöksiä ehdotetaan myös uudistettavan ja tarkennettavan siten, että tiedonsaanti- ja rekisteröintioikeus vastaisi pelastustoimen uudistettuja tehtäviä.

Pelastustoimen rahoitusta, maksuja, palkkiota ja korvauksia koskevaa sääntelyä uudistettaisiin. Pelastuslain mukaiset viranomaistehtävät suoritetaan nykyisin maksutta. Lakiehdotuksen mukaan pelastuslaitos perisi jatkossa maksun valvontasuunnitelman mukaisen palotarkastuksen suorittamisesta. Alueen pelastustoimi voisi periä myös harkintansa mukaan maksun tehtävästä, jonka on aiheuttanut hätäkeskukseen liitetyn paloilmoittimen toistuva erheellinen toiminta. Maksu voitaisiin periä myös tehtävästä, jonka on aiheuttanut muun hälytysjärjestelmän toistuva erheellinen toiminta. Valtion osallistumisesta valmiuden ylläpitämiseen, pelastustoimintaa varten saadun avun

korvaamisesta, harkinnanvaraisista valtion avustuksista sekä metsä- ja maastopalojen sammutuskustannuksista säädettäisiin nykyistä sääntelyä pääpiirteissään vastaavalla tavalla.

Pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa sattunut tapaturma tai saatu ammattitauti voi tulla nykyisin korvattavaksi valtion varoista. Korvaus voidaan maksaa henkilölle, joka on määrätty avustamaan pelastustoiminnassa, määrätty väestönsuojelukoulutukseen, kuuluu sopimuspalokuntaan eikä ole oikeutettu korvaukseen muutoin tapaturmavakuutuslain nojalla sekä henkilölle, joka kuuluu teollisuus- tai laitospalokuntaan, joka ei ole alueen pelastustoimen sopimuspalokunta ja tapaturma sattuu palokunnan osallistuessa pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella. Sääntelyä täydennettäisiin siten, että korvauksiin olisivat oikeutettuja myös pelastustoimintaan vapaaehtoisesti osallistuneet sekä omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin pelastuslain asettaman jokaisen toimintavertaisuuden perusteella ryhtyneet henkilöt. Samalla pelastuslailla kumottaisiin ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta annettu laki (158/1935). Pelastuslaissa tarkoitettu korvaus voidaan myöntää tulipalo- ja muussa onnettomuustilanteessa pelastustoimenpiteisiin ryhtyneelle, kun kumottavaksi ehdotetun lain mukaan korvaus voidaan myöntää ainoastaan ihmishenkeä pelastettaessa sattuneen tapaturman johdosta. Tapaturma- ja ammattitautikorvaus maksettaisiin myös aina, jos tapaturma on sattunut tai ammattitauti aiheutunut käytettäessä teollisuus- tai laitospalokuntaa pelastustoiminnan johtajan määräyksestä pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella.

Uhkasakkoa ja teettämishukkaa sekä rangaistuksia koskevat säännökset vastaisivat pääpiirteissään voimassa olevassa pelastuslaissa säädettyä. Säännöksiä on kuitenkin nykyisestäään täsmennetty ja muotoiltu tarkkarajaisemmiksi.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös alueen pelastusviranomaisen oikeudesta määrätä rakennukseen tai rakennelmaan viranomaisverkon (pelastustoiminnassa käytettävien radiopuhelimien) käytettävyyttä varmentavia laitteita.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännös sisältää tarpeelliset säännökset pelastustoimen aluejaosta, suunnitelmista, sopimuksista, väestönsuojien rakentamisesta, henkilörekistereistä, kelpoisuusvaatimuksista sekä muista keskeisistä uuden lain voimaantulon liittyvistä asioista. Voimaantulosäännöksessä on määritelty kumottavan pelastuslain nojalla annetut sisäasiainministeriön asetukset, jotka on tarkoitus jättää voimaan uuden pelastuslain voimaantulon yhteydessä. Säännöksessä tarkoitettujen ministeriön asetusten korvattaisiin uuden pelastuslain voimaantulon jälkeen sitä mukaa kuin niiden uudistamiseen on sisällöllisesti tarvetta.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Yleistä kunnallisten viranomaisen suoritteiden maksullisuudesta

Voimassa olevassa pelastuslaissa ei ole vastaavaa valtuutusta maksujen perimiseen kuin mitä on useissa muissa kunnallista viranomaistoimintaa koskevissa säädöksissä. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) perusteella alueen pelastusviranomainen voi päättää lakiin perustuvien suoritteidensa maksullisuudesta ja maksujen suuruudesta valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyjen periaatteiden mukaisesti. Esimerkiksi Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen alueella maksu vaarallisen kemikaalin vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavan toiminnanharjoittajan pelastusviranomaiselle tekemän

lakisääteisen ilmoituksen käsittelystä on nykyisin 159 euroa ja mainitun lain mukaisen tuotantolaitoksen tarkastuksen toimittamisesta 318 euroa.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) perusteella kunnalla on oikeus periä rakennusvalvontaviranomaisen suorittamista tehtävistä maksu, jonka perusteet määrätään kunnan hyväksymässä taksassa. Esimerkiksi Helsingissä yleinen rakennuslupamaksu on 383,97 euroa ja siihen lisätään 4,56 euron maksu neliometriä kohden. Suomen Kuntaliitto on rakennusvalvonnan maksusuosituksessaan esittänyt, että rakennusvalvonnan toimintamenot katettaisiin kokonaan rakentajilta perittävillä maksuilla. Riittäviä maksutuloja on katsottu tarvittavan rakennusvalvonnan toimintaedellytysten turvaamiseksi sekä tehtävien ja resurssien tasapainottamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon laeissa, muun muassa laissa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetussa laissa (75/2004), säädetään, että kunnan valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta maksu kunnan hyväksymän valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista. Maksullinen suorite on yleensä myös tarkastusten perusteella annettujen määräysten valvonta. Maksujen perusteista ja taksasta päättää kunta kuitenkin niin, että maksun suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia. Tarkastuksesta perittävä maksu on yleensä ollut 100-500 euroa riippuen muun muassa tarkastuksen vaatimasta työmäärästä. Tarkoitus on ollut, että valvonnasta perittävät maksut kohdistetaan kunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvonnan voimavarojen kehittämiseen.

Palotarkastusten maksullisuus

Lakiehdotuksen 96 §:n 1 momentin mukaan pelastuslaitos perisi maksun valvontasuunnitelman mukaisen palotarkastuksen suorittamisesta.

Valvontasuunnitelman mukaisista palotarkastuksista perittävien maksujen ei ole tarkoitettu kattavan kaikkia alueen pelastustoimelle kyseisistä tehtävistä aiheutuvia kuluja ja toimintamenoja. Päättämistarkoituksena on varmistaa osaltaan pelastustoimen paikallistason valvontaviranomaisen toimintaedellytyksiä. Perittävien maksujen suuruudesta päättäisi alueen pelastustoimi noudattaen valtion maksuperustelaissa säädettyjä periaatteita. Alueen pelastustoimen tulisi määrätä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta ja tehtävän hoitamisesta alueen pelastustoimelle aiheutuneita välittömiä kustannuksia.

Jos voimassa olevan pelastuslain mukaisista erityiskohteiden palotarkastuksista olisi peritty 300 euron tarkastusmaksu, olisivat maksutulot vuonna 2008 olleet koko maassa yhteensä noin 11 miljoonaa euroa.

Palotarkastukset suoritetaan valvontasuunnitelmassa määriteltyjen riskien perusteella. Palotarkastettavilla kohteilla on mahdollisuus vaikuttaa kohteen palotarkastuksista aiheutuviin maksuihin. Jos kohde on hoitanut asianmukaisesti pelastuslaissa säädettyt varautumis- ja muut turvallisuusvelvoitteensa, palotarkastuksia voidaan tehdä harvemmin. Jos velvoitteita on laiminlyöty, palotarkastuksia tehdään useammin, jotta kohteen turvallisuustaso saadaan ohjattua laissa vaaditulle tasolle. Lisämaksuja kohteelle voi tulla myös palotarkastuksessa annettujen korjausmääräysten noudattamisen valvonnasta.

Hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimuksesta aiheutuvat kustannukset

Lakiehdotuksen 18 §:ssä säädetään hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusvaatimuksesta.

Vuonna 2009 sisäasiainministeriö toteutti koko maan kattavan kyselytutkimuksen hoitolaitosten sekä erityisryhmien ryhmämuotoisten asumisyksiköiden paloturvallisuudesta.

Turvallisuusselvitysvelvollisia kohteita on pelastuslaitosten antamien palotarkastustietojen perusteella noin 4000.

Tutkimuksessa kartoitettiin erityisesti turvallisuusselvitysten tekemistä ja automaattisten sammutuslaitteistojen asentamista. Tutkimuksen mukaan turvallisuusselvitys on tehty 89 prosentissa toimipaikoista, näistä 22 prosentissa rakennuslupamenettelyn yhteydessä ja 78 prosentissa olemassa olevaan rakennukseen pelastustoimen lainsäädännön velvoittamana.

Turvallisuusselvityksen lopputuloksena 41 prosentissa oli päädytty tarpeeseen suojata tilat automaattisella sammutuslaitteistolla. Poikkeuksena kuitenkin lastensuojelun toimipaikat, kuten perhekodit, joista vain muutamassa tuloksena oli sammutuslaitteiston asentaminen. Myös päihdehuollon laitoksissa ja asumispalveluissa vain 16 prosentissa oli päädytty automaattiseen sammutuslaitteistoon.

Noin puolet kyselytutkimuksen kohteista oli varustettu automaattisella sammutuslaitteistolla. Kolmasosassa asennus oli tehty rakentamisen yhteydessä, kolmasosassa peruskorjauksen yhteydessä ja kolmasosassa erillisenä toimenpiteenä. Asentamiskustannukset olivat vaihdelleet 13 000 ja 800 000 euron välillä, valtaosalla kustannukset olivat alle 100 000 euroa. Erityisesti pienissä kohteissa kustannukset ovat viime vuosina laskeneet. Kustannuksiin oli saatu avustusta yleisimmin Raha-automaattiyhdistykseltä tai Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselta. Avustuksen määrä on ollut 12-100 prosenttia automaattisen sammutuslaitteiston hankinnan kokonaiskustannuksista. Raha-automaattiyhdistyksen tekemien avustuspäätösten mukaan sammutuslaitteiston asentamiskustannukset olivat keskimäärin 73 euroa neliometriä kohti.

Sammutuslaitteiston huoltokustannukset ovat noin 500 euroa vuodessa. Lisäksi tulevat paloilmoinjärjestelmän kustannukset noin 500 euroa ja mahdollinen vesimaksu, joka esimerkiksi Helsingissä on 2000 euroa.

Paloilmoittimen erheellisestä toiminnasta perittävä maksu

Lakiehdotuksen 96 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan alueen pelastustoimi voisi harkintansa mukaan periä maksun tehtävästä, jonka on aiheuttanut hätäkeskukseen liitetyn paloilmoittimen toistuva erheellinen toiminta. Maksu voitaisiin periä mainitun säännöksen 2 kohdan mukaan myös tehtävästä, jonka on aiheuttanut muun hälytysjärjestelmän toistuva erheellinen toiminta.

Automaattisista paloilmoittimista johtuvat hälytystehtävät muodostivat vuonna 2008 noin 22 prosenttia pelastuslaitosten hälytystehtävistä. Kiinteistöjä, joiden automaattinen paloilmoinlaitteisto on kytketty hätäkeskukseen, on noin 15 300. Suhteellisesti eniten erheellisiä paloilmoituksia tuli 500 kiinteistöstä, joiden yhteenlaskettu erheellisten hälytysten määrä oli 5100 hälytystä. Pahimmillaan paloauto on käynyt yhteensä 1800 kertaa sadassa eniten erheellisiä tehtäviä aiheuttaneessa kohteessa.

Ehdotetun maksun tavoitteena on vähentää erheellisiä paloilmoituksia niissä kiinteistöissä, joissa ei ole valistuksesta ja neuvonnasta huolimatta ryhdytty toimenpiteisiin erheellisten paloilmoitusten vähentämiseksi.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksella on vuoden 2007 ensimmäisen vuosipuoliskon tietojen perusteella arvioitu automaattisten paloilmoittimien aiheuttamiin hälytystehtäviin käytettävän noin 12 prosenttia hälytystehtäviin käytetyistä kaikista työtunneista. Yhden automaattisen paloilmoittimen aiheuttaman hälytystehtävän (tarkistustehtävä) pelastuslaitokselle aiheuttamiksi kustannuksiksi arvioitiin samassa yhteydessä 1800 euroa.

Jos maksu perittäisiin esimerkiksi kalenterivuoden aikana aiheutetusta neljännestä erheellisestä paloilmoituksesta lähtien, olisi maksuja vuonna 2008 joutunut suorittamaan 1430 kiinteistöä. Tämä on alle 10 prosenttia kaikista automaattisella paloilmoittimella varustetuista kohteista. Nämä kiinteistöt aiheuttivat yhteensä 9400 aiheutonta tehtävää eli miltei puolet kaikista erheellisistä paloilmoituksista. Maksun suuruus perustuisi tehtävään käytettyihin työtunteihin, polttoainekuluihin, kaluston kulumiseen ja erheellisistä tehtävistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämisestä johtuvista kustannuksista. Jos maksu olisi esimerkiksi 500 euroa, vuoden 2008 hälytysmäärillä maksuja kertyisi yhteensä 2 500 000 euroa. Eniten tehtäviä aiheuttaneen kiinteistön maksut olisivat tämän laskusäännön mukaisesti 28 500 euroa vuodessa. Maksut alueen pelastustoimi päättäisi noudattaen valtion maksuperustelaisissa säädettyjä periaatteita.

Väestönsuojien rakentamisen kustannukset

Suomessa oli vuoden 2006 lopussa 42 000 väestönsuojaa ja niissä suojapaikkoja yhteensä 3,5 miljoonalle henkilölle. Väestönsuojien yhteenlaskettu arvo on noin 4 miljardia euroa.

Väestönsuojia on rakennettu 2000-luvulla keskimäärin 1000 kappaletta vuodessa ja niissä on noin 80 000 suojapaikkaa. Vuosittain väestönsuojien rakentamiseen käytetään arviolta noin 80 miljoonaa euroa, josta noin puolet on tilan väestönsuojaominaisuuksista johtuvia lisäkustannuksia (normaalit rakentamiskustannukset ylittäviä kustannuksia).

Väestönsuojista 43 prosenttia rakennetaan asuinrakennuksiin ja 33 prosenttia teollisuus-, varasto- ja liikerakennuksiin. Loput suojista rakennetaan muun muassa liike-, toimisto-, sairaala- ja opetusalan rakennuksiin. Keskimääräinen väestönsuojan koko on 66 neliometriä.

Lakiehdotuksen mukaisella sääntelyllä teollisuus-, varasto- ja kokoontumisrakennuksiin vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi noin 70 prosenttia. Muiden rakennusten osalta vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi nykyisestä noin 25 prosenttia. Lakiehdotuksen mukainen muutos väestönsuojien rakentamisvelvoitteisiin pienentäisi arvion mukaan väestönsuojien rakentamisen kustannuksia noin 12 miljoonaa euroa vuodessa.

Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin väestönsuojien koosta, rakenteesta ja sijainnista. Sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin väestönsuojien teknisistä yksityiskohdista. Asetustasoista sääntelyä on uuden pelastuslain voimaantulon yhteydessä tarkoitus muuttaa siten, että teräsbetonisuojien ja kalliosuojien rakenteelliset vaatimukset uusittaisiin. Säännösten uudistamisen johdosta suojien rakentamiskustannusten arvioidaan alenevan noin 10 prosentilla eli yhteensä noin 8 miljoonalla eurolla vuodessa.

Lakiehdotuksen mukaan rakennuksen rakentamiseen verrattavien korjaus- ja muutostöiden yhteydessä sekä muutettaessa rakennuksen käyttötarkoitusta tulisi myös väestönsuoja kunnostaa siten, että se täyttäisi soveltuvien osin sisäasiainministeriön asetuksella säädettävät väestönsuojien teknisiä yksityiskohtia koskevat määräykset. Uudistuksen tarpeessa ovat erityisesti vuosina 1954-1971 rakennetut väestönsuojat, joissa on yhteensä miljoonaa suojapaikkaa (10 000 väestönsuojaa).

Väestönsuojien kunnostamisen arvioidaan toteutuvan 40 vuoden kuluessa ja kunnostamisen vuotuisiksi kustannuksiksi arvioidaan noin 2 miljoonaa euroa.

Sopimuspalokuntien työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset

Lain 53 §:ssä säädettäisiin velvollisuudesta järjestää sopimuspalokuntaan kuuluvalla pelastustoimintaan osallistuvalla henkilöstöllä työterveyshuolto siltä osin kuin henkilöllä ei ole oikeutta työterveyshuoltoon työsuhteen perusteella. Kaikille sopimuspalokuntalaisille ei makseta sopimuspalokuntayhdistyksen tai pelastuslaitoksen toimesta palkkaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Sopimuspalokuntalaisille ei näin ollen muodostu kaikissa tapauksissa työsuhdetta sopimuspalokuntayhdistykseen tai pelastuslaitokseen, jolloin työterveyshuoltolain mukaan työterveyshuollosta vastaavaa työnantajaa ei voida osoittaa.

Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntayhdistyksen välinen suhde perustuu kaikilta osin niiden väliseen sopimukseen (palokuntasopimus). Palokuntasopimuksessa tulisi muun ohella sopia siitä, kumpi sopijapuolista vastaa työterveyshuoltolaissa säädetyistä velvoitteista. Sopimukseen tulisi ottaa määräykset järjestettävän työterveyshuollon laajuudesta ja sisällöstä. Palokuntasopimukseen olisi otettava määräykset järjestettävän työterveyshuollon laajuudesta ja sisällöstä vain siltä osin kuin sopimuspalokuntalaisen työterveyshuoltoa ei ole pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien edellyttämässä laajuudessa järjestetty muutoin, esimerkiksi henkilön siviilityönantajan toimesta.

Käytännössä pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten ja erityisesti savusukellustoimintaan osallistuvien henkilöiden työterveyshuollosta (savusukelluskelpoisuuden määrittelystä) on huolehdittu pääsääntöisesti pelastuslaitosten toimesta. Säädettäväksi esitetyn työterveyshuollon järjestämisvelvoitteen ei arvioida aiheuttavan pelastuslaitoksille ja sopimuspalokunnille nykyistä merkittävästi suurempia kustannuksia.

Pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeuden maksuttomuus

Lakiehdotuksen 87 §:n mukaan alueen pelastusviranomaisen tulee toimittaa pelastustoimen suoritteista, voimavaroista, järjestelyistä ja muusta varautumisesta sekä toimenpiderekisteristä maksutta sisäasiainministeriölle, aluehallintovirastolle ja Pelastusopistolle tietoja, jotka ovat tarpeen tilastojen tekemistä varten. Nykyisestä sääntelystä poiketen säännöksessä todetaan tietojen toimittamisen maksuttomuus, joka vastaa kuitenkin nykyistä tosiasiallista käytäntöä. Säännöksen mukaisten tietojen toimittamistarve on suhteellisen vähäinen, koska toimenpiderekisterin tietoja saavat lain mukaan käsitellä muutoinkin sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston palveluksessa olevat valtion pelastusviranomaiset. Pelastusopisto huolehtii toimenpiderekisterin teknisestä ylläpidosta ja sillä on oikeus käyttää rekisterissä olevia tietoja tilastojen laatimista varten.

Lakiehdotuksen 88 §:n mukaan palontutkintaa suorittavalla alueen pelastusviranomaisella ja onnettomuuden tutkintaa suorittavalla tutkintalautakunnalla olisi oikeus saada maksutta tutkinnassa tarvittavia asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja tietoja viranomaisilta. Voimassa olevassa laissa maksuttomuusperiaatteesta ei ole nimenomaisesti säädetty, vaikka käytännössä tiedot on tutkinnan yhteydessä toimitettu pääsääntöisesti maksutta.

Lakiehdotuksen 89 §:n mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada maksutta tietoja pelastustoiminnan suunnittelua ja toteutusta sekä valvontatehtäviä varten säännöksessä yksilöidyistä rekistereistä. Tiedonsaantioikeus koskisi Väestörekisterikeskuksen, Maanmittauslaitoksen, Tilastokeskuksen ja useiden muiden tahojen ylläpitämissä rekistereissä olevia tietoja.

Voimassa olevan lain 37 §:n mukaisten rakennustietojen saamista ei ole säädetty nykyään nimenomaisesti maksuttomaksi. Käytännössä kuitenkin mainittuja tietoja on toimitettu pelastusviranomaisille myös korvauksetta. Yleisen edun ja ihmisten turvallisuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, etteivät pelastustoiminta ja sen suunnittelu sekä pelastustoimen valvontatehtävät vaikeudu pelastusviranomaisten tarvitsemien tietojen maksullisuudesta johtuen. Pelastustoimen tehtävien hoitaminen on säädetty kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi ja tietojen saannin maksuttomuutta puoltaa muun muassa tavoite minimoida kunnille lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvia taloudellisia rasitteita.

Lakiehdotuksen 90 §:n 1 momentin mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada maksutta tietoja henkilöstön varaamiseksi väestönsuojelutehtäviin. Voimassa olevan pelastuslain 52 §:ssä osa ehdotetussa pykälässä tarkoitetuista tiedoista on jo nykyisin säädetty annettavaksi maksutta. Lakiehdotuksen 90 §:n 2 momentin mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada maksutta tietoja viranomaisten rekistereistä rakennusten osalta väestönsuojelua ja sen valmistelua varten. Voimassa olevan pelastuslain vastaavassa säännöksessä maksuttomuudesta ei ole nimenomaisesti säädetty. Lakiehdotuksen 90 §:n 3 momentin mukaan pelastusviranomaisella sekä liikenne- ja viestintäministeriöllä olisi oikeus saada maksutta tietoja evakuinteja ja muuta väestönsuojelua varten. Voimassa olevan pelastuslain 52 §:n 3 momentissa on säädetty vastaavien tietojen maksuttomuudesta nykyisin. Lakiehdotuksen 90 §:n 4 momentin mukaan pelastusviranomaisella sekä liikenne- ja viestintäministeriöllä olisi lisäksi oikeus saada maksutta tietoja viranomaisten poikkeusolojen varaustietoihin perustuvasta valtakunnallisesta tiekuljetusten ohjauksen tietojärjestelmästä. Voimassa olevaan pelastuslakiin sisältyy vastaava maksuttomuusperiaate.

Esimerkiksi lakiehdotuksen 89 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisia tietoja pelastuslaitokset tarvitsevat lakiehdotuksen 29 §:ssä tarkoitetun pelastustoimen palvelutasopäätöksen laadinnan yhteydessä (1-4 vuoden välein) alueella esiintyvien uhkien arvioinnin taustatiedoiksi. Mainitut tiedot toimittaa Tilastokeskus ja se veloittaa koko Suomen alueen käsittävistä ruututietokannasta noin 20 000 euroa.

Lakiehdotuksen 93 §:n mukaista valvontarekisteriä (palotarkastustiedot) varten pelastuslaitokset tarvitsevat 2-4 kertaa vuodessa rakennustietokannan päivityksen 89 §:n mukaisista rekistereistä. Väestörekisterikeskuksen toimitusmaksu tiedoille on noin 170 euroa sekä lisäksi 0,06 euroa rakennusta kohden. Pelastuslaitosten vuosina 2008 ja 2009 toteutuneiden kulujen perusteella arvioituna rakennustietokannan päivittäminen maksaa kaikille maan kaikille pelastuslaitokselle vuosittain yhteensä noin 47 000 euroa. Muun muassa viranomaisia koskevien toimialueiden muutosten yhteydessä tietojen päivityksestä aiheutuu tavanomaista suurempia kustannuksia.

Sammutusvesijärjestelyiden kustannukset

Voimassa olevan pelastuslain mukaan kunta huolehtii alueellaan sammutusveden järjestämisestä alueen pelastustoimen tarpeisiin. Nykyistä sääntelyä vastaten pelastustoimen alueeseen kuuluvien jokaisen kunnan itsenäiseksi velvollisuudeksi säädettäisiin lakiehdotuksen 30 §:n mukaisesti edelleenkin huolehtia sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin. Nykyään kunnat ja vesihuoltolaitokset sopivat sammutusveden toimittamisesta mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta vapaasti. Käytännössä kunnat eivät ole pääsääntöisesti suorittaneet vesihuoltolaitoksille erillistä maksua sammutusveden toimittamisesta (rakenteellisista kustannuksista tai sammutusvedestä). Ehdotetun sääntelyn mukaan kunta olisi velvollinen sopimaan sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteet sammutusvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen kanssa sammutusvesisuunnitelman laatimisen yhteydessä. Koska sammutusveden toimittaminen vesihuoltolaitoksen verkostosta palvelee laitoksen piirissä olevia

asiakkaita suhteellisen tasapuolisesti ja verkostosta suoraan otetun veden määrä on suhteellisen vähäinen sekä käytetyn vesimäärän mittaaminen vaikeaa, olisi tarkoituksenmukaista, että sammutusvedestä ei perittäisi jatkossakaan maksuja. Sammutusvesisuunnitelmassa sovittaisiin myös periaatteista, joiden perusteella palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapidon ja huollon kustannukset jaetaan sammutusveden hankinnasta vastaavan kunnan sekä sammutusveden toimittamisesta vastaavan vesihuoltolaitoksen kesken. Vesihuoltolaitoksen osallistuminen palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin on perusteltua, koska laitteita käytetään myös vesijohtoverkon kunnossapidon ja huollon tarpeisiin. Ehdotetun uuden nykyistä tarkemman ja eri osapuolten vastuita ja velvollisuuksia sammutusveden toimittamisessa selkiyttävän sääntelyn ei arvioida aiheuttavan kunnille nykyistä merkittävästi suurempia kustannuksia.

Viranomaisverkon käytettävyyttä koskevien erityisten turvallisuusvaatimusten kustannukset

Lakiehdotuksen 109 §:n mukaan alueen pelastusviranomaisen voisi määrätä rakennuksen tai rakennelman omistajan hankkimaan viranomaisradioverkon käytettävyyttä varmistavia laitteita ja pitämään ne toimintakunnossa.

Laitteiden hankinta- ja asennuskustannusten arvioidaan olevan rakennuksen koosta ja rakenteellisista ominaisuuksista riippuen pääsääntöisesti 3 000-50 000 euroa. Yhtenäiseen kellaritilaan asennetun viranomaisverkon käytettävyyttä parantavan laajakaistatoistimen ja siihen liittyvien antennien kustannukset asennuksineen lähtevät noin 3 000 eurosta. Yhdellä laajakaistatoistimella ja kaapeloinnilla toteutetun laajan yhtenäisen tilan (esimerkiksi sairaalan kellaritilat) tarvitsemien toimenpiteiden kustannukset lähtevät noin 25 000 eurosta. Useampia laajakaistatoistimia tai erillistä verkon tukiasemaa edellyttävien toimenpiteiden kustannukset ovat arvion mukaan noin 50 000 euroa (esimerkiksi tunnelitilat ja metallirakenteiset teollisuusrakennukset). Laitteiden vuotuiset ylläpitokustannukset ovat noin 10 prosenttia laitteiden hankintakustannuksista.

Pelastustoimintaan liittyvän tapaturman korvaaminen valtion varoista

Pelastuslain nojalla korvattavien tapaturmien ja ammattitautien korvauksensaajien piiriä ehdotetaan laajennettavaksi tietyin osin. Korvauksiin olisivat oikeutettuja jatkossa myös pelastustoimintaan vapaaehtoisesti osallistuneet sekä omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin pelastuslain asettaman jokaisen toimintavelvollisuuden perusteella ryhtyneet henkilöt. Samalla pelastuslailla kumottaisiin ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta annettu laki (158/1935). Tapaturma- ja ammattitautikorvaus maksettaisiin myös aina, jos tapaturma on sattunut tai ammattitauti aiheutunut käytettäessä teollisuus- tai laitospalokuntaa pelastustoiminnan johtajan määräyksestä pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella. Pelastuslaissa tarkoitetut korvaukset maksetaan valtion varoista ja korvausasiat käsittelee Valtiokonttori. Ehdotetuilla laajennuksilla ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta valtion maksamien korvausten määrään.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Säädöksissä tarkkaan määritellyistä palotarkastuksista siirrytään ehdotuksen mukaan järjestelmään, jossa pelastuslaitos itse laatimansa ja riskien arviointiin perustuvan valvontasuunnitelman pohjalta toteuttaa laissa säädettyä valvontavelvollisuuttaan. Järjestelmän uusiminen ei edellytä pelastustoimen resurssitarpeisiin lisäystä. Valvontasuunnitelman mukaisista palotarkastuksista perittävät maksut kattaisivat osan toiminnasta aiheutuvista kuluista.

Lakiehdotukseen ei muutoinkaan sisälly sellaisia uudistuksia, jotka lisääisivät viranomaistoiminnan kustannuksia merkittävästi.

Erheellisistä paloilmoituksista perittävien maksujen arvioidaan vähentävän pelastuslaitosten ja niiden sopimuspalokuntien tehtäviä siten, että mahdollisesti vapautuvat voimavarat ja käytettävissä oleva työaika voidaan suunnata muun muassa valistus-, ohjaus- ja neuvontatehtäviin sekä pelastuslaitosten uuteen valvontatehtävään.

Lakiehdotuksen uudistetut säännökset viranomaisten yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisyssä ja pelastustoiminnassa tehostavat viranomaisten mahdollisuuksia toimia lain tavoitteen toteuttamiseksi.

Pelastustoimen organisaatiota koskevien säännösten uudistamisella pyritään selkiyttämään eri toimijoiden tehtäviä pelastustoimessa.

Pelastusviranomaisten nykyistä laajemmalla oikeudella saada maksutta käyttöönsä pelastustoimintaa ja valvontatehtäviä varten tarvittavia tietoja parannetaan käytännössä pelastuslaitosten mahdollisuuksia suorittaa laadukkaasti säädettyä varautumis- ja valvontatehtävää.

3.3 Ympäristövaikutukset

Lakiehdotuksen mukaan pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain ja sen nojalla annettujen säädösten noudattamista jokaiselle kuuluvien yleisten velvollisuuksien osalta ja erityisesti rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvien järjestelyiden osalta. Valvonnalla voidaan arvioida olevan tulipalojen vähentymisen lisäksi vaikutuksia laajemminkin ympäristön hyväksi. Hyvin toimivat ja riittävästi valvotut turvallisuusjärjestelyt rakennuksissa ja muissa kohteissa vähentävät osaltaan ympäristöön kohdistuvaa kuormitusta, joita voi aiheutua esimerkiksi vaarallisten ja tulenherkkien aineiden säädösten vastaisesta säilyttämisestä ja käytöstä.

Väestönsuojan rakentamisen ympäristövaikutuksia ei voida pitää merkittävänä verrattuna muun rakentamisen ympäristövaikutuksiin. Väestönsuojilla on käytännössä aina myös normaaliolojen käyttötarkoitus. Väestönsuojien normaaliolojen käyttöä pyritään monipuolistamaan sillä, että suojan käyttöönottoaikaa pidennetään yhdestä vuorokaudesta kolmeen vuorokauteen. Väestönsuojatilojen osoittaminen normaalioloissa esimerkiksi urheiluhalli- tai paikoitustilakäyttöön vähentää tarvetta rakentaa edellä mainittuja tiloja erikseen. Väestönsuojan rakentaminen on kiinteä osa kiinteistön rakentamisen kokonaisuutta. Tämän vuoksi väestönsuojan rakentamisen vaikutukset ympäristöön eivät poikkea muusta rakentamisesta. Teräsbetoniväestönsuojien elinkaari on noin 100 vuotta ja kallioon rakennettavien väestönsuojien jopa satoja vuosia.

3.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Pelastustoimen lainsäädännön ja pelastustoimen järjestelmän kehittämisen perimmäisenä tavoitteena on vähentää onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallista elämänlaatua. Uudistuksen strategiset päämäärät liittyvät pelastustoimen vaikuttavuuteen, tehokkuuteen ja palvelujärjestelmään. Tavoitteena on myös lisätä tehokkuutta siten, että pelastustoimen voimavarat, henkilöstö, ammatillinen osaaminen ja kalusto, olisivat

parhaassa mahdollisessa käytössä. Pelastustoimen palvelujärjestelmän tulee kattaa koko maa riskialueiden edellyttämällä tavalla ja ammattitaitoisesti.

Viidenkymmenen vuoden aikana on maahamme saatu kohtuullisin kustannuksin toimiva väestönsuojakanta väestön suojaamiseksi poikkeusoloissa. Lyhyen aikavälin uhka-arvioiden perusteella ei ole tarkoituksenmukaista tehdä merkittäviä muutoksia väestönsuojien rakentamiseen, koska suojapaikkoja voidaan saada aikaan vain pitkäjänteisen rakennustoiminnan tuloksena. Väestönsuojien rakentaminen tapahtuu muun rakentamisen yhteydessä, joten tästäkään syystä ei ole perusteltua muuttaa kovin usein väestönsuojien rakentamisperusteita. Kustannuksia säästäviä ratkaisuja tulee kuitenkin kehittää mutta siten, että suojaustaso ei oleellisesti heikkene.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sisäasiainministeriö asetti 7 päivänä syyskuuta 2007 Pelastuslain uudistamisen esiselvitys -hankkeen. Hankkeen tarkoituksena oli selvittää pelastuslain uudistamistarpeita onnettomuuksien ehkäisyä, väestönsuojelujärjestelmää ja väestönsuojien rakentamista koskevan sääntelyn osalta. Hankkeen tuli selvittää myös muut mahdolliset pelastuslain uudistamistarpeet. Selvityksen taustalla olivat pelastustoimen järjestelmässä tapahtuneet muutokset ja hallitusohjelman, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian, sisäisen turvallisuuden ohjelman sekä väestön suojaamisen strategian linjaukset pelastustoimen kehittämiseksi. Esiselvityshankkeen muistiot valmistuivat keväällä 2008. Esiselvityshankkeen pohjalta sisäasiainministeriö asetti heinäkuussa 2008 Pelastuslain uudistamishankkeen, jonka tavoitteena oli valmistella uusi pelastuslaki. Hankkeelle määrättiin johtoryhmä sekä työryhmä valmistelujaostoineen. Valmistelujaostot laativat jatkovalmistelun pohjaksi muistiot onnettomuuksien ehkäisystä, väestönsuojelusta sekä muista pelastuslain muutostarpeista. Hankkeen työryhmässä ja jaostoissa on ollut sisäasiainministeriön lisäksi edustus myös Suomen Kuntaliitosta ja maan pelastuslaitoksista. Hankkeen aikana on toteutettu useita kuulemisia. Hankkeen esiselvitysten tuloksista järjestettiin myös kansalaisten kuuleminen oikeusministeriön ylläpitämällä kansalaisfoorumilla (otakantaa.fi). Hallituksen esitys on viimeistelty virkatyönä sisäasiainministeriössä.

4.2 Lausunnot

Lakiehdotuksesta on pyydetty lausunnot kaikilta ministeriöiltä, lääninhallituksilta, Ahvenanmaan maakuntahallitukselta, pelastuslaitoksilta, keskeisiltä keskushallinnon viranomaisilta ja yhteisöiltä, joilla on pelastustoimeen liittyviä tehtäviä, Suomen Kuntaliitolta, pelastusalalla toimivilta vapaaehtoisilta järjestöiltä, hätäkeskuslaitokselta, Pelastusopistolta, eräiltä työnantaja- ja työntekijäliitoilta ja muilta pelastustoimen alalla toimivilta etujärjestöiltä. Lisäksi lausunto on pyydetty osasta Suomen kuntia.

Lausunnoissa....

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksellä ei ole vaikutuksia muihin Eduskunnan käsittelyssä oleviin esityksiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotukset perustelut

1 luku

Yleiset säännökset

1 §. Lain tavoite. Voimassa oleva pelastuslaki ei sisällä säännöstä, jossa määriteltäisiin lain tavoite. Lain tavoite on ehdotuksessa kirjoitettu ei-velvoittavaan muotoon ja sen tarkoituksena on yleisellä tasolla ilmaista pelastustoimen toiminta-ajatus. Pelastuslailla pyritään luomaan yhteiskuntaan sellaiset puitteet, että yksittäiset ihmiset, yhteisöt ja viranomaiset voivat elinympäristössään ja toiminnassaan ehkäistä onnettomuuksia sekä varautua rajoittamaan ja torjumaan onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja ja seurauksia. Toisaalta pelastuslain mukaisella pelastustoimen järjestelmällä pyritään varmistamaan, että onnettomuuksien uhatessa tai jo tapahduttua ihmiset saavat tarvitsemaansa järjestäytyntä apua ja että onnettomuuden vaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi yksilöille ja yhteiskunnan tärkeille toiminnolle.

2 §. Lain soveltamisala. Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoimeen kuuluu tulipalojen ja myös muiden onnettomuuksien ehkäisy, jollei muussa laissa tai asetuksessa toisin säädetä sekä pelastustoiminta, jolla tarkoitetaan ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavia toimenpiteitä. Pelastuslain soveltamisalaan kuuluvalla väestönsuojelulla tarkoitetaan pelastuslaissa ihmisten ja omaisuuden suojaamista ja pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamista valmiuslaissa ja puolustustilalaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa sekä niihin varautumista. Nykyisen pelastuslain soveltamisalasäännöksen mukaan edellä mainittujen toimintojen muodostamaa toimialaa kutsutaan pelastustoimeksi.

Pelastuslain rakenne ja säännösten systematiikka ehdotetaan uudistettavan. Tämän johdosta lain soveltamisalasäännös on muotoiltu vastaamaan ehdotetun lain rakennetta. Ehdotetun uuden pelastuslain soveltamisala vastaa lain rakenteellisesta uudistamisesta huolimatta voimassa olevan pelastuslain soveltamisalaa.

Pykälän 1 momentin mukaan laissa säädettäisiin yksityishenkilöiden, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuuksista, jotka liittyvät tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseen, omatoimiseen varautumiseen, velvollisuuteen rakentaa ja ylläpitää väestönsuojia sekä osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen.

Kuten voimassa olevassa pelastuslaissa, uudenkin pelastuslain sääntelyn painopistealueena olisi tulipalojen ehkäisy. Muiden onnettomuuksien kuin tulipalojen ehkäisyä säädellään useassa erityislaissa. Onnettomuuksien ehkäisyä koskevia velvoitteita on asetettu muun muassa kaivostoimintaa, patoturvallisuutta, sähköturvallisuutta, ydinvoiman käyttöä ja tulvasuojelua koskevassa lainsäädännössä. Ehdotetussa pelastuslaissa asetettaisiin nykyistä sääntelyä vastaavia yleisluontoisia velvoitteita ihmisille, yrityksille ja yhteisöille ehkäistä toiminnassaan tulipalojen lisäksi myös muita onnettomuuksia. Pelastuslain sääntelyn kohteena ovat kaikki ihmiset ja yhteisöt kun erityislainsäädännössä asetetut onnettomuustyyppikohtaiset onnettomuuksien ehkäisyvelvoitteet on pääsääntöisesti kohdistettu toiminnanharjoittajiin ja viranomaisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan laissa säädettäisiin pelastustoimen viranomaisille kuuluvista tehtävistä. Säännöksen 1 kohdan mukaan viranomaisten tehtävänä on ohjata, neuvoa, valistaa ja valvoa ihmisiä, yrityksiä sekä muita yhteisöjä ja oikeushenkilöitä pelastuslain mukaisten velvollisuuksien täyttämässä. Ehdotettu tehtäväkokonaisuus sisältää viranomaisten nykyiset pelastuslain mukaiset tehtävät tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyssä sekä hallinnonalan ohjaamisessa ja valvonnassa. Säännöksen 2 kohdassa määritelty pelastustoiminta käsittää voimassa olevan pelastuslain mukaiset pelastustoimintaan kuuluvat tehtävät. Säännöksen 3 kohdan mukaan laissa määritellään myös pelastustoimen viranomaisten organisaatioon, hallintoon ja toimivaltaan liittyvät asiakokonaisuudet.

Pykälän 3 momentin mukaan väestönsuojelu kuuluisi edelleenkin pelastuslain soveltamisalaan.

Syyskuun 1 päivänä 1999 voimaan tulleella pelastustoimilailalla (561/1999) yhdistettiin palo- ja pelastustoimesta annettu laki (559/1975) ja väestönsuojelulaki (438/1958). Väestönsuojelua koskeva kansallinen sääntely siirrettiin edelleen tammikuun 1 päivänä 2004 voimaan tulleeseen nykyiseen pelastuslakiin (468/2003).

Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen mukaisesti pelastustoimen viranomaiset huolehtivat Suomen ratifioimassa Geneven yleissopimuksessa (SopS 8/1955) ja sen lisäpöytäkirjoissa (SopS 82/1980) asetetuista toimialaansa kuuluvista väestönsuojelutehtävistä.

Kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta annetun Geneven sopimuksen I lisäpöytäkirjan VI luvun (väestönsuojelu) 61 artiklan mukaan väestönsuojelulla tarkoitetaan humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Edellä mainittuja väestönsuojelutehtäviä ovat hälytystoiminta, evakuointi, suojista huolehtiminen, pimennystoimenpiteiden hoito, pelastustoiminta, lääkintähuolto (mukaan lukien ensiapu ja hengellinen huolto), sammutustoiminta, vaarallisten alueiden tiedustelu ja merkitseminen, puhdistustoiminta ja vastaavat suojeletoimenpiteet, tilapäismajoituksen järjestäminen ja tarvikkeiden jakelu, osallistuminen hätätilanteessa järjestyksen palauttamiseen ja ylläpitämiseen tuhoalueella, välttämättömien julkisten palveluiden kiireinen kuntoon saattaminen, surmansa saaneista huolehtiminen, avustaminen elintärkeiden kohteiden säilyttämisessä sekä edellä mainittujen tehtävien edellyttämät lisätoimenpiteet, mukaan lukien muun muassa suunnittelu- ja järjestelytehtävät. Mainitun artiklan mukaan väestönsuojeluorganisaatiolla tarkoitetaan selkkausten osapuolten toimivaltaisen viranomaisen valtuuttamaa tai asettamaa laitosta tai muuta yksikköä, joka hoitaa nimenomaan ja pelkästään edellä tarkoitettuja väestönsuojelutehtäviä.

Väestönsuojelutehtävät kuuluisivat edelleenkin pelastustoimen ja sen viranomaisten tehtäviin osana pelastustoimen perustehtäviä. Geneven sopimuksen mukaisena toimivaltaisena viranomaisena, joka päättää mitä henkilöitä ja materiaalia sopimuksen mukainen suojeleminen koskee, toimisi sisäasiainministeriö.

Soveltamisalasäännöksen 4 momentin mukaan pelastuslaissa säädettäisiin myös viranomaisten yhteistoiminnasta pelastustoimen tehtävissä ja niihin sisältyvissä väestönsuojelutehtävissä sekä varautumisessa näiden tehtävien hoitamiseen.

Muiden hallinnonalojen Geneven sopimusten mukaiset tehtävät (esimerkiksi lääkintähuolto) toteutetaan asianomaisten viranomaisten (esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen) toimesta ja lakiehdotuksen 6 luvun mukaisessa yhteistyössä pelastustoimen viranomaisten kanssa.

Geneven sopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen mukaiset väestönsuojelutehtävät kuuluvat Suomessa tosiasiallisesti usean eri hallinnonalan vastuulle eikä Geneven sopimuksen mukaisia velvoitteita ole tyhjentävästi sisällytetty pelastustoimen lainsäädäntöön.

Pelastuslaki sisältää pelastustoimen kannalta keskeiset säännökset väestönsuojeluun varautumisesta ja pelastustoimen kannalta keskeisestä yhteistyöstä väestönsuojelussa (erityisesti poikkeusolojen pelastustoiminnassa) eri viranomaisten kanssa.

Pelastuslaissa on säädetty pelastustoimen viranomaisten lisäksi myös tietyistä muiden viranomaisten tehtävistä väestönsuojelussa (palvelussuhteeseen liittyvät tehtävät väestönsuojelussa, väestönsuojelun henkilö- ja kiinteistörekisterien ylläpitäminen) sekä myös yksityisten tahojen velvollisuuksista väestönsuojelussa osana pelastuslain mukaista omatoimista varautumista.

Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutusvastuu on valtiolla (Pelastusopisto).

Valmiuslain (1080/1991) 40 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion liikelaitosten ja muiden valtion viranomaisten sekä kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Poikkeusoloihin varautumista johtaa, valvoo ja yhteensovittaa valtioneuvosto sekä kukin ministeriö hallinnonalallaan. Valmiuslaki sisältää muun muassa säännöksiä pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa sekä säännöksiä väestön suojelemiseksi tarpeellisesta työstä ja suojarakenteista.

Valmiuslain mukainen suunnittelu- ja valmistelutehtävä velvoittaa varmistamaan viranomaisten tehtävien häiriöttömän hoitamisen myös poikkeusoloissa. Pelastuslakiin sisällytettävät velvoitteet huolehtia Geneven sopimusten mukaisesta väestönsuojelusta painottuvat pelastustoimintaan liittyvien tehtävien hoitamiseen poikkeusoloissa ja tässä tarvittavaan viranomaisyhteistyöhön. Poikkeusoloja varten tehtävässä eri hallinnonalojen vastuulla olevassa suunnittelutyössä tulee ottaa huomioon myös Geneven sopimuksissa väestönsuojelutehtäviksi määriteltyjen (eri hallinnonalojen) toimintojen asianmukainen hoitaminen ja sen edellyttämä yhteistyö pelastustoimen kanssa.

Ehdotettu uusi pelastuslaki sisältää pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavat säännökset pelastustoimen viranomaisten ja muiden viranomaisten tehtävistä väestönsuojelussa.

Myös yksityishenkilöiden ja yhteisöjen velvollisuuksiin kuuluisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla rakentaa ja ylläpitää väestönsuojia sekä osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaisesti valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat muun muassa väestönsuojelua. Päätös maakunnassa asuvien henkilöiden siirtämisestä maakunnan ulkopuolelle sijaitsevalle paikkakunnalle voidaan kuitenkin tehdä vain maakuntahallituksen suostumuksella. Nykyistä sääntelyä vastaten väestönsuojelua koskevat velvoitteet koskisivat myös Ahvenanmaan maakuntaa.

Pykälän 5 momenttiin on otettu nykyistä sääntelyä vastaava säännös, jonka mukaan pelastustoimen viranomaisille voi kuulua pelastuslaissa säädettyjen tehtävien lisäksi muitakin tehtäviä sen mukaan kuin muussa laissa säädetään. Pelastustoimelle on säädetty lain tasolla tehtäviä muun muassa öljyntorjunnassa, meripelastustoimessa ja kemikaaliturvallisuuden valvonnassa.

Pykälän 6 momentin mukaisesti pelastuslain mukainen toiminta olisi suunniteltava ja järjestettävä siten, että toiminta on mahdollista myös valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa. Momenttiin on otettu nykyistä sääntelyä vastaava informatiivinen viittaussäännös valmiuslakiin pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa.

2 luku

Jokaisen yleiset velvollisuudet

3 §. *Jokaisen toimintavelvollisuus.* Jokaisen toimintavelvollisuus on tärkeä yleinen velvollisuus, josta on tarpeen säätää pelastuslaissa. Ehdotettu pykälä on nykyiseen pelastuslain 28 §:ään verrattuna muutoin sama, paitsi että termi pelastustoiminta on vaihdettu termiin pelastustoimenpiteet. Muutos on aiheellinen, koska pelastustoiminnalla tarkoitetaan pelastuslaissa viranomaisille laissa tarkemmin yksilöityjä tehtäviä. Pykälässä säännelty toimintavelvollisuus sisältää ilmoitusvelvollisuuden, hätäilmoituksen tekemisen velvollisuuden sekä pelastustoimenpiteisiin ryhtymisen velvollisuuden. Ilmoitusvelvollisuus koskisi tulipalojen lisäksi myös muita onnettomuuksia, sekä lisäksi tilanteita, joissa henkilö toteaisi tulipalon tai muun onnettomuuden uhan. Ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi sellaisia tulipaloja, jotka on saatu heti sammutetuksi omin voimin. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti ja pelastustoimenpiteisiin ryhtymättä jättäminen olisivat tekoja, jotka säädettäisiin pelastuslaissa rangaistaviksi.

4 §. *Huolellisuusvaatimus.* Huolellisuusvaatimuksesta säädetään voimassa olevan pelastuslain 23 §:ssä.

Ehdotetussa säännöksessä asetettaisiin yleinen huolellisuusvaatimus tulipalon ja muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi ja nykyistä vastaava velvoite valvoa henkilön määräysvallan piirissä henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Tulen käsittelyyn liittyvistä erityisistä velvoitteista säädettäisiin erikseen lain 5 §:ssä.

Säännöksen tarkoituksena on pyrkiä ennaltaehkäisemään onnettomuuksia ja niistä aiheutuvia vahinkoja. Jokaisen on myös mahdollisuksiensa mukaan valvottava, että hänen määräysvaltansa piirissä noudatetaan tulipalon tai muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Määräysvallan piiriin luetaan esimerkiksi kiinteistön omistajan tai haltijan vastuu kiinteistöstä. Vastuuta määritettäessä tulee ottaa huomioon velvollisen mahdollisuudet käytännössä valvoa määräysvaltansa piirissä olevia asioita. Säädetyin valvontavelvollisuuden rikkominen olisi lakiehdotuksen rangaistussäännöksen mukaisesti pelastusrikkomuksena rangaistava teko.

5 §. *Varovaisuus tulen käsittelyssä.* Tulen ja räjähtävien aineiden käsittelylle asetettaisiin voimassa olevaa sääntelyä vastaavia rajoituksia tulipaloista aiheutuvan yleisen vaaran vuoksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta käsitellä tulta ja syttyvää tai räjähtävää taikka muuta vaarallista ainetta huolellisesti ja riittävää varovaisuutta noudattaen. Säännöksellä täsmennettäisiin vielä erikseen ehdotetun 4 §:n yleistä huolellisuusvaatimusta käsiteltäessä vaarallisia aineita.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta huolehtia riittävästä varotoimista ryhdyttäessä sellaiseen korjaus- tai muuhun työhön, jonka johdosta tulipalon tai muun onnettomuuden vaara tuntuvasti lisääntyy. Säännöksen tarkoituksena on täydentää pykälän 1 momenttia, jotta varotoimista huolehdittaisiin esimerkiksi niin kutsuttujen tulitöiden osalta. Tulitöistä aiheutuvien

henkilö- ja omaisuusvahinkojen torjumisesta on annettu standardi SFS 5900:2001 (Tulitöiden paloturvallisuus asennus-, huolto- ja korjaustoissa) ja se sisältää ohjeita tulitöitä tekeville ja valvoville henkilöille.

6 §. Avotulen teko. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan nuotion tai muun avotulen sytyttäminen kielletyksi, jos olosuhteet kuivuuden, tuulen tai muun syyn takia ovat sellaiset, että metsäpalon, ruohikkopalon tai muun tulipalon vaara on ilmeinen. Ehdotuksessa laajennettaisiin nykyisessä pelastuslaissa olevaa kieltoa, jonka mukaan nuotiota tai muuta avotulta ei saa sytyttää metsään tai sen läheisyyteen, jos olosuhteet kuivuuden, tuulen tai muun syyn takia ovat sellaiset, että metsäpalon vaara on ilmeinen. Kiellon laajentaminen on perusteltua, koska myös muualla kuin metsässä tai sen läheisyydessä sytytetyt nuotiot tai muut avotulet voivat aiheuttaa seurauksiltaan vakavia tulipaloja. Voimassa olevan pelastuslain 24 §:n 4 momentin mukaan alueen pelastusviranomaisen voi kieltää avotulen teon tai muun tulipalon vaaraa aiheuttavan toiminnan pelastustoimen alueella tai osassa sitä määrääjäksi, milloin tulipalon vaara on ilmeinen. Lakiin ei ole sisällytetty enää erillistä pelastusviranomaisen kieltomahdollisuutta, koska ehdotetun mukaan kaikki avotulen sytyttäminen olisi lain nimenomaisen säännöksen mukaisesti kielletty tulipalon vaaran ollessa ilmeinen.

Pykälän 2 momentin mukaan avotulta ei saisi tehdä toisen maalle ilman maanomistajan lupaa. Säännös eroaisi nykyisen pelastuslain 24 §:n 2 momentista, jossa avotulen teko toisen maalle katsotaan sallituksi, jos siihen on pakottavaa tarvetta. Pelastuslaissa ei ole erikseen tarvetta säännellä ilman lupaa tapahtuvasta avotulen teosta pakottavasta tarpeesta, koska rikoslain (39/1889) 4 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan muu kuin rikoslain 4 luvun 4 §:ssä tarkoitettu, oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen teko on pakkotilatekona sallittu, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet.

Sekä pykälän 1 momentissa että 2 momentissa säädettyjen kieltojen rikkomisesta rangaistaisiin pelastuslaissa pelastusrikkomuksena.

7 §. Kulotus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta suorittaa kulotus ehdotetun 6 §:n estämättä. Säännöksen mukaan kuivanakin aikana voitaisiin suorittaa kulotus erityistä varovaisuutta noudattaen. Kulotus edellyttää aina riittäviä henkilövoimavaroja ja valvontaa sekä asianmukaista varautumista tulen hallitsemattoman leviämisen varalta.

Pykälän 2 momentin mukaan metsämaan kulotus saataisiin suorittaa ainoastaan metsäammattilaisen valvonnassa. Metsämaan kulotuksen ammattimainen valvonta on välttämätöntä, jottei kulotuksesta aiheudu hallitsematonta metsäpaloa. Kulotusta valvovan metsäammattilaisen tulee olla perehtynyt kulotuksen tekniikoihin ja osattava varautua toimimaan kulotustilanteessa siten, ettei tuli pääse leviämään kulotettavan alan ulkopuolelle. Valvonnassa on otettava huomioon myös kulotuksen päätyttyä tapahtuva riittävä jälkivartiointi. Ehdotettu sääntely vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa pelastuslain sääntelyä. Metsämaan kulotus ilman momentissa tarkoitettua metsäammattilaisen valvontaa säädettäisiin rangaistavaksi teoksi.

8 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälän nojalla kulotuksesta tulisi ennakolta ilmoittaa hätäkeskukselle. Ilmoitusvelvollisuus koskisi myös muuta tulenkäyttöä, josta aiheutuu merkittävästi savun muodostumista. Ilmoitusvelvollinen olisi kulotuksen suorittaja tai vastaavasti avotulen sytyttäjä. Pakollinen ilmoitusvelvollisuus vähentäisi pelastuslaitosten erheellisiä hälytyksiä. Voimassa olevan

pelastuslain mukaan ilmoitusvelvollisuus koskee ainoastaan kulotusta. Kulotuksesta tehtävän ilmoituksen laiminlyönti säädetäisiin rangaistavaksi teoksi.

3 luku

Rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvät velvoitteet

9 §. Rakennusten palo- ja poistumisturvallisuus. Ehdotettu sääntely vastaa pääpiirteissään pelastuslain nykyistä sääntelyä. Verrattuna nykyiseen sääntelyyn säännöksen soveltamisala on rajattu rakennuksen käytön aikaiseen turvallisuuteen. Lisäksi 1 momentin yleisvelvoitetta on täydennetty poistumisturvallisuuden ja pelastushenkilöstön turvallisuuden osalta. Vastaavat vaatimukset on säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) koskien uuden rakennuksen rakentamista ja suunnittelua. Ehdotetun säännöksen 2 momentti vastaa voimassa olevan pelastuslain 21 §:n 2 momenttia.

Paloturvallisuudesta rakennuksessa ja sen ympäristössä huolehtiminen edellyttää myös toimenpiteitä tahallisesti sytytettyjen palojen estämiseksi. Tärkeitä keinoja ovat erityisesti järjestyksen ja siisteyden ylläpitäminen ja helposti syttyvien tavaroiden asianmukaisesta säilyttämisestä huolehtiminen. Helposti syttyvää materiaalia tai muuta tulipalon syttymisen tai leviämisen vaaraa aiheuttavaa tavaraa saa säilyttää vain siihen tarkoitetuissa paikoissa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi räjähdysvaarallisten aineiden säilyttämistä tarkoitukseen suunnitelluissa lukittavissa kaapeissa tai vastaavissa paikoissa sekä roskien ja muiden jätteiden säilyttämistä vain tarkoitukseen varatuissa paikoissa. Jäteastioiden, tavaravarastojen ja vastaavien sijoittamisessa on otettava huomioon paitsi tulipalon syttymisen estäminen, niin myös sen leviämisen rajoittaminen. Rakenteellisin ja muin keinoin on huolehdittava, ettei esimerkiksi jätekatoksen palo pääse leviämään vieressä olevaan rakennukseen.

10 §. Rakennusten uloskäytävät. Vastaavat säännökset rakennusten uloskäytävien pitämisestä esteettöminä sekä kieltö tavaroiden säilyttämisestä uloskäytävillä sisältyvät nykyiseen pelastuslakiin. Kulkukelpoisuusvaatimusta ehdotetaan täydennettävän vaatimuksella pitää uloskäytävät ja kulkureitit muutoinkin turvallisen ja tehokkaan poistumisen mahdollistamassa kunnossa. Voimassa olevan sääntelyn mukaan uloskäytävillä sekä ullakoiden, kellarien ja varastojen kulkureiteillä ei saa säilyttää mitään tavaraa. Ehdotetussa 2 momentissa nykyistä sääntelyä selkeytettäisiin siten, että kieltö ei koskisi pieniä tavanomaisia ovikoristeita. Säännöksen tulkintakäytäntö on ollut pelastuslaitoksissa vaihtelevaa ja tiukimmillaan esimerkiksi Joulun aikaan kerrostalojen huoneistojen ovissa erittäin yleisiä ovikoristeita on katsottu tavaran säilyttämiseksi uloskäytävillä. Pienten tavanomaisten ovikoristeiden ei voida katsoa aiheuttavan sellaista vaaraa paloturvallisuudelle, että niiden käyttö tulisi lailla kieltää.

Yleisvaatimus uloskäytävien ja kulkureittien merkitsemisestä ja valaisemisesta esimerkiksi majoitus- ja kokoontumistiloissa sisältyy rakentamismääräyskokoelman paloturvallisuusmääräyksiin. Myös työturvallisuuslainsäädännössä on tästä säännöksiä. Esitys täydentäisi muussa lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia. Jos uloskäytävät ja kulkureitit niille eivät muuten ole selvästi havaittavissa, olisi ne merkittävää selkein opastein. Esimerkiksi kerrostalossa ei uloskäytävien merkitsemistä opasteilla yleensä tarvita. Opasteiden ulkoasusta säädetään valtioneuvoston päätöksessä työpaikkojen turvamerkeistä ja niiden käytöstä (976/1994). Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin, mitkä tilat on varustettava opasteilla ja täydentävällä valaistuksella.

11 §. *Kiinteistöjen pelastustiet.* Velvoitteet merkitä pelastustiet ja pitää ne esteettöminä sekä valtuus säätää pelastustien merkitsemisestä tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella sisältyvät jo nykyiseen pelastuslakiin.

12 §. *Laitteiden kunnossapito.* Rakennuksen omistaja ja haltija olisivat rakennuksen yleisten tilojen lisäksi velvollisia huolehtimaan pykälässä tarkoitetun kaluston, laitteiden ja muiden järjestelyiden toimintakunnosta, huollosta, tarkastuksesta ja muista vastaavista toimenpiteistä myös silloin kun nämä turvallisuusjärjestelyt palvelevat muutoin koko rakennusta. Tällaisia koko rakennusta palvelevia järjestelyjä ovat esimerkiksi automaattiset paloilmotitimet ja sammutuslaitteistot.

Yleinen kunnossapitovelvoite koskisi kaikkia rakennusten paloturvallisuuslaitteita sekä väestönsuojien varusteita ja laitteita. Laitteiden toimintakunnossa pitäminen edellyttää säännöllistä huoltoa ja tarkastusta. Tarvittavat huolto- ja tarkastustoimenpiteet riippuvat laitteesta ja ne kerrotaan laitteen valmistajan laatimassa käyttö- ja huolto-ohjeessa. Näitä ohjeita on myös esimerkiksi standardeissa. Joidenkin tärkeiden laitteiden huollosta ja tarkastamisesta säädettäisiin lisäksi nykyiseen tapaan tarkemmin asetuksella. Laitteiden huollosta ja tarkastuksesta annettavat tarkemmat säännökset koskisivat näiden laitteiden huolto- ja tarkastusvälejä sekä rakennuksen omistajalta ja haltijalta edellytettävien muiden säännöllisesti tehtävien huolto- ja kunnostustoimenpiteiden sisältöä. Tällaisia säännöksiä on nykyisin annettu palovaroittimista, automaattisista paloilmotimista, käsisammuttimista, automaattisista sammutuslaitteistoista sekä poistumisreittien opasteista ja valaisemisesta. Nykyistä asetuksenantovaltuutta täydennettäisiin velvoitteella kirjata kunnossapitotoimenpiteet. Huolto- ja tarkastustyön sisällöstä ja näiden töiden tekijöiltä vaadittavasta ammattitaidosta ja pätevyydestä säädetään pelastustoimen laitteista annetussa laissa (10/2007).

Ehdotetut velvoitteet vastaavat pääpiirteissään pelastuslaissa nykyisin asetettuja velvoitteita. Pykälässä asetettu kunnossapitovelvoite koskee, kuten nykyäänkin, myös muissa säädöksissä kuin pelastuslaissa vaadittuja säännöksessä tarkoitettuja laitteita, kalustoa, varusteita, opasteita ja valaistusta. Nuohousta ja ilmanvaihdon puhdistusta koskevat velvoitteet säädettäisiin kuitenkin erillisessä pykälässä.

13 §. *Nuohous ja ilmanvaihdon puhdistus.* Ehdotettu pykälä vastaa pääpiirteissään pelastuslain nykyisiä säännöksiä. Ehdotetun säännöksen 1 momentin 3 kohtaan on kuitenkin sisällytetty uusi säännös tikkaiden kunnossapidosta. Tulisijojen ja hormien nuohoustyön teettäminen olisi edelleenkin rakennuksen omistajan ja haltijan velvollisuus. Nuohous olisi teetettävä nykyiseen tapaan sisäasiainministeriön asetuksessa säädetyin määrävälein. Nuohouspalveluista ehdotetaan säädettävän lakiehdotuksen 9 luvussa. Luvussa säädettäisiin muun muassa nuohoustyön sisällöstä. Nuohouspalvelut tuottaa nykyisin lähes pääsääntöisesti alueen pelastustoimen kilpailutuksen perusteella valitsema yksityinen piirinuohooja. Alueen pelastustoimi voisi kuitenkin nykyiseen tapaan tuottaa nuohouspalvelut myös pelastuslaitoksen omana työnä taikka sallia rakennuksen omistajan tai haltijan sopia nuohouksesta palvelujen tuottajan kanssa. Kiinteistön omistajan ja haltijan tulisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla tilata nuohouspalvelut alueen pelastustoimen päättämältä nuohouspalveluiden tuottajalta.

Myös ilmanvaihtokanavien ja -laitteistojen huolto ja puhdistus olisi edelleenkin rakennuksen omistajan ja haltijan vastuulla. Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin paloturvallisuussyistä tehtävästä puhdistuksesta, mikä voisi koskea esimerkiksi ravintolakeittiöitä, puusepäntehtaita ja hoitolaitoksia. Toisin kuin nuohouksen osalta, ilmanvaihdon puhdistuspalveluista ei säädettäisi tässä laissa tarkemmin, vaan rakennuksen omistaja ja haltija voi itse valita kenellä puhdistustyön teettää. Ilmanvaihtolaitteistoista ja niiden puhdistamisesta

säädetään laajemmin muun muassa valtioneuvoston asetuksessa työpaikkojen turvallisuus- ja terveysvaatimuksista (577/2003) sekä rakentamismääräyksissä.

Rakennuksen omistajalle ja haltijalle säädettyä velvoitetta huolehtia tulisijan ja savuhormien säännöllisestä nuohoamisesta ehdotetaan täydennettävän velvoitteella pitää talo- ja piipputikkaat sellaisessa kunnossa, että nuohous voidaan suorittaa turvallisesti. Tämä koskisi myös kattokulkutien muita osia, kuten mahdollisia kattosilloja ja askeltoja, sekä katon turvavarusteita, kuten kaiteita. Uudella velvoitteella täydennettäisiin rakentamismääräyksissä tikkaille annettuja vaatimuksia sekä helpotettaisiin pelastusviranomaisen mahdollisuutta puuttua asiaan. Nimenomainen velvoite myös edesauttaisi asiasta tiedottamista.

14 §. *Omatoiminen varautuminen.* Omatoimisesta varautumisesta säädetään voimassa olevan pelastuslain 8 §:ssä.

Varautumisvaatimus kattaa onnettomuuksien ja vaaratilanteiden ehkäisemiseen tähtäävät toimenpiteet sekä varautumisen onnettomuustilanteissa toimimiseen. Poikkeusoloja varten tapahtuva omatoiminen varautuminen käsittää nykyisen käytännön mukaisen varautumisen myös kohdekohtaisiin väestönsuojelutoimenpiteisiin, kuten väestönsuojien käyttöönottoon ja toimintaan kohteessa poikkeusolojen vallitessa. Varautumisvaatimusta täydentävät lakiehdotuksen nimenomaiset säännökset esimerkiksi rakennuksen pelastussuunnitelmasta, palovaroittimista ja hoitolaitosten turvallisuudesta.

Varautumisvaatimus koskisi säännöksessä yksilöityjen tahojen koko toimintaa. Varautumisvelvoite sisältää rakennuksessa tapahtuvan varautumisen lisäksi myös asianomaisen tahon muualla kuin rakennuksessa tapahtuvan toiminnan. Esimerkiksi yrityksen tarjotessa palveluitaan yritystoimintaan käytetyn rakennuksen ulkopuolella, tulisi vaaratilanteiden ehkäisy ottaa toiminnassa ja sen suunnittelussa huomioon.

15 §. *Rakennuksen pelastussuunnitelma.* Lakiehdotuksen 4 §:ssä säädetään jokaisen ihmisen ja yhteisön huolellisuusvaatimuksesta asuin- ja toimintaympäristössään ja 14 §:ssä velvoitteesta omatoimiseen varautumiseen. Käsillä olevan pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi edellä mainittuun varautumiseen liittyvästä velvoitteesta laatia pelastussuunnitelma rakennukseen ja muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuurihistorialliselle omaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat.

Ehdotettu sääntely vastaa pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 9 §:n 3 momentin mukaista velvoitetta laatia pelastussuunnitelma valtioneuvoston asetuksessa tarkemmin määriteltäviin kohteisiin. Säännösehdotuksessa tarkoitettu pelastussuunnitelma tulisi laatia ainakin sairaaloihin, hoitolaitoksiin, palvelu- ja tukiasumiseen käytettäviin rakennuksiin, kouluihin, oppilaitoksiin, päiväkoteihin ja muihin vastaaviin rakennuksiin sekä kulttuurihistoriallisesti tärkeisiin kohteisiin. Lisäksi kerrostaloihin ja muihin huomattavan määrän asuntoja käsittäviin rakennuksiin tulisi jatkossakin laatia pelastussuunnitelma. Suunnittelovelvoitteen piiriin kuuluvat kohteet määriteltäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 1 momentissa määritellään pelastussuunnitelman laatimisvelvoite nykyistä sääntelyä selkeämmin rakennuksen haltijan vastuulle. Jos kuitenkin rakennuksessa, kuten suurissa liikekeskuksissa, toimii useita toiminnanharjoittajia, tulee rakennuksen haltijan laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Toiminnanharjoittajien velvollisuus

osallistua rakennuksen pelastussuunnitelman laatimiseen liittyy toiminnanharjoittajille 14 §:ssä asetettuun omatoimisen varautumisen velvoitteeseen. Pelastussuunnitelma tulee laatia aina yhteistyössä myös 18 §:ssä tarkoitetun hoitolaitoksen ja palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittajan kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pelastussuunnitelman sisältövaatimuksesta. Pelastussuunnitelman laatiminen on merkittävä velvoite ja siksi suunnitelman sisältövaatimuksesta säädettäisiin lain tasolla. Rakennuksen pelastussuunnitelmassa olisi käsiteltävä vähintäänkin tehdyn vaara- ja riskinarvioinnin tulokset, onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden varalta toteutettavat turvallisuusjärjestelyt sekä annettavat turvallisuus- ja toimintaohjeet. Harjoitettavan toiminnan laajuudesta riippuisi missä määrin pelastussuunnitelmassa olisi käsiteltävä turvallisuusjohtamiseen liittyviä eri asioita. Suunnittelua koskevia velvoitteita on lisäksi säädetty muussa lainsäädännössä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan suunnitteluelvoitteen tarkemmasta sisällöstä voitaisiin voimassa olevaa sääntelyä vastaavalla tavalla antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Myös suunnitteluelvoitteen piirissä olevat kohteet määriteltäisiin nykyiseen tapaan tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelmasta ehdotetaan säädettäväksi erikseen lain 16 §:ssä.

16 §. *Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma.* Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 9 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan pelastussuunnitelma on nykyisin laadittava liiketoiminnan harjoittajan tai muun yhteisön järjestämään tapahtumaan, jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat tapahtumaan osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi. Pelastussuunnitelma tai sen yhteenvedo on toimitettava alueen pelastusviranomaiselle tämän antamien ohjeiden mukaisesti.

Ehdotetun 1 momentin mukaan yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma tulisi laatia yleisötilaisuuksiin sekä muihin tapahtumiin, joihin osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi sisältyy merkittävä palo- tai henkilöturvallisuusriski.

Kokoontumislain (530/1999) 14 §:n mukaan yleisötilaisuuden järjestäjän on tehtävä kirjallinen ilmoitus yleisötilaisuuden järjestämispaikan poliisille. Kokoontumislain mukaista ilmoitusta ei tarvitse kuitenkaan tehdä sellaisesta yleisötilaisuudesta, joka osanottajien vähäisen määrän, tilaisuuden luonteen tai järjestämispaikan vuoksi ei edellytä toimenpiteitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai sivullisille ja ympäristölle aiheutuvan haitan estämiseksi taikka erityisiä liikennejärjestelyjä. Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma tulisi lähtökohtaisesti laatia ainakin niihin yleisötilaisuuksiin, joista tulee tehdä ilmoitus poliisille.

Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin suunnitelman toimittamisesta pelastuslaitokselle. Pelastuslaitos ilmoittaisi tarvittaessa suunnitelmasta poliisille ja ensihoidosta vastaavalle terveysviranomaiselle. Ehdotetulla sääntelyllä korostetaan pelastustoimen, poliisin sekä ensihoidosta ja sairaankuljetuksesta vastaavien viranomaisten yhteistyön merkitystä suurten yleisötilaisuuksien turvallisuusjärjestelyiden ohjaamisessa ja valvonnassa. Viranomaiset voivat myös tarvittaessa tehdä kohteessa toimivaltuuksiensa mukaisia tarkastuksia. Suunnitelman toimittamisaika olisi sama kuin poliisille tehtävissä kokoontumislain mukaisissa ilmoituksissa. Ehdotettuun 3 momenttiin on otettu informatiivisessa mielessä viittaus erikoistehosteiden ilmoittamisvelvollisuutta koskevaan säännökseen.

Vastaavasti kuin 15 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi rakennusten pelastussuunnitelman tarkemmasta sääntelystä, valtioneuvoston asetuksessa määriteltäisiin tarkemmin ne yleisötilaisuudet ja tapahtumat, joihin on laadittava pelastussuunnitelma. Myös yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisällöstä voitaisiin antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

17 §. Palovaroittimet. Nykyisessä pelastuslaissa on ehdotettua vastaava velvoite varustaa asunnot sekä majoitus- ja hoitolaitostilat riittävällä määrällä palovaroittimia tai suojaustasoltaan vastaavia laitteita. Pykälän 1 momentin mukaan laitteiden tulisi mahdollisimman aikaisin havaita alkava tulipalo ja varoittaa asunnossa olevia. Tulipalon havaitseminen ja paikallaolijoiden varoittaminen voidaan toteuttaa tilasta riippuen erilaisilla teknisillä ratkaisuilla. Palon mahdollisimman aikainen havaitseminen edellyttää yleensä savu- ja palokaasuihin reagoivien ilmaisimien käyttöä sen sijaan, että käytettäisiin ainoastaan lämmön nousuun reagoivia ilmaisimia. Paikallaolijoiden varoittaminen puolestaan edellyttää, että laitteen antama hälytys kuuluu asunnossa niihin tiloihin, joissa normaalisti oleskellaan. Erityisryhmien osalta tulee palovaroittimen antaa varoitus tarvittaessa muutenkin kuin äänimerkillä. Majoitustiloissa, hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa on varoittaminen toteutettava niin, että vaarassa olevat kuulevat laitteen hälytysään. Hoitolaitoksissa voi joissakin tapauksissa olla kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa, että laitteen antama varoitusääni ohjataan tiloihin, joista henkilökunta sen kuulee ja voi ryhtyä välittömästi toimenpiteisiin hoidettavien varoittamiseksi ja pelastamiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyiseen tapaan toiminnanharjoittajan velvollisuudesta varustaa hoitolaitokset palovaroittimella. Nykyistä sääntelyä on kuitenkin täydennetty siten, että 18 §:ssä tarkoitetun palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittaja olisi myös velvollinen varustamaan kohteen asianmukaisilla palovaroittimilla, sen sijaan, että velvoite olisi asukkailla. Käytännössä palovaroitinasia tulisi esille rakennuksen pelastussuunnitelmaa (15 §) ja hoitolaitoksen tai palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuusselvitystä (19 §) laadittaessa.

Kuten nykyisinkin, sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä palovaroittimien riittävästä määrästä, asianmukaisesta sijoittamisesta sekä niiden toiminnasta.

18 §. Poistumisturvallisuusvaatimus hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa. Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastussuunnitelma on laadittava valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltävään rakennukseen tai muuhun kohteeseen. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia muun muassa sairaaloihin, vanhainkoteihin, hoitolaitoksiin, liikuntarajoitteisten ja muiden erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennuksiin sekä rangaistuslaitoksiin ja muihin näitä vastaaviin tiloihin, joissa olevien ihmisten kyky havaita vaaratilanne tai mahdollisuudet toimia vaaratilanteen edellyttämällä tavalla ovat heikentyneet. Edellä mainituissa kohteissa on asetuksen mukaan lisäksi selvitettävä pelastussuunnitelman laatimisen yhteydessä, miten rakennuksessa tai tilassa olevien heikentynyt toimintakyky otetaan huomioon vaaratilanteisiin varautumisessa. Selvitystä kutsutaan vakiintuneen käytännön mukaan pelastuslain mukaiseksi turvallisuusselvitykseksi. Pelastuslaissa säädetyt velvoitteet koskevat käytössä olevaa rakennuskantaa. Vastaavasta selvitysvelvollisuudesta uudisrakentamisen osalta on säädetty Suomen Rakentamismääräyskokoelmassa (E1:2002).

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan otettavaksi lain tasolle uusi nimenomainen säännös hoitolaitosten sekä palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuudesta. Säännöksen mukaan toiminnanharjoittajan on etukäteen laadittu selvityksin ja suunnitelmin ja niiden perusteella toteutetuina toimenpiteinä huolehdittava, että asukkaat ja hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti hoitolaitoksesta tai palvelu- ja tukiasumisen piiriin kuuluvasta kohteesta tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa.

Säännöstä sovellettaisiin valmiiseen ja käytössä olevaan rakennuskantaan, kun rakentamismääräyskokoelman tulipalosta poistumista turvaavat säännökset koskevat ainoastaan rakenteilla olevaa uutta rakennuskantaa.

Momentissa on määritelty käsitteiden ”hoitolaitokset” ja ”palvelu- ja tukiasuminen” piiriin ehdotetussa laissa kuuluvat kohteet. Määrittely perustuu pääpiirteissään sosiaalihuoltolain (710/1982) mukaiseen käsitteistöön. Sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaan kunnan on huolehdittava muun muassa asumispalveluista ja laitoshuollosta. Asumispalveluilla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain 22 §:n mukaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä. Asumispalveluja annetaan 23 §:n mukaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisen järjestämisessä. Laitoshuollolla tarkoitetaan mainitun lain 24 §:n mukaan hoidon, ylläpidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä. Laitoshuoltoa annetaan henkilölle, joka tarvitsee apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, jota ei voida tai ei ole tarkoituksenmukaista järjestää hänen omassa kodissaan muita sosiaalipalveluita hyväksi käyttäen. Ehdotetussa säännöksessä hoitolaitoksiin ja palvelu- ja tukiasumiseen sisältyisivät myös edellä mainittuihin verrattavissa olevat kohteet, joissa henkilöiden poistumismahdollisuudet ovat rajoittuneen, heikentyneen tai poikkeavan toimintakyvyn seurauksena tavanomaista huonommat.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin tarkemmin poistumisturvallisuusvaatimuksen toteutumisesta vastaavat toiminnanharjoittajat. Toiminnanharjoittajina pidettäisiin kaikkia niitä tahoja, jotka tosiasiallisesti huolehtivat hoitolaitosten ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä tai ylläpidosta. Ehdotettu poistumisturvallisuusvaatimus koskisi näin ollen kaikkia hoitolaitoksia ja palvelu- ja tukiasumisen piiriin kuuluvia kohteita riippumatta siitä, onko toiminnanharjoittajana kunta vai muu julkis- tai yksityisoikeudellinen taho.

Poistumisturvallisuusvaatimukseen liittyvästä poistumisturvallisuusselvityksestä säädettäisiin ehdotetun lain 19 §:ssä, poistumisturvallisuuden arvioinnista ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmasta lain 20 §:ssä ja poistumisturvallisuuden toteuttamismääräyksestä 21 §:ssä.

19 §. Poistumisturvallisuusselvitys. Pykäläehdotuksen 1 momentin mukaan toiminnanharjoittajan tulisi laatia lakiehdotuksen 18 §:n mukaiseen poistumisturvallisuusvaatimukseen perustuva poistumisturvallisuusselvitys. Poistumisturvallisuusvaatimus ja siihen liittyvä poistumisturvallisuusselvityksen laatimisvelvollisuus on kohdistettu nimenomaisesti 18 §:n 2 momentissa määritellylle toiminnanharjoittajalle. Hoitolaitoksen tai palvelu- ja tukiasumiseen käytettävän rakennuksen omistaja ja haltija voi olla muu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö kuin toiminnanharjoittaja. Vaikka rakennuksen pelastussuunnitelman laatimisvelvoite on lakiehdotuksen 15 §:n mukaisesti säädetty rakennuksen haltijan vastuulle, poistumisturvallisuusvaatimuksen toteutumisesta vastaisi toiminnanharjoittaja, koska vain toiminnanharjoittajalla on edellytykset arvioida asukkaiden ja hoidettavien henkilöiden todellisen toimintakyvyn vaikutus tarvittaviin poistumisturvallisuuden järjestelyihin.

Ehdotettu poistumisturvallisuusselvitys vastaisi pääpiirteissään nykyisin voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua turvallisuusselvitystä. Poistumisturvallisuusselvityksessä tulisi selvittää, miten rakennuksen tai tilan käyttötapana ja henkilöiden rajoittunut, heikentynyt tai poikkeava toimintakyky otetaan huomioon tulipaloihin ja muihin vaaratilanteisiin varautumisessa ja poistumisjärjestelyissä. Poistumisturvallisuusselvityksessä toiminnanharjoittaja osoittaa sen, miten hoitolaitoksessa tai palvelu- ja tukiasumiseen kuuluvassa kohteessa on suunniteltu huolehdittavan siitä, että asukkaat ja hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa.

Ehdotetun 2 momentin mukaisesti poistumisturvallisuusselvitys tulisi tehdä ennen tilan käyttöönottoa. Selvitys olisi päivitettävä kolmen vuoden välein ja myös, jos toiminta on olennaisesti muuttunut tai toiminnanharjoittaja vaihtunut. Päivitysvelvoite on olennainen toiminnassa, jossa olosuhteet voivat muuttua rakennuksen tai tilan käytön aikana niin merkittävästi, että turvallisuusjärjestelyjen riittävyys on arvioitava säännöllisesti.

Poistumisturvallisuusselvitys olisi 3 momentin mukaisesti toimitettava pelastuslaitokselle poistumisturvallisuuden arviointia varten ja tiedoksi rakennusvalvontaviranomaiselle ja 4 momentin mukaan sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin poistumisturvallisuusselvityksen laatimisesta sekä sen sisällöstä.

Lain voimaantulosäännöksessä (113 §) 3 momentin 6 ja 7 kohdissa ehdotetaan säädettäväksi siirtymäajoista poistumisturvallisuusselvityksen tekemiselle.

20 §. Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma. Pykälän 1 momentin mukaan pelastuslaitoksen tulisi arvioida, täyttääkö poistumisturvallisuusselvitys ehdotetussa 18 §:ssä asetetun poistumisturvallisuusvaatimuksen. Poistumisturvallisuusselvityksen perusteella arvioidaan, ovatko rakennuksen tai tilan turvallisuusjärjestelyt riittävät varmistamaan henkilöiden turvallisen poistumisen tulipalossa tai muussa äkillisessä hätätilanteessa. Henkilöiden rajoittuneella, heikentyneellä ja poikkeavalla toimintakyvyllä tarkoitetaan myös tilanteita, joissa esimerkiksi ovien lukituksilla tai muulla tavalla on rajoitettu tai estetty henkilöiden vapaa poistuminen tiloista. Ehdotetun 2 momentin mukaan pelastuslaitos voisi vaatia toiminnanharjoittajaa toteuttamaan poistumiskokeen sen todentamiseksi, miten poistuminen käytännössä toteutetaan riittävän nopeasti ja turvallisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmasta. Jos toiminnanharjoittajan tekemän poistumisturvallisuusselvityksen ja mahdollisen poistumiskokeen perusteella olisi ilmeistä, että kohde ei täytä laissa asetettua poistumisturvallisuusvaatimusta, alueen pelastusviranomaisen asettaa määräajan poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelman laatimiseksi. Poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmassa toiminnanharjoittaja määrittelee toimenpiteet, joilla se käytännössä saattaa kohteen poistumisturvallisuuden laissa edellytetylle tasolle. Poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelman tulee sisältää määräajat toimenpiteiden suorittamiselle.

21 §. Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys. Pykälän mukaan alueen pelastusviranomaisen tulisi antaa hoitolaitoksen tai palvelu- ja tukiasumisen toiminnasta vastaavalle toiminnanharjoittajalle poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys silloin kun poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelmassa määritellyillä toimenpiteillä ei voida pelastusviranomaisen arvion mukaan täyttää kohtuullisessa ajassa lakiehdotuksen 18 §:n mukaista poistumisturvallisuusvaatimusta.

Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys toteutettaisiin lakiehdotuksen 81 §:n mukaisena korjausmääräyksenä, jossa korjattavat puutteet yksilöidään. Korjausmääräyksessä voitaisiin asettaa myös lakiehdotuksen 82 §:n erikseen yksilöityjä erityisiä turvallisuusvaatimuksia. Tämän mukaisesti poistumisturvallisuusvaatimuksen toteuttamiseksi annetussa korjausmääräyksessä voitaisiin velvoittaa kohteeseen asennettavaksi esimerkiksi automaattinen sammutuslaitteisto.

Poistumisturvallisuusvaatimuksen toteuttamismääräys (korjausmääräys) kohdennettaisiin lakiehdotuksen 18 §:n 2 momentissa yksilöidylle toiminnanharjoittajalle, joka voi olla myös muu

luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö kuin rakennuksen omistaja ja haltija. Toiminnanharjoittajan tulisi neuvotella korjausmääräyksen toteuttamisesta toimintaan käytettävän rakennuksen omistajan ja haltijan kanssa ja sopia vaatimusten toteuttamistavasta sekä toimenpiteiden aiheuttamien kustannusten jaosta toiminnanharjoittajan, omistajan ja haltijan kesken. Mikäli toiminnanharjoittaja ei saisi rakennuksen omistajan suostumusta korjausmääräyksessä vaadittujen toimenpiteiden toteuttamiseen, rakennuksessa ei voisi jatkaa toimintaa, joka ei täytä laissa säädettyä poistumisturvallisuusvaatimusta.

Mikäli asetettuja turvallisuusvaatimuksia (korjausmääräyksessä asetettuja velvoitteita) ei toteutettaisi, voisi alueen pelastusviranomaisen päättää toiminnanharjoittajalle 105 §:n 1 momentin 12 kohdan mukaisesta uhkasakosta tai teettämisuudesta. Lakiehdotuksen 104 §:ssä säädettäisiin oikeudesta hakea muutosta korjausmääräykseen ja asetettuihin erityisiin turvallisuusvaatimuksiin.

22 §. Turvetuotantoalueiden paloturvallisuus. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan pelastuslain 26 §:ssä säädettyä. Sisäasiainministeriö on antanut ohjeen turvetuotantoalueiden paloturvallisuudesta (SM-2006-03459/Tu-312). Säännösehdotuksen mukaan sisäasiainministeriön asetuksella voidaan tarvittaessa antaa turvetuotantoalueiden paloturvallisuusjärjestelyjä täsmentäviä säännöksiä.

4 luku

Pelastustoimen organisaatio ja vastuu pelastustoimen tehtävistä

23 §. Sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävät. Voimassa olevan pelastuslain 2 §:n 1 momentin mukaan sisäasiainministeriö johtaa ja valvoo pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä sekä yhteensovittaa eri ministeriöiden toimintaa pelastustoimessa.

Sisäasiainministeriön tehtävät säilyisivät käytännössä ennallaan. Sisäasiainministeriölle nykyisin säädetyn pelastustoimen johtamis- ja valvontatehtävän lisäksi ehdotetussa säännöksessä määriteltäisiin ministeriön tehtäväksi myös ohjata pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa. Pelastuslakiin kirjattava ohjaustehtävä vastaa perustuslaissa ministeriöille säädettyä tehtävää: perustuslain 68 §:n mukaan kukin ministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta. Sisäasiainministeriö huolehtii nykyäänkin pelastustoimen hallinnonalan asianmukaisesta toiminnasta antamalla muun muassa pelastustoimen viranomaisille pelastustoimen palvelutasoa, pelastustoimintaa sekä tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyä koskevia ohjeita. Pelastuslaissa säädettäväksi ehdotettu nimenomainen velvollisuus ohjata pelastustointia korostaisi ohjaustehtävän merkitystä hallinnonalan asianmukaisen toiminnan varmistamisessa.

Aluehallintovirastoista annetun lain (/) 4 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan aluehallintovirastot hoitavat niille erikseen säädettyjä tehtäviä pelastustoimen toimialalla. Aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa säädetään tämän mukaisesti pelastuslaissa. Aluehallintovirastoista annetun lain 4 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan aluehallintoviraston tehtävänä on lisäksi muun muassa varautumisen yhteensovittaminen alueella ja siihen liittyvän yhteistoiminnan järjestäminen, valmiussuunnittelun yhteensovittaminen, alueellisten maanpuolustuskurssien järjestäminen, kuntien valmiussuunnittelun tukeminen, valmiusharjoitusten järjestäminen sekä alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelun edistäminen. Edellä mainitun säännöksen 4 kohdan mukaan aluehallintoviraston tehtävänä on lisäksi viranomaisten johtaessa turvallisuuteen liittyviä tilanteita alueella tukea toimivaltaisia viranomaisia ja tarvittaessa sovittaa yhteen toimintaa niiden kesken.

Voimassa olevan pelastuslain 2 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto huolehtii toimialueellaan vastaavista tehtävistä kuin sisäasiainministeriö koko valtakunnan alueella. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto valvoisi pelastustointa ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan vastaavalla tavalla kuin nykyäänkin. Aluehallintoviraston tehtävänä olisi myös tukea sisäasiainministeriötä ministeriölle säädetyissä pelastustoimen tehtävissä. Aluehallintovirastolla ei olisi kuitenkaan enää nykyisen kaltaista pelastustoimen johtamistehtävää. Muutoin ehdotetut aluehallintoviraston tehtävät vastaavat aluehallintoviraston nykyisiä pelastuslain mukaisia tehtäviä. Pelastustoiminnan operatiiviset johtamistehtävät on tarkoitettu hoitaa vuoden 2011 alusta lukien kaksipuolaisen hallintomallin mukaisesti siten, että alemman tason muodostaisi pelastuslaitos ja ylemmän tason sisäasiainministeriössä toimiva valtion pelastusviranomaisena. Ehdotetun säännöksen mukaan aluehallintovirasto tukisi sisäasiainministeriötä ministeriön pelastuslain mukaisissa tehtävissä. Viimeksi mainittuina tehtävinä kyseeseen tulisivat esimerkiksi erilaiset operatiiviseen tilanteeseen (pelastustoiminnan johtaminen) liittyvät tiedonkeruutehtävät. Käytännössä pelastustoimen operatiivinen johtamistehtävä tulee sisäasiainministeriön osalta kyseeseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Lakiehdotuksen 34 §:n mukaan sisäasiainministeriön palveluksessa olevalla pelastusviranomaisella olisi, pääpiirteissään nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla, tarvittaessa oikeus antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä ja määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan. Toimivaltuus varmistaa tarkoituksenmukaiset ja toimivat johtosuhteet esimerkiksi useammalle pelastustoimen alueelle ulottuvassa suuronnettomuustilanteessa. Aluehallintoviraston tehtävänä olisi esimerkiksi edellä kuvatuissa tilanteissa tukea sisäasiainministeriön pelastusviranomaisia avustamalla johtamistoimintaan liittyvässä tiedon hankinnassa ja tilannekuvan ylläpitämisessä.

Voimassa olevan pelastuslain 2 §:n 4 momentin mukaan sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa säädetään tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Ehdotetun säännöksen 3 momentti sisältää vastaavan asetuksenantovaltuuden.

Voimassa olevan pelastuslain 2 §:n 3 momentin mukainen pelastustoimen neuvottelukunta lakkautettaisiin, eikä lakiehdotus tämän vuoksi sisällä säännöstä pelastustoimen neuvottelukunnasta. Hallinnossa on viime aikoina yleisemminkin luovuttu neuvottelukuntainstituutiosta ja sisäasiainministeriössä on otettu käyttöön uusia yhteistoiminnan muotoja yhteistyöviranomaisten ja muiden pelastustoimen sidosryhmien kanssa käytävässä vuoropuhelussa. Pelastustoimen johdon foorumi on sisäasiainministeriön vuonna 2004 asettama yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä on avustaa ministeriötä pelastustoimen kehittämisessä, arvioinnissa ja päätöksenteon koordinoimisessa. Pelastustoimen johdon foorumi arvioi pelastustoimen tilaa, tasoa ja kehittämistarpeita sekä tekee esityksiä pelastustoimen kehittämiseksi. Foorumi voi tehdä myös esityksiä, joiden tarkoituksena on yhdenmukaistaa pelastustoimen palvelutasoa, kehittää pelastustoimen yhteistoimintaa eri toimijoiden ja hallinnontasojen välillä, kehittää pelastustoimen strategiaa tavoitteita sekä yhdenmukaistaa toimintamenetelmiä ja muutakin toimintaa. Pelastustoimen johdon foorumin toimintaan osallistuu pelastustoimen keskeisiä viranomaisia ja sidosryhmiä. Yhteistoiminta muiden ministeriöiden kanssa järjestetään tapauskohtaisin kokouksin tai keskeisten yhteistyökumppanien kanssa säännöllisin tapaamisoin tai yhteistyöryhmiä perustamalla.

24 §. Kuntien vastuu pelastustoimesta. Laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta (1214/2001) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002 ja kuntien lakisääteinen yhteistoiminta pelastustoimessa tuli aloittaa 1 päivänä tammikuuta 2004. Laissa säädetään pelastustoimen järjestämistä vastaavasta ja kuntien sopimuksentekovelvoitteesta. Voimassa olevan pelastuslain mukaan kunnat vastaavat pelastustoimesta valtioneuvoston määräämällä alueella, siten kuin siitä säädetään pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetussa laissa. Pelastustoimen järjestämistä vastaavasta käytetään

pelastuslaissa käsitettä ”alueen pelastustoimi”. Alueen pelastustoimelle oikeushenkilönä kuuluvaa toimivaltaa käyttää pelastustoimen tehtävät hoitava kuntayhtymä tai alueen kuntien tekemän sopimuksen nojalla joku pelastustoimen alueen kunnista. Alueen pelastustoimen tehtävät on näin ollen nykyään annettu pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien sopiman mukaisesti yksittäiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Osa kunnista ja kuntayhtymistä hoitaa alueen pelastustoimen tehtävät kuntalaissa mahdollistetun mukaisesti kunnallisen liikelaitoksen muodossa. Kahdella pelastustoimen alueella kuntayhtymänä toimii ja pelastustoimen tehtävät hoitaa maakunnan liitto.

Pelastustoimen tehtävien järjestämistä koskevan kuntien sopimuksen hyväksymisessä noudatetaan kuntayhtymän perussopimuksen muuttamista koskevaa kuntalain sääntelyä. Sopimuksesta on muuten soveltuvin osin voimassa, mitä kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalaissa.

Kuntien osallistumisesta kuntayhtymän, sopimuksen nojalla tehtäviä hoitavan kunnan ja kunnallisen liikelaitoksen päätöksentekoon säädetään kuntalaissa. Pelastustoimen tehtävien hoitamista varten alueen pelastustoimella tulee lain mukaan olla pelastuslaitos. Lisäksi alueen pelastustoimen järjestelmään voi kuulua vapaaehtoisia palokuntia sopimuspalokuntina.

Pelastustoimen alueiden muodostamisesta annettu laki on luonteeltaan puitelaki, jolla lainsäädännössä järjestettiin siirtyminen yksittäisten kuntien ylläpitämästä pelastustoimen järjestelmästä kuntien lakisääteiseen yhteistoimintaan pelastustoimessa. Uuteen pelastuslakiin esitetään sisällytettäväksi pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetussa laissa säädetyt periaatteet kuntien yhteistoiminnan järjestämisestä pelastustoimessa. Pelastustoimen tehtävistä vastaisi edelleenkin oikeushenkilönä alueen pelastustoimi eli kuntayhtymä tai alueen kuntien tekemän sopimuksen nojalla joku pelastustoimen alueen kunnista.

Ehdotettu pelastuslain uusi säännös vastaa asiasisällöllisesti pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain sääntelyä. Ehdotettuun pykälään on sisällytetty uusi säännös aluejaon muuttamista koskevasta menettelystä. Valtioneuvosto on päättänyt nykyisen pelastustoimen aluejaon ja valtioneuvostolle kuuluu myös toimivalta päättää aluejaon muuttamisesta. Säännöksessä säädettäisiin lisäksi kuntien oikeudesta tehdä valtioneuvostolle esitys aluejaon muuttamisesta. Aluejaon muuttamista koskevan päätöksen yhteydessä valtioneuvosto asettaisi määräajan, jonka kuluessa uuteen pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien tulisi tehdä sopimus säännöksessä tarkoitetun yhteistoiminnan järjestämisestä. Uusi yhteistoimintasopimus tulisi saattaa voimaan viimeistään uuden aluejaon tullessa voimaan.

Laissa ei edelleenkään säädettäisi pelastustoimen järjestämistä koskevan sopimuksen sisällöstä. Kuntien tulisi sopia hallinnosta, kustannusten jaosta, virkajärjestelyistä ja muista toiminnan järjestämiseksi tarpeellisista asioista. Valtioneuvosto voisi nykyiseen tapaan päättää yhteistoiminnan järjestämisestä, jos kunnat eivät pääsisi aluejaon muuttamisen yhteydessä sopimukseen yhteistoiminnasta valtioneuvoston asettamassa määräajassa.

Pelastustoimen alueiden muodostamista koskeva valtioneuvoston päätös on hallintopäätös, joka annetaan kunnille tiedoksi hallintolaisissa säädetyin mukaisesti. Valtioneuvosto voisi päättää päätöksen julkaisemisesta myös Suomen säädöskokoelmassa sen mukaisesti kuin Suomen säädöskokoelmasta annetun lain (188/2000) 6 §:n 2 momentissa säädetään. Päätöksestä saisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetyin mukaisesti. Pelastustoimen alueiden määräämistä koskevat asiat ratkaistaan valtioneuvoston ohjesäännön (1522/1995) mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa.

Ehdotetulla lailla kumottaisiin laki pelastustoimen alueiden muodostamisesta voimaantulosäännöksen (113 §) 2 momentissa ehdotetun mukaisesti. Voimaantulosäännöksen 3 momentin 2 ja 3 kohtaan on otettu tarpeelliset siirtymäsäännökset koskien pelastustoimen aluejakoa ja kuntien sopimuksia pelastustoimen yhteistoiminnan järjestämisestä.

25 §. Pelastuslaitos ja sopimuspalokunnat. Voimassa olevan pelastuslain 5 §:n (palokunnat) mukaan pelastustoimen alueella tulee olla pää- ja tarvittaessa myös sivutoimisesta henkilöstöstä koostuva pelastuslaitos. Lisäksi alueen pelastustoimen järjestelmään voi kuulua vapaaehtoisia palokuntia, laitospalokuntia ja tehdaspalokuntia sen mukaan kuin alueen pelastustoimi on niiden kanssa sopinut. Sopimuspalokunnilla tarkoitetaan pelastuslaissa sellaisia yhdistyksen muotoon perustettuja vapaaehtoisia palokuntia ja yrityksen tai laitoksen omaa tarvetta varten perustettuja palokuntia, joiden kanssa alueen pelastustoimi on tehnyt sopimuksen tiettyjen alueen pelastustoimen tehtävien hoitamisesta.

Ehdotettu säännös vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Alueen pelastuslaitoksella tulee olla pelastustoimen tehtävien hoitamista varten pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi eli pelastustoimen tehtävät hoitava kunta tai kuntayhtymä voisi kuitenkin sopia vapaaehtoisen palokunnan ja säännöksessä yksilöityjen muiden yhteisöjen kanssa joidenkin pelastustoimen tehtävien hoitamisesta. Käytännössä sopimuspalokuntana toimimiseen liittyvät sopimusneuvottelut voisi hoitaa pelastuslaitos sen mukaan kuin alueen pelastustoimen toimivaltaiset toimielimet ovat asiasta päättäneet. Pykälän mukaan sopimuspalokunnille ei kuitenkaan saisi antaa tehtäviä, joihin liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi pelastustoimen valvontatehtävät. Pelastusviranomaiselle säädetyt toimivaltuuksia käyttää niin ikään aina pelastuslaitoksen palveluksessa oleva virkamies. Pelastustoiminnan johtajana myös sopimuspalokuntaan kuuluvalla on siihen tehtävään liittyvät valtuudet.

Sopimuspalokunnan määritelmää ehdotetaan laajennettavan käsittämään myös muut kuin nykyisin laissa nimenomaisesti mainitut pelastusalalla toimivat yhteisöt. Tällaisia yhteisöjä voisivat olla esimerkiksi meri- tai järvipelastukseen osallistuvat yhdistykset ja oikeustoimikelpoiset järjestäytyneet vapaaehtoisen pelastuspalvelun organisaatiot. Lakiin ehdotetaan lisättävän myös nimenomainen maininta sotilaspalokunnista. Sotilaspalokunnat ovat jo nykyisinkin voineet tehdä laitospalokuntina sopimuksen alueen pelastustoimen kanssa pelastustoimen tehtävien hoitamisesta.

26 §. Pelastusviranomaiset. Nykyisen pelastuslain 4 §:n mukaan valtion pelastusviranomaisia ovat sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävään määräämät virkamiehet. Pelastustoimen alueen pelastusviranomaisia ovat sen ylin viranhaltija ja alueen määräämät muut pelastustoimen viranhaltijat sekä alueen pelastustoimen asianomainen monijäseninen toimielin.

Viranomaisten määrittely lain tasolla liittyy erityisesti toimivaltakysymysten tarkkarajaiseen ja täsmälliseen määrittelyyn pelastusviranomaisille kuuluvien erityisten toimivaltuuksien johdosta. Sisäasiainministeriön työjärjestyksessä määrätään nykyisin valtion pelastusviranomaisina toimivat virkamiehet, joita ovat pelastusylijohtaja (sisäasiainministeriön pelastusosaston osastopäällikkö) ja sisäasiainministeriön pelastusosaston esittelijävirkamiehet.

Pykälän 1 momentin mukaan valtion pelastusviranomaisia olisivat suoraan lain nojalla sisäasiainministeriön pelastusylijohtaja ja hänen määräämänsä sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet. Nykyisestä sääntelystä poiketen pelastusylijohtaja päättäisi myös aluehallintoviraston virkamiesten määräämisestä valtion pelastusviranomaisiksi.

Pykälän 2 momentissa alueen pelastustoimen pelastusviranomaiset määriteltäisiin nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla. Asianomaisella toimielimellä tarkoitetaan säännöksessä alueen pelastustoimen tehtäviä hoitavan kunnan tai kuntayhtymän toimielintä, jolle pelastusviranomaisen tehtävät on asianmukaisessa järjestyksessä annettu.

27 §. *Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät.* Voimassa olevassa laissa pelastustoimen tehtävät on säädetty pääsääntöisesti suoraan alueen pelastustoimelle eli pelastustoimen tehtävistä vastaavalle kunnalle tai kuntayhtymälle. Osa tehtävistä on kuitenkin yksilöity nimenomaisesti alueen pelastustoimen palveluksessa oleville pelastusviranomaisille. Viimeksi mainittuihin tehtäviin liittyy pääsääntöisesti merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Pykälän 1 momentissa nykyistä sääntelyä tarkennettaisiin siten, että alueen pelastustoimen eli pelastustoimen tehtävistä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän ja siten käytännössä alueen pelastustoimen monijäsenisen toimielimen tehtäväksi säädettäisiin vastata pelastustoimen palvelutasosta sekä pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä. Lakiehdotuksessa on lisäksi yksilöity eräitä muita tehtäviä, joista vastaisi nimenomaisesti pelastustoimen tehtävistä vastaava kunta tai kuntayhtymä. Esimerkiksi lakiehdotuksen 30 §:n mukaisen sammutusvesisuunnitelman hyväksyisi alueen pelastustoimi.

Lakiehdotuksen 25 §:n mukaan alueen pelastustoimella tulee olla pelastustoimen tehtävien hoitamista varten pelastuslaitos. Nyt käsillä olevan pykälän 2 momentissa määritellään pelastuslaitoksen tehtävät. Pelastuslaitos huolehtisi nykyiseen tapaan pelastustoimen käytännön tehtävien suorittamisesta. Alueen pelastustoimen asianomainen toimielin vastaisi puolestaan pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä kuten pelastuslaitoksen toiminnan valvonnasta ja resursoinnista palvelutasopäätöksen edellyttämällä tavalla.

Käytännössä ehdotettu 1 ja 2 momentin sääntely ei muuttaisi alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen vastuita ja tehtäviä. Ehdotettu sääntely kuitenkin selkeyttäisi pelastustoimen tehtävistä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän (alueen pelastustoimen) ja sen pelastuslaitoksen välisiä vastuita ja työnjakoa.

Pykälän 3 momentin mukaan pelastuslaitos voisi tuottaa nykyistä käytäntöä vastaavasti myös ensivaste-, ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluja, jos terveydenhuoltoviranomaisten kanssa siitä on sovittu tai tehtävästä jatkossa määrättäisiin lainsäädännössä. Edelleen pelastuslaitos voisi tukea pelastustoimen alueen kuntien valmiussuunnittelua, jos tehtävästä kunnan ja pelastuslaitoksen kesken sovitaan. Momenttiin on lisäksi otettu informatiivinen säännös, jonka mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia myös muissa kuin pelastuslaissa sille säädettyistä tehtävistä. Alueen pelastustoimi voisi päättää antaa pelastuslaitoksen hoidettavaksi myös muita toimialalle soveltuvia tehtäviä, jos siitä ei olisi ilmeistä haittaa pelastuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamiselle.

Ehdotetun säännöksen 4 momentin mukaan alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

28 §. *Alueen pelastustoimen palvelutaso.* Voimassa olevan pelastuslain 12 §:n 1 momentin mukaan pelastustoimen palvelutaso tulee vastata onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määritettäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Säännöksen 2 momentin mukaan pelastustoimi on suunniteltava ja toteutettava siten, että onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Pykälän 1 momentissa ehdotettu vastaa asiallisesti voimassa olevassa pelastuslaissa säädettyä. Säännöksessä korostetaan kuitenkin paikallisten tarpeiden huomioon ottamista pelastustoimen palvelutason toteuttamisessa. Alueen pelastustoimen ja sen pelastuslaitoksen tehtävät on määritelty yleisellä tasolla lakiehdotuksen 27 §:ssä ja ne tarkentuvat lakiehdotuksen muissa säännöksissä sekä lain nojalla annettavissa asetuksissa.

Alueen pelastustoimella on 27 §:n 1 momentin mukaisesti vastuu pelastustoimen palvelutasosta ja pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Käsillä olevan pykälän 2 momentissa asetetaan pelastuslaitoksen lakisääteisten tehtävien suunnittelemiselle ja toteuttamiselle vaatimuksia, jotka tulee ottaa huomioon alueen pelastustoimen palvelutasosta päätettäessä. Lakiehdotuksen 85 §:n mukaisesti aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että alueen pelastustoimen palvelutaso on riittävä. Palvelutason riittävyttä arvioidessaan aluehallintoviraston tulisi arvioida, ovatko 27 §:n 2 momentissa tarkoitettut tehtävät suunniteltu ja toteutettu 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Alueen pelastustoimen palvelutaso käsittää pelastuslaitosten tehtävien lisäksi myös muut alueen pelastustoimelle tässä laissa säädettyt tehtävät ja vastuut, kuten nuohouspalvelujen järjestämisen ja sammutusvesijärjestelyt.

Pykälän 2 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan olosuhteiden vaatiessa pelastuslaitoksen tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen. Sääntelyllä korostetaan pelastuslaitoksen voimavarojen suuntaamista turvallisuuden kannalta merkittäviin tehtäviin. Sääntely vastaa poliisilaissa (493/1995) ja laissa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004) säädettyä.

29 §. *Alueen pelastustoimen palvelutasopäätös.* Voimassa olevan pelastuslain 13 §:n mukaan alueen pelastustoimi päättää pelastustoimen palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, käytettävät voimavarat ja määriteltävä onnettomuuksien ehkäisyn, pelastustoiminnan ja väestönsuojelun palvelujen taso sekä suunnitelma niiden kehittämiseksi. Päätös on laadittava olemaan voimassa määräajan. Palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle. Jos palvelutasopäätös on puutteellinen, aluehallintovirasto voi palauttaa asiakirjan täydennettäväksi.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan palvelutasopäätöksessä tulee selvittää alueella esiintyvät uhat ja arvioida uhista aiheutuvat riskit. Palvelutasopäätöksessä tulee määritellä pelastuslaitoksen käytössä olevat voimavarat, joita määriteltäessä tulee ottaa huomioon toiminnan tavoitteet. Tavoitteiden on perustuttava pelastuslaissa alueen pelastustoimelle säädettyihin tehtäviin. Palvelutasopäätöksessä tulee myös konkreettisesti kuvata palvelut, joita alueen pelastustoimi ja sen pelastuslaitos tulee palvelutasopäätöksen voimassaoloaikana tuottamaan. Sääöksessä palveluiden tasolla tarkoitetaan esimerkiksi pelastuslaitoksen lakisääteiseen ohjaus-, valistus- neuvonta- ja valvontatehtävään osoittamia henkilötyövuosia tai pelastustoimintaan käytettävien yksiköiden toimintavalmiutta pelastustoimen alueen eri osissa. Alueen pelastustoimen tulisi nykyiseen tapaan kuulla pelastustoimen alueeseen kuuluvia kuntia palvelutasopäätöstä laadittaessa.

Nykyistä sääntelyä vastaten palvelutasopäätös olisi 2 momentin mukaisesti voimassa määräajan. Päätös tulisi päivittää säännöllisesti.

Pykälän 3 momentti sisältää nykyistä vastaavan säännöksen velvollisuudesta toimittaa palvelutasopäätös aluehallintovirastolle sekä aluehallintoviraston oikeudesta velvoittaa täydentämään puutteellinen päätös. Pyyntö palvelutasopäätöksen täydentämisestä olisi ensisijainen toimenpide suhteessa aluehallintoviraston mahdollisuuden velvoittaa sakon tai teettämisen uhalla

saattamaan palvelut pelastuslaissa vaaditulle tasolle. Alueen pelastustoimen palvelutason valvonnasta säädetään lakiehdotuksen 85 §:ssä.

Pykälän 4 momentti sisältää nykyistä sääntelyä vastaavan mahdollisuuden säätää sisäasiainministeriön asetuksella tarvittaessa tarkemmin palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta.

30 §. Sammutusvesi. Voimassa olevan pelastuslain 47 §:n mukaan kunta vastaa alueellaan sammutusveden järjestämisestä alueen pelastustoimen tarpeisiin.

Vuodesta 2004 lukien kunnat ovat vastanneet pelastustoimen tehtävistä valtioneuvoston määrittelemillä pelastustoimen alueilla lakisääteisessä yhteistyössä (alueen pelastustoimi). Vesihuoltolaitokset toimivat nykyään yhä useammin kunnan hallinnon ulkopuolella yhtiöinä tai kiinteistönomistajien muodostamina osuuskuntina ja vastaavat vesihuollosta omalla toiminta-alueellaan. Pelastustoimen alueeseen kuuluu useita kuntia ja sammutusvesihuollon järjestäminen voimassa olevan sääntelyn mukaisesti kuntakohtaisesti ei ole enää tarkoituksenmukaista.

Vesihuoltolain (119/2001) 5 §:n mukaan kunnan tulee kehittää vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti sekä osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun. Kunnan tulee yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten kanssa laatia ja pitää ajan tasalla alueensa kattavat vesihuollon kehittämissuunnitelmat. Vesihuoltolain 8 §:n mukaan kunta hyväksyy alueellaan toimiville vesihuoltolaitoksille toiminta-alueen. Voimassa olevaa vesihuoltolakia ei lain soveltamisalasäännöksen mukaan sovelleta sammutusvesihuollon järjestämiseen. Käytännössä vesihuoltolaitokset kuitenkin huolehtivat kuntien kanssa tehtyjen sopimusten perusteella sammutusveden toimittamisesta pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien tarpeisiin. Vesihuoltolaitosten velvollisuudesta toimittaa pelastustoimelle sammutusvettä tulisi velvoitteen luonne huomioonottaen säätää laissa.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettävän sammutusvesisuunnitelmasta. Ehdotetun mukaisesti pelastuslaitos tekisi koko pelastustoimen alueen ja näin ollen kaikki alueen kunnat kattavan suunnitelman sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta. Suunnitelma tehtäisiin yhteistyössä pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien ja pelastustoimen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaitosten ja näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa. Sammutusvesijärjestelyt liittyvät keskeisesti pelastuslain mukaiseen pelastustoimen palvelutason toteuttamiseen ja alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä tulee jo nykyään kuvata alueen sammutusvesijärjestelyt. Sammutusvesisuunnitelmat tulisi laatia siten, että pelastustoimen palvelutaso vastaisi myös sammutusvesijärjestelyiden osalta onnettomuusuhkia (tulipalojen aiheuttamia uhkia).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa pelastuslain sääntelyä vastaten pelastustoimen alueeseen kuuluvien jokaisen kunnan itsenäiseksi velvollisuudeksi huolehtia sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin. Kunnan vastuulla olevaan sammutusveden hankintaan kuuluisi nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla huolehtia myös sammutusvesisuunnitelmassa määritellyistä sammutusveden ottopaikoista luonnonvesilähteisiin. Viimeksi mainitun velvoitteen perusteella kunnan tulisi huolehtia palokuntien mahdollisuudesta saada sammutusvettä luonnonvesilähteistä silloin kun sammutusvettä ei ole (sammutusvesisuunnitelmassa todetun mukaisesti) saatavissa vesihuoltolaitoksen verkostosta. Käytännössä kunnan tulisi huolehtia esimerkiksi haja-asutusalueilla sellaisista rakenteellisista ja teknisistä järjestelyistä, että pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien sammutus- ja säiliöyksiköt voivat täyttää sammutusvesisäiliöt pelastustoiminnan (sammutustoiminnan) edellyttämällä tavalla. Pelastustoimen alueen kunnat voisivat kuitenkin myös sopia, että sammutusveden hankinnasta huolehtii kuntien

puolesta alueen pelastustoimi eli kunta tai kuntayhtymä, jonka tehtäväksi alueen kunnat ovat antaneet pelastustoimen tehtävistä huolehtimisen. Sopimuksen hyväksymisen ja muuttamisen osalta noudatettaisiin vastaavaa menettelyä, jota kuntien tulee lakiehdotuksen 24 §:n 3 momentin mukaan noudattaa sopiessaan pelastustoimen tehtävien hoitamisesta pelastustoimen alueella.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan asetettavan sille vesihuoltolaissa tarkoitettulle vesihuoltolaitokselle ja edellä mainitulle vettä toimittavalle vesilaitokselle, jonka verkostoon sammutusvesiasema tai paloposti on kytketty, velvollisuus toimittaa sammutusvettä vesijohtoverkostosta pelastuslaitoksen tarpeisiin. Sammutusveden tarve määriteltäisiin 1 momentin mukaisessa sammutusvesisuunnitelmassa yhteistyössä pelastuslaitoksen, kunnan ja asianomaisen vesihuoltolaitoksen kanssa. Voimassa olevan vesihuoltolain mukaan vesihuoltolaitos voi ottaa huolehdittavakseen sammutusveden toimittamisen ja kyse onkin nykyään ainoastaan vapaaehtoisuuteen perustuvasta tehtävästä. Nykyistä vesihuoltolain mukaista vapaaehtoista sammutusveden toimitusjärjestelyä ei voida pitää pelastustoimen asianmukaisen hoitamisen näkökulmasta perusteltuna. Momentissa määriteltäisiin vesihuoltolaitokselle kuuluvaan sammutusveden toimittamiseen liittyvät tehtävät, joita olisivat vedenhankinta ja johtaminen vesihuoltolaitoksen verkostoon kuuluviin sammutusveden ottopaikkoihin (palopostit ja sammutusvesiasemat). Sammutusveden toimittamiseen kuuluisivat myös palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapito ja huolto. Sääntely vastaa nykyistä tosiasiallista käytäntöä vesihuoltolaitoksen osallistuessa sammutusveden toimittamiseen.

Nykyään kunnat ja vesihuoltolaitokset sopivat sammutusveden toimittamisesta mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta vapaasti. Käytännössä kunnat eivät ole pääsääntöisesti suorittaneet vesihuoltolaitoksille erillistä maksua sammutusveden toimittamisesta (rakenteellisista kustannuksista) tai sammutusvedestä.

Pelastustoimen alueeseen kuuluvat kunnat tai niiden puolesta 2 momentissa tarkoitettun sopimuksen perusteella sammutusveden hankinnasta vastaava alueen pelastustoimi olisi ehdotetun 3 momentin mukaisesti velvollinen sopimaan sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteet sammutusvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen kanssa sammutusvesisuunnitelman laatimisen yhteydessä. Säädettyä ehdotetun mukaisesti sammutusveden toimittamiseen kuuluu vedenhankinnan ja -johtamisen lisäksi palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapito ja huolto. Sammutusvesisuunnitelmassa hyväksyttäisiin näin ollen ne perusteet, joiden mukaan mahdolliset korvaukset maksetaan vesihuoltolaitokselle laissa tarkoitettua sammutusveden toimittamisesta. Koska sammutusveden toimittaminen vesihuoltolaitoksen verkostosta palvelee laitoksen piirissä olevia asiakkaita suhteellisen tasapuolisesti ja verkostosta suoraan otetun veden määrä on suhteellisen vähäinen sekä käytetyn vesimäärän mittaaminen vaikeaa, olisi tarkoituksenmukaista, että sammutusvedestä ei perittäisi jatkossakaan maksuja. Sammutusvesisuunnitelmassa sovittaisiin myös periaatteista, joiden perusteella palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapidon ja huollon kustannukset jaetaan sammutusveden hankinnasta vastaavan kunnan tai alueen pelastustoimen sekä sammutusveden toimittamisesta vastaavan vesihuoltolaitoksen kesken. Vesihuoltolaitoksen osallistuminen palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin on perusteltua, koska edellä mainittuja laitteita käytetään myös vesijohtoverkon kunnossapidon ja huollon tarpeisiin.

31 §. *Vastuu metsäpalojen tähytyksestä ja metsäpalovaroituksen antamisesta.* Pykälässä ehdotettu vastaa asialliselta sisällöltään voimassa olevan pelastuslain 27 §:ssä säädettyä.

5 luku

Pelastustoiminta ja eräät siihen liittyvät tehtävät

32 §. *Pelastustoiminnan sisältö.* Pelastustoiminnan sisältö määritellään nykyisin pelastuslain 1 §:n soveltamisalasäännöksessä ja pelastuslain 43 §:ssä. Nykyisen soveltamisalasäännöksen mukaan pelastustoiminnalla tarkoitetaan ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavia toimenpiteitä. Pelastuslain 43 §:n (pelastustoiminnan sisältö) mukaan pelastustoimintaan kuuluu hätäilmoitusten vastaanotto, pelastusyksiköiden ja muun avun hälyttäminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen, tulipalojen sammuttaminen ja muiden vahinkojen torjuminen ja rajoittaminen, jälkiraivaus ja -vartiointi sekä näihin liittyvät johtamis-, tiedotus-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen mukaan laissa säädetään muun muassa pelastustoimen viranomaisten kiireellisistä tehtävistä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuessa sekä rajoittaa onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia (pelastustoiminta). Pelastustoimintaan kuuluvia tehtäviä hoidetaan niin normaali- kuin poikkeusoloissakin.

Pykälän 1 momentin mukaan pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen, tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen sekä edellä mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnot. Momentissa lueteltaisiin näin ollen nykyistä sääntelyä pääsääntöisesti vastaavalla tavalla pelastustoimintaan kuuluvat onnettomuuksien sattuessa tai uhatessa kiireellisesti suoritettavat toimenpiteet. Säännöstä on kuitenkin tarkennettu ja täsmennetty vastaamaan pelastustoimen nykyisiä tosiasiallisia tehtäviä pelastustoiminnassa. Hätäilmoituksen vastaanottamisesta ja välittämisestä säädetään nykyään laissa hätäkeskustoiminnasta (/) ja tehtäväkokonaisuus kuuluu hätäkeskuslaitoksen vastuulle. Tämän johdosta pelastustoimintaan ei enää määriteltäisi kuuluvaksi hätäilmoitusten vastaanottoa. Pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen hätäkeskukselta. Hätäkeskuslaitoksen hätäkeskukset vastaanottavat hätäilmoitukset sekä välittävät ne edelleen niille yksiköille, joille tehtävä voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuuluu. Hätäkeskusten lakisääteisenä tehtävänä on välittää tieto pelastustoimintaan kuuluvasta tehtävästä (hätäilmoituksesta) asianomaiselle pelastuslaitokselle ja tarvittaessa sen sopimuspalokunnille. Pelastuslaitoksen tehtävänä on vastaanottaa hätäkeskuksen hätäilmoituksen johdosta tekemä hälytys. Hälytyksen vastaanottaminen tapahtuu hätäkeskuslaitoksen ja alueen pelastustoimen (pelastuslaitoksen) yhteistyössä määrittelemien teknisien järjestelyin. Hälytyksen vastaanottamisen jälkeen pelastuslaitoksen tehtävänä on käynnistää pelastustoiminta. Pelastustoiminnan käynnistämiseen kuuluu oman organisaation sisäisen viestinnän organisoiminen, pelastustoiminnassa tarvittavien resurssien varmistaminen ja yhteistyö pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten kanssa. Pelastustoiminnan keskeisenä sisältönä on kiireellinen onnettomuuden torjuminen, suojaustoimenpiteistä huolehtiminen, vahinkojen rajoittaminen ja pelastamisen sekä tilanteenaikainen väestön kiireellinen varoittaminen onnettomuuspaikalla tai alueilla, joissa onnettomuudella on välittömiä vaikutuksia. Pelastustoiminnan sisältöä on täsmennetty ja rajattu säännöksen 2 momentissa. Ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevan pelastuslain sääntelyä ja soveltamiskäytäntöä.

Voimassa olevan pelastuslain 48 §:n mukaan tulipalon jälkiraivauksesta ja -vartioinnista on kohteen omistaja tai haltija velvollinen huolehtimaan sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi palokunnan toimenpiteitä. Ehdotettuun lakiin sisältyy voimassa olevaa sääntelyä vastaava säännös. Jälkiraivaus ja -vartiointi ovat kohteen omistajalle kuuluvia tehtäviä, ja niistä säädetään erikseen lakiehdotuksen 40 §:ssä. Pelastustoiminnan sisältöä määrittelevään säännökseen ei ole enää sisällytetty jälkiraivausta ja -vartiointia, koska tehtävä kuuluu lähtökohtaisesti kohteen omistajalle eikä pelastustoimen viranomaisille.

33 §. Hälytysohje. Voimassa olevassa pelastuslain 11 §:ssä säädetään hälytysohjeesta. Ehdotettu säännös vastaa pääpiirteissään voimassa olevaan sääntelyä. Pelastuslaitosten avunannosta toisilleen ja siihen liittyvistä yhteistyösuunnitelmista ehdotetaan säädettäväksi lain 45 §:ssä. Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmissa määritelty apu tulisi ottaa huomioon hälytysohjetta laadittaessa. Jos pelastuslaitos on lakiehdotuksen 44 §:n mukaisesti sopinut pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta toisella pelastustoimen alueella, tulisi tämä ilmetä niin ikään hälytysohjeesta. Hälytysohje tulee laatia siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat.

34 §. Pelastustoiminnan johtaminen. Pelastustoiminnan johtamisesta säädetään voimassa olevan pelastuslain 44 §:ssä. Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevaa säännöstä tietyin muutoksin.

Pykälän 1 momentti vastaa nykyistä sääntelyä ja pelastustoiminnan johtaja on siltä alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Pelastuslaitos voi sopia toisen pelastuslaitoksen kanssa pelastustoiminnan johtamisesta esimerkiksi lakiehdotuksen 44 §:n mukaisen yhteistoiminnan tai 45 §:n mukaisen avunannon johdosta. Pelastustoiminnan johtajana voisi nykyiseen tapaan toimia alueen sopimuspalokuntaan kuuluva henkilö siihen saakka, kun pelastusviranomainen ottaa toiminnan johtaakseen. Sopimuspalokuntaan kuuluva henkilö toimii tässä tehtävässä virkavastuun alaisena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin pelastustoiminnan poikkeuksellisista johtamisjärjestelyistä. Voimassa olevan lain mukaan aluehallintovirastolla ja sisäasiainministeriöllä on erityisestä syystä oikeus antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä ja määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan. Aluehallintovirastolle ei kuitenkaan enää kuuluisi sille nykyisin kuuluvaa tehtävää pelastustoimen johtamisesta. Aluehallintoviraston uudet tehtävät on määritelty lakiehdotuksen 23 §:n 2 momentissa. Toimivalta pelastustoimintaa koskevien käskyjen ja määräysten antamiseen olisi jatkossa ainoastaan sisäasiainministeriön palveluksessa olevilla valtion pelastusviranomaisilla. Tehtävä on uudessa säännöksessä osoitettu sisäasiainministeriön sijasta täsmällisesti asianomaisille pelastusviranomaisille sisäasiainministeriössä, eikä toimivaltuutta ole enää sidottu erityisiin syihin. Sisäasiainministeriössä valtion pelastusviranomaisina toimivat lakiehdotuksen 26 §:n 1 momentissa määritellyn mukaisesti pelastusylijohtaja ja muut hänen määräämänsä sisäasiainministeriön virkamiehet. Pelastusylijohtaja määräisi myös aluehallintoviraston pelastusviranomaiset. Sisäasiainministeriön pelastusviranomaisten toimivaltuudet pelastuslaissa mahdollistavat tarkoituksenmukaiset ja toimivat johtosuhteet ja toiminnan koordinoimisen esimerkiksi usealle pelastustoimen alueelle ulottuvassa suuronnettomuustilanteessa.

Pykälän 3 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan pelastustoiminnan johtajan tulee tehdä nimenomainen päätös pelastustoiminnan aloittamisesta ja lopettamisesta, milloin se on tarpeen eri viranomaisille ja tahoille kuuluvien vastuiden tai toimivaltuuksien selkeyttämiseksi. Päätöksestä tulisi ilmoittaa asianomaisille viranomaisille ja asianosaisille heti kun se on mahdollista. Pyydettyä päätös on vahvistettava kirjallisesti. Säännöksen tarkoituksena on selkeyttää toimivaltuuksia ja johtosuhteita erityisesti tilanteissa, joissa toimintaan osallistuu useamman

toimialan viranomaisia. Esimerkiksi tulvantorjuntaan liittyvissä tehtävissä kohteessa toimivat ja tilannetta kartoittavat pelastusviranomaisten lisäksi ympäristö- ja vesiviranomaiset. Ajankohta, milloin tilanteen hoitaminen tulvan torjunnassa muuttuu pelastusviranomaisen vastuulla olevaksi pelastustoiminnaksi, voi olla tulkinnanvarainen, jolloin pelastustoiminnan aloittamis- ja lopettamisajankohta ei ole selkeästi todennettavissa ilman nimenomaista päätöstä.

35 §. Johtaminen yhteistoimintatilanteessa. Jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia, tilanteen yleisjohtajana toimii voimassa olevan pelastuslain 44 §:n 3 momentin mukaisesti pelastustoiminnan johtaja. Pelastustoiminnan johtaja voi muodostaa avukseen muiden viranomaisten, laitosten ja pelastustoimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän. Pelastustoiminnan johtaja voi myös kutsua asiantuntijoita avukseen. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 8 §:n 1 momentin mukaan yleisjohtajana toimiva pelastuslain 44 §:ssä tarkoitettu pelastustoiminnan johtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä sekä tehtävien antamisesta eri toimialoille ja toiminnan yhteensovittamisesta. Yksiköt toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden toimenpiteet kokonaisuutena edistävät onnettomuuden seurausten tehokasta torjuntaa. Asetuksen 8 §:n 2 momentin mukaan pelastustoiminnan johtaja voi muodostaa avukseen muiden viranomaisten ja laitosten sekä vapaaehtoisen pelastustoimen yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän. Asetuksen 8 §:n 3 momentin mukaan pelastustoimen toimintavalmiuden tehostamiseksi pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten, laitosten ja yhteisöjen tulee antaa selvityksiä pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroistaan ja osallistua pelastustoimen suunnitteluun pelastusviranomaisten ohjauksessa. Yhteistoiminnan järjestämistä koskevissa suunnitelmissa tulee esittää, miten eri viranomaiset, laitokset ja yhteisöt pelastustoimeen osallistuvat. Pelastusviranomaisen voi myös tehdä sopimuksen pelastustoimintaan osallistuvien yhteisöjen kanssa pelastustoimen yhteistoiminnan ehdoista ja menettelytavoista.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten yhteistoiminnasta pelastuslain mukaisessa pelastustoiminnassa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä vastaavalla tavalla. Sääntely nostettaisiin kuitenkin kokonaisuudessaan lain tasolle.

Pykälän 1 momentin mukaan useamman toimialan toimenpiteitä edellyttävän onnettomuuden tai muun pelastuslain soveltamisalaan kuuluvan tilanteen yleisjohtajana toimisi lähtökohtaisesti pelastuslain mukainen pelastustoiminnan johtaja. Ehdotettu vastaa pelastuslaissa nykyisin säädettyä. Lakiehdotuksen 46 §:n mukaan valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset olisivat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Esimerkiksi tulipalotilanteessa pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien lisäksi useat eri viranomaiset hoitavat pelastustoiminnan ohessa omia lakisääteisiä tehtäviään. Poliisin lakisääteisenä tehtävänä on esimerkiksi huolehtia tulipalotilanteessa vaara-alueiden eristämisestä ja muista järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä poliisille kuuluvista tehtävistä onnettomuuspaikalla. Vastaavasti sosiaaliviranomaisten on niitä koskevan lainsäädännön mukaisesti huolehdittava onnettomuuden johdosta hätään joutuneiden huollosta ja majoituksesta. Tulipalo- ja muun onnettomuustilanteen asianmukainen hoitaminen edellyttää eri viranomaisten sujuvaa yhteistyötä. Ehdotetun säännöksen mukaan yleisjohtajana toimiva pelastustoiminnan johtaja vastaisi onnettomuuden kokonaisvaltaisen hoitamisen edellyttämästä tilannekuvan ylläpitämisestä ja eri viranomaisten toiminnan yhteensovittamisesta. Eri toimialojen yksiköt (esimerkiksi poliisi ja sosiaalitoimi) toimisivat kuitenkin oman johtonsa alaisuudessa ja siten, että viranomaisten toimenpiteet kokonaisuudessaan edistäisivät onnettomuuden seurausten tehokasta torjuntaa.

Mikäli tilanne tulipalo- tai muulla onnettomuuspaikalla osoittautuisi sellaiseksi, että sen hoitaminen kuuluu luonteeltaan ensisijaisesti muun viranomaisen kuin pelastusviranomaisen toimialaan, yleisjohtajuuden voisi ottaa myös muu tilanteen hoitamiseen osallistuva viranomainen sovittuaan asiasta pelastustoiminnan johtajan kanssa. Tämän mukaisesti pelastustoiminnan johtaja voisi sopia esimerkiksi poliisin kanssa, että poliisitoimintaa johtava henkilö toimisi yleisjohtajana, jos kohteessa tapahtuva toiminta tai tilanne (esimerkiksi ampuminen) vaarantaa pelastajien ja yleisön turvallisuuden tulipalo- tai muussa onnettomuustilanteessa. Ehdotettu säännös korostaa viranomaisten yhteistoiminnan ja sen koordinoimisen merkitystä moniviranomaistilanteessa. Säädettyä ehdotettu ei muuta eri viranomaisten lakisääteisiä velvollisuuksia tai toimivaltuuksia, vaan velvoittaa viranomaiset yhteistoimintaan ja yhteistoiminnan koordinoimiseen, joka on tarpeen moniviranomaistilanteiden hallinnassa. Viranomaisten yhteistyöstä pelastustoiminnassa ja sen suunnittelussa ehdotetaan säädettyä tarkemmin 46 ja 47 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettyä ehdotettu vastaa voimassa olevassa pelastustoimesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyä.

36 §. Pelastustoiminnan johtajan toimivaltuudet. Pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksista säädetään voimassa olevan pelastuslain 45 §:ssä.

Pykälän 1 momentti vastaa toimivaltuuksien osalta pääpiirteissään voimassa olevia säännöksiä. Voimassa olevan lain mukaan aluehallintovirastolla ja sisäasiainministeriöllä on pelastustoiminnan johtajan ohella oikeus käyttää tarvittaessa pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia. Ehdotetun mukaan pelastustoiminnan johtajan lisäksi pykälässä säädettyjä toimivaltuuksia voisi käyttää jatkossa sisäasiainministeriön palveluksessa oleva valtion pelastusviranomainen valtakunnallisesti yhtenäisen toiminnan varmistamiseksi esimerkiksi suuronnettomuuksissa tai muissa laaja-alaisissa onnettomuuksissa tai milloin toimivaltuuksien käyttäminen olisi muutoin perusteltua. Aluehallintoviraston palveluksessa olevilla pelastusviranomaisilla ei olisi enää pelastustoiminnan johtamiseen liittyviä toimivaltuuksia, koska pelastustoiminnan johtaminen ei enää kuuluisi aluehallintoviraston 23 §:n 2 momentissa määriteltyihin tehtäviin.

Toimivaltuuksien tarkoituksena on suojata ihmisiä ja rajoittaa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle aiheutuvia vahinkoja tai saada täydennystä pelastuslaitoksen varusteisiin ja kalustoon taikka suorittaa sammutustekniikkaan tai taktiikkaan kuuluvia toisen omaisuuteen kohdistuvia toimenpiteitä suurempien vahinkojen estämiseksi. Evakuoinnilla tarkoitetaan tässä pykälässä ihmisten ja määrätyn omaisuuden välittömästi toteutettavaa siirtämistä pois vaarasta. Omaisuudella tarkoitetaan myös kotieläimiä. Valtuudet olisivat käytettävissä tilanteen niin vaatiessa.

Ehdotetun pykälän 2 momentti vastaa asiallisesti pelastuslain voimassa olevaa sääntelyä.

37 §. Velvollisuus osallistua pelastustoimintaan. Velvollisuudesta osallistua pelastustoimintaan säädetään voimassa olevan pelastuslain 46 §:ssä.

Pykälän 1 momentti vastaa asiasisällöltään voimassa olevan lain 46 §:n 1 momenttia. Mahdollisuus määrätä sivullisia avustamaan pelastustoiminnassa on tarkoitettu käytettäväksi vakavissa tilanteissa, joissa avun tarve on kiireellinen. Pelastustoiminnan johtaja voisi pykälän 1 momentin nojalla määrätä muitakin kuin palokuntiin kuuluvia henkilöitä avustamaan pelastustoiminnassa. Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi esimerkiksi laajoissa metsäpaloissa, joissa sammuttajia ja sammutustyössä avustavia (esimerkiksi muonitus ja muu huolto) tarvitaan suuri määrä. Avustustehtävään määrättävän henkilön tulisi olla työkykyinen ja ominaisuuksiltaan tehtävään soveltuva siten, että hänelle ei aiheudu tehtävästä erityistä terveyden- tai vahingonvaaraa. Tehtävien

tulisi olla luonteeltaan sellaisia, jotka voi suorittaa ilman pelastusalan koulutusta ja kokemusta. Pelastustoimintaan määrätty voisi pätevistä syistä kieltäytyä tehtävästä.

Koska säännöksessä rajoitetaan henkilökohtaisen vapauden suoja, tulisi henkilöiden määräämistä harkittaessa ensisijaisesti tukeutua muihin mahdollisuuksiin kuten virka-apuna saataviin lisävoimavaroihin.

Pykälän 2 momentti vastaa voimassa olevan lain 46 §:n 2 momenttia. Onnettomuus- ja vaaratilanteissa ovat muutkin kuin 25 §:ssä tarkoitetut sopimuspalokunnat pelastustoiminnan johtajan yleisen määräysvallan alaisia, teollisuus- tai laitospalokunta kuitenkin vain, mikäli laitoksen turvallisuus ei siitä vaarannu. Tämä rajoitus on tarpeen siksi, että edellä mainitut palokunnat on perustettu ensisijaisesti riskien perusteella ylläpitäjän omaa tarvetta varten.

Pykälän 3 momenttiin on otettu uusi säännös rajaamaan ja täsmentämään 1 momentissa tarkoitettua mahdollisuutta määrätä henkilöitä avustamaan pelastustoiminnassa. Määräys voitaisiin antaa olemaan voimassa ainoastaan siihen asti, kunnes järjestäytyntä apua on riittävästi palo- tai onnettomuuspaikalla ja määräys voitaisiin antaa kerrallaan enintään vuorokauden ajaksi ja se voitaisiin uudistaa enintään yhden kerran. Säännöksessä järjestäytyneellä avulla tarkoitetaan esimerkiksi puolustusvoimien henkilöstön osallistumista riittävin voimavaroin metsäpalon sammutustoimintaan. Pelastustoimintaa avustamaan määrättyllä henkilöllä on oikeus saada todistus pelastustyöhön osallistumisesta. Pelastustoimintaan määrätylle maksettavasta palkkiosta sekä pelastustoiminnassa mahdollisesta aiheutuneen vahingon ja tapaturman korvaamisesta säädettäisiin lain 102 ja 103 §:ssä.

Pykälän 4 momentti vastaa voimassa olevan lain 46 §:n 3 momenttia. Pelastustoimintaan määrätyn lähteminen palo- tai onnettomuuspaikalta ilman pelastustoiminnan johtajan lupaa olisi pelastuslain mukaan rangaistava teko.

38 §. Kansainvälinen pelastustoiminta. Kansainvälisestä pelastustoiminnasta säädetään voimassa olevan pelastuslain 49 §:ssä.

Ehdotettu säännös vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Lähtökohtana kansainvälisessä pelastustoiminnassa on Euroopan unionissa (EU) sovitut menettelytavat ja valtioiden väliset asioita koskevat sopimukset. Yhteistyö Suomen kuntien ja rajavaltioiden kesken perustuu näihin sopimuksiin. Pykälän tarkoituksena on säännellä lähinnä sellaisia tilanteita, joissa valtioiden välistä tai muuta kansainvälistä sopimusta pelastustoiminnasta ei olisi. Säännökseen on lisätty maininta Euroopan unionin esittämästä avun antamisesta ulkomaille. Sisäasiainministeriö päättäisi avun antamisesta tai pyytämisestä, jollei sopimuksista muuta johdu. Avun antamisessa käytettäisiin pelastustoimen henkilöstöä valtion ja alueen pelastustoimien sopimalla tavalla. Avun antamiseen voitaisiin käyttää nykyisen käytännön mukaisesti kuntien lisäksi muitakin tahoja. Pelastusopiston yhteydessä toimiva Kriisinhallintakeskus muodostaisi perustan järjestelmän rakenteelle ja toiminnalle. Säännökseen on sisällytetty uutena elementtinä sisäasiainministeriölle oikeus valtuuttaa julkisoikeudellinen laitos tai viranomainen päättämään kustannuksiltaan vähäisen avun antamisesta. Nykyisen käytännön mukaan Kriisinhallintakeskus valmistelee useat avun antamiseen liittyvät käytännön järjestelyt ja esimerkiksi Kriisinhallintakeskus voisi jatkossa päättää säännöksessä tarkoitetun vähäisen avun antamisesta ulkomaille sisäasiainministeriön määrittelemien yleisten ohjeiden pohjalta.

Sisäasiainministeriö voisi myös nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla pyytää apua ulkomailta. Suomen allekirjoittamissa kansainvälisissä pelastuspalvelun yhteistoimintasopimuksissa on yleensä määräykset pelastustoiminnan johtamisesta. Ellei sopimusta ole, kuuluu Suomeen pyynnöstä

saapuneiden kansainvälisten avustusyksiköiden yleinen johtovastuu pelastustoiminnan suomalaiselle johtajalle kansallisen lainsäädännön (pelastuslain) mukaisella tavalla. Kansallisesta pelastustoiminnan johtajasta käytetään vakiintuneesti nimitystä Local Emergency Management Authority (LEMA). Vieraiden yksiköiden toiminnan koordinoitua varten perustetaan kansainvälinen On Site Operations Coordination Centre (OSOCC). Pelastustoiminnan johtaja huolehtii pelastustoiminnan johtamiseen liittyvästä kansainvälisten yksiköiden vastaanoton järjestelyistä, määrää tarvittaessa maahantulomuodollisuuksissa avustamisesta, yksiköiden opastamisesta ja tehtävien antamisesta kansainvälisille pelastusyksiköille. Yleensä mainitusta tehtäväkokonaisuudesta huolehtisi onnettomuusalueen pelastuslaitos ja sen pelastustoimintaa johtava pelastusviranomaisena. Myös sisäasiainministeriön pelastusviranomaisena voisi kansainvälistä pelastustoiminnan apua edellyttävässä tilanteessa antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä sekä määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan lakiehdotuksen 34 §:n 2 momentin mukaisten toimivaltuuksiensa perusteella.

39 §. Pelastustoimintaan osallistuvan toimintakyky. Pelastuslakiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös pelastustoimintaan osallistuvalla vaadittavasta riittävästä toimintakyvystä.

Pykälässä säädettäisiin työtehtävän edellyttämän kunnan ja ammattitaidon ylläpitämisestä, joiden toteutumista työnantajan tulee myös työturvallisuuslain (738/2002) perusteella tukea ja valvoa. Kyse on nimenomaan määrättyyn työtehtävään liittyvän kunnan ja ammattitaidon tasosta. Näin ollen säännöstä sovellettaisiin sekä työ- tai virkasuhteessa olevaan pelastuslaitoksen henkilöstöön että pelastustoimintaan sopimuspalokunnan jäsenenä osallistuvaan henkilöstöön. Jos pelastustoimen palveluksessa vakinaisesti olevan henkilön katsottaisiin laiminlyöneen tämän velvollisuutensa, tulisi hänet siirtää sellaiseen tehtävään, johon hänen kuntonsa ja ammattitaitonsa riittäisivät. Vastaavasti pelastustoimintaan sopimuksen perusteella osallistuvaa sopimuspalokunnan henkilöä ei voisi käyttää tehtävässä, johon hänellä ei ole riittävää kuntoa tai taitoa. Säännöksen tarkoituksena olisi tähdentää ammattitaidon sekä niin henkisen kuin ruumiillisenkin kunnan merkitystä pelastustoimen tavoitteiden saavuttamisessa. Kyse olisi kansalaisten turvallisuuteen ja oikeuksiin erityisesti vaikuttavien tehtävien asianmukaisen suorittamisen varmistamisesta sekä myös työntekijöiden itsensä suojaamisesta erityisin kunto- ja ammattitaitovaatimuksin. Pelastustoimen päätoimisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja sopimuspalokunnan ja sivutoimisen henkilöstön koulutusvaatimuksesta säädetään lakiehdotuksen 57 §:ssä. Nyt käsillä oleva sääntely täydentäisi edellä mainittuja kelpoisuus- ja koulutusvaatimuksia. Työtehtävien edellyttämän kunnan ja ammattitaidon tasosta sekä kunnan mittaamiseen liittyvien testien järjestämisestä voitaisiin säätää tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

Ehdotettu sääntely vastaa poliisilain (493/1995) 9e §:ssä (525/2005) poliisimiehille säädettyä velvoitetta ja puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 43 §:ssä ammattisotilaille säädettyä velvoitetta ammattitaidon ja kunnan ylläpitämiseen.

40 § Jälkiraivaus ja -vartiointi. Jälkiraivauksesta ja -vartioinnista säädetään voimassa olevan pelastuslain pelastustoimintaa käsittelevän luvun 48 §:ssä. Voimassa olevan säännöksen 1 momentin mukaan tulipalon jälkiraivauksesta ja -vartioinnista on kohteen omistaja tai haltija velvollinen huolehtimaan sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi palokunnan toimenpiteitä. Velvoitteen alkamisajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Jos kohteen omistajaa tai haltijaa ei tavoiteta tai nämä eivät huolehdi jälkiraivauksen ja -vartioinnin suorittamisesta, on nykyisen pykälän 2 momentin mukaan pelastustoiminnan johtajalla oikeus teettää välttämättömät toimenpiteet omistajan tai haltijan kustannuksella.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yksin kohteen omistajalle nykyistä vastaava velvoite, sen sijaan että velvoite kohdistettaisiin nykyiseen tapaan sekä omistajaan että haltijaan. Kohteen haltija on yleensä vuokralaisena kohteessa, eikä ole tarkoituksenmukaista velvoittaa haltijaa ryhtymään toimenpiteisiin, joista kustannukset maksaa pääsääntöisesti kohteen omistaja.

Lakiehdotuksen 32 §:n perusteluissa kuvatus mukaisesti jälkiraivaus ja -vartiointi eivät ole osa pelastustoimintaa. Jälkiraivauksella ja -vartioinnilla tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, jotka ovat tulipalon sammuttamisen (pelastustoiminnan) päätyttyä tarpeen tulipalon uudelleen syttymisen estämiseksi ja muiden enempien vahinkojen ehkäisemiseksi. Pelastustoiminta voidaan lopettaa silloin, kun tuli ja todennäköiset palopesäkkeet on sammutettu ja muut vahinkojen rajoittamisen edellyttämät kiireelliset toimenpiteet suoritettu ja tulipalon aiheuttamat ilmeiset vaaratekijät poistettu sekä tilanne on ilmeisesti hallittavissa ilman pelastustoimen yksiköiden toimenpiteitä. Pelastustoiminnan päättymisajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Ehdotetun sääntelyn mukaan pelastustoiminnan johtajan tulisi tehdä 34 §:n 3 momentissa tarkoitettu nimenomainen päätös pelastustoiminnan päättämisestä ja ilmoittaa päätöksestä kohteen omistajalle. Käytännössä ilmoituksen voisi vastaanottaa omistajan ohella hänen edustajansa, esimerkiksi kohteen isännöitsijä. Pyydettyä päätös olisi vahvistettava kirjallisesti. Tämän mukaisesti siirtyminen kohteen omistajan vastuulla olevaan jälkiraivaus ja -vartiointivaiheeseen edellyttäisi aina nimenomaista päätöstä ja siitä tiedottamista kohteen omistajalle, kun muissa tapauksissa pelastustoiminnan lopettamista koskevan nimenomaisen päätöksen tekemiseen ja siitä tiedottamiseen liittyy 33 §:n 3 momentissa säädettäväksi ehdotetun mukaista harkintavaltaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäväksi ehdotettu vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Säännös koskee vain välittömästi tulipalon jälkeen suoritettavien toimenpiteiden suorittamista. Toimenpiteet ovat luonteeltaan sellaisia, että niitä ei voida jättää huolehdittavaksi myöhemmin, eivätkä ne kuitenkaan edellytä pelastustoimen viranomaisen toimenpiteitä. Tämän vuoksi pelastustoiminnan johtajalla olisi tarvittaessa oikeus teettää toimenpiteet nykyiseen tapaan omistajan kustannuksella.

41 §. Palontutkinta. Voimassa olevan pelastuslain 87 §:ssä säädetään onnettomuuden selvittämisestä. Säännöksen mukaan alueen pelastusviranomaisen on arvioitava ja tarvittaessa myös selvitettävä tulipalon syy. Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti, on pelastusviranomaisen ilmoitettava asiasta poliisille. Säännöksen mukaan sisäasiainministeriön määräyksestä voidaan lisäksi palon tai muun onnettomuuden selvittämiseksi suorittaa erityinen tutkimus. Säännös sisältää alueen pelastusviranomaisen suorittamaan tulipalon syyn selvittämiseen ja sisäasiainministeriön määräämään tutkimukseen liittyvät oikeudet päästä onnettomuuskohteeseen, saada tutkinnassa tarvittavia asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja tietoja pelastusviranomaisilta. Voimassa olevan pelastuslain 88 §:ssä säädetään poliisin virka-avusta onnettomuuden selvittämisessä.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan jokaisen pelastuslaitoksen toimenpiteitä edellyttäneen tulipalon osalta tulisi suorittaa palontutkinta. Momenttiin on myös sisällytetty palontutkinnan tavoitteet.

Pykälän 2 momentin mukaan palontutkinnassa arvioitaisiin tulipalon syttymissyyn ja selvitettäisiin pelastuslaitoksen tarpeelliseksi katsomassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaisi erityisesti palon seurausten vakavuus. Pääsääntöisesti säännöksessä tarkoitettu palontutkinta vastaisi laajuudeltaan nykyisen lain mukaista arviota tulipalon syystä. Palontutkintavelvoitteen täyttäisi pääosassa tulipaloja pelastustoiminnan johtajan ammattikokemukseen perustuva arvio tulipalon syttymissyystä ja sen leviämiseen

vaikuttaneista tekijöistä, palosta aiheutuneista vahingoista, vahinkojen laajuuteen vaikuttaneista tekijöistä sekä pelastustoiminnan kulusta. Näitä vastaavat tiedot pelastustoiminnan johtaja tallentaa jo nykyisinkin pelastustoimen toimenpiderekisteriin. Säännöksellä ei ole tarkoitus laajentaa nykyistä alueen pelastusviranomaisen velvoitetta arvioida ja tarvittaessa selvittää tulipalon syy. Säännöksen uudistamisen tarkoituksena on sisällyttää käytännössä vakiintunut palontutkinta -käsite lainsäädäntöön ja korostaa säännöksessä tarkoitettujen toimenpiteiden merkitystä tulipalojen ehkäisyssä ja pelastustoiminnan kehittämisessä.

Pelastuslaitos määrittäisi palontutkinnan laajuuden, painopistealueet, toimintatavat ja käytettävät resurssit 1 momentin tavoitteiden perusteella. Palontutkinnan päätarkoituksena olisi tuottaa tietoa, joka on välittömästi hyödynnettävissä pelastuslaitosten omassa valistus- ja neuvontatyössä, valvonnassa ja pelastustoiminnan kehittämisessä. Palontutkinnan yleisempänä tarkoituksena olisi tuottaa tilastoaineistoa ja tietoa laajemminkin pelastustoimen ja paloturvallisuuden kehittämiseksi sekä toteutettujen toimien vaikutusten arvioimiseksi. Palontutkintaan liittyen lakiehdotuksen 43 §:ssä säädettäisiin pelastuslaitoksen velvollisuudesta seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja siitä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille.

Pykälän 3 momentin mukaan palontutkinnassa saatavat tiedot tulisi tallentaa pelastustoimen toimenpiderekisteriin. Vähimmillään velvoite palontutkinnan suorittamisesta tulisi täytetyksi tallentamalla pelastustoiminnan johtajan ammattikokemukseen perustuva näkemys tulipalon syttymissyystä ja muista 2 momentista yksilöidyistä asioista toimenpiderekisteriin.

Pykälän 4 momentin ilmoitusvelvollisuutta koskeva säännös vastaa nykyistä sääntelyä siten muutettuna, että jatkossa myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista tulisi ilmoittaa poliisille. Kuten nykyisinkin, ilmoitusvelvollisuus poliisille koskee tulipalojen lisäksi myös kaikkia muita onnettomuuksia, joiden hoitamiseen pelastuslaitos osallistuu ja jotka eivät kuitenkaan kuulu palontutkinnan piiriin.

Pelastuslaissa säädettävän palontutkinnan lisäksi onnettomuuksien tutkinnassa on säädetty useassa muussakin laissa. Esitutkintalain (449/1987) perusteella poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä tulipalon johtuneen rikollisesta toiminnasta, kuten tahallisesta sytyttämisestä. Yleisen turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi on tutkittava suuronnettomuudet sekä ilmailussa, raideliikenteessä ja vesiliikenteessä tapahtuneet onnettomuudet siten kuin siitä säädetään laissa suuronnettomuuksien tutkinnasta (373/1985). Tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (24/2001) säädetään liikenneturvallisuuden lisäämiseksi tehtävästä onnettomuuksien tutkinnasta niissä tapauksissa, joissa ei suoriteta suuronnettomuustutkintaa. Kemikaali- ja räjähdönnettomuudet tutkitaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) säädetyn mukaisesti silloin kun kyse ei ole suuronnettomuudesta. Niissäkin tapauksissa, joissa tulipalo tutkitaan edellä mainittujen lakien perusteella, pelastuslaitos suorittaa palontutkinnan tarvittavassa laajuudessa ja siinä saadut tiedot merkitään pelastustoimen toimenpiderekisteriin. Pelastuslaitos voi erityislakien mukaisesta tutkinnasta huolimatta tarvittaessa suorittaa myös laajan palontutkinnan, joka voi painottua esimerkiksi pelastustoiminnan kehittämistarpeisiin. Palontutkinta suoritetaan tarvittavassa yhteistyössä muun onnettomuustutkinnan kanssa.

Sisäasiainministeriön määräyksestä suoritettavasta palon tai muun onnettomuuden tutkinnasta ehdotetaan säädettäväksi lain 107 §:ssä ja tiedonsaantioikeudesta palon- ja onnettomuuden tutkinnassa lakiehdotuksen 88 §:ssä.

6 luku

Yhteistoiminta pelastustoimen tehtävissä

42 §. *Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä.* Voimassa olevan pelastuslain 19 §:n mukaan onnettomuuksien ehkäisyyn kuuluu muun muassa onnettomuuksien yleinen ehkäisy ja siihen liittyvä viranomaisten yhteistyö. Nykyisen lain 20 §:ssä säädetään pelastusviranomaisten tehtävistä onnettomuuksien ehkäisyssä.

Pykälän 1 momentissa ehdotettu vastaa käytännössä voimassa olevaa pelastuslain mukaista velvoitetta toimia yhteistyössä eri viranomaisten kesken onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Ehdotetun mukaisesti pelastuslaitoksen tulisi toimia onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden edistämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa. Säännöksen tavoitteena on yhteistyön edistäminen ja turvaaminen ja samalla tehostaa yleisesti paikallista turvallisuustyötä. Yhteistyöhön kunnan viranomaisten ja pelastuslaitoksen kanssa on luotava paikallisia järjestelyjä, joilla taataan toimiva yhteistyö alueen kaikkien kuntien eri viranomaisten kanssa. Esimerkiksi rakennusten turvallisuuden ja turvallisen käytön osalta välttämättömiä yhteistyötahoja ovat kuntien kaavoitus- ja rakennusvalvontaviranomaiset, mutta myös kuntien terveys- ja sosiaaliviranomaiset ja valtion viranomaisista esimerkiksi poliisi ja Turvatekniikan keskus ovat pelastuslaitoksen keskeisiä yhteistyötahoja onnettomuuksien ehkäisytyössä.

Onnettomuuksien ehkäisyn kannalta on tietyissä tapauksissa osoitettavissa kohonnut riskitaso, joka vaikuttaa merkittävästi paitsi kohteessa ja sen välittömässä läheisyydessä olevien henkeen ja terveyteen, myös yleiseen turvallisuuteen. Tällaisten erityisten riskikohteiden osalta tulisi viranomaisten välisellä yhteistyöllä vähentää onnettomuusriskiä. Pykälän 2 momentissa tarkoitettussa viranomaisten tietojen vaihdossa tulee noudattaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) tietojen antamisesta ja salassapidosta säädettyä sekä mainituista asioista erikseen mahdollisesti muussa laissa säädettyä. Onnettomuustutkintakeskuksen tutkintaselostuksessa (B1/2008Y) suositetaan, että sisäasiainministeriön tulisi yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa luoda järjestelyt, jotka mahdollistavat eri viranomaisten järjestelmiin kertyvän tiedon sekä havaintojen välittämisen asiasta vastaavalle viranomaiselle siten, että tieto tallentuu ja velvoittaa toimivaltaisen viranomaisen reagoimaan tarvittavalla tavalla. Käytännössä tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että päihdeongelmaisten tukiasuntojen paloturvallisuuskysymyksiin kiinnitetään erityistä huomiota ja sosiaalitoimen viranomaiset ilmoittavat havaitsemistaan paloturvallisuuspuutteista alueen pelastusviranomaiselle. Alueen pelastusviranomaisen tulee 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään kiinnittää erityistä huomiota riskikohteisiin ja ottaa kohteet huomioon 79 §:n mukaisessa valvontasuunnitelmassa. Pelastusviranomaisen valvonnan kohdentaminen riskikohteisiin edellyttää hyvää yhteistyötä eri viranomaisten kesken onnettomuuksien ehkäisemisessä ja siihen liittyvän valvonnan kohdentamisessa.

43 §. *Onnettomuuskehityksen seuranta.* Voimassa olevan pelastuslain 20 §:n 1 momentin mukaan pelastusviranomaisen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja siitä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille.

Pykälässä säädettäisiin pääpiirteissään nykyiseen tapaan onnettomuuskehityksen seurannasta. Koska pelastusviranomaiset ovat yksittäisiä virkamiehiä, tehtävä säädettäisiin pelastuslaitokselle. Käytännössä onnettomuuskehityksen seurannasta huolehtisivat pääsääntöisesti pelastuslaitoksen palveluksessa olevat pelastusviranomaiset. Onnettomuuskehityksen seurannassa tarvittavaa tietoa pelastuslaitos saisi muun muassa lakiehdotuksen 41 §:n mukaisessa palontutkinnassa.

44 §. Pelastuslaitosten yhteistoiminta. Voimassa oleva pelastuslain 10 §:n mukaan alueen pelastustoimen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle alueelle pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa. Pelastuslaki ei kuitenkaan nykyään sisällä nimenomaista säännöstä laajemmasta pelastuslaitosten yhteistoiminnasta lukuun ottamatta pelastustoiminnan johtamista. Pelastuslaki ei ole näin ollen sallinut sopimista palotarkastusten ja vastaavien pelastusviranomaisen tehtävien yhteisestä hoitamisesta tai tehtävien antamisesta toisen pelastuslaitoksen hoidettavaksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan alueen pelastustoimi voisi sopimuksen nojalla hoitaa pelastuslain mukaisia alueen pelastustoimelle kuuluvia tehtäviä myös toisella pelastustoimen alueella. Sopimusperusteinen yhteistyö olisi mahdollista kaikissa alueen pelastustoimen lakisääteisissä tehtävissä, mukaan lukien viranomaistoimivaltuuksia edellyttävät tehtävät. Kahden tai useamman alueen pelastustoimen välisessä sopimuksessa määriteltäisiin yhteistyön sisältö, laajuus, kustannusvastuut, toimivaltuudet ja muut yhteistyön toteuttamisessa tarpeelliset kysymykset. Voimassa olevan pelastuslain mukaan pelastustoiminnan johtajasta on voitu sopia alueiden kesken milloin se on ollut tarkoituksenmukaista esimerkiksi pelastustoiminnan riittävän johtamisvalmiuden turvaamiseksi. Pelastustoiminnan johtamista koskevan lakiehdotuksen 34 §:n mukaan pelastustoiminnan johtaja on siltä alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Pelastustoimen yhteistoimintaa koskevassa sopimuksessa voitaisiin näin ollen edelleenkin sopia myös pelastustoiminnan johtamisesta.

45 §. Pelastuslaitosten avunanto. Voimassa olevan pelastuslain 10 §:n mukaan alueen pelastustoimen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle alueelle pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa.

Pykäläehdotuksen mukaan pelastuslaitosten tulisi jatkossakin antaa tarvittaessa apua toiselle pelastustoimen alueelle pelastustoiminnassa ja laatia yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat tulisi ottaa huomioon laadittaessa 33 §:n mukaista hälytysohjetta.

Säännöksessä ei enää voimassa olevaa lainsäädäntöä vastaavalla tavalla mainittaisi erikseen väestönsuojelua, koska ehdotetussa laissa tarkoitettu pelastustoiminta käsittää myös poikkeusoloissa tarvittavan pelastustoiminnan.

46 §. Yhteistyö pelastustoiminnassa. Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n 1 momentissa on lueteltu ne viranomaiset, joilla on velvollisuus osallistua pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:ssä on kuvattu tarkemmin näiden viranomaisten tehtäviä pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa. Pelastuslain 6 §:n 1 momentin säännös muiden viranomaisten tehtävistä on yleisluonteinen ja informatiivinen, koska momentin mukaan siinä luetellut viranomaiset osallistuvat pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun siten kuin niiden tehtävistä kunkin toimialan säädöksissä tai muussa lainsäädännössä säädetään. Myös asetuksen säännös muiden viranomaisten tehtävistä pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa on informatiivinen ja perustuu asianomaisille viranomaisille niitä koskevissa erityislaeissa annettuun

tehtäväkenttään. Asetustasoisella säännöksellä ei ole voitu antaa viranomaisille varsinaisia uusia tehtäviä pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa. Voimassa olevan pelastuslain mukaan muut viranomaiset kuin pelastusviranomaiset osallistuvat näin ollen pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun yksinomaan sen mukaan kuin asianomaista viranomaista koskevassa erityislainsäädännössä on säädetty. Käytännössä pelastustoimintaan osallistuminen merkitsee sitä, että viranomaiset hoitavat omia lakisääteisiä tehtäviään pelastustoimintatilanteessa.

Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n 2 momentissa on metsähallitukselle säädetty erillinen velvollisuus antaa pelastusviranomaisille asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa sekä velvollisuus varautua omatoimisesti hallinnassaan olevalla valtion maalla tapahtuvien metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n pykälän 3 momentin mukaan valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset sekä metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetussa laissa (1474/1995) tarkoitetut metsäkeskukset ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua.

Muiden hallinnonalojen lainsäädännössä on ainoastaan hyvin vähän erityisiä säännöksiä, joissa säädetään viranomaisen nimenomaisista velvoitteista pelastustoiminnassa. Lähtökohtana onkin, että kukin viranomainen huolehtii pelastustoimintatilanteessa tavanomaisista lakisääteisistä tehtävistään oman hallinnonalansa lainsäädännön mukaisesti. Näin ollen esimerkiksi poliisi huolehtii pelastustoimintatilanteessa poliisilaisissa (493/1995) säädetyn mukaisesti muun muassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä (1 §) sekä alueen eristämisestä (18 §) tulipalo- tai muilla onnettomuuspaikoilla. Vastaavasti esimerkiksi Säteilyturvakeskus vastaa ydinenergialaissa (990/1987) säädetyn mukaisesti (55 §) ydinenergian käytön turvallisuuden sekä turva- ja valmiusjärjestelyjen valvonnasta ja antaa asiantuntija-apua muille viranomaisille (kuten pelastusviranomaisille) onnettomuustilanteissa. Edelleen Säteilyturvakeskus valvoo säteilylaissa (592/1991) säädetyn mukaisesti säteilylain noudattamista (6 §) sekä antaa tarvittaessa säteilytoiminnan turvallisuuden varmistamista sekä radioaktiivisten jätteiden vaarattomaksi tekemistä koskevia määräyksiä (54 §). Sisäasiainministeriö antaa puolestaan säteilylain mukaisesti yleiset määräykset ja ohjeet toimenpiteiden suunnittelemiseksi ja yhteensovittamiseksi normaalista poikkeavien säteilytilanteiden varalta (67 §). Pelastusviranomainen johtaa pelastustoimintaa myös ydinenergian ja säteilyn käyttöön liittyvissä onnettomuustilanteissa ja Säteilyturvakeskus huolehtii sille muussa kuin pelastustoimen lainsäädännössä asetettujen velvoitteiden mukaisesti muun muassa valtakunnallisen säteilyvalvonnan ylläpidosta sekä ilmoituksia, varoituksia ja suojelutoimia koskevien suositusten antamisesta.

Poliisin ja Säteilyturvakeskuksen tehtäviä vastaavalla tavalla myös muilla viranomaisilla on niiden omaan lainsäädäntöön perustuvia tehtäviä hoidettavanaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa (pelastustoiminnan yhteydessä). Nämä viranomaiset ovat edellä kuvatun mukaisesti luetteloitu voimassa olevassa pelastuslaissa ja pelastustoimesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Tiettyihin pelastustoiminnan kannalta keskeisten yhteistoimintaviranomaisten tehtäviä määritteleviin säädöksiin on kuitenkin sisällytetty yksilöityjä velvoitteita pelastustoiminnassa. Esimerkiksi laissa puolustusvoimista (551/2007) on säädetty puolustusvoimien lakisääteiseksi tehtäväksi osallistua pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja (2 §). Vastaavasti rajavartiolaissa (578/2005) on säädetty nimenomaisesti rajavartiolaitoksen osallistumisesta pelastustoimintaan (26 §).

Voimassa olevassa pelastuslaissa ei edellä kuvatun mukaisesti aseteta viranomaisille yksityiskohtaisia pelastustoimintaan liittyviä velvoitteita vaan viranomaiset suorittavat pelastustoiminnan yhteydessä niiden oman hallinnonalan lainsäädännössä asetettuja tehtäviä lukuun ottamatta tiettyjä viranomaisia, joille on niiden oman hallinnonalan lainsäädännössä asetettu yksilöity velvollisuus osallistua pelastustoimintaan (puolustusvoimat ja rajavartiolaitos).

Voimassa olevan pelastuslain 9 §:n (suunnitteluvelvoite) 1 momentin mukaan pelastusviranomaiset sekä muut 6 §:ssä tarkoitetut viranomaiset ja yhteisöt, joilla on pelastustoimeen kuuluvia tehtäviä, ovat velvollisia laatimaan yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset pelastustoimen suunnitelmat. Näiden viranomaisten ja yhteisöjen tulee antaa pelastusviranomaisille selvityksiä pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroistaan.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan viranomaiset sekä kuntien ja valtion laitokset ja liikelaitokset olisivat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimaan niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Säännöksessä ei enää mainittaisi erikseen väestönsuojelua, koska ehdotetussa laissa tarkoitettu pelastustoiminta käsittää myös poikkeusoloissa tarvittavan pelastustoiminnan. Väestönsuojeluun varautumisesta ja väestönsuojelukoulutuksesta säädetään erikseen lakiehdotuksen 10 luvussa.

Säännöksen uudella muotoilulla ja ehdotetulla tehokkuusvaatimuksella korostetaan tarvetta varautua riittävällä tavalla eri viranomaisten tehtävien hoitamiseen pelastustoiminnan yhteydessä. Pelastustoimintaan liittyvät eri viranomaisten kiireelliset toimenpiteet tulee pääsääntöisesti voida suorittaa tarvittaessa myös päivystysluontoisesti. Käytännössä tämä merkitsisi pelastustoimintaan osallistuville viranomaisille suunnitelmiin pohjautuvaa riittävää varautumista lakisäätteisten tehtäviensä suorittamiseen onnettomuuksien yhteydessä. Säännöksen perusteella esimerkiksi sosiaalitoimen viranomaisilla olisi velvollisuus suunnitella ja toteuttaa yhteistyössä pelastustoimen kanssa tulipaloissa asunonsa menettäneiden majoittaminen siten, että pelastustoiminta tulee suoritetuksi erityisesti tulipalon uhrien näkökulmasta tarkastellen kokonaisuutena tehokkaasti.

Ehdotettuun 2 momenttiin on otettu informatiivinen säännös, jossa todetaan pelastustoiminnan tehokkaan suorittamisen kannalta keskeisimmät viranomaiset ja niiden keskeisimmät pelastustoimintaan liittyvät ja asianomaisen hallinnonalan lainsäädäntöön pohjautuvat vastuut pelastustoiminnan yhteydessä. Informatiivinen säännös korostaisi erityisesti säännöksessä lueteltujen viranomaisten velvollisuutta toimia yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa pelastustoimintaan varautumisessa sekä pelastustoiminnassa. Tiettyjä viranomaisia koskevilla laeissa (häätäkeskuslaitos, puolustusvoimat ja rajavartiolaitos) on aikaisemmin mainitun mukaisesti säädetty yksityiskohtaisesti asianomaisen viranomaisen pelastustoimeen liittyvistä tehtävistä tai velvollisuudesta osallistua pelastustoimintaan. Näiden viranomaisten osalta momentissa viitattaisiin suoraan asianomaiseen lakiin. Niiden viranomaisten osalta, joilla ei ole oman hallinnonalansa lainsäädännössä määriteltyä velvoitetta osallistua pelastustoimintaan, pelastustoiminnan kannalta keskeisimmät tehtävät kuvattaisiin (informatiivisesti) tässä momentissa. Viranomaisen tehtävät perustuisivat kuitenkin aina viranomaisen lakisäätteiseen tehtävälään ja viranomaista koskevaan erityislainsäädäntöön. Ehdotettu 2 momentin säännös ei ole tyhjentävä ja myös muilla kuin momentissa mainituilla tahoilla olisi velvollisuus osallistua tarvittaessa pelastustoiminnan suunnitteluun ja pelastustoimintaan 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Yhteistyön käytännön toteuttamisesta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella ei laajennettaisi viranomaisten lakisäätteisiä tehtäviä.

Johtamisesta pelastustoimintaan liittyvässä viranomaisten yhteistoimintatilanteessa ehdotetaan säädettäväksi lain 35 §:ssä.

47 §. Pelastustoimen suunnitelmat. Voimassa olevan pelastuslain 9 §:n (suunnittelovelvoite) 1 momentin mukaan pelastusviranomaiset sekä muut voimassa olevan pelastuslain 6 §:ssä tarkoitetut viranomaiset ja yhteisöt, joilla on pelastustoimeen kuuluvia tehtäviä tai virka-aputehtäviä, ovat velvollisia laatimaan yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset pelastustoimen suunnitelmat. Näiden viranomaisten ja yhteisöjen tulee antaa pelastusviranomaisille selvityksiä pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroistaan.

Pykäläehdotuksessa tarkoitettu suunnittelovelvoite koskee 46 §:n 2 momentissa yksilöityjen viranomaisten ja laitosten lisäksi muitakin viranomaisia, laitoksia ja liikelaitoksia, joiden asiantuntemusta tarvitaan pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa. Säännöksen mukaan suunnittelovelvoite koskee myös lakiehdotuksen 49 §:n mukaista virka-apua tai asiantuntija-apua koskevia tahoja. Suunnittelu toteutetaan pelastuslaitoksen johdolla ja tarvittavassa yhteistyössä edellä tarkoitettujen tahojen kesken. Pelastuslaitoksella olisi oikeus pyytää suunnittelutyöhön osallistuvilta tahoilta selvityksiä asianomaisten pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroista. Ehdotettu suunnittelovelvoite vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä.

48 §. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma. Voimassa olevan pelastuslain 9 §:n 2 momentin mukaan alueille, joissa on ydinenergialain (990/1987) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu ydinlaitos, vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista annetun asetuksen (59/1999) 15 §:ssä tarkoitettu suuronnettomuuden vaaraa aiheuttava tuotantolaitos tai ympäristönsuojelulain (86/2000) 45 a §:n 2 momentissa tarkoitettu suuronnettomuuden vaaraa aiheuttava kaivannaisjätteen jätealue, alueen pelastustoimen on laadittava yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa pelastussuunnitelma laitoksessa sattuvan onnettomuuden varalta. Suunnitelmaa laadittaessa on kuultava vaaralle alttiiksi joutuvaa väestöä ja huolehdittava suunnitelmasta tiedottamisesta sekä oltava riittävästi yhteistyössä oman ja naapurialueiden viranomaisten kanssa. Voimassa oleva pelastuslain säännös perustuu neuvoston direktiiviin 96/82/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2003/105/EY. Vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuuksien torjunnasta on annettu pelastuslain nojalla sisäasiainministeriön asetus (541/2008).

Ehdotetun pykälän 1 momentin 1-3 kohdissa mainittuihin laitoksiin ja muihin kohteisiin alueen pelastustoimi on jo voimassa olevan pelastuslain perusteella velvollinen laatimaan yhdessä toiminnanharjoittajan kanssa pelastussuunnitelman laitoksessa sattuvan onnettomuuden varalta. Momentin 4 kohdan mukaisesti suunnittelovelvoitteen piiriin tulisivat edellä mainittujen lisäksi vaarallisten aineiden kuljetuksista rautateillä annetun asetuksen mukaiset järjestelyratapihat sekä ehdotetun 5 kohdan mukaisesti vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja tilapäisestä säilytyksestä satama-alueilla annetun asetuksen mukaiset satama-alueet. Suunnittelovelvoitteen laajentaminen myös viimeksi mainittuihin kohteisiin perustuu mainituissa kohteissa harjoitetun toiminnan erityisiin riskeihin ja siihen, että kohteet ovat riskiensä perusteella verrattavissa 1-3 kohdissa tarkoitettuihin kohteisiin.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä tarkemmin ulkoisen pelastussuunnitelman sisällöstä ja laadinnasta. Ehdotuksen mukaan ulkoisessa pelastussuunnitelmassa tulee määritellä toimenpiteet, joilla onnettomuudet ja niistä aiheutuvat seuraukset voidaan rajata ja hallita mahdollisimman tehokkaasti. Laki velvoittaisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla kuulemaan suunnitelmaa laadittaessa vaaralle onnettomuuden johdosta alttiiksi joutuvaa väestöä, tiedottamaan suunnitelmasta ja olemaan suunnittelun aikana riittävässä yhteistyössä eri viranomaisten kesken.

Nykyisin asetustasolla oleva velvollisuus järjestää harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi ehdotetaan nostettavaksi lain tasolle.

Pykälän 3 momentin mukaisesti pelastussuunnitelman ja harjoitusten toteutumista valvoisi nykyistä asetustasoista sääntelyä vastaavalla tavalla aluehallintovirasto. Velvoite tapahtuneen onnettomuuden merkitsemisestä pelastustoimen toimenpiderekisteriin nostettaisiin niin ikään asetuksesta lain tasolle.

Pykälän 4 momentti sisältää voimassa olevaa sääntelyä huomattavasti yksityiskohtaisemman ja velvoittavan säännöksen antaa sisäasiainministeriön asetuksella tarkempia säännöksiä ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisesta, uusimisesta ja sisällöstä, väestön kuulemisesta suunnitelman laatimisen yhteydessä ja suunnitelmasta tiedottamisesta, suunnitelman mukaisista harjoituksista, suunnitelman ja harjoitusten toteutumisen valvonnasta sekä asianomaisissa kohteissa tapahtuneita onnettomuuksia koskevien tietojen merkitsemisestä pelastustoimen toimenpiderekisteriin.

49 §. *Velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille.* Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n 2 momentissa on metsähallitukselle säädetty erillinen velvollisuus antaa pelastusviranomaisille asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa sekä velvollisuus varautua omatoimisesti hallinnassaan olevalla valtion maalla tapahtuvien metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa. Voimassa olevan pelastuslain 6 §:n pykälän 3 momentin mukaan valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset sekä metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetussa laissa (1474/1995) tarkoitetut metsäkeskukset ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua. Tästä virka-avusta mahdollisesti perittävästä korvauksesta virka-avun antaja sopii pelastuslain 75 §:n 2 momentissa säädetyn mukaisesti pelastusviranomaisen kanssa. Lisäksi poliisi on voimassa olevan pelastuslain 88 §:n mukaan velvollinen antamaan virka-apua tarkastusten toteuttamiseksi, onnettomuusvaaran estämiseksi sekä onnettomuuden selvittämiseksi.

Ehdotus vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Virka- ja asiantuntija-avusta säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

50 §. *Pelastusviranomaisen virka-apua muille viranomaisille.* Pelastusviranomaisen antamasta virka-avusta säädetään voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:ssä. Säännös nostettaisiin lain tasolle ja virka-avun antamisen edellytykset kuvattaisiin säännöksessä. Virka-avun antamisesta säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 luku

Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

51 §. *Vapaaehtoistoiminta.* Voimassa olevan pelastuslain 7 §:n mukaan pelastusviranomaiset voivat antaa koulutus-, neuvonta- ja valistustehtäviä pelastustoimen alalla toimiville järjestöille. Pelastuslain 5 §:ssä tarkoitettujen sopimuspalokuntien lisäksi pelastustoimen tehtävissä voidaan säännöksen mukaan käyttää apuna vapaaehtoisia henkilöitä ja organisaatioita, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Ehdotettuun uuteen säännökseen vapaaehtoistoiminnasta ei sisälly enää mainintaa, jonka mukaan pelastusviranomaiset voisivat antaa koulutus-, neuvonta- ja valistustehtäviä pelastustoimen alalla toimiville järjestöille. Pelastustoimen alalla toimivat järjestöt voivat hoitaa niitä suoraan

asianomaisten järjestöjen säännöissä määritellyllä tavalla. Pelastusviranomaiset eivät ole nykyään enää antaneet tehtäviä järjestöille pelastuslain asianomaisen säännöksen nojalla. Muilta osin ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevan pelastuslain sääntelyä. Tämän mukaisesti pelastustoimen tehtävissä voitaisiin käyttää jatkossakin sopimuspalokuntien lisäksi muita vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä. Vastaavasti kuin nykyisinkin vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan lakiehdotuksessa toimintaa, johon osallistutaan vapaasta tahdosta ja oma-aloitteisesti. Vapaaehtoistoiminta ei missään muodossa voi olla pakollista. Vapaaehtoistoiminnasta ei makseta palkkaa, eikä sitä tehdä taloudellisista syistä. Vapaaehtoistoimintaan osallistuville koituneet kulut voidaan kuitenkin korvata sopimuksen perusteella. Vapaaehtoistoiminnan tavoitteena on toimia muiden kuin tähän toimintaan osallistuvan omaksi tai hänen perheensä jäsenten hyväksi. Tällaisia pelastustoimen tehtävissä käytettäviä vapaaehtoisia organisaatioita olisivat muun muassa tämän lain mukaisessa pelastustoiminnassa käytettävät meri- ja järvipelastusyhdistysten yksiköt, vapaaehtoisen pelastuspalvelun organisaatiot ja vapaaehtoiset palokunnat, jotka eivät ole lakiehdotuksen 25 §:ssä tarkoitettuja sopimuspalokuntia. Pykälän tarkoituksena olisi antaa pelastusviranomaisille oikeus avustustehtävien antamiseen ja osoittamiseen muillekin tahoille kuin viranomaisille tai pelastustoimen järjestelmään kuuluville tahoille silloin, kun se on tarkoituksenmukaista.

Lakiehdotuksen 25 §:n mukaan sopimuspalokunnille ei saisi antaa tehtäviä, joihin liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä. Vastaava rajaus koskisi ehdotetun pykälän mukaista vapaaehtoistoimintaa. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi pelastustoimen valvontatehtävät. Pelastusviranomaiselle säädettyjä toimivaltuuksia käyttää niin ikään aina pelastuslaitoksen palveluksessa oleva virkamies. Vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

52 §. Vapaaehtoistoiminnan edistäminen. Ehdotettu säännös on uusi ja sen tarkoituksena on korostaa pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden merkitystä koko pelastustoimen järjestelmälle ja sen toimivuudelle. Suomessa useilla pelastustoimen alueilla esimerkiksi pelastustoiminnan hoitaminen perustuu keskeisesti pelastuslaitosten sopimuspalokuntina toimiviin vapaaehtoisiiin palokuntiin. Vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytysten edistämisen käsittää taloudellista tukea, koulutuksellista tukea tai muuta yhteistyötä vapaaehtoisten organisaatioiden kanssa. Säännös ei velvoita pelastustoimen viranomaisorganisaatiota ja niiden pelastusviranomaisia mihinkään nimenomaisiin tai säädöksissä ennalta yksilöityihin toimenpiteisiin tai taloudellisen tuen antamiseen. Säännös asettaa kuitenkin pelastusviranomaisille lakisääteisen velvollisuuden ottaa toiminnassaan erityisesti huomioon vapaaehtoistoiminnan edistämiseen tähtäävät toimenpiteet. Toimenpiteiden tulisi näkyä kirjattuina tavoitteina ja toimenpiteinä myös pelastuslaitosten toimintasuunnitelmissa.

53 §. Sopimuspalokuntaan kuuluvan työterveyshuolto. Voimassa oleva pelastuslaki ei sisällä säännöksiä sopimuspalokuntaan kuuluvan henkilön työterveyshuollon järjestämisestä.

Työterveyshuollon järjestäminen on työterveyshuoltolain (1382/2001) 4 §:n nojalla työnantajan vastuulla. Velvollisuus perustuu työsopimuslain (155/2001) 1 §:n mukaiseen työsuhteeseen, jonka tunnusmerkkejä ovat sopimus, työn tekeminen, vastikkeellisuus sekä työn tekeminen työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Kaikille sopimuspalokuntalaisille ei kuitenkaan makseta sopimuspalokuntayhdistyksen tai pelastuslaitoksen toimesta palkkaa tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisesta. Sopimuspalokuntalaisille ei näin ollen muodostu kaikissa tapauksissa työsuhdetta

sopimuspalokuntayhdistykseen tai pelastuslaitokseen, jolloin työterveyshuoltolain mukaan työterveyshuollosta vastaavaa työnantajaa ei voida osoittaa.

Pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten työterveyshuolto on heidän tekemänsä työn laatu ja vaarallisuus huomioon ottaen perusteltua järjestää yhdenmukaisin perustein ilman, että pelastuslaitokset tai sopimuspalokuntayhdistykset joutuisivat ryhtymään kysymyksen ratkaisemiseksi muuten epätarkoituksenmukaisiin järjestelyihin, kuten sopimuspalokuntalaisten ottamiseen työsuhteeseen pelastuslaitokseen tai sopimuspalokuntayhdistykseen. Tällainen menettely muuttaisi sopimuspalokuntien luonnetta vapaaehtoisuuteen perustuvana toimintana ja häittäisi nykymuotoisen sopimuspalokuntatoiminnan toimintaedellytyksiä. Tätä ei voida pitää sopimuspalokuntatoiminnan merkitys huomioon ottaen yleisen edun mukaisena.

Koska pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntayhdistyksen välinen suhde perustuu kaikilta osin niiden väliseen sopimukseen (palokuntasopimus), olisi perusteltua säätää työterveyshuollon järjestämisestä siten, että lakiehdotuksen 25 §:ssä tarkoitetussa palokuntasopimuksessa on muun ohella sovittava myös siitä, kumpi sopijapuolista vastaa työterveyshuoltolaissa säädetyistä velvoitteista. Sopimukseen olisi otettava määräykset järjestettävän työterveyshuollon laajuudesta ja sisällöstä. Palokuntasopimukseen olisi kuitenkin otettava määräykset järjestettävän työterveyshuollon laajuudesta ja sisällöstä vain siltä osin kuin sopimuspalokuntalaisen työterveyshuoltoa ei ole pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien edellyttämässä laajuudessa järjestetty jo ns. siviilityönantajan toimesta.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten työterveyshuolto tulee kaikissa tapauksissa heidän tehtäviensä edellyttämällä tavalla asianmukaisesti hoidetuksi, vaikka siihen velvollista ei voitaisi muun lainsäädännön perusteella osoittaa.

Ehdotetun säännöksen tarkoituksena ei ole määrittää sopimuspalokuntaisen työnantajaa, vaan tämä kysymys ratkaistaan yleisin työoikeudellisin perustein.

54 §. *Sopimuspalokuntaan kuuluvan ja vapaaehtoishenkilöstön työturvallisuus.* Ehdotettu uusi säännös on lähinnä informatiivinen. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin työturvallisuuslakiin, jonka 4 §:ssä on säädetty työturvallisuuslain soveltamisesta tämän lain 25 §:ssä tarkoitettuihin sopimuspalokuntalaisiin. Pykälän 2 momentissa viitattaisiin tämän lain 51 §:n vapaaehtoistoiminnan osalta työturvallisuuslain 55 §:ään, jossa on säädetty työturvallisuudesta vapaaehtoistyössä.

8 luku

Pelastustoimen koulutus ja kelpoisuusvaatimukset

55 §. *Valtion vastuu koulutuksesta.* Pykälän 1 momentin sisältö vastaa voimassa olevan pelastuslain 15 §:n 1 momentin sisältöä.

Pykälän 2 momentin sisältö vastaa pääpiireissään voimassa olevan pelastuslain 15 §:n 2 momentin sisältöä. Voimassa olevan lain mukaan sisäasiainministeriö voi valtuuttaa myös muun kuin Pelastusopiston antamaan pelastusalan ammatillista peruskoulutusta. Pykäläehdotuksessa käytetään valtuuttamisen sijaan käsitettä hyväksyminen, joka kuvaa nykyistä käsitettä paremmin säännöksen tarkoitusta hyväksyä oppilaitos antamaan koulutusta omalla kustannuksellaan ilman sisäasiainministeriön rahoitusosuutta. Tällä hetkellä voimassa olevan lain mukainen valtuutus antaa

pelastusalan ammatillista peruskoulutusta on Helsingin kaupungin kokonaan ylläpitämällä ja rahoittamalla Pelastuskoululla. Voimassa olevan lain mukaisesti valtuutettu oppilaitos ei ehdotetun säännösmuutoksen johdosta tarvitsisi uutta hyväksymistä toiminnan jatkamiseen.

Nykyiseen tapaan sisäasiainministeriön hyväksymän oppilaitoksen oikaisu- ja kurinpitolautakunnasta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Lautakunnasta on säädetty voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 11 §:ssä.

56 §. Pelastuslaitoksen vastuu koulutuksesta. Voimassa olevan pelastuslain 16 §:n 1 momentin mukaan alueen pelastustoimen tulee huolehtia siitä, että sopimuspalokunnan henkilöstöllä ja palokunnan sivutoimisella henkilöstöllä on riittävä koulutus.

Ehdotettu pykälä vastaa voimassa olevan pelastuslain 16 §:n 1 momenttia. Pelastuslaitos on kustannuksellaan velvollinen huolehtimaan siitä, että pelastustoimintaan sopimuspalokuntalaisina ja sivutoimisina henkilöinä osallistuvat ovat suorittaneet pelastuslaissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä määritellyt koulutukset. Pelastuslaitos maksaa koulutuskustannukset ja samalla myös päättää toiminnassa tarpeellisen koulutettavien määrän ensisijaisesti palokuntasopimuksessa linjatun sopimuspalokunnan toimintavalmiuden perusteella. Koulutusvaatimukseen kuuluvien kurssien opetussuunnitelmat vahvistaa Pelastusopisto sille säädettävän tehtävän mukaisesti. Käytännössä pelastuslaitos voi tilata (Pelastusopiston vahvistamien opetussuunnitelmien mukaiset) kurssit koulutusta tarjoavilta tahoilta tai toteuttaa koulutuksen pelastuslaitoksen oman henkilöstönsä avulla. Pelastuslaitos vastaa tilaamansa tai toteuttamansa koulutuksen asianmukaisuudesta ja siitä, että annettava opetus vastaa vahvistettuja opetussuunnitelmia.

Nykyisin alueen pelastustoimen tulee järjestää koulutusta myös asuintalojen ja laitosten suojeluhenkilöstölle sekä pelastuslaitoksen perustamisvastuulla olevalle väestönsuojeluorganisaatioon kuuluvalla henkilöstölle lukuun ottamatta väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä, jonka kouluttamisesta huolehtii valtio. Käytännössä pelastuslaitokset (alueen pelastustoimi) on toteuttanut usein koulutuksen järjestämistä ohjaamalla omatoimista varautumisesta vastaavat henkilöt muun muassa pelastusalalla toimivien järjestöjen kurseille. Asiasta ei ole enää tarpeen säätää laissa, koska kukin taho huolehtii ehdotuksen 14 §:n perusteella itsenäisesti omatoimiseen varautumiseen liittyvästä koulutuksesta osana varautumisvelvoitettaan.

57 §. Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset. Pykälän sisältö vastaisi voimassa olevan pelastuslain 17 §:n sisältöä. Erityisten kelpoisuusehtojen asettaminen pelastustoimen henkilöstölle on perusteltua, koska henkilöstö työskentelee tehtävissä, joissa työntekijöiden oma, autettavien ja yhteiskunnan turvallisuus edellyttää määrätyn tasoista ammattitaitoa. Säännösehdotuksen 1 momentti sisältää perusluonnehdinnat pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön eri virkaryhmiltä edellytettävästä kelpoisuudesta. Ehdotetun 2 momentin mukaisesti myös pelastustoimintaan osallistuvalla sivutoimisella ja vapaaehtoisella henkilöstöllä tulisi olla riittävä koulutus. Ehdotetun 3 momentin mukaisesti 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista päätoimisen henkilöstön tutkinnoista sekä sivutoimisen ja vapaaehtoisen henkilöstön koulutusjärjestelmästä voitaisiin tarvittaessa säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa myös yksilöidä ne oppilaitokset, joissa suoritettavat tutkinnot tuottavat 1 momentissa tarkoitetun kelpoisuuden. Pelastusopiston lisäksi pelastusalan ammatillista koulutusta on annettu sen edeltäjinä toimivissa oppilaitoksissa sekä Helsingin kaupungin ylläpitämässä Pelastuskoulussa.

58 § Erivapaudet. Erivapauksista säädetään voimassa olevan lain 18 §:ssä. Erivapausmenettelyn säilyttäminen pelastuslaissa on tarpeen, koska pelastuslaitosten virkoihin ei ole aina ollut saatavissa

säädetyt koulutuksen suorittaneita henkilöitä. Näissä tapauksissa esimerkiksi palomiehen virkaan on annettu erivapauksia henkilöille, jotka ovat suorittaneet sivutoimisen ja vapaaehtoisen henkilöstön koulutusjärjestelmän mukaisen koulutuksen ja hankkineet riittävän kokemuksen tehtävään.

Ehdotetun mukaisesti erivapauden myöntämiseen tulisi jatkossakin olla erityinen syy. Erivapauden myöntäminen ei kuitenkaan ehdotetun sääntelyn mukaan edellyttäisi enää sitä, että pelastustoimen järjestäminen (pelastuslaitoksen toiminnan turvaaminen) edellyttää erivapauden myöntämistä. Erivapauden myöntämisen perusteena oleva erityinen syy voisi olla esimerkiksi se, että erivapautta hakenut henkilö katsottaisiin sopimuspalokunnan toiminnassa hankitun tai muun työkokemuksen sekä muun kuin pelastuslaissa tarkoitetun pelastustoimen ammatillisen koulutuksen perusteella kelpoiseksi pelastustoimen virkaan tai tehtävään. Erivapaudella saatu kelpoisuus olisi voimassa riippumatta siitä, minkä työnantajan (pelastuslaitoksen) palveluksessa henkilö jatkossa toimisi. Nykyisen tulkintakäytännön mukaan henkilö on voinut erivapauden saatuaan siirtyä toisen pelastuslaitoksen palvelukseen. Näin ollen erivapauden myöntämisen sitomista tietyn pelastuslaitoksen henkilöstötarpeeseen ei voida enää pitää perusteltuna.

9 luku

Nuohouspalvelut

59 §. Nuohouksen järjestäminen. Pykälän sisältö olisi käytännössä sama kuin nykyisessä pelastuslain 39 §:ssä. Ehdotetun mukaisesti alueen pelastustoimi päättäisi nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan. Alueen pelastustoimi voisi järjestää nuohouspalvelut edelleen omana välittömänä toimintana (pelastuslaitoksen omana työnä), jolloin nuohoojat olisivat palvelussuhteessa pelastuslaitokseen, tai antamalla tarjouskilpailun perusteella nuohoustoimi yksityisen nuohoojan tai yrityksen hoidettavaksi, jolloin kysymyksessä olisi niin sanottu piirinuohousjärjestelmä. Nuohous olisi maksullista kuten nykyisinkin ja alueen pelastustoimi määräisi nykyiseen tapaan nuohouksesta perittävän maksun. Vaihtoehtona 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulle alueen pelastustoimen järjestämälle nuohoustoimelle olisi 3 kohdassa tarkoitettu sopimusperusteinen nuohousjärjestelmä, jossa rakennuksen omistaja tai haltija saisi itse valita nuohouksen suorittajan. Myös viimeksi mainittuun järjestelmään siirtyminen edellyttäisi alueen pelastustoimen tekemää päätöstä. Voimassa olevien säännösten perusteella ei omatoiminen nuohoaminen ole sallittua ilman pelastusviranomaisen lupaa. Tietyissä tapauksissa on kuitenkin perusteltua sallia nuohouksen järjestäminen 1 ja 2 momentista poikkeavalla tavalla. Esimerkiksi teollisuuslaitos, jonka oma henkilökunta on asianmukaisesti koulutettua, voisi hoitaa nykyiseen tapaan pelastusviranomaisen luvalla kohteessa edellytetyn nuohouksen.

60 §. Nuohoustyön sisältö. Nuohoustyön sisällöstä on nykyisin säädetty pelastuslain nojalla annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa. Ehdotetun pykälän 1 momentissa määritettäisiin nuohoustyön sisältö. Nuohouksen yhteydessä tulisi ehdotetun säännöksen mukaan tarkastaa tulisijan ja savuhormin kunto. Nuohoojan tulisi antaa asiakkaalle tosite nuohoustyöstä. Kirjallinen tosite auttaisi nuohoustarpeen määrittelyä vastaisuudessa sekä toimisi myös asiakkaan oikeusturvaa parantavana järjestelyinä. Pykälän 2 momentissa olisi asetuksenantovaltuus, jonka nojalla tarkempia säännöksiä nuohoustyön sisällöstä ja nuohoustyöstä annettavasta tositteesta voitaisiin antaa sisäasiainministeriön asetuksella.

61 §. Vioista ilmoittaminen. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan lain 41 §:ssä säädettyä. Nuohoojan velvollisuutena olisi tehdä kirjallinen ilmoitus nuohottavan kohteen edustajalle ja pelastuslaitokselle, mikäli hän havaitsee tulisijoissa ja savuhormeissa vikoja tai puutteita, joista voi

aiheutua tulipalon vaara. Nuohottavan kohteen edustajan ja pelastuslaitoksen on saatava tieto vioista tai puutteista voidakseen ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti olisi pelastusrikkomuksena rangaistava teko.

62 §. Nuohousluettelo. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevan lain 42 §:ssä säädettyä. Pelastusviranomaiset tarvitsevat säännöksessä tarkoitettuja tietoja valvoessaan lakisääteisen nuohousvelvoitteen toteutumista. Nuohoustietoja voidaan tarvita myös palontutkinnassa. Nuohousluettelon pitämisen ja tietojen säilyttämisen laiminlyönti olisi pelastusrikkomuksena rangaistava teko.

63 §. Nuohoojan kelpoisuus. Nuohoojan kelpoisuudesta säädetään voimassa olevan pelastuslain 40 §:ssä. Sääntelyn tavoitteena on varmistaa nuohoojien riittävä pätevyys hoitaa paloturvallisuuteen vaikuttavia nuohoustehtäviä kiinteistöissä ja muissa kohteissa. Nuohoojan ammattitutkinto voidaan nykyään suorittaa näyttötutkintona. Opetushallituksen nimeämä tutkintotoimikunta on antanut tällä hetkellä oikeuden näyttötutkintojen vastaanottamiseen yhdelle oppilaitokselle. Nuohoojan ammattitutkinto suoritetaan pääsääntöisesti oppisopimuskoulutukseen liittyen tai henkilön toimiessa muutoin nuohouspalvelujen tuottajan (piirinuohoojan) palveluksessa.

Pykälän 1 momentissa ehdotettu vastaa voimassa olevan pelastuslain 40 §:n 1 momentissa säädettyä.

Nuohoojan ammattitutkinto koostuu osioista, jota käsittelevät tulisijojen ja savuhormien nuohousta, kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailua, ilmanvaihtojärjestelmien puhdistusta sekä asiakaspalvelua ja nuohousyrityksen hoitoa. Pääsääntöisesti nuohoojan ammattitutkinto suoritetaan oppisopimuskoulutuksena henkilön toimiessa nuohoojaoppilaana nuohoojan kelpoisuuden omaavan henkilön välittömässä valvonnassa. Nuohoojan ammattitutkinto voidaan suorittaa myös ilman, että tutkinnon suorittaminen liittyy oppisopimuskoulutukseen. Pykälän 2 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan 1 momentissa säädetystä poiketen nuohoojan ammattitutkintoa suorittava henkilö voisi koulutuksen aikana nuohota itsenäisesti edellyttäen, että hän on suorittanut nuohoojan ammattitutkintoon kuuluvat tulisijojen ja savuhormien nuohousta ja kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailua koskevat osiot. Nuohouspalvelujen tuottajan tulisi riittävällä tavalla ohjata ja valvoa ammattitutkintoa suorittavan henkilön itsenäistä nuohoustyötä. Tutkintoa suorittamatta itsenäistä nuohoustyötä ei saisi säännöksen perusteella tehdä kahta vuotta pidempää aikaa ammattitutkinnon suorittamisen aloittamisesta.

Voimassa olevan pelastuslain 40 §:n 2 momentin mukaan Euroopan yhteisön lainsäädännön alaan kuuluvan ammattipätevyden tunnustamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Tämän mukaisesti ulkomailla nuohoojan pätevyuden saaneen kelpoisuudesta nuohoustyöhön Suomessa on säädetty pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 14 §:ssä.

Suomalaisen nuohoojan ammattitutkinnon suorittamista ei voi vaatia henkilöltä, jonka ammattipätevyys on tunnustettu ammattipätevyden tunnustamisesta annetussa laissa (1093/2007) säädetyn mukaisesti. Mainitun lain 5 §:n mukaan opetushallitus päättää muodollista pätevyyttä osoittavien asiakirjojen tuottamasta kelpoisuudesta säänneltyyn ammattiin, ellei muualla toisin säädetä. Säänneltyllä ammatilla tarkoitetaan lain 2 §:ssä määritellyn mukaisesti virkaa tai tehtävää, jonka aloittamisen tai harjoittamisen edellytyksenä on, että henkilö täyttää tietyt laissa tai asetuksessa säädetty ammattipätevyyttä koskevat vaatimukset. Nuohoojan ammatti on Suomessa säännelty ammatti, jonka ammattipätevyys osoitetaan pelastuslaissa määritellyllä ammattitutkintotodistuksella. Nuohoojan ammattitutkinnon tunnustaminen on vuosina 2004-2009

kuulunut pelastustoimesta annetun asetuksen mukaan Etelä-Suomen lääninhallitukselle ja vuoden 2010 alusta lukien Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Ehdotettu laki ei enää sisältäisi säännöstä Euroopan yhteisön lainsäädännön alaan kuuluvan nuohoojan ammattipätevyden tunnustamisesta.

Nuohoojan ammattipätevyden tunnustamisen edellytykset ja tunnustamiseen liittyvät menettelytavat määräytyisivät ehdotetun lain voimaantulon jälkeen ammattipätevyden tunnustamisesta annetun lain (1093/2007) säännösten mukaisesti ja toimivaltainen viranomaisen nuohoojan ammattipätevyden tunnustamisessa olisi opetushallitus. Asiasta ei ole enää tarkoituksenmukaista säätää pelastuslaissa, koska Euroopan yhteisön yleisten tutkintojen tunnustamisjärjestelmän voimanpanosta annetun lain (1597/1992) kumoamisen jälkeen opetushallitukselle on annettu lailla (1093/2007) yleinen toimivalta ammattipätevyden tunnustamisessa.

10 luku

Väestönsuojeluun varautuminen ja väestönsuojelukoulutus

64 §. *Pelastustoimen varautuminen väestönsuojeluun.* Voimassa olevan pelastuslain 50 §:n (väestönsuojeluun varautuminen) mukaan normaalioloissa suoritettaviin väestönsuojeluvalmisteluihin kuuluu poikkeusoloja koskeva suunnittelu ja koulutus, suojarakenteiden rakentaminen, johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien ja tietoliikenneyhteyksien ylläpito sekä varautuminen evakointeihin, pelastustoimintaan, ensiapuun, väestön huoltoon sekä raivaus- ja puhdistustoimintaan. Voimassa olevan pelastuslain 68 §:ssä säädetään väestönsuojelun suunnittelun ohjaamisesta. Säännöksen mukaan sisäasiainministeriö voi antaa yleisiä ohjeita viranomaisille ja yksityisille väestönsuojelun henkilöstö- ja materiaalimäärävahvuuksista sekä organisaatiosta, väestönsuojelun valmistelusta ja suorittamisesta sekä niissä tarvittavasta yhteistoiminnasta. Vastaava oikeus ohjeiden antamiseen on aluehallintovirastolla toimialueellaan. Nykyisen pelastuslain 16 §:n 3 momentin mukaan kukin viranomaisen, virasto ja laitos vastaa poikkeusoloissa väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta.

Ehdotetun pykälän 1 momenttia on tarkistettu nykyiseen verrattuna siten, että pykälässä säädetyt varautumistehtävät on kohdennettu ainoastaan pelastustoimen viranomaisille ja tehtäviä on tarkennettu. Muiden hallinnonalojen väestönsuojelutehtävät hoitaa lähtökohtaisesti asianomainen viranomaisen (esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimen) ja kukin hallinnonalan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Viranomaiset vastaavat Geneven sopimuksen ja hallinnonalaan koskevan lainsäädäntönsä mukaisesti varautumisesta väestönsuojeluun. Lakiehdotukseen ei sisälly nykyisen kaltaista säännöstä, jonka mukaan sisäasiainministeriö ja aluehallintovirasto antaisivat ohjeita väestönsuojelun suunnittelun ohjaamiseksi. Väestönsuojelun suunnittelu toteutetaan lakiehdotuksen 6 luvun mukaisessa yhteistoiminnassa.

Pykälän 2 momenttiin on otettu viittaus valmiuslakiin, jossa säädetään yleisesti varautumisesta poikkeusoloihin. Valmiuslaissa on asetettu valtion viranomaisille ja kunnille yleinen velvoite valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muihin toimenpiteisiin varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Pelastuslain säännökset väestönsuojelusta ja siihen varautumisesta täydentävät valmiuslain mukaista yleistä varautumisvelvollisuutta poikkeusolojen varalle.

Pykälän 3 momentti vastaa voimassa olevan pelastuslain 16 §:n 3 momenttia. Pelastuslaissa säädettäisiin edelleenkin yleisesti väestönsuojelukoulutuksesta ja tämän johdosta lakiin on tarkoituksenmukaista sisällyttää säännös viranomaisten velvollisuudesta huolehtia väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta.

Pykälän 4 momenttiin on otettu säännös, jonka mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat pelastustoimintaan liittyvän poikkeusolojen toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Tarkemmin yhteistyöstä säädetään lakiehdotuksen 46 §:ssä ja yhteistyöhön liittyvistä pelastustoimen suunnitelmista lakiehdotuksen 47 §:ssä. Yhteistyö- ja suunnitteluvuorokausi koskee toimintaa niin normaali- kuin poikkeusoloissakin.

65 §. *Palvelussuhteeseen liittyvät tehtävät väestönsuojelussa.* Ehdotettu sääntely vastaa pelastuslain 58 §:ssä säädettyä.

Ehdotettu säännös korostaa viranomaisten velvollisuutta huolehtia väestönsuojelutehtävistä osana virkatehtäviään sekä kouluttautumisesta mainittujen tehtävien hoitoon. Väestönsuojelutehtävistä keskeisen osan muodostavat poikkeusolojen pelastustoimintaan liittyvät tehtävät. Geneven sopimuksissa määriteltyjen väestönsuojelutehtävien hoitaminen edellyttää myös muiden kuin pelastustoimen viranomaisten osallistumista väestönsuojelutehtäviin ja tehtävien hoitamiseksi tarpeelliseen koulutukseen.

66 §. *Geneven yleissopimusten mukainen suojeleminen.* Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen 3 momentin mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat toimialansa kuuluvista Geneven sopimusten mukaisista väestönsuojelutehtävistä. Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen 4 momentin mukaan pelastuslaissa säädetään myös viranomaisten yhteistoiminnasta Geneven sopimusten mukaisissa väestönsuojelutehtävissä sekä niihin varautumisessa.

Pykälän 1 momenttiin on otettu informatiivinen viittaussäännös, jonka mukaan väestönsuojelutehtäviä hoitavaan organisaatioon kuuluva henkilöstö nauttii aseellisissa selkkauksissa humanitäärisiä tehtäviä suorittaessaan kunnioitusta ja suojeleminen, josta on sovittu Geneven yleissopimuksissa ja sen lisäpöytäkirjassa. Suoja koskee myös lisäpöytäkirjassa määritellyissä tehtävissä käytettävää materiaalia ja kalustoa sekä väestönsuojelua.

Geneven yleissopimusten 1 lisäpöytäkirjan 61 artiklan mukaisesti selkkauksen osapuolen toimivaltainen viranomaisen määrittelee väestönsuojeluorganisaation sekä siihen kuuluvan henkilöstön ja materiaalin. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan ratkaisuvuorokausi, mitä henkilöitä ja materiaalia 1 momentissa tarkoitettu suoja koskisi, kuuluisi sisäasiainministeriölle.

67 §. *Velvollisuus osallistua väestönsuojelukoulutukseen.* Pykälässä säädetään voimassa olevan pelastuslain 53 §:ää vastaavalla tavalla väestönsuojelun johto- ja erikoishenkilöstön määräämisestä väestönsuojelukoulutukseen.

Lakiehdotuksen soveltamisalasäännöksen 1 momentin mukaan pelastuslaissa säädetään muun muassa ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen. Soveltamisalasäännöksen 3 momentin mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat osaltaan väestönsuojelutehtävistä. Myös muilla hallinnonaloilla on Geneven sopimuksista johtuvia väestönsuojelutehtäviä (esimerkiksi terveysviranomaisten lääkintähuoltotehtävät väestönsuojelutilanteessa). Väestönsuojelutehtävät toteutetaan yhteistyössä eri viranomaisten kesken. Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutukseen voitaisiin määrätä nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla pelastustoimen henkilöstön

lisäksi myös muiden hallinnonalojen vastuulla olevista väestönsuojelutehtävistä vastaavaa henkilöstöä. Lakiehdotuksen 65 §:ssä säädettäisiin lisäksi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla palvelussuhteeseen liittyvistä tehtävistä väestönsuojelussa.

Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 14 §:n mukaan Pelastusopiston tehtävänä on antaa muun muassa pelastuslain mukaista väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutusta. Säännöksessä yksilöitäisiin pykälässä tarkoitetun koulutuksen antajaksi valtion ylläpitämä Pelastusopisto.

68 §. Väestönsuojelukoulutuksesta vapauttaminen. Voimassa olevan pelastuslain 55 §:n mukaan väestönsuojelukoulutukseen määrätyn henkilön hakemuksesta voi kutsun toimittanut viranomaisen myöntää hänelle lykkäystä tai vapautuksen koulutukseen osallistumisesta vamman tai sairauden tai muun pätevän syyn johdosta. Koulutuksen kestäessä voi koulutuksen järjestäjä edellä mainitusta syystä vapauttaa henkilön osallistumasta koulutukseen.

Voimassa olevaa sääntelyä muutettaisiin tarkoituksenmukaisuussyistä siten, että Pelastusopisto voisi myöntää lykkäyksen tai vapautuksen, jonka nykyisin myöntää sisäasiainministeriö tai lääninhallitus.

69 §. Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien terveydenhuolto. Pykälässä säädettäväksi ehdotettu vastaa asiallisesti voimassa olevan pelastuslain 56 §:ssä säädettyä.

70 §. Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien taloudelliset edut. Pykälässä säädettäväksi ehdotettu vastaa asiallisesti voimassa olevan pelastuslain 57 §:ssä säädettyä.

11 luku

Väestönsuojat

71 §. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä. Voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 1 momentin mukaan rakennuksen omistajan on uudisrakentamisen yhteydessä tehtävä rakennukseen tai sen läheisyyteen väestönsuoja, jonka suuruudeltaan voidaan arvioida riittävän rakennuksessa asuvia tai muutoin oleskelevia henkilöitä varten. Valtioneuvoston asetuksella säädetään nykyisin tarkemmin suojan koosta, rakenteesta ja sijainnista. Säännöksen mukaan väestönsuojan rakentamisvelvollisuus ei kuitenkaan koske tilapäistä enintään viisi vuotta käytössä olevaa rakennusta.

Voimassa olevan pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 16 §:n mukaan väestönsuojan tulee olla niin suuri, että sen varsinaisen suojatilan pinta-ala on vähintään kaksi prosenttia asianomaisen rakennuksen yhteenlasketusta kerrosalasta. Teollisuus-, tuotanto- ja kokoontumisrakennusten sekä varastotilojen varsinaisen suojatilan pinta-ala on asetuksen mukaan oltava vähintään yksi prosentti kerrosalasta. Jos teollisuus-, tuotanto- ja varastorakennuksen väestönsuoja tulisi edellä mainitun rakentamisvelvollisuutta koskevan perusteen mukaisesti rakennettuna tarpeettoman suureksi rakennuksessa tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla pysyvästi työskenteleviä ja oleskeleviä varten taikka jos opetusalan tai hoitoalan rakennukseen rakennettava väestönsuoja tulisi edellä mainitulla perusteella määriteltynä liian pieneksi oppilaispaikkoihin taikka hoitopaikkoihin nähden, voidaan voimassa olevan asetuksen mukaan väestönsuojan koko määrätä sen henkilömäärän mukaan, joka rakennuksessa keskimäärin oleskelee.

Nykyisen asetuksen mukaan väestönsuojan varsinaista suojatilaa ei saa rakentaa 12 neliometriä pienemmäksi ja väestönsuojassa tulee varata henkilöä kohti vähintään 0,75 neliometrin suojatila,

jollei erityisestä syystä tarvita suurempaa tilaa. Varsinaisella suojatilalla tarkoitetaan asetuksessa ihmisten oleskelua varten tarkoitettua tilaa, johon ei lueta sulkuhuonetta tai -teltoa, eikä saniteettitiloja tai teknisiä tiloja. Voimassa olevan asetuksen 18 §:n mukaan väestönsuoja saadaan sijoittaa suojelukohdealueella enintään 250 metrin ja muulla alueella enintään 500 metrin päähän rakennuksesta, jota varten se rakennetaan.

Pykälän 1 momentti vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 1 momenttia.

Pykälään ehdotetaan selvyuden vuoksi lisättäväksi väestönsuojan suuruutta määrittävänä tekijänä rakennuksessa asuvien ja oleskelevien henkilöiden ohella rakennuksessa työskentelevät henkilöt.

Nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla asetuksella on tarkoitus vastaisuudessakin säätää vaatimuksesta ottaa rakennuksen koon ohella rakennuksessa asuvien, työskentelevien tai muutoin rakennuksessa oleskelevien henkilöiden määrä huomioon teollisuus-, tuotanto- ja varistorakennusten sekä opetus- ja hoitoalan rakennusten väestönsuojien kokoa määritettäessä.

Pysyvällä työskentelyllä säännöksessä tarkoitetaan vähintään yhden henkilön työskentelyä 8 tuntia arkipäivisin koko vuoden ajan tai vähintään kahden henkilön työskentelyä vähintään 6 kuukauden ajan 8 tuntia arkipäivisin.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin nykyistä sääntelytasoa vastaavasti väestönsuojan koosta, rakenteesta ja sijainnista. Väestönsuojan rakenteesta ja teknisistä yksityiskohdista säädettäisiin edelleenkin sisäasiainministeriön asetuksella lakiehdotuksen 74 §:ssä ehdotetun mukaisesti.

Voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 2 momentin mukaan väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 600 neliometriä ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Säädetty väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava 600 neliometrin raja koskee kaikkia rakennustyyppisiä uudisrakentamisessa.

Ehdotuksen mukaan väestönsuoja tulisi rakentaa kaikkiin rakennuksiin, joiden kerrosala on yli 800 neliometriä. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusten osalta väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava raja olisi kuitenkin 1500 neliometriä.

Voimassa olevan pelastuslain ja sen tulkintakäytännön mukaan väestönsuojan rakentamisvelvollisuus syntyy uudessa vähintään 600 neliometrin suuruudessa rakennuksessa, jossa työskentelee vähintään yksi henkilö, vaikka tontilla olisi jo riittävästi suojapaikkoja. Tästä johtuen 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi säännös, jonka mukaan väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei synny silloin kun tontilla tai rakennuspaikalla on jo ennestään riittävästi väestönsuojille asetettavat vaatimukset täyttäviä suojapaikkoja.

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus katsottaisiin myös täytetyksi, jos tontilla tai rakennuspaikalla jo olevat vanhat suojapaikat, jotka eivät täytä voimassa olevia määräyksiä, kunnostetaan ennen rakennuksen valmistumista voimassa olevat väestönsuojien rakenteelliset vaatimukset täyttäväksi.

Rakennuspaikalla tarkoitetaan kiinteistörekisteriin merkittyä tilaa tai kiinteistörekisteriin merkittyä määrää tilasta. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus määräytyy rakennuksen pääkäyttötarkoituksen mukaan. Määrittelyssä käytetään tilastokeskuksen ja rakennuslupaviranomaisten käyttämää rakennusluokitusta. Väestönsuojan

rakentamisvelvollisuuteen vaikuttavat rakennuksen kaikki ne osat, jotka lasketaan kerrosalaan kuuluviksi.

Teollisuus-, varasto- ja kokoontumisrakennuksissa vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi ehdotuksen mukaisella sääntelyllä nykyisestäään 70 prosentilla. Muiden rakennusten osalta vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi nykyisestäään 25 prosentilla.

Voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 3 momentin mukaan samalla tontilla tai rakennuspaikalla jo olevia rakennuksia, joita varten on väestönsuoja, ei oteta huomioon uudisrakennuksen väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta määrättäessä eikä myöskään rakennuksia, joiden valmistumisesta on kulunut yli viisi vuotta rakennusluvan hakemiseen mennessä.

Pykälän 3 momentti vastaisi asialliselta sisällöltään voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 3 momenttia.

Jos uudisrakentamiseen käytettävällä tontilla tai rakennuspaikalla jo entuudestaan olevia rakennuksia varten on säädösten edellyttämät väestönsuojat, ei näitä rakennuksia oteta huomioon määrittäessä uudisrakennuksen väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta.

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta määrittäessä otetaan kuitenkin huomioon sellaiset viiden edeltäneen vuoden aikana valmistuneet rakennukset, joita varten ei ole rakennettu väestönsuojaa. Edellä tarkoitettu viiden vuoden määräaika lasketaan aikaisempien rakennusten käyttöönottotarkastuksesta jälkimmäisten rakennusten rakennusluvan jättämispäivään.

Jos uudisrakentamista edeltäneen viiden vuoden aikana valmistuneiden rakennusten kerrosala laskettuna yhteen uudisrakennuksen kerrosalan kanssa on vähintään 800 neliometriä (teollisuus-, tuotanto-, varasto - ja kokoontumisrakennusten osalta vähintään 1500 neliometriä), on kaikkia ilman väestönsuojaa olevia rakennuksia varten rakennettava säännösten edellyttämät väestönsuojat.

Jos rakennuslupahakemuksen vireille tulosta on kulunut yli viisi vuotta siitä kun tontille tai rakennuspaikalle on edellisen kerran valmistunut rakennus, ei aikaisempia rakennuksia oteta missään tilanteessa huomioon määrittäessä väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta.

Voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 4 momentin mukaan kahta tai useampaa rakennusta varten voi rakennusluvan myöntävä viranomaisen alueen pelastusviranomaiselta kuultuaan sallia rakennettavaksi yhteisen väestönsuojan, ehdolla, että väestönsuoja rakennetaan viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen valmistumisesta.

Ehdotetun pykälän 4 momentti vastaa asialliselta sisällöltään voimassa olevan pelastuslain 60 §:n 4 momenttia.

Yhteisväestönsuojia rakennetaan yleensä vain aluerakentamisen yhteydessä. Ratkaisut yhteissuojista tehdään yleensä kaavoituksen yhteydessä. Nämä suojat ovat pääasiassa kalliosuojia. Myös teollisuusalueille on nykykäytännön mukaan rakennettu yhteissuojia. Samalla tontilla tai saman rakennuttajan tekemille asuinrakennukselle voidaan tehdä yhteinen suoja joko ensimmäisen rakennuksen yhteyteen tai vaikka viimeiseen rakennukseen. Ehtona on, että suojan tulee valmistua viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen käyttöönotosta. Voimassa olevasta sääntelystä poiketen ehdotetussa säännöksessä määräaika lasketaan käyttöönotosta (rakennusvalvontaviranomaisen hyväksyvistä käyttöönottotarkastuksesta), kun nykyisen sääntelyn mukaan määräaika lasketaan rakennuksen valmistumisesta. Ensimmäisen rakennuksen

rakennuslupa on liitettävä myöhemmin rakennettavien rakennusten rakennussuunnitelmat ja suunnitelma yhteisen väestönsuojan sijainnista.

72 §. *Väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä.* Voimassa olevan pelastuslain 61 §:ssä säädetään väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Säännöksessä tarkoitettu rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä tehtävästä uuden väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta luovuttaisiin ja sen tilalle asetettaisiin väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä.

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaan rakennuksen rakentamiseen on oltava rakennuslupa. Rakennuslupa tarvitaan myös sellaiseen korjaus- ja muutostyöhön, joka on verrattavissa rakennuksen rakentamiseen, sekä rakennuksen laajentamiseen tai sen kerrosalaan laskettavan tilan lisäämiseen. Muuta kuin edellä tarkoitettua rakennuksen korjaus- ja muutostyötä varten tarvitaan rakennuslupa, jos työllä ilmeisesti voi olla vaikutusta rakennuksen käyttäjien turvallisuuteen tai terveydellisiin oloihin. Edelleen rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen muuttamista varten tarvitaan rakennuslupa. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan luvanvaraisuutta harkittaessa otetaan huomioon käyttötarkoituksen muutoksen vaikutus kaavan toteuttamiseen ja muuhun maankäyttöön sekä rakennukselta vaadittaviin ominaisuuksiin. Lupaa edellyttävänä käyttötarkoituksen muutoksena pidetään mainitun lain mukaan muun ohella loma-asunnon käytön muuttamista pysyvään asumiseen.

Pykälän mukaan rakennuksen rakentamiseen verrattavissa olevan korjaus- tai muutostyön ja käyttötarkoituksen muutoksen yhteydessä rakennuksessa oleva väestönsuoja tulisi kunnostaa siten, että väestönsuoja täyttää soveltuvien osin väestönsuojalle toimenpiteen toteuttamisajankohtana asetetut teknisiä yksityiskohtia koskevat vaatimukset.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaista toimenpidelupaa edellyttävät toimenpiteet eivät aiheuttaisi väestönsuojan kunnostamisvelvollisuutta.

Rakennusluvnan myöntämisen yhteydessä tulee harkita tapauskohtaisesti väestönsuojan teknisiä yksityiskohtia koskevien vaatimusten soveltaminen kyseessä olevaan muutos- ja korjaustyöhön tai käyttötarkoituksen muuttamiseen käsittävään rakentamiseen.

Jos väestönsuojan kunnostaminen voimassa olevien säännösten edellyttämään kuntoon aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia tai olisi teknisesti poikkeuksellisen vaikeasti toteutettavissa, voitaisiin rakennusluvassa määritellä kunnostamisvelvoite voimassa olevia väestönsuojalle asetettavia vaatimuksia lievemmäksi.

Väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus ei käsittäisi väestönsuojan kokoa ja rakennetta koskevien vaatimusten toteuttamista. Kunnostamisvelvollisuuden piiriin kuuluisivat väestönsuojan tekniset yksityiskohdat, joiden vaatimuksista säädetään sisäasiainministeriön asetuksella. Esimerkiksi hiekkasuodattimilla varustettujen (ennen vuotta 1972 rakennetun miljoonan suojapaikan) ilmanvaihtolaitteistot tulisi ehdotetun säännöksen perusteella uusia rakennusten peruskorjausten yhteydessä. Suurin osa hiekkasuodattimista on sijoitettu rakennuksen ulkopuolelle, jolloin ne ovat herkkiä kosteuden vaikutuksille ja talvella on vaara kostean suodattimen jäätymisestä.

73 §. *Poikkeus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta.* Voimassa olevan pelastuslain 62 §:ssä säädetään väestönsuojan rakentamista koskevasta poikkeuksesta. Säännöksen mukaan pelastuslain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske maatilatalouden tuotannon

rakenteellista suojaamista ja maatilatalouden tuotantorakennuksia ei oteta lukuun määrättäessä pelastuslaissa tarkoitettua väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta.

Pykälässä ehdotetun mukaisesti lain väestönsuojan rakentamista koskevat velvoitteet eivät koskisi maatilatalouden tuotantorakennuksia, kuten eivät voimassa olevassa laissakaan. Uutena poikkeuksena väestönsuojan rakentamisvelvollisuuteen ehdotetaan sellaista olemassa olevassa rakennuksessa tehtävää rakennuksen rakentamiseen verrattavaa rakennuslupaa edellyttävää muutostyötä, joka samalla lisää rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla.

Maatilatalouden tuotannon kuten karjan, viljan ja rehun suojaaminen ionisoivalta säteilyltä edellyttää muunlaisia suojaustoimenpiteitä kuin väestönsuojien rakentamista. Siksi maatilatalouden tuotantorakennuksia koskevasta suojaamisesta on tarkoituksenmukaista säätää maa- ja metsätaloutta koskevien säännösten yhteydessä. Maatilatalouden tuotantorakennuksia ei myöskään oteta huomioon, kun tilalla olevien muiden rakennusten väestönsuojien rakentamisvelvollisuutta ratkaistaan.

Rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla koskevan muutostyön yhteydessä väestönsuojien rakentaminen voisi aiheuttaa erityisiä teknisiä vaikeuksia ja kohtuuttomia kustannuksia, koska rakentaminen ei kohdistu yleisenä peruskorjauksena koko rakennukseen tai suureen osaan rakennusta.

74 §. Väestönsuojien rakenteelliset vaatimukset. Voimassa olevan pelastuslain 65 §:ssä säädetään väestönsuojien rakenteellisista vaatimuksista. Säännöksen mukaan väestönsuojan tulee antaa siinä oleskeleville turva mahdollisilta asevaikutuksilta. Tarkemmat säännökset väestönsuojan koosta, rakenteesta ja sijainnista annetaan nykyisin valtioneuvoston asetuksella ja teknisistä yksityiskohdista sisäasiainministeriön asetuksella. Ehdotettu vastaa nykyisiä säännöksiä.

75 §. Helpotusten myöntäminen. Väestönsuojia koskevien helpotusten myöntämisestä säädetään voimassa olevan pelastuslain 66 §:ssä ja sen mukaan aluehallintovirasto voi erityisen painavasta syystä yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen laissa säädetystä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta.

Pykälässä tarkoitettuja helpotuksia olisivat 1 momentin mukainen aluehallintoviraston myöntämä pysyvä tai määräaikainen vapautus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta sekä 2 momentin mukainen rakennuslupaviranomaisen myöntämä poikkeus väestönsuojan rakenteellisista vaatimuksista tai sijaintivaatimuksesta.

Tavanomaista suuremmat väestönsuojan rakentamiskustannukset tai muu erityisen painava syy voisivat olla vapautuksen myöntämisen perusteena. Tavanomaista huomattavasti korkeampina rakennuskustannuksina voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että 20 neliömetrin suuruisen väestönsuojan kustannukset ovat yli 6 prosenttia rakentamisen kokonaiskustannuksista. Kokonaiskustannuksilla tarkoitetaan rakennettavan rakennuksen kustannuksia ja väestönsuojan kustannuksia yhteensä. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin, ettei väestönsuojaa saa tehdä pienemmäksi kuin 20 neliometriä. Nykyisen ratkaisukäytännön mukaan teollisuus- ja varastorakennuksiin (ja rajoitetummin myös asuinrakennuksiin) myönnetään vapautuksia silloin, kun väestönsuojan rakentamiskustannukset ovat yli 6 prosenttia rakentamisen kokonaiskustannuksista. Pienet suojat ovat suojapaikkaa kohden laskettuna kalliita ja niille on vaikeampaa löytää normaaliolojen hyötykäyttöä.

Vapautus voitaisiin myöntää myös muista kuin taloudellisista syistä, esimerkiksi sillä perusteella, että suojapaikkoja on kohteessa jo ennestään riittävästi.

Ehdotetun mukaisesti vapautus voitaisiin myöntää kokonaan tai määräajaksi. Ennen päätöksen tekemistä aluehallintoviraston tulisi kuulla pelastuslaitosta.

Vapautuksia väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta on myönnetty viime vuosina vuosittain koko maassa yhteensä keskimäärin 110 kappaletta, joista 2/3 taloudellisella perusteella ja loput sillä perusteella, että suojapaikkoja on tontilla jo ennestään riittävästi. Valtaosa vapautuksista on myönnetty teollisuus- ja liikerakennuksiin (70 prosenttia) ja vain muutama asuinrakennuksiin (3-4 vuodessa). Viimeksi mainitut kohteet ovat olleet yleensä ns. hartiapankkirakentajien pientaloja. Vapautuspäätöksistä 2/3 on annettu laajennuksille ja loput uudisrakennuksille.

Pykälän 2 momentissa säädettäväksi ehdotettu vastaa asialliselta sisällöltään voimassa olevan pelastuslain sääntelyä. Väestönsuojaan kuljettavan matkan pidentämismahdollisuutta arvioitaessa voitaisiin lupaharkinnassa käyttää laadittuja uhka-arvioita. Rakennuslupaviranomainen voisi myöntää perustellusta syystä myös poikkeuksen suojan koolle säädetyistä vaatimuksista, jos poikkeuksen tekeminen ei olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia.

Rakenteellisia helpotuksia, kuten vesijohdon ja viemärin jättäminen pois väestönsuojasta, voitaisiin myöntää sellaisissa tapauksissa, joissa se tuottaa kohtuuttomia kustannuksia. Hätäpoistumisteiden rakentamisessa voitaisiin myös perustellusta syystä poiketa sisäasiainministeriön asetuksella säädetyistä vaatimuksista.

76 §. *Väestönsuojan käyttö normaalioloissa ja käyttöönottovalmius.* Voimassa olevan pelastuslain 67 §:ssä säädetään väestönsuojien ja väestönsuojelukaluston käytöstä normaalioloissa. Säännöksen mukaan väestönsuojia sekä väestönsuojeluvälineitä ja -laitteita saadaan käyttää muuhun toimintaan, jos ne ovat viivytyksettä väestönsuojelun tarkoituksiin käytettävissä. Väestönsuojien sekä väestönsuojeluvälineiden ja -laitteiden viivytyksettömästä käyttöönotosta säädetään lain mukaan tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 19 §:n mukaan väestönsuojan kunnostamisaika on 24 tuntia. Pelastusviranomainen voi asetuksen mukaan perustellusta syystä yksittäistapauksessa lyhentää edellä mainittua aikaa.

Nykyisestä sääntelystä poiketen aika, jona väestönsuoja on voitava kunnostaa väestönsuojana käytettäväksi, määriteltäisiin lain tasolla. Aikaa väestönsuojan kunnostamiseen olisi 72 tuntia annetusta suojautumiskehotuksesta. Sääntelyä on lievennetty nykyisestä, koska väestönsuojan tiloja on tarkoituksenmukaista käyttää normaalioloissa muihin kuin väestönsuojelutarkoituksiin. Väestönsuojia käytetään muun muassa varastoina ja urheilutiloina ja tilojen saattaminen toimintakuntoon edellyttää riittävää valmistelu-aikaa. Mahdollisen uhan ilmaannuttua suojia kunnostettaisiin tosiasiallisesti suojautumistarvetta vastaavalla tavalla ilman lain asettamaa tiukkaa aikavelvoitettakin. Pykälän 2 momentin mukaan pelastusviranomainen voisi perustellusta syystä määrätä käyttöönottoajan yksittäistapauksessa myös lyhyemmäksi.

77 §. *Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen.* Voimassa olevan pelastuslain 64 §:n mukaan alueen pelastustoimella ja kunnalla tulee olla johtokeskus, jossa toiminta poikkeusoloissa on mahdollista.

Ehdotetun pykälän mukaan pelastuslaitoksen tulisi suunnitella ja järjestää pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa. Johtokeskustilan suojaus tulisi suunnitella hyödyntäen väestönsuojien rakenteellisia vaatimuksia

siten, että johtamistoimintojen tarvitsemat toimitilat sekä viesti- ja tietoliikenneyhteydet on suojattu samoilta asevaikutuksilta kuin väestönsuojatilat. Voimassa olevasta sääntelystä poiketen pelastuslaissa ei enää säädettäisi kuntien mahdollisesti tarvitsemista johtokeskuksista. Kuntien varautuminen poikkeusoloihin perustuu valmiuslaissa säädettyyn.

12 luku

Pelastustoimen valvontatehtävät

78 §. Pelastuslaitoksen valvontatehtävä. Tulipalojen ja myös muiden onnettomuuksien ehkäisemiseksi pelastusviranomaiset suorittavat nykyisen pelastuslain 7 luvussa tarkoitettuja palotarkastuksia. Voimassa olevan sääntelyn mukaan palotarkastuksessa valvotaan, että rakennus, rakennelma, sen ympäristö ja muut olosuhteet tarkastuskohteessa ovat turvalliset ja että kiinteistöjen omistaja ja haltija on varautunut onnettomuuksien ehkäisyyn, vahinkojen torjuntaan ja väestönsuojeluun säädöksissä ja määräyksissä vaaditulla tavalla. Palotarkastus on nykyisen lain mukaan suoritettava asuinrakennuksissa ja niihin henkilö- ja paloturvallisuuden kannalta rinnastettavissa kohteissa alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä päätetyin väliajoin. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella määritellään kohteet, joissa henkilö- ja paloturvallisuuden tai ympäristölle aiheutuvan vaaran johdosta on palotarkastus tehtävä ennen toiminnan aloittamista ja sen jälkeen vuosittain tai tarvittaessa useamminkin. Lain mukaan erityisestä syystä palotarkastus voidaan tarvittaessa suorittaa muutoinkin, jos siihen on aihetta. Palotarkastuksen suorittamisoikeus on voimassa olevan lain mukaan alueen pelastusviranomaisella. Jos palotarkastuksessa havaitaan turvallisuuspuutteita, pelastusviranomainen voi määrätä puutteet korvattaviksi. Pelastusviranomaisella on myös nykyisen lain mukaan yleinen oikeus tarvittaessa keskeyttää välitöntä onnettomuusvaaraa aiheuttava toiminta ja oikeus määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä.

Pykälän 1 momentin mukaan pelastuslaitokselle säädettäisiin yleinen velvoite valvoa lakiehdotuksen 2 mukaisia jokaiselle asetettuja velvollisuuksia sekä rakennuksen ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyviä 3 luvun mukaisia velvoitteita. Pykälän 2 momentin mukaan edellä tarkoitettun valvontavelvoitteen suorittamiseksi pelastuslaitoksen olisi tehtävä palotarkastuksia sekä myös muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

Palotarkastettavia kohteita ei enää nykyiseen tapaan määriteltäisi laissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä, vaan pelastuslaitos määritteli lakiehdotuksen 79 §:ssä tarkoitettussa valvontasuunnitelmassa alueella esiintyvien riskien perusteella palotarkastettavat kohteet. Sääntelyn muuttamisella on tarkoitus kohdentaa pelastuslaitoksen valvonta nykyistä paremmin alueen riskien ja muiden erityisten valvontatarpeiden mukaisesti. Palotarkastuksen toimittamisesta säädettäisiin tarkemmin 80 §:n 2 ja 3 momenteissa.

Muotomääräisissä palotarkastuksissa valvottaisiin ensisijaisesti omatoimisen varautumisvelvoitteen toteutumista (14 §) ja rakennusten palo- ja poistumisturvallisuutta (9-10 §) sekä laitteiden kunnossapitoa (12 §), nuohouksen ja ilmanvaihdon puhdistuksen toteuttamista (13 §), rakennusten pelastussuunnitelmien laatimista (15 §), palovaroittimien hankintaa ja kunnossapitoa (17 §) sekä hoitolaitosten poistumisturvallisuutta (18 §).

Pykälän 2 momentin mukaisilla ”muilla valvontatehtävän edellyttämällä toimenpiteillä” tarkoitetaan erityisesti asiakirjavalvontaa. Lakiehdotuksen 80 §:n 3 momentin mukaisesti kiinteistön omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan tulisi pyynnöstä toimittaa alueen pelastusviranomaiselle

rakennuksen pelastussuunnitelma ja mahdolliset muut kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, joita alueen pelastusviranomaisen tarvitsee valvontatehtävässään.

Palotarkastusten ja edellä kuvatun asiakirjoihin perustuvan valvonnan lisäksi pelastuslaitoksen tulee osana valvontatehtäväänsä seurata ja valvoa yleisesti lakiehdotuksen 2 ja 3 luvuissa tarkoitettujen velvoitteiden noudattamista pelastustoimen alueella. Käytännössä tämä merkitsee huolellisuusvaatimuksen (4 §), varovaisen tulenkäsittelyn (5 §), avotulen teon (6 §) ja kulotuksen (7 §) valvontaa sekä kiinteistöjen pelastusteiden esteettömyyden valvontaa (11 §) sekä yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelmien toteutumisen valvontaa (16 §). Valvontaa suorittavat muun muassa pelastuslaitoksen pelastusyksiköiden henkilöstön pelastusviranomaiset, esimerkiksi samalla kun yksiköt muutoinkin liikkuvat pelastustoimen alueella. Lisäksi pelastuslaitokset suorittaisivat palotarkastusten lisäksi muuta valvontatoimintaa esimerkiksi erityisten valvontaprojektien muodossa yhdessä muiden valvontaviranomaisten kanssa.

Lakiehdotuksen 80 §:n mukaisesti palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä saisivat suorittaa ainoastaan alueen pelastusviranomaisiksi 26 §:n 2 momentin mukaisesti määrätyt pelastuslaitoksen viranhaltijat.

Palotarkastuksiin ja muihin valvontatoimenpiteisiin liittyvät valtuudet on määritelty lakiehdotuksen 81 §:ssä. Alueen pelastusviranomaisen voisi säädettäväksi ehdotetun mukaisesti määrätä puutteet korjattavaksi tai keskeyttää toiminnan, joka aiheuttaa välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran.

Lakiehdotuksen 49 §:n 2 momentin mukaan poliisi olisi velvollinen antamaan alueen pelastusviranomaiselle virka-apua, joka on tarpeen palotarkastuksen tai muun valvontatehtävän toteuttamiseksi tai onnettomuusvaaran ehkäisemiseksi.

Alueen pelastusviranomaisen suorittamaan valvontaan liittyisi nykyiseen tapaan lakiehdotuksen 27 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua ihmisille ja yhteisöille suunnattua ohjausta, valistusta ja neuvontaa, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen. Pelastuslaitokselle säädettäväksi ehdotetun yleisen valvontavelvoitteen ei myöskään ole tarkoitus muuttaa pelastustoimen viranomaisten ja poliisin tehtäväjakoja. Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Pelastusviranomaisten suorittaman valvonnan painopisteenä on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen sekä rakennusten käytönaikaisesta poistumisturvallisuudesta ja pelastustoiminnan edellytysten turvaamisesta huolehtiminen.

Pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeudesta valvontatehtävää varten säädettäisiin 89 §:ssä. Valvontarekisteristä säädettäisiin 93 §:ssä

79 §. Valvontasuunnitelma. Pykäläehdotuksen mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia erityinen valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvontasuunnitelmassa selvitettäisiin, miten valvontatarpeet ja valvonnan kohdentaminen on määritetty. Valvonnan tulisi perustua 29 §:n mukaiseen palvelutasopäätökseen ja riskien arviointiin, olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. Vastaavanlainen valvontasuunnitelman laatimisvelvoite sisältyy kunnallista ympäristöterveydenhuoltoa koskeviin säädöksiin kuten lakiin kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (75/2004). Pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman laatimista ei kuitenkaan ohjattaisi valtakunnallisesti muuten kuin, että valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin valvontasuunnitelmaan laatimisen perusteista.

Tarkoituksenmukaista ei ole myöskään säätää yksityiskohtaisesti siitä, miten valvontaa toteutetaan. Pelastusviranomaisen käytettävissä olevista valvontakeinoista ehdotetaan säädettäväksi yleisellä tasolla toimivaltuuksien säätämisen kautta. Pääasiallinen valvontakeino olisi edelleenkin kohteeseen tehtävä tarkastuskäynti (palotarkastus), mutta valvontatarkoituksessa pelastuslaitos voisi palotarkastuksen sijaan esimerkiksi pyytää nähtäväkseen pelastussuunnitelman tai muita asiakirjoja ja arvioida niiden perusteella pelastuslaissa säädettyjen velvoitteiden toteutumista kohteessa.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi olisi osa pelastustoimen alueen oman toimintansa seuranta ja raportointia. Aluehallintoviraston valvonta kohdistuisi kuitenkin myös valvontasuunnitelman toteutumiseen osana pelastustoimen palvelutason riittävyuden valvontaa. Nykyisin aluehallintovirastojen valvonta ei ole kohdistunut palotarkastusten riittävyuden arvioimiseen, vaan lähinnä säädettyjen palotarkastusvelvoitteiden määrälliseen toteutumiseen pelastuslaitosten ilmoitusten pohjalta.

Pelastuslaitokset ovat käynnistäneet keväällä 2009 yhteisen hankkeen valvontasuunnitelmamallin ja -ohjeistuksen laatimisesta.

80 §. *Palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittaminen.* Voimassa olevan pelastuslain 34 §:ssä säädetään palotarkastuksen sisällöstä, 35 §:ssä tarkastuskohteista ja 36 §:ssä palotarkastuksen toimittamisesta.

Palotarkastuksia ja muita pelastuslaitokselle säädetyn valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä saisivat nykyiseen tapaan suorittaa ainoastaan alueen pelastusviranomaiset. Pelastusviranomaiset toimivat virkavastuulla ja heidän vaitiolovelvollisuudestaan on säädetty lakiehdotuksen 86 §:ssä.

Kuten nykyisinkin, palotarkastus saataisiin suorittaa rakennuksessa ja rakennelmassa sekä niihin kuuluvissa huoneistoissa ja asunnoissa. Palotarkastuksen suorittaja olisi päästettävä kaikkiin tarkastettaviin tiloihin. Tarkastettavan kohteen edustajan tulisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla esittää pelastusviranomaiselle säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt.

Kiinteistön omistaja, haltija ja toiminnanharjoittaja olisivat myös muutoin kuin palotarkastuksen yhteydessä velvollisia pyynnöstä toimittamaan alueen pelastusviranomaiselle maksutta valvonnassa tarvittavia asiakirjoja, jotka yksilöitäisiin pykälässä.

Palotarkastuksessa tulisi laatia nykyistä sääntelyä vastaavasti pöytäkirja. Pöytäkirja olisi jatkossa laadittava myös, jos alueen pelastusviranomaisen muutoin kuin palotarkastuksen yhteydessä antaisi valvontatehtäväänsä liittyvän korjausmääräyksen tai keskeyttäisi välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaraa aiheuttavan toiminnan.

81 §. *Korjausmääräys ja toiminnan keskeyttäminen.* Voimassa olevan pelastuslain 38 §:ssä säädetään korjausmääräyksestä ja toiminnan keskeyttämisestä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin alueen pelastusviranomaisen pelastuslain ja sen nojalla annettujen säädösten vastaisen toiminnan johdosta annettavasta korjausmääräyksestä. Ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Käytännössä korjausmääräykset annettaisiin jatkossakin pääsääntöisesti rakennuksiin kohdistuvien palotarkastusten yhteydessä. Valvontatehtävään liittyvästä korjausmääräyksestä tulisi 80 §:ssä säädetyn mukaisesti aina laatia pöytäkirja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin korjausmääräyksen antamisesta muun lain kuin pelastuslain vastaisen toiminnan johdosta annettavasta korjausmääräyksestä. Alueen pelastusviranomaisen voisi antaa korjausmääräyksen esimerkiksi selkeän sähköturvallisuuteen liittyvän puutteen johdosta, jonka korjaamiseksi voidaan ryhtyä heti toimenpiteisiin. Jos puutetta ei voisi heti korjata, esimerkiksi sen vuoksi, että korjaustoimenpiteet edellyttävät säännösten tulkintaa tai suunnittelutyötä, pelastusviranomaisen tulisi ilmoittaa puutteesta asianomaiselle viranomaiselle, joka voi olla esimerkiksi Turvatekniikan keskus. Pykälän 2 momentti ei tosiasiallisesti laajentaisi pelastusviranomaisten nykyisiä toimivaltuuksia, koska voimassa olevan pelastuslain mukaan palotarkastuksessa havaitut puutteet on voitu yleisesti määrätä korjattaviksi.

Pykälän 3 momentin mukainen oikeus keskeyttää toiminta välittömässä tulipalon tai muun onnettomuuden vaaraa aiheuttavassa tilanteessa ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä vastaa käytännössä nykyisen pelastuslain 38 §:n 2 momentissa säädettyä. Toiminnan keskeyttämisoikeus on yleisesti kaikilla pelastusviranomaisilla, eikä toimivaltuutta ole sidottu palotarkastuksen tai valvontatehtävän suorittamiseen. Pelastusviranomaisella tulee olla myös virkatehtäviensä ulkopuolella mahdollisuus puuttua välitöntä onnettomuuden vaaraa aiheuttavaan tilanteeseen, vastaavalla tavalla kuin poliisimiehellä on velvollisuus myös virkatehtäviensä ulkopuolella tiettyihin turvallisuuden kannalta välttämättömiin toimenpiteisiin. Toiminnan keskeyttämisestä pelastusviranomaisen tulisi kuitenkin ilmoittaa aina välittömästi asianomaisen alueen pelastusviranomaiselle, jonka tehtävänä olisi suorittaa tilanteen edellyttävät jatkotoimenpiteet.

82 §. Erityiset turvallisuusvaatimukset. Voimassa olevan pelastuslain 30 §:ssä säädetään erityisistä turvallisuusvaatimuksista.

Pykälässä säädettäväksi ehdotettu vastaa pääpiirteissään voimassa olevassa pelastuslaissa säädettyä. Säännöksen tarkoituksena on antaa alueen pelastusviranomaiselle (pelastuslaitokselle) mahdollisuus velvoittaa erilaisten kohteiden omistajat ja haltijat huolehtimaan toiminnastaan aiheutuvien riskien ehkäisystä ja torjunnasta.

Yksittäisen kohteen osalta määräyksiä voidaan antaa esimerkiksi, jos kohteen turvaamista ei muilla keinoin, kuten pelastustoimen palvelutasoa lisäämällä, ole tarkoituksenmukaista hoitaa. Nykyiseen sääntelyyn verrattuna säännöksessä on yksilöity nimenomaisesti mahdollisuus velvoittaa yksittäiseen kohteeseen asennettavaksi automaattinen sammutuslaitteisto. Ehdotettu vastaa voimassa olevan pelastuslain 30 §:n soveltamiskäytäntöä, jonka perusteella on voitu velvoittaa asentamaan esimerkiksi hoitolaitoksiin automaattisia sammutuslaitteistoja.

Lakiehdotuksen 21 §:ssä on erikseen säädetty alueen pelastusviranomaisen toimivallasta asettaa erityisiä turvallisuusvaatimuksia hoitolaitosten ja palvelu- ja tukiasumisen poistumisturvallisuuden toteuttamismääräyksen (korjausmääräyksen) yhteydessä.

83 §. Puolustusvoimien salassa pidettävät kohteet. Puolustusvoimille on nykyisen pelastuslain 35 §:n 4 momentissa säädetty nimenomainen vastuu hallinnassaan olevien, maanpuolustuksen kannalta salassa pidettävien tilojensa palotarkastuksista. Tarkastustoiminnasta on säädetty tarkemmin pelastuslain nojalla annettulla puolustusministeriön asetuksella. Puolustusvoimien tulisi jatkossakin huolehtia valvontatehtävästä nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla suorittamalla palotarkastuksia.

84 §. Valmiuden tarkastaminen. Voimassa olevan pelastuslain 51 §:ssä säädetään pelastusviranomaisten oikeudesta tehdä tarkastuksia suuronnettomuuksien ja väestönsuojelun varautumisjärjestelyiden valvomiseksi. Ehdotetun pykälän mukaan pelastusviranomaisilla olisi

yleinen oikeus tehdä tarkastuksia pelastuslain mukaisten varautumisjärjestelyiden valvomiseksi. Säännöksen soveltamisalan laajentaminen suuronnettomuuksien ja väestönsuojelutilanteiden lisäksi myös muihin pelastustoimen varautumisjärjestelyihin antaa muun muassa sisäasiainministeriön pelastusviranomaisille mahdollisuuden toteuttaa asianmukaisesti lakiehdotuksen 23 §:ssä sisäasiainministeriölle säädettyä tehtävää johtaa, ohjata ja valvoa pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa sekä huolehtia pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä. Pykälässä on kuitenkin suljettu tarkastuksen toimittajalta oikeus päästä asuntoihin ja muihin kotirauhan piiriin kuuluviin kohteisiin. Sama koskee säännöksen mukaan puolustusvoimien salassa pidettäviä kohteita.

85 §. *Alueen pelastustoimen palvelutason valvonta.* Lakiehdotuksen 28 §:ssä säädetään pelastustoimen palvelutasosta. Alueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määritettäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Palvelutason valvonnassa aluehallintoviraston tulee arvioida ovatko pelastuslaitoksen 27 §:n 2 momentissa tarkoitettut tehtävät suunniteltu ja toteutettu 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Alueen pelastustoimen palvelutaso käsittää pelastuslaitosten tehtävien lisäksi myös muut alueen pelastustoimelle tässä laissa säädetty tehtävät ja vastuut, kuten nuohouspalvelujen järjestämisen ja sammutusvesijärjestelyt.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voi tarvittaessa sakon tai teettämisen uhalla velvoittaa saattamaan palvelutason laissa vaaditulle tasolle. Ehdotettu sääntely vastaa pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 14 §:n sääntelyä alueen pelastustoimen palvelutason valvonnasta.

13 luku

Vaitiolovelvollisuus, tiedonsaantioikeus ja henkilökisterit

86 §. *Vaitiolovelvollisuus.* Pykälän sisältö olisi pääpiirteissään sama kuin nykyisessä pelastuslain 85 §:ssä.

Pelastusviranomainen voi saada tehtävissään sellaisia viranomaistoimintaa, liiketoimintaa tai yksityistä henkilöä koskevia tietoja, jotka eivät ole julkisia tai jotka on erikseen säädetty salassa pidettäviksi. Vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen luovuttamisen ehdoista on yhä tarpeellista säätää pelastuslaissa.

Viranomaisen hallussa olevia tietoja koskee laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Virkasalaisuuden rikkominen on säädetty rangaistavaksi rikoslain 40 luvun 5 §:ssä. Yksityisen tieto- ja viestintäsalaisuuden rikkominen on säädetty rangaistavaksi rikoslain 38 luvussa. Vastaava salassapitovelvollisuus kuin virkamiehillä on, ehdotetaan säädettäväksi myös muille pelastustoimintaan osallistuville henkilöille.

Pykälään on lisätty lakiehdotuksen 107 §:n mukaista onnettomuuden tutkintaa suorittavan tutkintalautakunnan jäsenen ja asiantuntijan vaitiolovelvollisuus. Tutkintalautakunnan jäsenen ja asiantuntijan oikeudesta saada muun muassa viranomaisilta tietoja tutkinnan yhteydessä säädetään lakiehdotuksen 88 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukainen tilanne muodostaisi poikkeuksen vaitiolovelvollisuudesta. Salassa pidettävä tieto voitaisiin säännöksen mukaan ilmaista, jos se olisi yksittäistapauksessa tarpeen

hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi.

87 §. *Velvollisuus tilastotietojen antamiseen.* Pykälässä säädettäisiin alueen pelastusviranomaisen velvollisuudesta toimittaa tilastojen tekemistä varten pelastustoimen suoritteista, voimavaroista, järjestelyistä ja muusta varautumisesta sekä toimenpiderekisteristä tietoja sisäasiainministeriölle, aluehallintovirastolle ja Pelastusopistolle.

Tilastoja käytettäisiin pelastustoimen palvelujen arviointiin ja valvontaan, tutkimukseen ja kehittämiseen sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisyn kehittämiseen. Laissa olisi tarkoituksenmukaista säätää, että tiedot voidaan tarvittaessa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Tiedot voisivat sisältää myös salassa pidettäviä tietoja.

Ehdotettu sääntely vastaa voimassa olevan pelastuslain 86 §:ssä säädettyä sillä erotuksella, että tilastotietojen antamisesta säädettäisiin sisäasiainministeriön asetuksen sijasta jatkossa tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella ja tiedot tulisi antaa myös Pelastusopistolle. Nykyisestä sääntelystä poiketen säännöksessä todetaan tietojen toimittamisen maksuttomuus, joka vastaa nykyistä tosiasiallista käytäntöä.

88 §. *Tiedonsaantioikeus palon- ja onnettomuuden tutkinnassa.* Pykälän sisältö vastaisi tietyin muutoksin nykyisen pelastuslain 87 §:n 3 momenttia.

Pykälässä säädettäisiin ehdotetun 41 §:n mukaista palontutkintaa suorittavan alueen pelastusviranomaisen ja ehdotetun 107 §:n mukaista onnettomuuden tutkintaa suorittavan tutkintalautakunnan jäsenen ja lautakuntaan kutsutun pysyvän asiantuntijan oikeudesta päästä onnettomuuskohteeseen, saada tutkinnassa tarvittavia asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja tietoja viranomaisilta sekä oikeudesta ottaa näytteitä onnettomuuskohteesta.

Säädettäväksi ehdotetut oikeudet ovat välttämättömiä sekä palontutkinnan että muun onnettomuuden tutkinnan asianmukaisen ja onnistuneen suorittamisen kannalta.

Oikeus tietojen saamisen palontutkinnassa ja onnettomuuden tutkinnassa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että alueen pelastusviranomaisella ja tutkintalautakunnan jäsenellä ja asiantuntijalla olisi oikeus saada tietoja yleisesti kaikilta niiltä viranomaisilta, joilla on hallussaan tutkinnan kannalta tarpeellisia tietoja. Nykyisin tietojensaantioikeus on rajattu ainoastaan pelastusviranomaisilla oleviin tietoihin. Tutkinnan asianmukaisen suorittamisen kannalta on kuitenkin keskeistä, että kaikki viranomaisten hallussa oleva tieto on käytettävissä tutkinnassa. Ehdotetun mukaan tiedot tulisi toimittaa maksutta. Voimassa olevassa laissa maksuttomuusperiaatteesta ei ole nimenomaista mainintaa, vaikka käytännössä tiedot on tutkinnan yhteydessä toimitettu pääsääntöisesti maksutta.

Tutkintalautakunnan jäsen ja asiantuntijan sekä pelastustoimen palveluksessa olevan henkilön vaihtolovelvollisuudesta säädettäisiin 86 §:ssä. Ehdotetun 107 §:n mukaan tutkijalautakunnan jäsenet ja asiantuntijat toimivat virkavastuulla.

89 §. *Tiedonsaantioikeus pelastustoimintaa ja valvontatehtäviä varten.* Voimassa olevan pelastuslain 37 §:n mukaan palotarkastusten toimittamista varten alueen pelastusviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisten rakennustiedoista rakennusta sekä sen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja myös alueellisesti, rakennustyyppien mukaisesti tai muulla tavalla ryhmiteltyinä luetteloina. Voimassa olevan pelastuslain 52 §:ssä säädetään viranomaisten

tiedonsaantioikeudesta väestönsuojelutehtäviin. Alueen pelastusviranomaisella on nykyisin oikeus ylläpitää palotarkastusten toimittamista sekä rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuuden valvontaa varten pelastuslain 72 §:ssä tarkoitettua valvontarekisteriä, johon saadaan tallentaa muun muassa pelastuslain 37 §:n mukaisia rakennustietoja, tietoja toteutetuista nuohouksista ja tietoja väestönsuojeluun varautumisesta.

Pykälässä ehdotettu sääntely tarkentaisi ja täydentäisi pelastusviranomaisten nykyistä tiedonsaantioikeutta. Ehdotetun mukaisesti pelastusviranomaisilla olisi oikeus saada pykälässä yksilöityjä tietoja yleisesti pelastustoimintaa ja sen suunnittelua varten sekä pelastustoimen valvontatehtäviä varten. Tietojensaantioikeus käsittäisi lakiehdotuksen 78 §:ssä säädetyn valvontatehtävän toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot. Valvonta perustuisi lähtökohtaisesti lakiehdotuksen 79 §:n mukaiseen valvontasuunnitelmaan ja valvonnan toteuttamiseksi voitaisiin tehdä muun muassa lakiehdotuksen 80 §:n mukaisia palotarkastuksia. Tiedonsaantioikeudesta pelastustoimintaan liittyviin väestönsuojelutehtäviin säädettäisiin lisäksi 90 §:ssä. Tietojen tallentamisesta valvontarekisteriin ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 93 §:ssä.

Pykäläehdotuksen mukaan pelastusviranomaisilla olisi oikeus saada säännöksessä tarkoitetut tiedot maksutta käytettäväksi pelastustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sekä pelastustoimelle säädettyjen valvontatehtävien hoitamisessa. Voimassa olevan lain 37 §:n mukaisten rakennustietojen saamista ei ole säädetty nykyään nimenomaisesti maksuttomaksi. Käytännössä kuitenkin mainittuja tietoja on toimitettu pelastusviranomaisille myös korvauksetta. Yleisen edun ja ihmisten turvallisuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, etteivät pelastustoiminta ja sen suunnittelu sekä pelastustoimen valvontatehtävät vaikeudu pelastusviranomaisten tarvitsemien tietojen maksullisuudesta johtuen. Pelastustoimen tehtävien hoitaminen on säädetty kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi ja tietojen saannin maksuttomuutta puoltaa muun muassa tavoite minimoida kunnille lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvia taloudellisia rasitteita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä tiedoista, joita pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeus koskisi. Momentin 1 kohdassa mainittaisiin laki paikkatietoinfrastruktuurista (421/2009). Lailla on implementoitu niin kutsuttu INSPIRE -direktiivi (2007/2/EY), jonka tavoitteena on systematisoida ja yhtenäistää tiettyjen julkisen hallinnon hallussa olevien tietovarantojen hallintaa ja käytettävyyttä. Direktiivi ei lähtökohtaisesti koske henkilötietoja, mutta jotkin sen soveltamisalaan kuuluvat kansalliset tietoaaineistot voivat kuitenkin muodostaa myös henkilötietolain tarkoittaman henkilörekisterin.

Paikkatietoaaineistolla tarkoitetaan tunnistettavissa olevaa paikkatietojen kokonaisuutta. Direktiivin soveltamisalaan kuuluvat direktiivin liitteissä lueteltuihin tietoryhmiin kuuluvat viranomaisten hallussa olevat sähköiset paikkatietoja sisältävät aineistot ja niiden sisältämiin tietoihin liittyvät paikkatietopalvelut. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikki vasta kerätyt ja rakenteeltaan voimakkaasti muutetut paikkatietoaaineistot ja vastaavat paikkatietopalvelut ovat saatavilla yhteisten täytäntöönpanosääntöjen mukaisina liitteittäin määräytyvien määräaikojen mukaisesti. Direktiivi velvoittaa jäsenmaata kehittämään ja ylläpitämään verkkopalvelukokonaisuutta, jonka avulla: 1) aineistojen kuvaustiedot (metatiedot) ovat löydettävissä ja analysoitavissa (hakupalvelut), 2) aineistoja on mahdollista tarkastella karttakuvina yhtäaikaaisesti (katselupalvelut), 3) aineistot ovat siirrettävissä omaan käyttöön (latauspalvelut), 4) aineistot on muunnettavissa teknisesti yhteensopivaan muotoon (muunnospalvelut) sekä 5) edellä mainittuja palveluja voidaan yhdistää ja käynnistää ketjutettuna.

Paikkatietoinfrastruktuurista annetun lain soveltamisalaan kuuluvat vain INSPIRE -direktiivin mukaiset paikkatietoaaineistot. Paikkatietoinfrastruktuurin toimivuutta ja yhtenäisyyttä varmistavat

tukipalvelut toteutetaan keskitetysti ja niistä vastaa Maanmittauslaitos. Lain ja sen taustalla olevan direktiivin perustavoitteena on tehostaa viranomaisten toimintaa yhtenäistämällä tiettyjen julkisen hallinnon hallussa olevien tietovarantojen hallintaa ja ottamalla käyttöön uusia tehokkuutta lisääviä verkkopalveluita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että viranomaiset voivat vaihteittain kytkeä toiminnallisia ja tietoteknisiä prosessejaan yhteen ja poistaa tarpeetonta päällekkäistä toimintaa ja tiedonhallintaa. Lain 11 §:n 1 momentin nojalla paikkatietoa hallinnoivalla viranomaisella on yleinen velvoite luovuttaa laissa tarkoitettu yhteiskäyttöinen aineisto toisen viranomaisen käyttöön, jos aineiston käyttö on tarpeen kyseisen viranomaisen julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien hoitamiseksi. Lain soveltamisalaan kuuluvista paikkatietoaineistoista on säädetty tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada tietoja väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:ssä tarkoitettu siviilisäädystä, lapsen ja vanhemman perheoikeudellista asemaa koskevista tiedoista, kansalaisuudesta, henkilön ilmoittamasta äidinkielestä ja asiointikielestä ja ammatista. Asianomaisen lain 14 §:n osalta olisi oikeus saada tietoja kiinteistötunnuksesta tai muusta kiinteistön tai rekisteriyksikön yksilöivästä tunnistetiedosta. Lain 15 §:n osalta olisi oikeus saada tietoja rakennustunnuksesta tai muusta rakennushankkeen tai rakennuksen yksilöivästä tunnistetiedosta, koordinaateista, käyttötarkoituksesta, valmistumisvuodesta, kerrosluvusta, huoneistoalasta ja tilavuudesta, sekä rakennushankkeesta ja rakennusta, sen rakenteita ja ominaisuuksia kuvaavista muista tiedoista. Lain 16 §:n osalta pelastusviranomaisella olisi oikeus saada tietoja huoneistoa ja sen ominaisuuksia kuvaavista tiedoista, asuinhuoneiston hallintaperustetta ja sen käytössäoloa koskevista tiedoista. Pelastusviranomaisen käyttäisi väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain mukaisia tietoja sellaisessa muodossa, jossa ei voida tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Tiedot koottaisiin tilastollisesti 250 metriä kertaa 250 metriä kokoisista ruudukoista ja tietoja käytettäisiin pelastuslaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Näitä tehtäviä ovat erityisesti pelastustoiminta ja siihen varautuminen sekä pelastuslaissa säädetty valvontatehtävät, jotka ovat tarpeen tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseksi.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädetäisiin pelastusviranomaisen oikeudesta saada maksutta tietoja Turvatekniikan keskuksen valvontakohterekisteristä valvontakohteista vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn valvontaa ja sen kehittämistä varten. Mainitusta rekisteristä saatavien tietojen avulla pelastuslaitokset voivat varautua erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden pelastustoimintaan sekä suorittaa kohteissa lakisääteisiä valvontatehtäviään. Rekisterit sisältävät muun muassa tietoja kohteissa varastoitavista ja käytettävistä vaarallisista aineista.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan nojalla Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastot kuuluisivat pelastusviranomaisen maksuttoman tiedonsaantioikeuden piiriin. Työssäkäyntitilastoja käytetään pelastustoiminnan riskianalyysin täydentämiseen. Alueiden riskiprofiilit muodostuvat pitkälti sen perusteella, mikä niillä olevien ihmisten lukumäärä kulloisenakin vuorokauden aikana tai viikonpäivänä on.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa mainittuja tietoja ensihoitotehtävien koordinaateista ja tehtäväkoodeista sairaanhoitopiiriltä tarvitaan täydentämään pelastustoiminnan riskianalyysiiä. Onnettomuuksien ehkäisyn suuntaamista ja kuntien turvallisuussuunnittelua voidaan tukea tunnistamalla tarkasti alueita, joihin sijoittuu keskimääräistä enemmän esimerkiksi kaatumisista tai putoamisista aiheutuneita kiireellisiä sairaankuljetustehtäviä. Tietoja saisi luovuttaa pelastusviranomaisille ainoastaan siten yksilöityinä, että tiedoista ei voisi tunnistaa yksittäisiä ihmisiä ja heitä koskevia terveydentila- tai muita tietoja.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan nojalla pelastusviranomaisella olisi oikeus saada eri viranomaisilta tietoja erityisistä riskikohteista, jos tiedoilla on merkitystä onnettomuuksien ehkäisemisessä. Ehdotettu tietojensaantioikeus liittyy lakiehdotuksen 42 §:n mukaiseen uuteen sääntelyyn yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemisessä. Hallituksen sisäisen turvallisuuden ohjelman II ja Asumisen turvallisuuden ohjelman tärkeimpiä tavoitteita on vuosittaisten palokuolemien määrän vähentäminen nykyisestä noin sadasta menehtyneestä kolmeenkymmeneen. Jotta tämä tavoite toteutuisi, tulisi onnettomuuksien ehkäisyn toimenpiteitä kohdistaa riskienarvioinnin pohjalta erityisesti kriittisimpiin kohderyhmiin. Riskialttiiden kohderyhmien tunnistamista on selvitetty muun muassa Pelastusopiston toimesta (Vakavia henkilövahinkoja aiheuttaneet tulipalot 2007–2008, Pelastusopiston tutkimusraportti 2/2009). Ehdotettu uusi sääntely viranomaisten yhteistyöstä ja sen yhteydessä toteutettavasta tietojen vaihdosta perustuu edellä mainituissa valtakunnallisissa ohjelmissa asetettuun tavoitteeseen vähentää palokuolemien määrää.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaisesti pelastusviranomaisella olisi oikeus saada poliisilta tietoja kokoontumislain (530/1999) 14 §:n mukaisista yleisötilaisuuden järjestämiseen liittyvistä ilmoituksista. Lakiehdotuksen 16 §:n mukaista yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman tarkastamista sekä ehdotetun 78 §:n mukaista pelastuslaitoksen valvontatehtävää varten pelastusviranomaiset tarvitsevat poliisilta tietoja kokoontumislain mukaisista asianomaisista ilmoituksista. Pelastuslaitos ja poliisi toimivat jo nykyään yhteistyössä tapahtumien järjestelyjen arvioinnissa.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaisesti pelastusviranomaisella olisi oikeus saada rakennusvalvontaviranomaiselta tietoja maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaisista rakennusluvista ja 126 §:n mukaisista toimenpideluvista sekä niiden 131 §:n mukaisista hakemuksista yhteisesti sovittavalla tavalla. Lakiehdotuksen 27 §:n mukaisesti alueen pelastustoimen tehtäviin kuuluu ohjaus, valistus ja neuvonta, joihin sisältyy muiden viranomaisten asiantuntijana toimiminen. Pelastuslaitokset toimivat jo nykyisin tiiviissä yhteistyössä rakennusvalvontaviranomaisten kanssa antaen asiantuntijalausuntoja ja -ohjausta rakennuslupakäsittelyssä. Pelastusviranomaiset tarvitsevat kohdassa tarkoitettuja tietoja myös lakiehdotuksen 78 §:n mukaista valvontatehtävää ja 79 §:n mukaista valvontasuunnitelmaa varten.

Pykälän 2 momentin mukaan pelastusviranomaisella olisi oikeus saada myös lakiehdotuksen 90 §:n 3 momentissa tarkoitettut tiedot. Kyseessä olevia ajoneuvoliikennerekisterin tietoja pelastusviranomaiset tarvitsevat varautuessaan lakiehdotuksen 36 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittamiin evakointeihin osana normaaliolojen pelastustoimintaa.

Pykälän 3 momentin mukaan pykälässä tarkoitettut tiedot olisi oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Pykälän 4 momentin mukaisesti tiedonsaantioikeus ei koskisi puolustusvoimien salassa pidettäviä kohteita.

Ehdotetun pykälän uudistamisella pyritään selkiyttämään ja täydentämään pelastusviranomaisten lakisääteisissä tehtävissä tarvitsemat tiedonsaantioikeudet siten, että oikeudet vastaavat pelastusviranomaisille säädettyjä tehtäviä onnettomuuksien ehkäisyssä ja pelastustoimen operatiivisissa tilanteissa niin normaali- kuin poikkeusoloissakin.

90 §. *Tiedonsaantioikeus väestönsuojelutehtäviä varten.* Voimassa olevan pelastuslain 52 §:ssä säädetään pelastusviranomaisen oikeudessa salassapitovelvollisuuden estämättä saada tietoja henkilöstön varaamiseksi väestönsuojelutehtäviin. Nykyisen pelastuslain 52 §:ssä osa pykälässä tarkoitetuista tiedoista on säädetty annettavaksi maksutta.

Pykälässä ehdotetun mukaisesti kaikki säännöksessä tarkoitetut tiedot tulisi antaa väestönsuojelutehtävien valmisteluista vastaaville pykälässä tarkoitetuille viranomaisille maksutta. Käytännössä pykälässä tarkoitettuja tietoja on jo nykyään toimitettu pelastusviranomaisille myös korvauksetta. Yleisen edun ja ihmisten turvallisuuden kannalta on tarkoituksenmukaista, etteivät väestönsuojelutehtävät vaikeudu viranomaisten tarvitsemien tietojen maksullisuudesta johtuen. Pelastustoimen osalta näiden tehtävien hoitaminen on säädetty kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi ja tietojen saannin maksuttomuutta puoltaa muun muassa tavoite minimoida kunnille lakisääteisistä tehtävistä aiheutuvia taloudellisia rasitteita.

Ehdotetun lain soveltamisalasäännöksen mukaisesti pelastustoimi huolehtisi edelleenkin väestönsuojeluun kuuluvista tehtävistä, jotka on määritelty Geneven yleissopimuksissa ja jotka kuuluvat pelastuslain soveltamisalaan. Keskeisin edellä mainituista tehtävistä on varautuminen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamiseen poikkeusoloissa (väestönsuojeluun) ja tähän liittyen tarvittavaan viranomaisten yhteistyöhön yleisessä varautumisessa. Väestönsuojelutehtävien ja tehtäviin liittyvän varautumisen asianmukainen hoitaminen edellyttää riittäviä tiedonsaantioikeuksia.

Pykälän 1 momentissa ehdotettu vastaa pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 52 §:n 1 momentissa säädettyä. Tiedonsaantioikeus koskisi pykälän 1 momentin mukaan rekisterihallintolaisissa (166/1996) tarkoituiltu viranomaisilta saatavia tarpeellisia väestötietoja, puolustusvoimilta saatavaa tietoa asevelvollisen vapauttamisesta sodan aikaisesta palveluksesta, siviilipalvelusviranomaisilta tietoa siviilipalvelusvelvollisen vapauttamisesta liikekannallepanon aikaisesta palveluksesta ja siviilipalveluksen suorittaneiden henkilöiden palveluksessaan saamasta erityiskoulutuksesta, sekä muilta viranomaisilta ja yhteisöiltä saatavia tietoja niiden palveluksessa olevista henkilöistä koskien myös varattavan henkilön ikää, koulutusta, ammattia ja työkykyä sekä henkilön varaamista viranomaiselle tai yhteisölle sen oman toiminnan varmistamiseksi poikkeusoloissa.

Pykälän 2 momentissa ehdotettu vastaa maksuttomuusperiaatetta lukuun ottamatta voimassa olevan pelastuslain 52 §:n 2 momentissa säädettyä. Momentissa säädetään pelastusviranomaisen oikeudesta saada salassapitovelvollisuuden estämättä väestönsuojelua varten viranomaisen hallussa olevasta rekisteristä tiedot rakennuksista, kiinteistöistä ja huonetiloista, niiden omistajista ja haltijoista sekä käytöstä siten yksilöityinä ja ryhmiteltyinä kuin väestönsuojelua ja sen valmistelua varten on tarpeellista.

Pykälän 3 momentissa säänneltäisiin pelastusviranomaisen ja liikenne- ja viestintäministeriön tiedonsaantioikeudesta koskien ajoneuvoliikennerekisteriä. Nykyistä pelastuslakia säädettyäessä voimassa ollut laki tieliikenteen tietojärjestelmästä (819/1989) on kumottu lailla ajoneuvoliikennerekisteristä (541/2003), jonka vuoksi lakiviittaukset sisältöineen on tarkistettu. Ehdotetussa 3 momentissa sääntelyn sisältö on pääsääntöisesti sama kuin nykyisessä pelastuslaissa. Ehdotetun mukaan pelastusviranomaisella ja liikenne- ja viestintäministeriöllä olisi oikeus saada tietoja ajoneuvon omistajista tai haltijoista; luonnollisista henkilöistä, jotka ovat hakeneet ajokorttilupaa tai joilla on ajokorttilupa, ajokortti tai ajo-oikeus; luonnollisista henkilöistä rekisteriin talletetuista osoite- ja muista yhteystiedoista; ajokorttiluvan, ajokortin ja ajo-oikeuden myöntämisestä, lajista ja luokasta sekä muita vastaavia tietoja; sekä ajoneuvon teknisistä tiedoista, yksilöintitiedoista ja kaupallisista tiedoista.

Pykälän 4 momentin mukaisesti tiedonsaantioikeus koskisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla myös viranomaisten poikkeusolojen varaustietoihin perustuvaa tiekuljetuskaluston kriisinajan

tiedonhallintajärjestelmää, josta käytetään nykyisin liikenne- ja viestintäministeriön valmiusohjeen (3/2009) mukaista nimitystä ”valtakunnallinen tiekuljetuksen ohjauksen tietojärjestelmä”.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, vastaavalla tavalla kuin voimassa olevassa laissa, oikeudesta saada 1-4 momentissa säädetyt tiedot myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa.

Ehdotettu 90 § täydentää lakiehdotuksen 89 §:n mukaista pelastusviranomaisten tiedonsaantioikeutta pelastustoimintaa varten.

91 §. Toimenpiderekisteri. Voimassa olevan pelastuslain 69 §:n säännöksiä toimenpiderekisteristä on täydennetty ja tarkistettu tietyin osin.

Pykälän 1 momentin mukaan toimenpiderekisterin ylläpitäjäksi määritellään alueen pelastusviranomaisen sijasta pelastuslaitos. Pelastusviranomaiset ovat lähtökohtaisesti yksittäisiä virkamiehiä, jonka johdosta rekisterin ylläpitovastuu on täsmennetty kuulumaan alueen pelastustoimen viranomaistehtäviä hoitavalle pelastuslaitokselle. Säännökseen on otettu viittaukset uuteen lakiin hätäkeskustoiminnasta (/). Koska voimassa olevan pelastuslain 87 §:n onnettomuustutkinnasta sijasta ehdotetun lain 41 §:ssä säädetään pelastuslaitoksen suorittamasta palontutkinnasta, on momenttia tarkistettu myös tältä osin.

Pykälän 2 momentin mukaan toimenpiderekisteriin tallennettaviksi tiedoiksi määriteltäisiin nimenomaisesti mainiten myös alueen pelastustoimen sopimuspalokuntien hoitamia tehtäviä koskevat tiedot. Ehdotettu sääntely vastaa rekisteröintikäytäntöä. Säännöksen nykyistä tulkintakäytäntöä vastaten rekisteriin saisi tallentaa pelastustoimen hoitamat muutkin kuin pelastuslain mukaiset lakisäätteiset tehtävät. Viimeksi mainittuja tehtäviä ovat muun muassa öljyntorjuntatehtävät. Rekisteriin merkittäviä tietoja ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että onnettomuustyyppin lisäksi rekisteriin saisi merkitä myös tiedot tehtävätyypistä. Tehtävätyypillä ilmaistaan, onko rekisteriin merkittävässä onnettomuustyyppissä kyse ensisijaisesti ihmisen pelastamisesta, tulipalon sammuttamisesta tai esimerkiksi kemikaalionnettomuuden torjumisesta. Onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen lisäksi rekisteriin saisi jatkossa merkitä myös tiedot vahinkojen laajuuteen vaikuttaneista tekijöistä. Viimeksi mainittuja tietoja saadaan muun muassa palontutkinnan yhteydessä. Säännöksen tarkistaminen palvelee pelastustoimen tehtävien tilastoinnin kehittämistä.

Pykälän 3 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan onnettomuus- tai tehtävätyyppejä koskevana tietona rekisteriin saisi tallentaa myös tiedot alueen pelastustoimen ja sen sopimuspalokuntien sopimusperusteisesti hoitamista sairaankuljetus-, ensihoito- ja ensivastetehtävistä. Tallennettavat tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja.

Pelastustoimen toimenpiderekisteriä ollaan lisäksi kehittämässä siten, että sosiaali- ja terveystoimen viranomaiset voisivat jatkossa käyttää pelastustoimen toimenpiderekisteriä sosiaali- ja terveystoimen vastuulla olevien sairaankuljetus-, ensihoito- ja ensivastetehtävien rekisteröinnin teknisenä alustana. Viimeksi mainitut tiedot eivät olisi kuitenkaan pelastuslaissa säädetyjä toimenpiderekisterin tietoja ja tietojen tallentamista, ylläpitoa ja tietojen luovuttamista säädeltäisiin näin ollen sosiaali- ja terveystoimen lainsäädännön perusteella. Pelastustoimen toimenpiderekisteriä käytettäisiin ainoastaan sosiaali- ja terveystoimen rekisterin teknisenä toteutusvälineenä.

Pykälän 4 momenttiin on otettu uusi säännös, jonka mukaan tietoja toimenpiderekisteriin saisivat tallentaa ja käsitellä pelastusviranomaiset sekä myös alueen pelastustoimen sopimuspalokuntina

toimivien palokuntien pelastustoiminnan johtajat johtamaansa pelastustoimintaa koskevien tietojen osalta. Vallitsevan käytännön mukaan tietoja rekisteriin tallentavat ainoastaan pelastusviranomaiset. Alueen pelastustoimen sopimuspalokuntien henkilöstö toimii kuitenkin pelastusviranomaisten ohella pelastustoiminnan johtajina ja tämän vuoksi on perusteltua laajentaa tallentamisoikeutta myös pelastustoimintaa rikosoikeudellisella virkavastuulla johtaviin sopimuspalokuntalaisiin.

Pykälän 5 momenttia on muutettu ja täydennetty tietyin osin. Voimassa olevan lain mukaan toimenpiderekisterin tietoja voidaan luovuttaa onnettomuustutkintaa varten. Säännöstä tarkistettaisiin siten, että tietoja saisi luovuttaa lakiehdotuksen 107 §:ssä tarkoitetulle tutkintalautakunnan jäsenelle ja asiantuntijalle sekä onnettomuustutkintaa muun lain nojalla suorittavalle tutkintalautakunnalle. Tutkimuslaitosten lisäksi tietoja voisi jatkossa luovuttaa myös yksittäisille tutkijoille. Tietojen salassapito tulee tällöin varmistaa erillisin sitoumuksin. Pelastusopiston lisäksi sisäasiainministeriön pelastusalan ammatillista koulutusta antamaan hyväksymällä oppilaitoksella olisi ehdotetun mukaisesti oikeus käyttää toimenpiderekisterin tietoja opetustoiminnassaan. Koska tuoteturvallisuuden valvontaan liittyvät tehtävät ovat vuonna 2010 siirtyneet Kuluttajavirastolta Turvatekniikan keskukselle, Kuluttajavirastolla ei olisi enää oikeutta saada toimenpiderekisteristä tietoja. Säännös sisältää nykyisen kaltaisen viittaussäännöksen, jonka mukaan tietojen luovuttamisesta olisi muutoin voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) on säädetty.

Pykälän 6 momentissa toimenpiderekisterissä olevien tietojen poistamista koskevan sääntelyn yhteydessä on käytetty käsitettä tietojen tallentaminen nykyisen ”tiedon vastaanottaminen” - käsitteen sijasta.

92 §. Varautumistehtävien rekisteri. Voimassa olevan pelastuslain 70 §:ssä säädetään väestönsuojelun henkilörekisteristä ja 71 §:ssä väestönsuojelun kiinteistörekisteristä. Pelastuslain 70 §:n 1 momentin mukaan väestönsuojelutehtävistä tai niihin varautumisesta vastaava viranomainen, laitos tai yhteisö saa muodostaa väestönsuojeluyksikön ylläpitämistä varten henkilörekisterin yksikköön kuuluvista tai siihen varatuista henkilöistä. Rekisteriin saadaan merkitä nimen lisäksi henkilön syntymäaika, siviilisääty, ammatti, koulutus, osoite ja muut yhteystiedot sekä ajokortti ajokorttiluokkineen ja tiedot henkilön huollettavana olevien lasten lukumäärästä. Säännöksen 2 momentin mukaan väestönsuojelun henkilörekisterissä olevat tiedot on tarkistettava vähintään viiden vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä ja tarkistuksesta tai poistettava. Pelastuslain 71 §:n 1 momentin mukaan väestönsuojelua ja sen valmistelua varten saa toiminnasta vastaava viranomainen muodostaa rekisterin väestönsuojelusta sekä niistä kiinteistöistä, rakennuksista ja huonetiloista, joita voidaan käyttää evakuoitujen ja siirretyn omaisuuden sijoittamiseen. Rekisteriin saadaan merkitä tiedot tilojen omistus- ja hallintasuhteista sekä kunnosta ja nykyisestä käytöstä asukasmäärineen. Vastaavasti saadaan rekisteriin ottaa tiedot rakennuksista, jotka soveltuvat poikkeusoloissa tuotantolaitosten, viranomaisten ja laitosten väliaikaisiksi toimipaikoiksi, johtokeskuksiksi ja yksiköiden sijoittamispaikoiksi. Säännöksen 2 momentin mukaan rekistereiden muodostamisessa saadaan käyttää kiinteistöjen, rakennusten ja huonetilojen rekisteröinnistä vastaavan viranomaisen luovuttamaa tiedostoa. Rekisterin tiedot on tarkistettava viiden vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä ja tarkistuksesta tai poistettava.

Voimassa olevan pelastuslain 70 §:n ja 71 §:n rekistereitä koskevat säännökset ehdotetaan yhdistettäväksi siten, että ehdotetussa pelastuslaissa säädettäisiin varautumistehtävien rekisteristä.

Lakiehdotuksen 46 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten yhteistyöstä pelastustoiminnassa ja siihen sisältyvästä eri viranomaisten velvollisuudesta osallistua pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä viranomaisten velvollisuudesta onnettomuus- ja

vaaratilanteissa toimia siten, että pelastustoiminta voidaan kokonaisuudessaan toteuttaa yhteistyössä eri viranomaisten kesken tehokkaasti. Pelastustoimintaan liittyvään viranomaisyhteistyöhön sisältyy myös yhteistyötä Geneven sopimusten tarkoittamissa väestönsuojelutehtävissä lain soveltamisalasaännöksessä määritellyn mukaisesti. Pelastustoimi tarvitsee tietoja myös muiden viranomaisten henkilöstöstä ja voimavaroista muun muassa poikkeusolojen pelastustoiminnan suunnittelua ja varautumista varten. Edellä kuvatusta johtuen väestönsuojelun henkilörekisteri ja väestönsuojelun kiinteistörekisteri ehdotetaan muutettavaksi pelastustoimen ja pelastustoimen tehtäviin osallistuvien viranomaisten ja yhteisöjen varautumistehtävien henkilörekisteriksi.

Pykälän 1 momentin mukaan pelastuslaitos, valtion ja kunnan viranomainen ja laitos sekä muut yhteisö, joka on velvollinen osallistumaan pelastusviranomaisten johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun ja hoitamaan lakisääteisiä tehtäviään pelastustoiminnan yhteydessä sekä varautumaan näiden tehtävien hoitamiseen normaali- ja poikkeusoloissa saisi muodostaa tehtäviensä hoitamista ja niihin varautumista varten rekisterin tehtäviin varatuista henkilöistä ja voimavaroista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisteriin merkittävistä tiedoista. Rekisteriin merkittävät tiedot vastaisivat pelastuslain 70 §:n 1 momentissa nykyisin määritellyjä tietoja. Täydennyksenä nykyiseen sääntelyyn rekisteriin saisi henkilön syntymäajan lisäksi merkittä henkilötunnuksen henkilön tarkemman yksilöinnin varmistamiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan rekisteriin saisi tallentaa 2 momentissa tarkoitettujen henkilötietojen lisäksi tiedot varautumistehtävän edellyttämästä kalustosta, materiaalista, tarvikkeista ja väestönsuojista sekä niistä kiinteistöistä, rakennuksista ja huonetiloista, joita voidaan käyttää evakuoitujen ja siirretyn omaisuuden sijoittamiseen. Rekisteriin saisi tallentaa myös tiedot tilojen omistus- ja hallintasuhteista sekä kunnosta ja nykyisestä käytöstä asukasmäärineen. Vastaavasti rekisteriin voitaisiin ottaa tiedot rakennuksista, jotka soveltuvat poikkeusoloissa tuotantolaitosten, viranomaisten ja laitosten väliaikaisiksi toimipaikoiksi, johtokeskuksiksi ja yksiköiden sijoittamispaikoiksi. Rekisterin muodostamisessa saisi käyttää lakiehdotuksen 90 §:n tiedonsaantioikeuteen perustuvia tietoja sekä viranomaisen, laitoksen tai yhteisön hallussa olevia muita tietoja, joita asianomainen virasto, laitos tai muu yhteisö ylläpitää tai sille on luovutettu kiinteistöjen, rakennusten ja huoneilojen rekisteröinnistä vastaavan viranomaisen toimesta. Ehdotettu sääntely vastaisi pääpiirteissään voimassa olevan pelastuslain 71 §:ssä säädettyä. Sääntelyä on kuitenkin täydennetty nykyisestä siten, että rekisteriin tallennettavina tietoina mainittaisiin nykyisten tietojen lisäksi säädöksessä yksilöidyt kalusto-, materiaali- ja tarviketiedot.

Pykälän 4 momentin mukaan varautumisrekistereissä olevat tiedot saisi luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pelastustoimintaa ja sen suunnittelua varten alueen pelastustoimelle, pelastusviranomaisille ja hätäkeskuslaitokselle sekä varautumisrekisteriä ylläpitäville muille viranomaisille.

Pykälän 5 momentin mukaan varautumisrekisterissä olevat tiedot tulisi tarkistaa vähintään viiden vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä ja tarkistuksesta tai tiedot tulisi poistaa.

93 §. Valvontarekisteri. Voimassa olevan pelastuslain 72 §:ssä säädetään palotarkastusten sekä rakennusten ja laitteiden käyttöturvallisuuden valvontaa varten ylläpidettävästä valvontarekisteristä.

Valvontarekisteriä koskeva säännös on uudistettu vastaamaan ehdotetun lain valvontajärjestelmää sekä täydennetty siten, että rekisteriin saisi tallentaa myös alueen pelastusviranomaisten valmiuden tarkastamisen yhteydessä keräämät tiedot varautumisjärjestelyistä.

Pykälän 1 momentin mukaan alueen pelastustoimi saisi ylläpitää rekisteriä pelastuslaitoksen lakisääteistä rakennusten ja muiden kohteiden valvontatehtävää ja valvontatehtävään liittyviä palotarkastuksia varten. Valvontarekisteriä saisi myös pitää pelastusviranomaisen vastuulle säädetyn varautumisjärjestelyiden valvontatehtävän johdosta. Rekisteriin tallennettavat tiedot on määritelty säännösehdoituksessa tarkasti viittaamalla ehdotetun lain asianomaisiin säännöksiin.

Pykälän 2 momentti vastaa asiasisällöltään voimassa olevan pelastuslain säännöstä valvontarekisterin tietojen tarkistamisesta ja poistamisesta.

94 §. Sopimuspalokuntien henkilökisteri. Säännös on uusi, eikä asiasta ole aikaisemmin säädetty pelastuslaissa. Pelastuslaitos tarvitsee ehdotettua rekisteriä ja siihen talletettavia tietoja pelastustoiminnan toimintavalmiuden varmistamiseksi ja pelastustoimen resurssien käytön suunnittelua varten. Sopimuspalokuntien henkilöstöä tarvitaan pelastustoimen tehtäviin niin normaali- kuin poikkeusoloissakin. Lakiehdotuksen 64 §:n 1 momentin mukaan pelastustoimen viranomaisten on varauduttava myös toimintansa hoitamiseen poikkeusoloissa riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin kuten valmentamalla ja kouluttamalla henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin. Kukin viranomainen huolehtii poikkeusolojen väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta. Sopimuspalokuntien henkilökisteri auttaa pelastuslaitosta normaaliolojen pelastustehtävien hoitamisen lisäksi myös väestönsuojeluun (poikkeusolojen pelastustoimintaan) varautumisessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin oikeudesta rekisterin pitämiseen ja yksilöittäisiin rekisteriin tallennettavat tiedot.

Pykälän 2 momentin säännös tietojen tarkistamisesta ja poistamisesta vastaa pääpiirteissään pelastuslain muiden rekistereiden osalta säädettyä.

14 luku

Pelastustoimen rahoitus, maksut, palkkiot ja korvaukset

95 §. Vastuu pelastustoimen kustannuksista. Pykälän sisältö olisi sama kuin nykyisessä pelastuslain 73 §:ssä. Pelastustoimen tehtävistä huolehtivat ja niihin osallistuvat useiden toimialojen viranomaiset ja muut pelastuslaissa määritellyt tahot. Pelastuslain yksittäisissä säännöksissä määritellyt vastuutahot vastaisivat edelleenkin niiden vastuulle säädettyjen tehtävien aiheuttamista kustannuksista.

96 §. Eräiden suoritteiden maksullisuus. Pelastustoimen suorittamista valvonta- ja muista tehtävistä ei voimassa olevan pelastuslain nojalla voi periä maksuja. Alueen pelastustoimelle ehdotetaan säädettäväksi vastaava oikeus periä maksuja tietyistä suorittamistaan palotarkastuksista kuin mitä tietyillä muillakin kunnallisilla viranomaisilla on tarkastustoiminnassaan. Viimeksi tarkoitetuista maksuista on säädetty muun muassa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) sekä kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetussa laissa (75/2004). Suoritteesta perittävä maksu saisi olla enintään suoritteiden tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Maksullisuudella pyritään edistämään pelastustoimen edellytyksiä toimintojen kehittämiseen sekä luomaan viranomaistehtävien hoitamiseen vastaavat toimintaedellytykset kuin paikallistason valvontaviranomaisilla on muiden säädösten nojalla. Lisäksi tietyt pelastustoimen operatiiviset suoritteet ehdotetaan säädettäväksi maksullisiksi niissä tapauksissa, joissa pelastustoimen operatiivinen tehtävä on aiheutunut

paloilmoitinlaitteen ilmeisen puutteellisesta huollosta ja laiminlyödyistä laitteen toimintakunnon tarkastuksista.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaisesti pelastuslaitos perisi maksun lain 79 §:ssä tarkoitetun valvontasuunnitelman mukaisen palotarkastuksen suorittamisesta. Maksullisuus koskisi siis ainoastaan valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia, jolloin valvontasuunnitelmaan kuulumattomat tarkastukset olisivat edelleen maksuttomia.

Pykälän 2 momentin nojalla alueen pelastustoimi voisi harkintansa mukaan periä maksun tehtävästä, jonka on aiheuttanut hätäkeskukseen liitetyn paloilmoinnin toistuva erheellinen toiminta tai jonka on aiheuttanut jonkin muun hälytysjärjestelmän toistuva erheellinen toiminta.

Pelastuslaitosten yksiköillä on paljon virheellisestä automaattisen paloilmoinnin toiminnasta johtuvia hälytyksiä. Pelastuslaitoksilla oli vuonna 2008 yhteensä 20 314 tehtävää, jotka perustuivat automaattisen paloilmoinnin antamaan hälytykseen. Näistä hälytyksistä 98 prosenttia oli tarkastus- ja varmistustehtäviä, jotka eivät johtaneet kohteessa pelastustoimintaan. Rakennuspaloista 504 oli sellaista, joihin hälytys tuli ensimmäisenä automaattisesta paloilmoinnista. Pelastusautot (paloautot) ovat hälytysajossa turhaan tai tarkastustehtävän johdosta joka 20. minuutti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden perusteella alueen pelastustoimi voisi periä maksun 2 momentissa mainituista tarkastustehtävistä. Jotta maksu voitaisiin periä, olisi alueen pelastusviranomaisen tullut aiemmin kirjallisesti kehottaa kohteen omistajaa tai haltijaa korjaamaan paloilmoinnin tai hälytysjärjestelmän siten, että siitä ei aiheudu toistuvia erheellisiä hälytyksiä. Viranomaisen ei perisi maksua satunnaisista erheellisistä hälytyksistä, ellei niitä tulisi toistuvasti ja viranomaisen olisi jo kirjallisesti huomauttanut asiasta. Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää oikeasuhtaisena, koska se antaa kohteen omistajalle tai haltijalle mahdollisuuden korjata paloilmoinnin tai hälytysjärjestelmän erheellisten toistuvien hälytysten välttämiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaisesti maksujen suuruudesta päättäisi alueen pelastustoimi noudattaen valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetyjä periaatteita. Maksuperustelain 6 §:n mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (*omakustannusarvo*). Yhden tai useamman viranomaisen samantyyppisistä suoritteista voidaan määrätä samansuuruinen maksu silloinkin, kun suoritteen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset poikkeavat toisistaan. Tällaisen kiinteän maksun suuruutta määrättäessä on otettava huomioon suoritteiden keskimääräinen kokonaiskustannus. Maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä, jos siihen terveyden- ja sairaanhoitoon, muihin sosiaalisiin tarkoituksiin, oikeudenhoitoon, ympäristönsuojeluun, koulutustoimintaan tai yleiseen kulttuuritoimintaan liittyvistä tai näihin verrattavista syistä on perusteltua syytä. Erityisestä syystä maksu voidaan määrätä tietyltä ryhmältä perittäväksi suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä. Erityisestä syystä maksu, joka muuten määrättäisiin suoritteen omakustannusarvoa vastaavaksi, saadaan määrätä tätä korkeammaksi. Silloin kun suoritteesta määrätään perittäväksi maksu, peritään vastaava maksu myös valtion viranomaiselta, jollei muuhun menettelyyn ole erityistä syytä. Suoritetta tuottavan viranomaisen asiana on huolehtia siitä, ettei suoritteen tuottamisesta aiheudu enempää kustannuksia kuin, mitä suoritteen tarkoituksenmukainen laatutaso edellyttää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin erikseen siitä, että alueen pelastustoimen määräämä maksu voi olla enintään suoritteen tuottamisesta tai tehtävän hoitamisesta alueen pelastustoimelle välittömästi

aiheutuneiden kustannusten suuruinen. Tällä korostettaisiin vielä erikseen maksuperustelain 6 §:ssä olevaa periaatetta. Pykälän 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tarkistustehtävistä aiheutuvat maksut saataisiin periä kohteen omistajalta tai haltijalta sekä 3 kohdan mukainen maksu perättömän vaarailmoituksen tehneeltä henkilöltä.

Pykälän 4 momentin nojalla maksut saataisiin periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Viivästyneestä maksusta voitaisiin periä vuotuista viivästyskorkoa, kuitenkin enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan. Momentissa säädettäisiin lisäksi maksun eräpäivästä ja siitä, että viivästyskoron sijasta viranomaisen voisi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

97 §. Valtion osallistuminen valmiuden ylläpitoon. Pykälän sisältö olisi sama kuin nykyisessä pelastuslain 74 §:ssä. Pykälässä säädettäisiin valtion osallistumisesta pelastustoimessa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen. Tämä voisi olla erityiskaluston hankkimista tai sellaisen toiminnan rahoittamista, jotka voitaisiin katsoa erityisestä syystä tarkoituksenmukaiseksi rahoittaa valtion varoista. Hankintojen rahoittaminen valtion varoista voisi olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin kun kalusto palvelee suurta osaa pelastustoimen alueista, eikä hankinta ole tarkoituksenmukaisesti toteutettavissa pelastuslaitosten yhteishankintana. Säännöksen perusteella voitaisiin hankkia myös poikkeusolojen pelastustoimintaa sekä kansainvälistä pelastustointa palvelevaa kalustoa, varusteita ja materiaalia. Kalustohankintojen lisäksi säännöksen perusteella olisi mahdollista rahoittaa valmiuden ylläpitämiseen tähtäviä laajoja alueita palvelevia toimintoja kuten poikkeuksellisten onnettomuuksien torjunnan suunnittelua ja torjuntavalmiuden ylläpitämistä.

98 §. Pelastustoimintaa varten saadun avun korvaaminen. Pykälän sisältö olisi sama kuin nykyisessä pelastuslain 75 §:ssä. Lakiehdotuksen 45 §:n mukaan pelastuslaitosten tulee antaa apua toiselle pelastustoimen alueelle pelastustoiminnassa. Lakiehdotuksen 33 §:n mukaisessa hälytysohjeessa tulee ottaa myös huomioon pelastuslaitosten toisilleen antama apu tehtävien hoidossa. Hälytysohjetta koskevan säännösluonnoksen 2 momentin mukaan hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat. Pelastuslaitosten toisilleen antama apu tulisi säännöksen mukaan täysin korvata, jollei toisin ole erikseen sovittu. Ehdotetun 2 momentin mukaan lain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettua virka-avusta mahdollisesti perittävästä korvauksesta virka-avun antaja sopisi pelastusviranomaisen kanssa kuten nykyäänkin.

99 §. Metsä- ja maastopalojen sammutuskustannukset. Ehdotetun pykälän sisältö vastaa nykyisessä pelastuslain 76 §:ssä säädettyä. Pykälässä säädettäisiin, miten sammutuskustannukset jaetaan metsä- tai maastopalossa, joka ulottuu yhtä useamman pelastustoimen alueen alueelle. Sammutuskustannukset maksaisi se pelastuslaitos, jonka alueelta palo on saanut alkunsa, jollei toisin sovittaisi. Muiden pelastuslaitosten olisi korvattava osuutensa sammutuskustannuksista palaneen pinta-alan tai muun kohtuullisen perusteen mukaan.

100 §. Harkinnanvaraiset avustukset. Ehdotetun pykälän sisältö on sama kuin nykyisessä pelastuslain 77 §:ssä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin harkinnanvaraisten avustusten myöntämisestä pelastustehtävän aiheuttamiin poikkeuksellisen suuriin kustannuksiin. Pelastustehtävästä johtuvat avustukset myönnettäisiin valtion talousarvion rajoissa alueen pelastustoimelle. Pelastustehtävästä valtion varoista maksettavien korvausten maksamisessa siirryttiin nykyisen pelastuslain tullessa voimaan harkinnanvaraiseen avustusjärjestelmään. Avustusten harkinnanvaraisuus mahdollistaa niiden paremman kohdentamisen sellaisiin tilanteisiin, jossa aiheutuneet kustannukset ovat nousseet poikkeuksellisen suuriksi tai erityisen rasittaviksi.

Voimassa olevaa pelastuslakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 192/2002 vp) todetun mukaisesti momentissa tarkoitettuina poikkeuksellisen suurina pelastustehtävän kustannuksina voitaisiin edelleenkin pitää esimerkiksi kustannuksia, jotka ylittävät 5 prosenttia alueen pelastustoimen toimintamenoista. Lähtökohtana säännöksen soveltamisessa olisi nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla, että avustusta myönnettäisiin ainoastaan pelastustehtävästä aiheutuviin niin sanotun normaalivalmiuden ylittäviin kustannuksiin. Tällaisia normaalivalmiuden ylittäviä kustannuksia olisivat muun muassa pelastuslaitoksen saamista avusta maksetut korvaukset, virkaavusta suoritettut korvaukset sekä sammutusaineista ja mahdollisesta ilma-alusten käytöstä maksetut korvaukset.

Pykälän 2 momentin mukaisesti väestönsuojelutoimenpiteisiin liittyvät avustukset voitaisiin myöntää valtion talousarvion rajoissa kunnalle ja alueen pelastustoimelle nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin informatiivisuuden vuoksi, että laissa tarkoitettuun valtionavustukseen sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

101 §. Vahingonkorvaus. Pykälän sisältö olisi sama kuin nykyisessä pelastuslaissa. Vahingonkorvauslakia sovellettaisiin siltä osin kuin ehdotetussa laissa ei ole vahingon korvaamisesta erikseen toisin säädetty. Vahingonkorvauslain mukainen korvausvastuu perustuu tahallisuuteen tai tuottamukseen. Pelastuslaissa erikseen säädettyinä kunta korvaisi esimerkiksi pelastustehtäviin määrätylle aiheutuneen ja laissa tarkemmin määritellyn vahingon. Pelastuslaista riippumatta noudatettaisiin erityissäädöksiä kuten ympäristövahinkojen korvaamisesta annettua lakia (737/1994).

102 §. Pelastustehtävästä maksettavat korvaukset ja palkkiot. Voimassa olevan pelastuslain 79 §:n mukaan pelastustehtäviin määrätylle henkilölle alueen pelastustoimi maksaa kohtuullisen palkkion. Turmeltuneista tai hävinneistä vaatteista, varusteista ja työvälineistä suorittaa alueen pelastustoimi korvauksen pelastustoimintaan osallistuneelle henkilölle edellyttäen, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu pelastustoiminnan johtajalle. Korvausta on haettava alueen pelastustoimelta kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa vahingon tapahtumisesta.

Ehdotetun pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan pelastuslaitos suorittaisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla korvauksen turmeltuneista tai hävinneistä henkilökohtaisista vaatteista, varusteista ja työvälineistä pelastustoimintaan 37 §:n 1 momentin mukaisesti määrätylle. Ehdotetun pykälän 1 momentin 1 kohdan ja 3 kohdan mukaiset oikeudet korvaukseen ovat uusia ja ehdotetun mukaisesti pykälässä tarkoitettu korvaus suoritettaisiin myös henkilöille, joilta on pelastuslaissa säädetyn jokaisen toimintavelvollisuuden toteuttamisen tai pelastuslaissa tarkoitetun vapaaehtoistoiminnan yhteydessä turmeltunut tai hävinnyt henkilökohtaisia vaatteita, varusteita tai työvälineitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäväksi ehdotetun mukaan korvauksen maksamisen edellytyksenä olisi nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu pelastustoiminnan johtajalle tai pelastuslaitokselle. Korvauksen saaminen edellyttäisi, että vahingon syntyminen osoitetaan riittävän luotettavalla tavalla. Jokaisen toimintavelvollisuudesta johtuvan korvauksen saaminen edellyttäisi käytännössä hätäilmoitusta ja pääsääntöisesti myös pelastustoimen yksikön käyntiä paikalla. Korvausta tulisi hakea pelastuslaitokselta kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa vahingon tapahtumisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan pelastustoiminnassa avustamaan määrätylle henkilölle pelastuslaitos maksaisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla kohtuullisen palkkion.

103 §. *Pelastustoiminnassa sattuneen tapaturman korvaaminen.* Voimassa olevan pelastuslain 80 §:ssä säädetään pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa sattuneen tapaturman korvaamisesta. Nykyään pelastustoiminnassa sattunut tapaturma tai siinä saatu ammattitauti voi tulla korvattavaksi valtion varoista henkilölle, joka on määrätty avustamaan pelastustoiminnassa, määrätty väestönsuojelukoulutukseen, kuuluu sopimuspalokuntaan eikä ole oikeutettu korvaukseen muutoin tapaturmavakuutuslain nojalla sekä henkilölle joka kuuluu teollisuus- tai laitospalokuntaan, joka ei ole alueen pelastustoimen sopimuspalokunta ja tapaturma sattuu palokunnan osallistuessa pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella.

Pykälässä säädettäisiin pelastuslain nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla pelastustoiminnassa ja väestönsuojelukoulutuksessa sattuneen tapaturman tai niissä saadun ammattitaudin korvaamisesta.

Nykyistä sääntelyä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että pykälässä tarkoitettuihin korvauksiin olisivat oikeutettuja myös pelastustoimintaan pelastuslaissa tarkoitetulla tavalla vapaaehtoisesti osallistuneet sekä omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin pelastuslain asettaman jokaisen toimintavelvollisuuden perusteella ryhtyneet henkilöt. Samalla uuden pelastuslain säätämisen yhteydessä ehdotetaan lain voimaantulosäännöksessä kumottavaksi ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta annettu laki (158/1935), jonka 1 §:n mukaan ”Korvaus tapaturmasta, joka sattuu ihmishenkeä pelastettaessa, suoritetaan, sitä anottaessa, valtion varoista siten, kuin [työntekijäin tapaturmavakuutuksesta] annettu laki säättää työssä sattuviin tapaturmiin nähden, ellei sellaisen tapaturman korvaamisesta ole muussa laissa erikseen säädetty eikä se ole työntekijäin tapaturmavakuutuslain mukaan korvattava”. Mainitun vuonna 1935 annetun lain sääntely ehdotetaan sisällytettäväksi edellä kuvatuin tavoin pelastuslakiin. Pelastuslaissa tarkoitettu korvaus voidaan myöntää tulipalo- ja muut onnettomuustilanteessa pelastustoimenpiteisiin ryhtyneelle, kun kumottavaksi ehdotetun lain mukaan korvaus voidaan myöntää ainoastaan ihmishenkeä pelastettaessa sattuneen tapaturman johdosta.

Pykäläehdotus sisältää nykyistä vastaavan säännöksen, jonka mukaan korvaukseen olisi oikeutettu myös henkilö, joka kuuluu alueen pelastustoimen sopimuspalokuntaan mutta ei ole oikeutettu korvauksiin tapaturmavakuutuslain (608/1948) 1 §:n mukaan. Tapaturmavakuutuksen ottaminen on tapaturmavakuutuslain 8 §:n nojalla työnantajan vastuulla. Velvollisuus perustuu työsopimuslain (155/2001) 1 §:n mukaiseen työsuhteeseen, jonka tunnusmerkkejä ovat sopimus, työn tekeminen, vastikkeellisuus sekä työn tekeminen työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Kaikille sopimuspalokuntalaisille ei kuitenkaan makseta sopimuspalokuntayhdistyksen tai pelastuslaitoksen toimesta palkkaa tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisesta. Sopimuspalokuntalaisille ei näin ollen muodostu kaikissa tapauksissa työsuhdetta sopimuspalokuntayhdistykseen tai pelastuslaitokseen, jolloin tapaturmavakuutuslain mukaan tapaturmavakuutuksesta vastaavaa työnantajaa ei voida osoittaa. Pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten tapaturman ja ammattitaudin korvaaminen on heidän tekemänsä työn laatu ja vaarallisuus huomioon ottaen perusteltua varmistaa nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla uudessakin pelastuslaissa ilman, että pelastuslaitokset ja sopimuspalokunnat joutuisivat kysymyksen ratkaisemiseksi muuten epätarkoituksenmukaisiin järjestelyihin, kuten sopimuspalokuntalaisten suoraan palvelussuhteeseen pelastuslaitokseen. Tällainen menettely muuttaisi sopimuspalokuntien luonnetta vapaaehtoisuuteen perustuvana toimintana ja haittaisi nykymuotoisen sopimuspalokuntatoiminnan toimintaedellytyksiä. Tätä ei voida pitää sopimuspalokuntatoiminnan merkitys huomioon ottaen yleisen edun mukaisena. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että pelastustoimintaan osallistuvien sopimuspalokuntalaisten tapaturmavakuutus (ja vakuuttaminen ammattitaudin varalta)

tulee kaikissa tapauksissa heidän tehtäviensä edellyttämällä tavalla asianmukaisesti hoidetuksi, vaikka tapaturmavakuutuksen järjestämiseen muun lainsäädännön perusteella velvollista ei selkeästi voitaisikaan osoittaa tai sopimuspalokunta ei ole itse huolehtinut henkilöstönsä vakuuttamisesta. Ehdotettu sääntely koskisi myös teollisuus- tai laitospalokuntaa, silloin, kun on kyse palokunnan osallistumisesta pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella. Laitospalokuntaa ylläpidetään ja sen kustannukset maksetaan ensisijaisesti ylläpitäjän omaa toimintaa varten ja laitoksen ulkopuolelle annettavasta avusta aiheutuvat riskit eivät näin ollen välttämättä kuulu ylläpitäjän maksettaviksi.

Pykälän 2 momentin mukaan tapaturma- ja ammattitautikorvaus maksettaisiin aina, jos tapaturma on sattunut tai ammattitauti aiheutunut käytettäessä teollisuus- tai laitospalokuntaa pelastustoiminnan johtajan määräyksestä pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella. Nykyään korvaukset maksetaan ensisijaisesti laitoksen omasta vakuutuksesta, jota ei ole pidettävä kohtuullisena tilanteessa, jossa tapaturma on aiheutunut palokunnan osallistuessa viranomaisen määräyksestä pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella.

Pykälän 3 momentin mukaisesti sopimuspalokuntaan kuuluvalla suoritettaisiin nykyistä sääntelyä pääpiirteissään vastaavalla tavalla korvaus valtion varoista myös tapaturmasta, joka on sattunut palokunnan koulutuksessa, kiinteistön ja kaluston hoidossa tai ensivastetoiminnassa. Nykyisen pelastuslain säännöksen mukaan korvaus suoritetaan sairaankuljetuksessa aiheutuneesta tapaturmasta. Koska sopimuspalokunnat eivät juurikaan huolehdi sairaankuljetustehtävistä vaan ensiapuluonteisista ensivastetehtävistä, on ehdotettu säännös muutettu vastaamaan nykyistä sopimuspalokuntien tehtäväkenttää.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista tämän pykälän nojalla valtion varoista, käsittelee jatkossakin Valtiokonttori.

15 luku

Muutoksenhaku, pakkokeinot ja rangaistukset

104 §. *Muutoksenhaku.* Ehdotetun pykälän sisältö olisi sama kuin nykyisessä pelastuslain 81 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaisesti valtion viranomaisten tekemien päätösten osalta sovellettaisiin muutoksenhaussa hallintolainkäyttölakia (586/1996). Muutoksenhaussa sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia myös niissä tapauksissa, kun päätös koskee alueen pelastustoimen maksamaa korvausta pelastustoiminnassa käyttöön otetusta omaisuudesta sekä korvausta edellä tarkoitettulle omaisuudelle aiheutuneesta vahingosta, pelastusviranomaisen antamaa korjausmääräystä ja toiminnan keskeyttämistä, pelastusviranomaisen määrittämiä erityisiä turvallisuusvaatimuksia sekä alueen pelastustoimen pelastustehtävästä maksamia korvauksia ja palkkioita sekä pelastustoiminnan johtajan teettämiä jälkiraivaus ja -vartiointitoimenpiteitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että hallintopäätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava heti, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää. Hallintopäätöksen noudattaminen valituksesta huolimatta on pelastustoimessa usein perusteltua yleisen turvallisuuden varmistamiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan rakennusluvan myöntävän viranomaisen pelastuslain nojalla tekemistä päätöksistä haettaisiin oikaisua tai muutosta siten kuin maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) säädetään. Lakiehdotuksen 75 §:n 2 momentin mukaan rakennusluvan myöntävä viranomainen myöntää poikkeukset väestönsuojalle säädetyistä rakenteellisista vaatimuksista sekä väestönsuojalle säädetyistä sijaintivaatimuksesta. Muutoksenhaussa näiden rakentamiseen liittyvien asioiden suhteen

on perusteltua noudattaa samaa muutoksenhakumenettelyä kuin muissakin rakentamiseen liittyvissä asiakokonaisuuksissa.

105 §. Uhkasakko ja teettämisuhka. Nykyisen pelastuslain 82 §:ssä säädetään uhkasakosta ja teettämisuhasta. Ehdotetussa pykälässä hallinnollisten pakkokeinojen käyttöä täsmennettäisiin yksilöimällä nykyistä tarkemmin ne laiminlyönnit, joiden johdosta voitaisiin asettaa uhkasakko tai teettämisuhka. Hallinnollisen pakkokeinon käyttämisestä päättäisi pelastusviranomaisen. Uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovellettaisiin muutoin, mitä uhkasakkolaisissa (1113/1990) säädetään. Sääntely olisi suurelta osin samansisältöinen kuin voimassa olevassa pelastuslaissa.

Uhkasakko tai teettämisuhka voitaisiin ehdotettavan lain mukaan asettaa nykyisen lain lisäksi myös laiminlyönneistä, jotka koskevat 13 §:ssä säädettyä velvollisuutta huolehtia tulisijojen ja savuhormien nuohouksesta, ilmanvaihtokanavien ja -laitteiden huollettuina ja puhdistettuina pitämisestä, sekä tikkaiden, kattokulkuteiden ja turvavarusteiden kunnossapidämisestä, 15 ja 16 §:ssä säädettyä velvollisuutta laatia pelastussuunnitelma, 19 §:ssä säädetyn poistumisturvallisuusselvityksen laatimatta jättämistä ja toimittamista pelastusviranomaiselle ja rakennusvalvontaviranomaiselle, 20 §:ssä säädetyn poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelman laatimatta jättämistä, sekä 72 §:ssä säädettyä väestönsuojan kunnostamisvelvollisuutta muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttömahdollisuuden ulottaminen mainittuihin säännöksiin on lain tarkoituksen toteutumisen turvaamisen kannalta perusteltua. Hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä ei säädetä enää sammutusveden järjestämiseen liittyen, eikä alueen pelastustoimen poikkeusolojen johtokeskuksen ylläpitämiseen liittyen. Mainittujen tehtävien hoitaminen kuuluu asianomaisten viranomaisten lakisääteisiin tehtäviin ja niiden virkavastuulle.

106 §. Rangaistukset. Nykyisen pelastuslain 83 §:ssä on säännelty rangaistuksista. Ehdotetussa pykälässä rangaistussääntelyä on tarkennettu yksilöimällä nykyistä tarkemmin ne teot, joista voidaan tuomita, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, pelastusrikkomuksesta sakkoon.

Ehdotetun pykälän 1 momentissa luetellaan lain vastaiset teot, joista voi seurata rikosoikeudellinen rangaistusvastuu.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin erikseen väestönsuojelurikkomuksesta tuomitsemisesta.

Tekijänä rikkomuksissa voisi olla rakennuksen omistaja ja haltija, luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, tai nuohoustoiminnan elinkeinonharjoittaja. Rangaistussääntely koskisi suurimmilta osin samoja asioita kuin voimassa olevassa pelastuslaissa.

Muutoksena nykyiseen pelastuslakiin verrattuna olisi, että pelastusrikkomuksesta sakkoon voitaisiin tuomita myös, jos joku rikkoo 7 §:ssä säädetyn velvollisuuden suorittaa metsämaan kulutus metsäammattilaisen valvonnassa, laiminlyö 8 §:ssä säädetyn ilmoituksen tekemisen merkittävää savun muodostamista aiheuttavasta tulenkäytöstä tai laiminlyö 40 §:ssä säädetyn velvollisuuden tulipalon jälkiraivauksesta ja -vartioinnista. Sakkoon voitaisiin lisäksi tuomita laiminlyönneistä, jotka koskevat 61 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa tulisijoissa ja savuhormeissa olevista vioista tai puutteista ja 62 §:ssä säädettyä nuohoojan velvollisuutta pitää luetteloa nuohoamistaan kohteista ja säilyttää tietoja kymmenen vuoden ajan nuohouksen suorittamisesta. Pelastusrikkomuksesta voitaisiin tuomita sakkoon myös 80 §:n 2 momentin mukaisesti se, joka laiminlyö tarkastuksen yhteydessä velvollisuutensa esittää säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut

asiakirjat ja järjestelyt tai jättää toimittamatta 80 §:n 3 momentissa tarkoitetut asiakirjat alueen pelastusviranomaiselle.

Ehdotetulla lailla rangaistavuuden ala laajenisi. Lain tavoitteiden ja tarkoituksen toteutumiseksi olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista, että tiettyjen säännösten noudattamatta jättämiseen liitetään sanktio. Käytännössä pelastusrikkomuksesta tuomittava sakko olisi useissa tapauksissa tarkoituksenmukaisin sanktio, koska esimerkiksi uhkasakolla ei kaikissa tilanteissa enää voida saavuttaa haluttua tarkoitusta. Ehdotetussa 40 §:ssä mainitut jälkiraivaus ja -vartiointi ovat tällaisia, vaikka raivausvelvollisuutta voitaisiin tehostaa myös hallinnollisella pakkokeinolla. Ehdotetun 62 §:n laiminlyöntiin voidaan nykyisen pelastuslain 82 §:n mukaisesti puuttua asettamalla uhkasakko tai teettämisuhka. Nuohousluettelon pitämisen ja säilyttämisen laiminlyönnistä olisi kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa säätää pelastusrikkomuksena, koska nuohousluettelon jälkikäteen laatiminen ei käytännössä ole luotettavaa. Sama koskee myös 61 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa tulisijoissa ja savuhormeissa olevista vioista tai puutteista.

16 luku

Erinäiset säännökset

107 §. Onnettomuuden tutkinta. Voimassa olevan pelastuslain 87 §:ssä säädetään onnettomuuden selvittämisestä. Nykyisen säännöksen 1 momentin mukaan alueen pelastusviranomaisen tehtävänä on arvioida ja tarvittaessa myös selvittää tulipalon syy ja 2 momentin mukaan sisäasiainministeriö voi määrätä suoritettavaksi tulipalon tai muun onnettomuuden selvittämiseksi erityisen tutkinnan.

Pelastuslaitoksen vastuulla olevasta palontutkinnasta ehdotetaan säädettäväksi lain 41 §:ssä ja sisäasiainministeriön määräämästä onnettomuuden tutkinnasta käsillä olevassa lakiehdotuksen 107 §:ssä.

Ehdotetussa pykälässä on onnettomuuden tutkintaa säädelty nykyistä tarkemmin ja täsmällisemmin. Pykälään on otettu säännökset tutkintalautakunnasta ja sen kokoonpanosta. Onnettomuuden tutkintaan liittyvästä tiedonsaantioikeudesta säädettäisiin lain 88 §:ssä ja tutkintaan liittyvästä poliisin virka-avusta ehdotetun lain 49 §:n 2 momentissa.

Pykälässä säädettävä onnettomuustutkinnan ja lakiehdotuksen 41 §:ssä säädettävän palontutkinnan lisäksi onnettomuuksien tutkinnassa on säädetty useammassa muussakin laissa. Esitutkintalain (449/1987) perusteella poliisiin tai muun esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä tulipalon johtuneen rikollisesta toiminnasta, kuten tahallisesta sytyttämisestä. Yleisen turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien ehkäisemiseksi on tutkittava suuronnettomuudet sekä ilmailussa, raideliikenteessä ja vesiliikenteessä tapahtuneet onnettomuudet siten kuin siitä säädetään laissa suuronnettomuuksien tutkinnasta (373/1985). Tie- ja maastoliikenneonnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (24/2001) säädetään liikenneturvallisuuden lisäämiseksi tehtävästä onnettomuuksien tutkinnasta niissä tapauksissa, joissa ei suoriteta suuronnettomuustutkintaa. Kemikaali- ja räjähdetonnettomuudet tutkitaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) säädetyn mukaisesti silloin kun kyse ei ole suuronnettomuudesta. Niissäkin tapauksissa, joissa tulipalo tai muu onnettomuus tutkitaan edellä mainittujen lakien perusteella, sisäasiainministeriö voisi asettaa tutkintalautakunnan, jos se on tarpeen esimerkiksi pelastustoimen toimintamenetelmien arvioimiseksi ja kehittämiseksi. Pelastuslain mukainen onnettomuustutkinta suoritetaan tarvittavassa yhteistyössä muun onnettomuustutkinnan kanssa.

108 §. *Pelastustoimen laitteiden sijoittaminen rakennukseen.* Pelastustoimen laitteiden sijoittamisesta rakennukseen säädetään voimassa olevan pelastuslain 31 §:ssä.

Pykälässä ehdotettu vastaa pääpiirteissään voimassa olevaa sääntelyä. Pykälään on lisätty nimenomainen velvoite kuulla rakennuksen tai rakennelman omistajaa ennen laitteiden sijoittamista. Kuten voimassa olevassa laissa, rakennelmilla tarkoitetaan esimerkiksi radiomastoja ja pelastustoimen laitteilla esimerkiksi väestönhälyttimiä ja niiden ohjausjärjestelmiä. Pelastustoimen laitteiden sijoittamisessa noudatettaisiin, kuten nykyisinkin, maankäyttö- ja rakennuslaissa annettuja säännöksiä yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisesta. Jollei viimeksi mainittujen laitteiden sijoittamisesta ole sovittu kiinteistön omistajan ja haltijan kanssa, sijoittamisesta päättää maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetyn mukaisesti kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Sijoittamisesta päätettäessä on lain mukaan kiinnitettävä huomiota siihen, ettei kiinteistölle aiheudu tarpeetonta haittaa. Kiinteistön omistajalla olisi oikeus saada pelastustoimen laitteiden sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta ja vahingosta korvaus. Jollei korvauksesta sovita asianomaisten kesken, asia ratkaistaisiin maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetyn mukaisesti lunastuslain mukaisessa järjestyksessä. Maankäyttö- ja rakennuslain 162 §:ssä säädetään laitteiden muuttamisesta ja poistamisesta ja 163 §:ssä vähäisten laitteiden sijoittamisesta.

109 §. *Viranomaisverkon käytettävyyttä koskevat erityiset vaatimukset.* Viranomaisverkko on yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, pelastustehtäviin tai väestönsuojeluun liittyvien tarpeiden vuoksi rakennettu viestintäverkko. Pelastuslaitokset käyttävät viranomaisverkon viestintävälineitä (radiopuhelimia) pelastustoiminnassa. Viranomaisverkon radiopuhelinten kuuluvuus voi estyä rakennuksen rakenteellisten syiden johdosta. Esimerkiksi suurissa kauppakeskuksissa ja sairaaloissa radiopuhelinten kuuluvuuteen vaikuttavat heikentävästi rakennusten metalli- ja betonirakenteet.

Säännös on tarkoitettu sovellettavaksi erityisesti tavanomaista suuremman riskin kohteissa, joissa voitaisiin ehdotetun säännöksen perusteella määrättävillä laitteilla varmistaa pelastustoimen yksiköiden asianmukainen toiminta. Laitteilla varmistetaan pelastustoimen radioliikenteen sujuminen ja kuuluvuus esimerkiksi savusukellustilanteissa.

Säännöksessä tarkoitettuja laitteita ovat esimerkiksi laajakaistatoistimet ja niihin kuuluvat antennit tai kaapelointi sekä verkon tukiasemat.

110 §. *Pelastusviranomaisen henkilökortti.* Voimassa olevan pelastuslain 89 §:n 2 momentin mukaan pelastusviranomaisella on oltava virkatehtävissään mukana virka-aseman tunnisteeksi tarkoitettu henkilökortti.

Pykälässä ehdotettu vastaa voimassa olevaa sääntelyä.

111 §. *Pelastustoimen virkapuku ja pelastustoimen suoja-asujen tunnukset.* Voimassa olevan pelastuslain 89 §:n 1 momentissa säädetään pelastusviranomaisen virkapuvusta ja sen mukaan pelastusviranomaisen on käytettävä virkatehtävissään virkapukua, jollei virkatehtävän laatu tai luonne muuta edellytä. Pelastustoimen virkapuvusta on säädetty tarkemmin pelastusviranomaisen ja Pelastusopiston henkilöstön virkapuvusta, virka-asematunnuksista sekä pelastusviranomaisen henkilökortista annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa (687/2007).

Pykälän 1 momentissa asetetaan pelastusviranomaisille nykyistä sääntelyä vastaava velvoite käyttää pelastustoimen virkapukua. Nykyistä asetuksen sääntelyä vastaten pelastuslaitoksen muun kuin pelastusviranomaisiksi määrätyn henkilöstön velvollisuudesta käyttää virkapukua päättäisi asianomainen pelastuslaitos.

Laissa Pelastusopistosta on säädetty Pelastusopiston henkilöstön virkapuvusta ja opiston opiskelijoiden opiskelijapuvusta. Nykyistä käytäntöä ja asetustasoista sääntelyä vastaavalla tavalla 2 momentissa säädettäväksi ehdotetun mukaisesti pelastustoimen virkapukua voisi käyttää Pelastusopiston henkilöstön virkapukuna ja pelastusopiston opiskelijoiden opiskelijapukuna.

Sopimuspalokuntien ja muiden vapaaehtoisten palokuntien henkilöstöllä on voimassa olevassa asetuksessa annettu oikeus käyttää tietyin rajoituksin virkapukua palokuntapukuna. Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin vastaavasta oikeudesta. Virkapuvun käytöstä palokuntapukuna säädettäisiin tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella siten, että vapaaehtoishenkilöstön käytössä oleva palokuntapuku on erotettavissa pelastustoimen virkapuvusta. Virkapuvun käyttäminen osoittaa lähtökohtaisesti tiettyjä viranomaisvaltuuksia, jonka johdosta pelastustoimen virkapuku ja vapaaehtoishenkilöstön palokuntapuku tulee voida erottaa toisistaan riittävän selkeästi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin nykyistä käytäntöä vastaavalla tavalla puolustusvoimien palotarkastuksista huolehtivien virkamiesten oikeudesta käyttää pelastustoimen virkapukua puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapukuna. Nykyistä käytäntöä vastaavasti sisäasiainministeriö ja Pääesikunta sopisivat puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapuvussa käytettävistä virka-asematunnuksista ja muista tunnuksista siten, että pelastustoimen virkapuku ja puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapuku ovat erotettavissa toimistaan.

Pykälän 5 momentissa on nykyistä vastaava asetuksenantovaltuus säätää tarkemmin pelastustoimen virkapuvusta ja siihen kuuluvista tunnuksista. Asetuksenantovaltuutta on täydennetty yksilöimällä nykyistä tarkemmin asiat, joista ministeriön asetuksella säädettäisiin. Tarvittaessa asetuksella voitaisiin säätää myös pelastustoimen suoja-asujen (sammutusasujen) tunnuksista.

112 §. Tarkemmat säännökset. Pykälään on otettu tavanomainen säännös oikeudesta antaa tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

113 §. Voimaantulosäännös. Säännöksen 1 momenttiin on otettu tavanomainen voimaantulosäännös.

Ehdotetulla pelastuslailla korvattaisiin 13 päivänä kesäkuuta 2003 annettu pelastuslaki, joka ehdotetaan tämän vuoksi kumottavaksi 2 momentissa. Momentissa ehdotetaan kumottavaksi myös 12 päivänä huhtikuuta 1935 annettu laki ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta. Viimeksi mainittuja korvauksia vastaavat korvaukset on sisällytetty ehdotetun lain 106 §:ään.

Pykälän 3 momenttiin on otettu lain voimaantulosta johtuvat tarpeelliset siirtymäsäännökset koskien muun muassa muissa laeissa olevia viittauksia pelastuslakiin, väestönsuojien rakentamisvelvollisuutta, uusia poistumisturvallisuusselvityksiä, nuohouspalveluja koskevien sopimus voimassaoloa, kelpoisuusvaatimuksia sekä kumotun pelastuslain nojalla annettujen asetusten voimassaoloa.

Pykälän 4 momenttiin on otettu tavanomainen lain täytäntöönpanoa koskeva säännös.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin: kohteista joihin on laadittava rakennuksen pelastussuunnitelma (15 §), yleisötilaisuuksista ja tapahtumista joihin on laadittava pelastussuunnitelma (16 §), sekä väestönsuojan koosta, rakenteesta ja sijainnista (71 §).

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lisäksi tarvittaessa säätää tarkemmin: rakennuksen pelastussuunnitelman sisällöstä (15 §), yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisällöstä (16 §), sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa (23 §), alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä (27 §), viranomaisten yhteistoiminnasta pelastustoiminnassa (46 §), virka- ja asiantuntija-avun antamisesta pelastusviranomaisille (49 §), pelastusviranomaisten antamasta virka-avusta (50 §), vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen (51 §), valtuutetun oppilaitoksen oikaisu- ja kurinpitolautakunnasta (55 §), pelastustoimintaan päätoimenaan osallistuvan sekä sivutoimisen ja vapaaehtoisen henkilöstön tutkinnoista ja koulutuksesta (57 §), valvonnassa käytettävistä riskien arvioimisen perusteista, palotarkastusten ja muiden valvontatoimenpiteiden määrittelystä sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista (79 §), alueen pelastusviranomaisen velvollisuudesta antaa tilastotietoja (87 §), sekä lain täytäntöönpanosta (112 §).

Sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin: pelastustien merkitsemisestä (11 §), ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisesta, uusimisesta ja sisällöstä, väestön kuulemisesta suunnitelman laatimisen yhteydessä ja suunnitelmasta tiedottamisesta, suunnitelman mukaisista harjoituksista, suunnitelman ja harjoitusten toteutumisen valvonnasta sekä asianomaisissa kohteissa tapahtuneita onnettomuuksia koskevien tietojen merkitsemisestä pelastustoimen toimenpiderekisteriin (48 §), väestönsuojan teknisistä yksityiskohdista (74 §), pelastusviranomaisen henkilökortin tietosisällöstä ja valmistamisesta sekä henkilökortin tilaamisesta ja palauttamisesta (110 §), sekä pelastustoimen virkapuvusta sekä siihen kuuluvista virka-asetunnuksista ja muista tunnuksista sekä palokuntapuvun ja opiskelijapuvun merkitsemisestä ja tunnusten käytöstä siten, että ne ovat erotettavissa pelastustoimen virkapuvusta (111 §).

Sisäasiainministeriön asetuksella voitaisiin lisäksi tarvittaessa säätää tarkemmin: rakennusten uloskäytävien ja kulkureittien merkitsemisestä ja valaisemisesta (10 §), 12 §:n 1 momentissa tarkoitettujen laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista, laitteista, joille on tehtävä käyttöönotto- tai määräaikaistarkastus tai jotka on huollettava määrävälein, huollon ja tarkastuksen ajankohdasta ja määrävälistä sekä näiden toimenpiteiden kirjaamisesta (12 §), tulisijoista ja savuhormeista, jotka on nuohottava määrävälein, sekä nuohouksen ajankohdasta ja määrävälistä (13 §), ilmanvaihtokanavista ja -laitteista, jotka on paloturvallisuussyistä puhdistettava määrävälein sekä puhdistuksen ajankohdasta ja määrävälistä ja puhdistustyön sisällöstä (13 §), palovaroittimien, tai muiden laitteiden jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat asunnossa olevia, riittävästä määrästä, asianmukaisesta sijoittamisesta sekä niiden toiminnasta (17 §), hoitolaitoksen ja erityisryhmien asumispalvelun poistumisturvallisuusselvityksen laatimisesta ja sisällöstä sekä sen uusimisesta (19 §), turvetuotantoalueiden paloturvallisuusjärjestelyistä (22 §), alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta (29 §), pelastustoimintaan kuuluvien eri tehtävien edellyttämien perustaitojen ja kunnan tasosta sekä kuntotestien järjestämisestä (39 §), nuohoustyön sisällöstä ja nuohoustyöstä annettavasta tositteesta (60 §) sekä pelastustoimen palveluksesta eläkkeelle jääneen henkilön oikeudesta käyttää pelastustoimen virkapukua pelastustoimen yhteisöjen tilaisuuksissa ja pelastustoiminnan johtajan tunnuksista pelastustoimen suoja-asuissa sekä muistakin pelastustoiminnassa käytettävistä suoja-asujen tunnuksista (111 §).

Puolustusministeriön asetuksella säädettäisiin tarvittaessa tarkemmin puolustusvoimien salassa pidettävien kohteiden palotarkastustoiminnasta (83 §).

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

4. Suhde perustuslakiin ja säätämjärjestys

Yleistä

Lakiehdotus sisältää sääntelyä, joka on merkityksellistä perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien kannalta. Lailla olisi vaikutuksia perustuslain 7 §:n 1 momentissa säädettyyn henkilökohtaiseen vapauteen, perustuslain 9 §:n 1 momentissa säädettyyn liikkumisvapauteen, perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyyn yksityiselämän suojaan ja perustuslain 15 §:ssä säädettyyn omaisuuden suojaan.

Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Pelastustoiminnan johtajan oikeus määrätä ihmisiä suojautumaan sekä siirtää ihmisiä, eläimiä ja omaisuutta pois vaaran uhkaamalta alueelta on tarkoitettu ihmisten hengen, terveyden ja omaisuuden turvaamiseksi eikä ehdotetun 36 §:n tämän vuoksi voi katsoa merkitsevän poikkeusta perustuslaissa säädettyyn henkilökohtaiseen vapauteen.

Ehdotetun 37 §:n mukaan, jos ihmisen pelastamiseksi tai onnettomuuden torjumiseksi on välttämätöntä, on pelastustoiminnan johtajalla oikeus määrätä palo- ja onnettomuuspaikalla tai sen läheisyydessä oleva työkykyinen henkilö, jolla ei ole pätevää syytä esteenä, avustamaan pelastustoiminnassa. Pelastusviranomaisella on vastaavassa tilanteessa oikeus, jos tilanteen hallitseminen ei muutoin ole mahdollista, määrätä onnettomuuskunnassa oleskelevia työkykyisiä henkilöitä viipymättä saapumaan palo- tai onnettomuuspaikalle ja avustamaan pelastustoiminnassa. Tehtävästä on oikeus kieltäytyä vain pätevistä syistä.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt perustuslain 7 §:n 1 momentin tulkintaa muun muassa potilasturvallisuuden varmistamista koskeneen lakiehdotuksen yhteydessä (PeVL 15/2007 vp, s. 4-5; ks. myös PeVL 31/1998 vp, s. 3/II, PeVL 24/2001 vp, s. 3/I, PeVL 9/2007 vp, s. 7-8). Pakkotyövelvollisuutta koskeva sääntely liittyy myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artiklan sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 8 artiklan määräyksiin pakkotyön ja muun pakollisen työn kielloista. Nämä kiellot eivät toisaalta ulotu työ- ja palvelusvelvollisuuksiin tilanteissa, joissa vaara tai onnettomuus uhkaa yhteiskunnan olemassaoloa tai hyvinvointia. Merkityksellisiä ovat myös kansainvälisen työjärjestön yleissopimukset n:o 29 ja 105.

Perustuslakivaliokunta on työ- ja avustamisvelvollisuutta koskevia lakiehdotuksia aiemmin arvioidessaan kiinnittänyt sääntelyn tarkkarajaisuudesta ja täsmällisyydestä sekä oikeasuhtaisuudesta johtuvien vaatimusten takia huomiota velvollisuuden ajalliseen keston samoin kuin velvoitettavan henkilöryhmän laajuuteen ja määräytymisperusteisiin. Valiokunta

on pitänyt säätämisyjärjestykseen vaikuttavalla tavalla ongelmallisena esimerkiksi ehdotusta, josta ei selvästi ilmennyt, ketkä kuuluivat tai voivat kuulua väestönsuojelukoulutukseen velvoitettavien joukkoon ja miten heidät valitaan (PeVL 31/1998 vp, s. 4/I).

Perustuslakivaliokunta on lisäksi valmiuslakiehdotusta koskevassa lausunnossaan (PeVL 6/2009 vp, s. 12/II) pitänyt ongelmallisena, että työvelvollisuuden piiriin kuuluisi lähes rajoittamaton henkilökunta. Perustuslaista johtuvat vaatimukset ovat jääneet täyttymättä myös ehdotuksista, joissa ei ole ollut riittävän täsmällisiä säännöksiä työvelvollisuuden ajallisesta kestosta (PeVL 8/2006 vp, s. 5/II, PeVL 9/2007 vp, s. 8/II, PeVL 6/2009 vp, s. 12/II).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellisenä sitä, että pakkotyömääräys vaikeuttaisi huomattavasti määrättäväksi aiotun henkilön perheen tai omaisten hyvinvointia, hänen työnantajansa toimintaa tai jos määräyksestä aiheutuisi muusta syystä erityisen suurta haittaa määrättäväksi aiotulle henkilölle.

Onnettomuuspaikalla tai onnettomuuskunnassa oleviin henkilöihin kohdistuva pelastustoiminnan avustamistehtävään liittyvä henkilökohtaisen vapauden rajoitus on tilapäinen ja yleensä lyhytkestoinen. Oikeus määrätä avustamaan pelastustoiminnassa uskottaisiin vain viranomaisasemassa olevalle pelastusviranomaiselle tai virkavastuun alaisena toimivalle muulle pelastustoiminnan johtajalle. Onnettomuuksia, joissa apujoukkoja tarvittaisiin, olisivat esimerkiksi laaja metsäpalo, tulva tai muu erittäin tuhoisa suuronnettomuus tai luonnonmullistus, joiden pelastustehtävissä tarvitaan runsaasti työvoimaa. Avustamisvelvollisuudesta olisi oikeus kieltäytyä pätevistä syistä. Merkittäviä ja laajoja vaikutuksia aiheuttavaa onnettomuutta voidaan verrata ihmisoikeussopimuksissa tarkoitettuun kriisitilanteeseen, jossa pakkotyön kiellosta voidaan poiketa. Henkilöiden määrääminen avustustehtäviin tulisi kysymykseen harvoin, mutta tämän mahdollisuuden säilyttäminen laissa on tärkeän yleisen edun mukaista.

Hallituksen esityksessä 37 §:n velvollisuutta on rajattu siten, että määräys voitaisiin antaa olemaan voimassa siihen asti kunnes järjestäytyntä apua on riittävästi palo- tai onnettomuuspaikalla. Pelastusviranomaisen tai muu pelastuslaissa määritelty pelastustoiminnan johtaja voisi määrätä henkilön osallistumaan pelastustoimintaan korkeintaan yhdeksi vuorokaudeksi. Määräys voitaisiin toistaa enintään yhden kerran, jolloin velvollisuuden pisin mahdollinen yhtäjaksoinen kesto voisi olla kaksi vuorokautta. Henkilöllä olisi oikeus saada todistus siitä, että hänet on määrätty avustamaan pelastustoiminnassa. Ehdotetussa sääntelyssä on näin ollen otettu huomioon vaatimukset velvollisuuden ajallisesta kestosta ja siitä, kuinka monta kertaa määräys voidaan uudistaa. Lisäksi velvollisuus on sidottu järjestäytyneen avun saamiseen palo- tai onnettomuuspaikalle.

Liikkumisvapaus

Perustuslain 9 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Ehdotetun 36 §:n perusteella henkilöllä on velvollisuus totella evakuointikäskyä. Säännöksessä tarkoitettut toimenpiteet on tarkoitettu ihmisten hengen ja terveyden suojaamiseksi. Kun jokin alue evakuoidaan siksi, että siellä asuminen tai oleskeleminen on vaaraksi ihmisten turvallisuudelle, tarvitaan evakuointien tarkoituksen turvaamiseksi oikeus kieltää tai rajoittaa liikkuminen vaarallisella alueella. Paikkakunnalta poistumisen kiellolla on tarkoitus estää väestön hallitsematon siirtyminen joltakin alueelta tilanteessa, jossa väestö

poistumismatkallaan joutuisi vaaraan esimerkiksi säteilytilanteen, kemikaalionnettomuuden tai muun merkittäviä ja laajoja vaikutuksia aiheuttavan onnettomuuden johdosta.

Ehdotetut liikkumisvapauden rajoitukset ovat ihmisten hengen ja terveyden suojaamiseksi välttämättömiä, eivätkä ne ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin (PeVL 51/2006 vp, s. 6).

Yksityiselämän suoja

Rekisterit

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on viitannut henkilötietojen suojan laintasoisen sääntelyn vaatimukseen ja korostanut yleisesti lain yksityiskohtaisten säännösten täsmällisyyden tärkeyttä. Valiokunta on erikseen todennut myös, että kysymys henkilörekistereihin talletettujen tietojen säilytysajoista kuuluu perustuslain mukaisen lailla säätämisen vaatimuksen piiriin (PeVL 8/1995 vp).

Henkilötietojen suojaa koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä säänneltäviä asioita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä, sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla (PeVL 15/2008 vp, s. 3, PeVL 11/2008 vp, s. 3/I, PeVL 35/2005 vp, s. 2/I). Lailla säätämisen vaatimus koskee valiokunnan aiemmin mainitsemien henkilötietojen käsittelyyn liittyvien seikkojen lisäksi myös mahdollisuutta luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 6/2003 vp, s. 2/I, PeVL 12/2002 vp, s. 5). Tietoja pyytävän on ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti (ks. myös PeVL 14/2002 vp ja PeVL 15/2002 vp).

Lakiehdotuksen 91–94 §:ssä säädetään henkilörekistereistä, joita olisivat toimenpiderekisteri, varautumistehtävien rekisteri, valvontarekisteri ja sopimuspalokuntien henkilörekisteri. Ehdotetuissa säännöksissä on määritelty kattavasti ja yksityiskohtaisesti henkilötietojen sisältö, käyttötarkoitus ja säilytysaika. Rekisteröitävät tiedot ovat välttämättömiä pelastustoimen asianmukaisen hoitamisen kannalta ja rekisteröinnin hyödyt ovat merkittäviä. Lisäksi rajoitukset ovat oikeasuhtaisia (PeVL 14/2009 vp, s. 3/II).

Kotirauha

Paloturvallisuuteen liittyvä valvonta ulottuu kotirauhan suojan piiriin. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on pidetty merkityksellisenä sitä, voidaanko tarkastuksia pitää perustuslain 10 §:n 3 momentin tarkoittamassa mielessä välttämättöminä perusoikeuksien turvaamiseksi. Valiokunta on esimerkiksi katsonut perusoikeuksien turvaamisesta olevan kyse asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustusten myöntämiseen liittyvässä tarkastuksessa (PeVL 39/2005 vp, s. 2). Tällaisessa sääntely-yhteydessä on valiokunnan mielestä sinänsä hyväksyttävää säätää mahdollisuudesta tehdä kotirauhan piiriin ulottuvia tarkastuksia sen varmistamiseksi, että avustukset myös tosiasiaassa käytetään perusoikeuksien toteutumisen edistämiseen.

Paloturvallisuuteen liittyvän valvonnan tarkoituksena on huolehtia ihmisten turvallisuudesta ehkäisemällä tulipaloja ja muita onnettomuuksia. Ehdotettu 80 §:n säännös säädettäisiin ihmisten hengen ja terveyden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja ehdotetusta säännöksestä aiheutuvan kotirauhan rajoituksen voidaan katsoa tapahtuvan perusoikeuksien turvaamiseksi. Valvonnan kannalta on välttämätöntä, että viranomaisella on oikeus tarkastaa myös kotirauhan suojaan kuuluvia tiloja. Palo- tai onnettomuusvaarasta ei aiheudu vaaraa pelkästään kohteen omalle turvallisuudelle vaan tulipaloista, räjähdyksistä ja muista vastaavista onnettomuuksista joutuvat kärsimään myös lähipiirissä asuvat tai oleskelevat. Tarkastusten voidaan katsoa olevan siten myös tärkeän yleisen edun vaatimia.

Ehdotetun 108 §:n mukaan rakennuksen tai rakennelman omistaja ja haltija olisi velvollinen sallimaan, että alueen pelastusviranomaiset voivat sijoittaa rakennukseen tai rakennelmaan pelastustoimen tarvitsemia laitteita. Laitteiden sijoittamiseen sovellettaisiin, mitä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 161–163 §:ssä on säädetty yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisesta. Maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n 3 momentin nojalla kiinteistön omistajalla ja haltijalla on oikeus saada korvaus pykälän 1 momentissa tarkoitettun johdon tai muun laitteen sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta ja vahingosta. Jollei korvauksesta sovita, asia ratkaistaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) mukaisessa järjestyksessä. Pykälän 1 momentin mukaan sijoittamisesta päätettäessä on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei kiinteistölle aiheuteta tarpeetonta haittaa.

Pelastustoimen tarvitsemien laitteiden sijoittaminen ei muodosta yksityiselämän suojan kannalta merkittävää rajoitusta. Sääntely ei ole myöskään perustuslain 15 §:n omaisuudensuojasäännöksen kannalta ongelmallinen, koska laitteiden sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta ja vahingosta maksettaisiin korvaus.

Ehdotetun 88 §:n mukaan pelustuslain 41 §:n mukaista palontutkintaa suorittavalla alueen pelastusviranomaisella ja 107 §:n mukaista onnettomuuden tutkintaa suorittamaan määrättyllä tutkintalautakunnan jäsenellä ja pysyvällä asiantuntijalla on oikeus päästä onnettomuuskohteeseen, saada salassapitosäännösten estämättä tutkinnassa tarvittavia asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja tietoja viranomaisilta sekä ottaa näytteitä onnettomuuskohteesta. Tiedonsaantioikeus saattaisi ulottua kotirauhan suojan piiriin. Perusoikeuden rajoittaminen olisi kuitenkin perusteltua, koska tutkintaa ei käytännössä voida suorittaa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin.

Tutkintalautakunnan jäsen ja pysyvä asiantuntija voi olla myös muu kuin viranomaisasemassa oleva henkilö. Tämä johtuu siitä, että viranomaisilla ei ole aina välttämättä kaikkea tarvittavaa asiantuntemusta tutkinnan suorittamiseksi, vaan tutkinnassa joudutaan käyttämään ulkopuolisia asiantuntijoita (vrt. esim. PeVL 42/2005 vp, s. 2/II). Onnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (373/1985) on vastaavasti säännelty tutkintalautakunnan jäsenistä. Lautakunnan jäsenet toimivat virkavastuulla.

Omaisuuden suoja

Käyttöönotto-oikeus

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu ja omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla. Lakiehdotuksen 36 §:ssä pelastustoiminnan johtajalle säädettäisiin toimivalta määrätä antamaan käytettäväksi rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoiminnassa tarvittavaa

kalustoa, välineitä ja tarvikkeita, elintarvikkeita, poltto- ja voiteluaineita ja sammutusaineita, jos tilanteen hallitseminen ei muuten ole mahdollista. Näistä hyödykkeistä suoritettaisiin täysi korvaus ja käyttöön otetulle omaisuudelle aiheutunut vahinko korvattaisiin.

Valtuuden tarkoituksena on antaa mahdollisuus täydentää pelastajien kalustoa ja varusteita, jos tarve on välttämätön ja kiireellinen, ja niitä on onnettomuuspaikan läheisyydessä saatavilla. Omaisuuden käyttöönotto olisi mahdollista vain poikkeuksellisissa hätätilanteissa, joissa ihmiset, omaisuus tai ympäristö ovat uhattuina ja toimenpiteellä voitaisiin estää suuremman vahingon syntyminen. Ehdotetun 36 §:n 2 momentissa rajoitusta on tarkennettu siten, että omaisuutta, jota omaisuuden omistaja tai haltija itse tarvitsee samanaikaisesti tulipalon tai muun onnettomuuden torjumiseksi, ei saa määrätä luovutettavaksi, ellei se ole välttämätöntä ihmishengen pelastamiseksi. Säännöksen sisältämää omaisuudensuojan rajoitusta voidaan pitää vähäisenä, koska se koskee poikkeuksellisia tilanteita, rajoitettua joukkoa onnettomuuden lähipiirissä olevia ihmisiä tai oikeushenkilöitä, ja tapahtuu täyttä korvausta vastaan.

Ehdotettu käyttöönotto-oikeus voidaan katsoa sellaiseksi toimivaltuudeksi, johon liittyy painava yhteiskunnallinen tarve ja joka on oikeasuhtaista, koska käyttöön otetuista hyödykkeistä suoritettaisiin täysi korvaus ja käyttöön otetulle omaisuudelle mahdollisesti aiheutunut vahinko korvattaisiin (PeVL 51/2006 vp, s. 5/II). Ehdotettu sääntely ei näin ollen muodostu perustuslain kannalta ongelmalliseksi.

Pelastustoimen johtajalle annettaisiin 36 §:n 1 momentin 4 kohdassa ehdotetun mukaisesti oikeus ryhtyä muihinkin kuin momentissa edellä tarkemmin yksilöityihin pelastustoiminnassa tarpeellisiin toimenpiteisiin. Säännöksen tarkoituksena on turvata pelastustoimen sujuvuus ja ennakoida sellaisia tilanteita, joita ei ole määritelty momentin muissa kohdissa. Pelastustoiminnassa käytettäviä valtuuksia säänneltäisiin 36 §:ssä jo muutoin niin laajasti, että käytännössä pelastustoimen johtajan toimivalta ryhtyä mainitussa säännöksen kohdassa tarkoitettuihin muihinkin pelastustoiminnassa tarpeellisiin toimenpiteisiin ei muuttaisi merkittävästi viranomaistoimivallan laajuutta.

Hankintavelvollisuus

Ehdotetun 82 §:n mukaan kohteeseen, jossa harjoitettu toiminta tai olosuhteet aiheuttavat palo- tai henkilöturvallisuudelle tai ympäristölle tavanomaista suuremman vaaran, voisi alueen pelastusviranomaisen erityisestä syystä määrätä hankittavaksi tarkoituksenmukaista sammutuskalustoa ja muita pelastustyötä helpottavia laitteita tai asennettavaksi automaattisen sammutuslaitteiston sekä ryhtyä sanotussa kohteessa muihinkin välttämättömiin toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä ihmisten ja omaisuuden turvaamiseksi onnettomuuden varalta. Hoitolaitosten ja erityisryhmien palvelu- ja tukiasuntojen poistumisturvallisuuden varmistamiseksi alueen pelastusviranomaisen voisi antaa myös lakiehdotuksen 21 §:n mukaisen poistumisturvallisuuden toteuttamismääräyksen ja siinä yhteydessä velvoittaa varustamaan hoitolaitos tai palvelu- ja tukiasunto esimerkiksi automaattisella sammutuslaitteistolla, jotta rajoittuneen, heikentyneen tai poikkeavan toimintakyvyn omaavat henkilöt voisivat poistua turvallisesti rakennuksesta tulipalon sattuessa. Edelleen lakiehdotuksen 109 §:n mukaisesti rakennuksen tai rakennelman omistaja voitaisiin velvoittaa pelastustoiminnan asianmukaisen suorittamisen varmistamiseksi hankkimaan ja pitämään toimintakunnossa pelastusviranomaisten käytössä olevan viranomaisradioverkon käytettävyyttä parantavia laitteita. Viimeksi mainituilla laitteilla voidaan varmistaa esimerkiksi ihmisten pelastamiseen liittyvässä savusukellustoiminnassa

pelastajien käyttämien radiopuhelimien toiminta sellaisissa rakennuksissa, joissa puhelinten kuuluvuus on rakennuksen rakenteellisista ominaisuuksista johtuen heikko tai kuuluvuutta ei ole.

Perustuslakivaliokunnan ratkaisukäytännössä on todettu, että perusoikeusrajoitusten edellytyksiin kuuluvan suhteellisuusperiaatteen kannalta rajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi (PeVL 13/2007 vp, s. 2/II). Rajoitus ei myöskään saa mennä pitemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (PeVM 25/1994 vp, s. 5). Tämä merkitsee yleensä sitä, etteivät rajoitukset saa olla omistajan kannalta kohtuuttomia (PeVL 42/2006 vp, s. 4/I, PeVL 45/2005 vp, s. 2/II, PeVL 9/2004 vp, s. 7/II). Valiokunta on pitänyt ongelmallisena sitä, että viranomaisella olisi harkintavalta ilmeisen kohtuuttoman velvollisuuden suhteen. Valiokunta on pitänyt lisäksi aiheellisena täsmentää käsitettä ”ilmeinen kohtuuttomuus” sitomalla se esimerkiksi aiheutuviin kustannuksiin ja vastaaviin seikkoihin.

Ehdotettu 82 §:n hankintavelvollisuus ja 21 §:n mukainen poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys on liitetty säännöksissä henkilöiden suojaamiseen kohteissa, joissa ilmenee henkilöiden toimintakyvystä tai muusta syystä johtuen tavanomaista suurempi vaara henkilöturvallisuudelle. Ehdotettu 109 §:n mukainen hankintavelvollisuus on säännöksessä liitetty pelastusviranomaisten mahdollisuuksiin suorittaa asianmukaisesti lakisääteisiä tehtäviään ihmisten pelastamiseksi tulipaloissa.

Alueen pelastusviranomaisen harkintavaltaa on rajattu siten, että välttämättömien toimenpiteiden on perustuttava erityiseen syyhyn. Esimerkiksi 82 §:n säännöksessä tarkoitettuna automaattisen sammutuslaitteiston välttämättömyys ja perusteltu syy sen asentamiseen hoitolaitoksessa tai palvelu- ja tukiasumisessa arvioitaisiin ja perusteltaisiin lakiehdotuksen 19-21 §:n mukaisessa menettelyssä. Viranomaisen päätöksestä olisi oikeus hakea muutosta siten kuin pelastuslain 104 §:ssä säädetäisiin. Pykälässä ehdotetun sääntelyn ei voida katsoa muodostuvan ongelmalliseksi perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan kannalta, kun otetaan kokonaisuutena huomioon sääntelyn tarpeellisuus yksilöiden ja yleisen turvallisuuden kannalta, viranomaisen harkintavallan rajoittaminen, sekä muutoksenhakuoikeus viranomaisen tekemään päätökseen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Pelastuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain tavoite. Tämän lain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Lain tavoitteena on myös, että onnettomuuden uhatessa tai tapahtuttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti.

2 §. Lain soveltamisala. Tässä laissa säädetään ihmisten, yritysten sekä muiden yhteisöjen ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta:

- 1) ehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia;
- 2) varautua onnettomuuksiin sekä toimintaan onnettomuuksien uhatessa ja sattuesssa;
- 3) rajoittaa onnettomuuksien seurauksia;
- 4) rakentaa ja ylläpitää väestönsuojia; sekä
- 5) osallistua pelastustoiminnan tehtäviin ja väestönsuojelukoulutukseen.

Tässä laissa säädetään lisäksi pelastustoimen viranomaisten:

- 1) tehtävästä ohjata, neuvoa, valistaa ja valvoa 1 momentissa tarkoitettuja tahoja momentissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi;
- 2) kiireellisistä tehtävistä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia (*pelastustoiminta*); sekä
- 3) organisaatiosta, hallinnosta ja toimivallasta.

Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat toimialaansa kuuluvista Geneven yleissopimuksissa (SopS 8/1955) sekä kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta ja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta tehdyissä Geneven yleissopimuksen I ja II lisäpöytäkirjoissa (SopS 82/1980) määritellyistä väestönsuojelutehtävistä.

Tässä laissa säädetään myös yhteistoiminnasta edellä 2 ja 3 momentissa mainittujen tehtävien hoitamisessa sekä niihin varautumisessa.

Lisäksi pelastustoimen viranomaisille voi kuulua tehtäviä sen mukaan kuin muussa laissa säädetään.

Tämän lain mukainen toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että toiminta on mahdollista myös valmiuslain (1080/1991) mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa.

2 luku. Jokaisen yleiset velvollisuudet

3 §. Jokaisen toimintavelvollisuus. Jokainen, joka huomaa tai saa tietää tulipalon syttyneen tai muun onnettomuuden tapahtuneen tai uhkaavan eikä voi heti sammuttaa paloa tai torjua vaaraa, on velvollinen viipymättä ilmoittamaan siitä vaarassa oleville, tekemään hätäilmoituksen sekä ryhtymään kykynsä mukaan pelastustoimenpiteisiin.

4 §. Huolellisuusvaatimus. Jokaisen on osoitettava huolellisuutta tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi sekä mahdollisuuksiensa mukaan valvottava, että hänen määräysvaltansa piirissä noudatetaan tulipalon ja muun onnettomuuden ehkäisemiseksi ja henkilöturvallisuuden varmistamiseksi annettuja säännöksiä ja määräyksiä.

5 §. Varovaisuus tulen käsittelyssä. Tulta ja syttyvää tai räjähtävää taikka muuta vaarallista ainetta on käsiteltävä huolellisesti ja riittävää varovaisuutta noudattaen.

Ryhdyttäessä sellaiseen korjaus- tai muuhun työhön, jonka johdosta tulipalon tai muun onnettomuuden vaara tuntuvasti lisääntyy, on huolehdittava riittävistä varotoimista.

6 §. Avotulen teko. Nuotiota tai muuta avotulta ei saa sytyttää, jos olosuhteet kuivuuden, tuulen tai muun syyn takia ovat sellaiset, että metsäpalon, ruohikkopalon tai muun tulipalon vaara on ilmeinen.

Avotulta ei saa tehdä toisen maalle ilman maanomistajan lupaa.

7 §. Kulotus. Edellä 6 §:ssä säädetyn estämättä saadaan kuivanakin aikana kulottaa erityistä varovaisuutta noudattaen.

Metsämaan kulotus on aina suoritettava metsäammattilaisen valvonnassa.

8 §. Ilmoitusvelvollisuus. Kulotuksen suorittajan tulee ilmoittaa kulotuksesta ennakolta hätäkeskukselle. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös muuta tulenkäyttöä, josta muodostuu merkittävästi savua.

3 luku. Rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuden liittyvät velvoitteet

9 §. Rakennusten palo- ja poistumisturvallisuus. Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että rakennus, rakennelma ja sen ympäristö pidetään sellaisessa kunnossa, että:

- 1) tulipalon syttymisen, tahallisen sytyttämisen sekä leviämisen vaara on vähäinen;
- 2) rakennuksessa olevat henkilöt pystyvät tulipalossa tai muussa äkillisessä vaaratilanteessa poistumaan rakennuksesta tai heidät voidaan pelastaa muulla tavoin;
- 3) pelastustoiminta on tulipalon tai muun onnettomuuden sattuessa mahdollista; sekä
- 4) pelastushenkilöstön turvallisuus on otettu huomioon.

Helposti syttyvää materiaalia tai muuta tavaraa ei saa säilyttää ullakoilla, kellareissa, rakennusten alla tai rakennuksen välittömässä läheisyydessä niin, että siitä aiheutuu tulipalon syttymisen tai leviämisen vaaraa tai että tulipalon sammuttaminen vaikeutuu.

10 §. Rakennusten uloskäytävät. Rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on huolehdittava siitä, että uloskäytävät ja kulkureitit niille pidetään kulkukelpoisina ja esteettöminä ja muutenkin sellaisessa kunnossa, että niitä voidaan käyttää turvallisesti ja tehokkaasti.

Uloskäytävillä sekä ullakoiden, kellarien ja varastojen kulkureiteillä ei saa säilyttää mitään tavaraa. Kielto ei kuitenkaan koske pieniä tavanomaisia ovikoristeita.

Uloskäytävät ja kulkureitit niille tulee tarvittaessa merkitä ja valaista asianmukaisesti. Merkitsemisestä ja valaisemisesta voidaan säätää tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

11 §. Kiinteistöjen pelastustiet. Kiinteistön omistajan ja haltijan on huolehdittava siitä, että hälytysajoneuvoille tarkoitettut ajotiet tai muut kulkuyhteydet (*pelastustiet*) pidetään ajokelpoisina ja esteettöminä ja että ne on merkitty asianmukaisesti.

Pelastustielle ei saa pysäköidä ajoneuvoja eikä asettaa muutakaan estettä.

Sisäasiainministeriön asetuksella säädetään tarkemmin pelastustien merkitsemisestä.

12 §. Laitteiden kunnossapito. Rakennuksen omistajan ja haltijan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että tässä laissa tai muissa säädöksissä vaaditut tai viranomaisten määräämät:

- 1) sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto;
- 2) sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet;
- 3) palonilmaisu-, hälytys- ja muut onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet;
- 4) poistumisreittien opasteet ja valaistus; sekä
- 5) väestönsuojien varusteet ja laitteet ovat toimintakunnossa sekä huollettu ja tarkastettu asianmukaisesti.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin edellä 1 momentissa tarkoitettujen laitteiden toimintakunnossa pitämiseen liittyvistä:

- 1) teknisistä yksityiskohdista ja menettelytavoista;
- 2) laitteista, joille on tehtävä käyttöönotto- tai määräaikaistarkastus tai jotka on huollettava määrävällein;
- 3) huollon ja tarkastuksen ajankohdasta ja määrävälisiä; sekä
- 4) toimenpiteiden kirjaamisesta.

13 §. Nuohous ja ilmanvaihdon puhdistus. Rakennuksen omistajan ja haltijan on yleisten tilojen ja koko rakennusta palvelevien järjestelyjen osalta sekä huoneiston haltijan hallinnassaan olevien tilojen osalta huolehdittava, että:

- 1) tulisijat ja savuhormit on nuohottu alueen pelastustoimen tämän lain 59 §:n mukaisesti järjestämällä tavalla;
- 2) ilmanvaihtokanavat ja -laitteet on huollettu ja puhdistettu siten, että niistä ei aiheudu tulipalon vaaraa; sekä
- 3) tikkaat, kattokulkutien osat ja katon turvavarusteet pidetään sellaisessa kunnossa, että nuohoustyö voidaan suorittaa turvallisesti.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) tulisi- ja savuhormeista, jotka on nuohottava määrävälein, sekä nuohouksen ajankohdasta ja määräväleistä; sekä
- 2) ilmanvaihtokanavista ja -laitteista, jotka on paloturvallisuussyistä puhdistettava määrävälein sekä puhdistuksen ajankohdasta, määräväleistä ja puhdistustyön sisällöstä.

14 §. Omatoiminen varautuminen. Rakennuksen omistaja ja haltija, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on velvollinen:

- 1) ehkäisemään tulipalojen syttymistä ja muiden vaaratilanteiden syntymistä;
- 2) varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa;
- 3) varautumaan tulipalojen sammuttamiseen ja muihin sellaisiin pelastustoimenpiteisiin, joihin ne omatoimisesti kykenevät; sekä
- 4) ryhtymään toimenpiteisiin poistumisen turvaamiseksi tulipaloissa ja muissa vaaratilanteissa sekä toimenpiteisiin pelastustoiminnan helpottamiseksi.

Edellä 1 momentissa säädetty koskee myös muualla kuin rakennuksessa harjoitettavaa toimintaa sekä yleisötilaisuuksia.

15 §. Rakennuksen pelastussuunnitelma. Rakennukseen tai muuhun kohteeseen, joka on poistumisturvallisuuden tai pelastustoiminnan kannalta tavanomaista vaativampi tai jossa henkilö- tai paloturvallisuudelle, ympäristölle tai kulttuurihistorialliselle omaisuudelle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, on laadittava pelastussuunnitelma 14 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä. Pelastussuunnitelman laatimisesta vastaa rakennuksen haltija. Jos rakennuksessa toimii useita toiminnanharjoittajia, tulee rakennuksen haltijan laatia pelastussuunnitelma yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa. Rakennuksen haltijan tulee laatia rakennuksen pelastussuunnitelma kuitenkin aina yhteistyössä 18 §:ssä tarkoitetun hoitolaitoksen ja palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittajan kanssa.

Pelastussuunnitelmassa on oltava selostus:

- 1) tehdyn vaarojen ja riskien arvioinnin johtopäätelmistä;
- 2) rakennuksen ja toiminnassa käytettävien tilojen turvallisuusjärjestelyistä;
- 3) asukkaille ja muille henkilöille annettavista ohjeista onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi; sekä
- 4) mahdollisista muista kohteen omatoimiseen varautumiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin kohteet, joihin on laadittava pelastussuunnitelma. Pelastussuunnitelman sisällöstä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

16 §. Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma. Yleisötilaisuuksiin sekä muihin tapahtumiin, joihin osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi sisältyy merkittävä palo- tai henkilöturvallisuusriski, on tilaisuuden järjestäjän laadittava pelastussuunnitelma.

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelmassa on selvitettävä ja arvioitava tilaisuuden vaarat ja riskit. Niiden perusteella määritellään tilaisuuden turvallisuusjärjestelyt sekä tilaisuuden toteuttamisesta vastaavalle henkilöstölle ja tilaisuuteen osallistuvalla yleisöllä annettavat ohjeet onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi.

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma on toimitettava viimeistään viisi vuorokautta ennen tilaisuuden alkamista tiedoksi pelastuslaitokselle. Pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa ilmoittaa sille toimitetusta suunnitelmasta poliisille ja ensihoidosta vastaavalle terveystoimistolle. Räjähdeiden

tai palo- ja räjähdysvaarallisten kemikaalien käytöstä erikoistehosteena tulee ilmoittaa etukäteen alueen pelastusviranomaiselle siten kuin asiasta säädetään vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 81 §:ssä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin yleisötilaisuudet ja tapahtumat, joihin on laadittava yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma. Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelman sisällöstä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

17 §. Palovaroittimet. Huoneiston haltija on velvollinen huolehtimaan siitä, että asunto varustetaan riittävällä määrällä palovaroittimia tai muita laitteita, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat asunnossa olevia.

Majoitustiloissa sekä 18 §:ssä tarkoitetuissa hoitolaitoksissa ja palvelu- ja tukiasumisessa edellä 1 momentissa säädettyä vastaava velvollisuus on toiminnanharjoittajalla.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen laitteiden määrästä, sijoittamisesta sekä toiminnasta.

18 §. Poistumisturvallisuusvaatimus hoitolaitoksissa sekä palvelu- ja tukiasumisessa. Sairaaloissa, vanhainkodeissa ja muussa laitoshuollossa, suljetuissa rangaistuslaitoksissa ja muissa näihin verrattavissa kohteissa (*hoitolaitokset*) sekä palvelu- ja tukiasunnoissa ja muissa näihin verrattavissa asuinrakennuksissa ja tiloissa, joissa asuvien henkilöiden poistumismahdollisuudet ovat rajoittuneen, heikentyneen tai poikkeavan toimintakyvyn seurauksena tavanomaista huonommat (*palvelu- ja tukiasuminen*), toiminnanharjoittajan on etukäteen laadituin selvityksin ja suunnitelmin ja niiden perusteella toteutetuin toimenpitein huolehdittava, että asukkaat ja hoidettavat henkilöt voivat poistua turvallisesti tulipalossa tai muussa vaaratilanteessa itsenäisesti tai avustettuina.

Edellä 1 momentin mukaisella toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa kuntaa ja muuta julkisoikeudellista yhteisöä. Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan myös yritystä ja muuta yhteisöä, joka kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön kanssa tehdyn sopimuksen perusteella tai muutoin vastaa tai huolehtii hoitolaitoksen ylläpidosta tai palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä.

19 §. Poistumisturvallisuus selvitys. Edellä 18 §:ssä tarkoitettujen toiminnanharjoittajan on laadittava selvitys siitä, miten rakennuksen tai tilan käyttötapa ja henkilöiden rajoittunut, heikentynyt tai poikkeava toimintakyky otetaan huomioon tulipaloihin ja muihin vaaratilanteisiin varautumisessa ja poistumisjärjestelyissä (*poistumisturvallisuus selvitys*).

Poistumisturvallisuus selvitys on laadittava ennen tilan käyttöönottoa ja päivitettävä vähintään kolmen vuoden välein sekä toiminnanharjoittajan vaihtuessa tai toiminnan muuttuessa olennaisesti.

Poistumisturvallisuus selvitys ja sen muutokset on toimitettava pelastuslaitokselle tämän lain 20 §:n 1 momentissa tarkoitettujen arviointien tekemistä varten. Poistumisturvallisuus selvitys on toimitettava lisäksi tiedoksi rakennusvalvontaviranomaiselle.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin poistumisturvallisuus selvityksen laatimisesta ja uusimisesta sekä sen sisällöstä.

20 §. Poistumisturvallisuuden arviointi ja poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma. Pelastuslaitoksen tulee arvioida poistumisturvallisuusselvityksen perusteella, täyttääkö poistumisturvallisuus edellä 18 §:ssä säädetyn poistumisturvallisuusvaatimuksen.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun asian ratkaisemista pelastuslaitos voi velvoittaa määrääjässä täydentämään 19 §:ssä tarkoitettua poistumisturvallisuusselvitystä ja edellyttää toiminnanharjoittajan toteuttamaan yhteistyössä pelastuslaitoksen kanssa kohteessa poistumiskokeen.

Jos poistumisturvallisuus ei täytä edellä 18 §:ssä säädettyä poistumisturvallisuusvaatimusta, tulee toiminnanharjoittajan laatia alueen pelastusviranomaisen asettamassa määrääjässä suunnitelma poistumisturvallisuuden saattamiseksi laissa säädettyjen vaatimusten mukaiseksi (*poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma*).

21 §. Poistumisturvallisuuden toteuttamismääräys. Jos toiminnanharjoittajan edellä 20 §:n 3 momentin mukaisesti suunnittelemissa toimenpiteillä ei voida saattaa kohteen poistumisturvallisuutta vaatimuksen mukaiseksi, alueen pelastusviranomaisen on annettava 81 §:n mukainen korjausmääräys, jonka yhteydessä voidaan myös määrätä 82 §:n mukaisia erityisiä turvallisuusvaatimuksia.

22 §. Turvetuotantoalueiden paloturvallisuus. Turvetuotannossa tulee palovaaran vuoksi kiinnittää erityistä huomiota tulipalon ehkäisemiseen. Turvetuotanto on keskeytettävä, jos tulipalon vaara on ilmeinen tuulen tai muun syyn johdosta.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin turvetuotantoalueiden paloturvallisuusjärjestelyistä.

4 luku. Pelastustoimen organisaatio ja vastuu pelastustoimen tehtävistä

23 §. Sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävät. Sisäasiainministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa, huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä, yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa sekä huolehtii muistakin sisäasiainministeriölle tässä laissa säädettyistä tehtävistä.

Aluehallintovirasto valvoo pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan. Aluehallintovirasto tukee lisäksi sisäasiainministeriötä edellä 1 momentissa ministeriölle säädettyissä tehtävissä sekä huolehtii muistakin aluehallintovirastolle tässä laissa säädettyistä tehtävistä.

Sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston tehtävistä pelastustoimessa voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

24 §. Kuntien vastuu pelastustoimesta. Kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa pelastustoimen alueilla (*alueen pelastustoimi*) siten kuin tässä laissa jäljempänä tarkemmin säädetään.

Valtioneuvosto päättää maan jakamisesta pelastustoimen alueisiin ja vahvistetun aluejaon muuttamisesta. Päätöksen aluejaon muuttamisesta valtioneuvosto tekee omasta tai pelastustoimen

alueen kuntien kuntalain (365/1995) 79 §:n 1 momentin mukaisella enemmistöllä tekemästä aloitteesta. Aluejaon muuttamisen yhteydessä valtioneuvosto asettaa määräajan 3 momentissa tarkoitettujen voimassa olevien sopimusten muuttamiselle. Aluejakoa ja sen muuttamista koskevaa päätöstä tehtäessä on kuultava kuntia, joita aluejako tai sen muutos koskee.

Pelastustoimen alueeseen kuuluvilla kunnilla tulee olla sopimus pelastustoimen järjestämisestä. Sopimuksen hyväksymisestä ja muuttamisesta on voimassa, mitä kuntalain (365/1995) 79 §:n 1 momentissa säädetään kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta. Sopimuksesta on muuten soveltuvin osin voimassa, mitä kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalaissa.

Jos kunnat eivät edellä 2 momentissa tarkoitetun aluejaon muutoksen yhteydessä sovi pelastustoimen yhteistoiminnan järjestämisestä edellä 3 momentissa tarkoitetulla tavalla valtioneuvoston asettamassa määräajassa, valtioneuvosto päättää kustannusten jaosta, hallintomallista, virkojen ja tehtävien järjestämisen perusteista ja muista edellä 1 momentissa tarkoitetun yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista kunnat eivät ole sopineet. Valtioneuvoston päätös on voimassa siihen asti, kunnes asianomaisilla kunnilla on sopimus pelastustoimen järjestämisestä.

25 §. Pelastuslaitos ja sopimuspalokunnat. Pelastustoimen tehtävien hoitamista varten alueen pelastustoimella tulee olla pelastuslaitos. Alueen pelastustoimi voi sopia tehtävien hoitamisesta vapaaehtoisen palokunnan, laitospalokunnan, tehdaspalokunnan, sotilaspalokunnan tai muun pelastusalalla toimivan yhteisön kanssa (*sopimuspalokunnat*). Sopimuspalokunnille ei kuitenkaan saa antaa tehtäviä, joihin liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

26 §. Pelastusviranomaiset. Valtion pelastusviranomaisia ovat sisäasiainministeriön pelastusylijohtaja ja hänen määräämänsä sisäasiainministeriön ja aluehallintoviraston virkamiehet.

Alueen pelastustoimen pelastusviranomaisia ovat pelastuslaitoksen ylin viranhaltija ja hänen määräämänsä pelastuslaitoksen viranhaltijat sekä alueen pelastustoimen asianomainen monijäseninen toimielin.

27 §. Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävät. Alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta, pelastuslaitoksen toiminnan ja nuohouspalvelujen asianmukaisesta järjestämisestä sekä muista tässä laissa sille säädetyistä tehtävistä.

Pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan:

- 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;
- 2) pelastustoimen valvontatehtävistä; sekä
- 3) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Edellä 2 momentissa säädetyin lisäksi pelastuslaitos:

- 1) tuottaa ensivaste-, ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluja, jos terveydenhuoltoviranomaisten kanssa siitä on sovittu tai tehtävistä on erikseen säädetty;
- 2) tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu;
- 3) huolehtii öljyntorjunnasta ja muistakin muussa laissa alueen pelastustoimelle säädetyistä tehtävistä; sekä

4) huolehtii, sen mukaan kuin alueen pelastustoimi päättää, myös muista toimialalle soveltuvista tehtävistä, jos siitä ei ole ilmeistä haittaa tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiselle.

Alueen pelastustoimen ja pelastuslaitoksen tehtävistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

28 §. Alueen pelastustoimen palvelutaso. Pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta poikkeusoloissa.

Pelastuslaitokselle edellä 27 §:n 2 momentissa säädettyt tehtävät on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

29 §. Alueen pelastustoimen palvelutasopäätös. Alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta kuntia kuultuaan. Päätöksessä on selvitettävä alueella esiintyvät uhat, arvioitava niistä aiheutuvat riskit, määriteltävä toiminnan tavoitteet ja käytettävät voimavarat sekä palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittamisestä.

Päätös on laadittava olemaan voimassa määräajan.

Palvelutasopäätös on toimitettava aluehallintovirastolle. Jos palvelutasopäätös on puutteellinen, aluehallintovirasto voi palauttaa asiakirjan täydennettäväksi.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta.

30 §. Sammutusvesi. Pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (*sammutusvesisuunnitelma*) yhteistyössä pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien ja pelastustoimen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa. Sammutusvesisuunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat edellä 29 §:ssä tarkoitettua palvelutasopäätöksessä määriteltyjä onnettomuusuhkia. Sammutusvesisuunnitelman hyväksyy alueen pelastustoimi.

Kunnan tulee huolehtia alueellaan sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla. Kunnan tulee ottaa sammutusveden hankinta huomioon vesihuoltolain mukaisessa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa sekä hyväksyessään vesihuoltolaitokselle vesihuoltolaissa tarkoitettua toiminta-alueen. Kunnan vastuulla olevaan sammutusveden hankintaan kuuluu lisäksi velvollisuus huolehtia sammutusvesisuunnitelmassa määriteltävistä sammutusveden ottopaikoista luonnonvesilähteisiin. Pelastustoimen alueeseen kuuluvat kunnat voivat edellä tässä momentissa säädetystä poiketen sopia siitä, että sammutusveden hankinnasta huolehtii alueen pelastustoimi. Sopimuksen hyväksymisestä ja muuttamisesta on voimassa, mitä kuntalain (365/1995) 79 §:n 1 momentissa säädetään kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta. Sopimuksesta on muuten soveltuvin osin voimassa, mitä kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalaissa.

Vesihuoltolaissa tarkoitettua vesihuoltolaitoksen ja tälle vettä toimittavan vesilaitoksen tulee toimittaa sammutusvettä vesijohtoverkostosta sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla

pelastuslaitoksen tarpeisiin. Sammutusveden toimittamiseen kuuluu vedenhankinta ja johtaminen vesihuoltolaitoksen verkostoon kuuluviin sammutusveden ottopaikkoihin (*palopostit ja sammutusvesiasemat*). Lisäksi sammutusveden toimittamiseen kuuluu palopostien ja sammutusvesiasemien kunnossapito ja huolto. Sammutusveden toimittamisesta aiheutuvien kustannusten jakamisen perusteista sovitaan sammutusvesisuunnitelmassa sammutusveden hankinnasta edellä 2 momentin mukaisesti vastaavan kunnan tai alueen pelastustoimen ja sammutusvettä toimittavan vesihuoltolaitoksen kesken.

31 §. *Vastuu metsäpalojen tähytyksestä ja metsäpalovaroituksen antamisesta.* Aluehallintoviraston on järjestettävä harvaan asutulla seudulla tehokas metsäpalojen tähytys, jos metsäpalon vaara on ilmeinen.

Ilmatieteen laitoksen tulee antaa metsäpalovaroitus alueelle, jossa metsäpalon vaaran arvioidaan säätilan johdosta olevan ilmeinen. Ilmatieteen laitoksen tulee huolehtia siitä, että metsäpalovaroituksesta tiedotetaan tarpeellisessa laajuudessa.

5 luku. Pelastustoiminta ja eräät siihen liittyvät tehtävät

32 §. *Pelastustoiminnan sisältö.* Pelastustoimintaan kuuluu:

- 1) hälytysten vastaanottaminen;
- 2) väestön varoittaminen;
- 3) uhkaavan onnettomuuden torjuminen;
- 4) onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen;
- 5) tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen; sekä
- 6) edellä 1-5 kohdissa mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnat.

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

33 §. *Hälytysohje.* Pelastuslaitoksen tulee yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä hätäkeskuksen kanssa laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä. Hälytysohjeessa tulee ottaa huomioon myös pelastuslaitosten 44 §:n mukainen yhteistoiminta ja 45 §:n mukainen avunanto.

Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä alueelta ne ovat.

34 §. *Pelastustoiminnan johtaminen.* Pelastustoiminnan johtaja on siltä pelastustoimen alueelta, jossa onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, jollei toisin ole sovittu. Pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen tai edellä 25 §:ssä tarkoitettuun sopimuspalokuntaan kuuluva henkilö siihen saakka, kun pelastusviranomainen ottaa toiminnan johtaakseen. Sopimuspalokuntaan kuuluva toimii tässä tehtävässä virkavastuun alaisena.

Sisäasiainministeriön pelastusviranomaisella on oikeus antaa pelastustoimintaa koskevia käskyjä ja määrätä pelastustoiminnan johtajasta ja hänen toimialueestaan toisin kuin edellä 1 momentissa on säädetty.

Milloin eri viranomaisille ja tahoille kuuluvien vastuiden ja toimivaltuuksien selkiyttämiseksi on tarpeen, pelastustoiminnan johtajan tulee tehdä pelastustoiminnan aloittamisesta tai lopettamisesta nimenomainen päätös. Päätöksestä on ilmoitettava asianomaisille viranomaisille ja asianosaisille heti kun se on mahdollista. Pyydettyä päätös on vahvistettava kirjallisesti. Jälkiraivaukseen ja -vartiointiin liittyvästä pelastustoiminnan johtajan päätöksestä lopettaa pelastustoiminta säädetään tämän lain 40 §:ssä.

35 §. Johtaminen yhteistoimintatilanteessa. Jos pelastustoimintaan osallistuu useamman toimialan viranomaisia tai kun viranomaiset muutoin suorittavat lakisääteisiä tehtäviään pelastustoiminnan yhteydessä, tilanteen yleisjohtajana toimii pelastustoiminnan johtaja. Tilanteen niin edellyttäessä muukin toimintaan osallistuva viranomainen voi ottaa yleisjohtajan tehtävän sovittuaan tästä pelastustoiminnan johtajan kanssa. Yleisjohtaja vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Eri toimialojen yksiköt toimivat oman johtonsa alaisuudessa siten, että niiden toimenpiteet kokonaisuudessaan edistävät onnettomuuden tai tilanteen seurausten tehokasta torjuntaa.

Tilanteen yleisjohtaja voi muodostaa avukseen viranomaisten, laitosten ja toimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista koostuvan johtoryhmän. Tilanteen yleisjohtaja voi myös kutsua asiantuntijoita avukseen.

36 §. Pelastustoiminnan johtajan toimivaltuudet. Tulipalon sammuttamiseksi ja sen leviämisen estämiseksi sekä muun onnettomuuden torjumiseksi ja vahinkojen rajoittamiseksi sekä vaaran välttämiseksi pelastustoiminnan johtajalla ja sisäasiainministeriön pelastusviranomaisella on oikeus, jos tilanteen hallitseminen ei muutoin ole mahdollista:

- 1) määrätä ihmisiä suojautumaan sekä evakuoida ihmisiä ja omaisuutta;
- 2) ryhtyä sellaisiin välttämättömiin toimenpiteisiin, joista voi aiheutua vahinkoa kiinteälle tai irtaimelle omaisuudelle;
- 3) määrätä antamaan käytettäväksi rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, välineitä ja tarvikkeita, elintarvikkeita, poltto- ja voiteluaineita ja sammutusaineita; sekä
- 4) ryhtyä muihinkin pelastustoiminnassa tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua omaisuutta, jota omaisuuden omistaja tai haltija itse tarvitsee samanaikaisesti tulipalon tai muun onnettomuuden torjumiseksi, ei saa määrätä luovutettavaksi, ellei se ole välttämätöntä ihmishengen pelastamiseksi. Pelastuslaitos suorittaa käyttöön otetusta omaisuudesta täyden korvauksen sekä korvaa käyttöön otetulle omaisuudelle aiheutuneen vahingon.

37 §. Velvollisuus osallistua pelastustoimintaan. Jos ihmisen pelastamiseksi tai onnettomuuden torjumiseksi on välttämätöntä, pelastustoiminnan johtajalla on oikeus määrätä palo- ja onnettomuuspaikalla tai sen läheisyydessä oleva työkykyinen henkilö, jolla ei ole pätevää syytä esteenä, avustamaan pelastustoiminnassa. Pelastusviranomaisella on vastaavassa tilanteessa oikeus, jos tilanteen hallitseminen ei muuten ole mahdollista, määrätä onnettomuuskunnassa oleskelevia työkykyisiä henkilöitä viipymättä saapumaan palo- tai onnettomuuspaikalle ja avustamaan pelastustoiminnassa. Tehtävästä on oikeus kieltäytyä vain pätevistä syistä.

Onnettomuus- ja vaaratilanteissa ovat muutkin kuin edellä 25 §:ssä tarkoitetut sopimuspalokunnat pelastustoiminnan johtajan yleisen määräysvallan alaisia, teollisuus- tai muun laitoksen palokunta kuitenkin vain, jos laitoksen turvallisuus ei siitä vaarannu.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu määräys voidaan antaa olemaan voimassa siihen asti kunnes järjestäytyntä apua on riittävästi palo- tai onnettomuuspaikalla. Määräys voidaan antaa kuitenkin enintään vuorokauden ajaksi kerrallaan ja se voidaan uudistaa enintään yhden kerran. Pelastustoimintaa avustamaan määrättyllä henkilöllä on oikeus saada todistus pelastustyöhön osallistumisesta.

Pelastustoimintaan määrätty ei saa lähteä palo- tai onnettomuuspaikalta, ennen kuin pelastustoiminnan johtaja on antanut siihen luvan.

38 §. *Kansainvälinen pelastustoiminta.* Sen lisäksi, mitä valtioiden välillä on sovittu, sisäasiainministeriö voi Euroopan unionin, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön esittämän pyynnön perusteella päättää pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille, milloin avun antaminen ihmisten, ympäristön tai omaisuuden turvaamiseksi on perusteltua. Kustannuksiltaan vähäisen avun, kuten asiantuntijan, avustusyksikön tai -materiaalin, antamisesta ulkomaille voi kuitenkin päättää myös sisäasiainministeriön valtuuttama julkisoikeudellinen laitos tai viranomaisen sisäasiainministeriön määrittelemien yleisten ohjeiden mukaisesti. Sisäasiainministeriö voi myös pyytää tarvittaessa pelastustoimeen kuuluvaa kansainvälistä apua Euroopan unionilta, toiselta valtiolta tai kansainväliseltä järjestöltä.

39 §. *Pelastustoimintaan osallistuvan toimintakyky.* Pelastuslaitoksen ja sopimuspalokunnan henkilöstöön kuuluvan pelastustoimintaan osallistuvan henkilön tulee ylläpitää tehtäviensä edellyttämiä perustaitoja ja kuntoa. Pelastustoimintaan kuuluvien eri tehtävien edellyttämien perustaitojen ja kunnan tasosta sekä kuntotestien järjestämisestä voidaan säätää tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

40 §. *Jälkiraivaus ja -vartiointi.* Kohteen omistaja on velvollinen huolehtimaan tulipalon jälkiraivauksesta ja -vartioinnista sen jälkeen, kun tilanne ei enää vaadi pelastuslaitoksen toimenpiteitä. Ajankohdan ratkaisee pelastustoiminnan johtaja. Pelastustoiminnan johtajan tulee tehdä 34 §:n 3 momentissa tarkoitettu päätös pelastustoiminnan lopettamisesta ja ilmoittaa siitä kohteen omistajalle. Pyydettyä päätös on vahvistettava kirjallisesti.

Jos kohteen omistajaa ei tavoiteta tai tämä ei huolehdi jälkiraivauksen ja -vartioinnin suorittamisesta, on pelastustoiminnan johtajalla oikeus teettää välttämättömät toimenpiteet omistajan kustannuksella.

41 §. *Palontutkinta.* Pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkinta. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Tiedot palontutkinnasta tallennetaan 91 §:ssä tarkoitettuun pelastustoimen toimenpiderekisteriin.

Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, on pelastusviranomaisen ilmoitettava asiasta poliisille. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

6 luku. Yhteistoiminta pelastustoimen tehtävissä

42 §. Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä. Pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Jos viranomaiset virkatoimiensa yhteydessä havaitsevat tai muutoin saavat tietää rakennuksessa, asunnossa tai muussa kohteessa ilmeisen palonvaaran tai muun onnettomuusriskin, tulee heidän ilmoittaa asiasta pelastuslaitokselle.

43 §. Onnettomuuskehityksen seuranta. Pelastuslaitoksen tulee seurata onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja niistä tehtävien johtopäätösten perusteella ryhtyä osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi sekä tarvittaessa tehdä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.

44 §. Pelastuslaitosten yhteistoiminta. Alueen pelastustoimi voi sopia tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisesta toisella pelastustoimen alueella.

45 §. Pelastuslaitosten avunanto. Pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa ja laatia yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat on otettava huomioon laadittaessa 33 §:n mukaista hälytysohjetta.

46 §. Yhteistyö pelastustoiminnassa. Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun siten kuin tämän lain 47 §:ssä säädetään sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti.

Edellä 1 momentissa säädettyssä tarkoituksessa:

- 1) hätäkeskukset vastaanottavat hätäilmoituksia ja välittävät ilmoitukset asianomaisille yksiköille sekä toimivat pelastustoimen viestikeskuksena siten kuin siitä laissa hätäkeskustoiminnasta (/) säädetään;
- 2) puolustusvoimat osallistuu pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja siten kuin siitä laissa puolustusvoimista (551/2007) säädetään;
- 3) rajavartiolaitos osallistuu pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi kalustoa, henkilöitä ja asiantuntijapalveluita siten kuin siitä rajavartiolaissa (578/2005) säädetään;
- 4) poliisi huolehtii kadonneiden etsinnästä maa-alueilla ja sisävesillä, vaara-alueiden eristämisestä ja muista järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluvista tehtävistä onnettomuuspaikalla;
- 5) terveystoimikunnat ja hallinnonalan laitokset huolehtivat lääkinnällisestä pelastustoiminnasta, sairaankuljetuksesta, ensihoidosta ja ensivastetoiminnasta;

- 6) sosiaaliviranomaiset ja hallinnonalan laitokset huolehtivat onnettomuuden johdosta hätään joutuneiden huollosta ja majoituksesta, psykososiaalisen tuen ja palvelujen järjestämisestä niille, jotka uhreina, uhrien omaisina tai pelastajina ovat joutuneet osallisiksi pelastustoimintaan;
- 7) ympäristöviranomaiset ja maa- ja metsätalousviranomaiset sekä hallinnonalojen laitokset huolehtivat niitä koskevista säädöksissä määrätyn työnjaon mukaisesti öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnasta, ympäristönsuojelusta, tulvasuojelusta ja patoturvallisuudesta;
- 8) liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset ja hallinnonalan laitokset huolehtivat:
  - a) hätä- ja muiden viranomaistiedotteiden välittämisestä väestölle sähköisten joukkoviestimien kautta;
  - b) liikenneväylien raivauksesta;
  - c) liikenneväylien käytön yhteistoimintakysymyksistä evakuoinneissa;
  - d) kuljetusten järjestämisestä evakuoinneissa;
  - e) ilmailun etsintä- ja pelastuspalvelun järjestämisestä;
- 9) Säteilyturvakeskus valvoo ydinenergian käytön turvallisuutta ja turva- ja valmiusjärjestelyjä sekä säteilytilannetta, ylläpitää tehtäviensä edellyttämää valmiutta normaalista poikkeavien säteilytilanteiden varalta, arvioi säteilytapahtumien turvallisuusmerkitystä, raportoi ja antaa suojelutoimia koskevia suosituksia pelastusviranomaisille sekä antaa tarvittaessa ensitiedotteen säteilytilanteesta hätätiedotteena;
- 10) Ilmatieteen laitos luovuttaa asianomaiselle viranomaiselle pelastustoiminnassa tarpeelliset säätiedot, sääennusteet ja ajolehtimisarvot, osallistuu säteilyvalvontaan sekä esittää arviot radioaktiivisten ja muiden vaarallisten aineiden kulkeutumisesta ilmakehässä;
- 11) siviilipalveluskeskus osallistuu pelastustoimintaan ja väestönsuojeluun sen mukaan kuin osallistumisesta erikseen säädetään tai määrätään.

Viranomaisten, laitosten ja liikelaitosten yhteistyöstä pelastustoiminnassa voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

47 §. Pelastustoimen suunnitelmat. Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia antamaan pelastusviranomaisille virka-apua ja asiantuntija-apua tai joiden asiantuntemusta muutoin tarvitaan pelastustoiminnassa ja siihen varautumisessa, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta pelastustoiminnan yhteydessä ja osallistumisesta pelastustoimintaan. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset pelastustoimintaan käytettävissä olevista voimavaroista.

48 §. Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma. Pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on:

- 1) ydinenergialain (990/1987) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu ydinlaitos;
- 2) vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista annetun asetuksen (59/1999) 15 §:n mukainen tuotantolaitos;
- 3) ympäristönsuojelulain (86/2000) 45 a §:n 2 momentissa tarkoitettu kaivannaisjätteen jätealue;
- 4) vaarallisten aineiden kuljetuksesta rautatiellä annetun asetuksen (195/2002) 32 §:n mukainen järjestelyratapiha; tai
- 5) vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja tilapäisestä säilytyksestä satama-alueella annetun asetuksen (251/2005) 8 §:n mukainen satama-alue.

Ulkoisessa pelastussuunnitelmassa määritellään toimenpiteet, joilla onnettomuudet ja niistä aiheutuvat seuraukset voidaan rajata ja hallita mahdollisimman tehokkaasti. Suunnitelmaa laadittaessa pelastuslaitoksen on kuultava vaaralle alttiiksi joutuvaa väestöä sekä oltava riittävässä yhteistyössä oman ja naapurialueiden viranomaisten kanssa. Pelastuslaitoksen ja toiminnan

harjoittajan on huolehdittava yhteistyössä suunnitelmasta tiedottamisesta sekä järjestettävä harjoituksia pelastussuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi.

Ulkoisen pelastussuunnitelman ja harjoitusten toteutumista valvoo aluehallintovirasto. Tapahtuneesta onnettomuudesta on tehtävä merkinnät tämän lain 91 §:ssä tarkoitettuun toimenpiderekisteriin.

Sisäasiainministeriön asetuksella säädetään tarkemmin ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisesta, uusimisesta ja sisällöstä, väestön kuulemisesta suunnitelman laatimisen yhteydessä ja suunnitelmasta tiedottamisesta, suunnitelman mukaisista harjoituksista, suunnitelman ja harjoitusten toteutumisen valvonnasta sekä asianomaisissa kohteissa tapahtuneita onnettomuuksia koskevien tietojen merkitsemisestä pelastustoimen toimenpiderekisteriin.

49 §. *Velvollisuus antaa virka-apua ja asiantuntija-apua pelastusviranomaisille.* Sen lisäksi mitä 46 säädetään viranomaisten yhteistyöstä pelastustoiminnassa valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset sekä metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetussa laissa (1474/1995) tarkoitettut metsäkeskukset ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua.

Poliisi on lisäksi velvollinen antamaan virka-apua, joka on tarpeen 80 §:n mukaisen palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittamiseksi, 81 §:n 3 momentissa tarkoitettun onnettomuusvaaran estämiseksi sekä 88 §:n mukaisen tiedonsaantioikeuden toteuttamiseksi.

Metsähallitus on velvollinen antamaan pelastusviranomaisille asiantuntija-apua metsäpalojen torjunnassa ja varautumaan omatoimisesti hallinnassaan olevalla valtion maalla tapahtuvien metsäpalojen ehkäisyyn ja torjuntaan yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa.

Päätöksen edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettun virka-avun ja 3 momentissa tarkoitettun asiantuntija-avun pyytämisestä tekee asianomainen pelastusviranomainen.

Virka- ja asiantuntija-avusta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

50 §. *Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille.* Pelastusviranomainen voi antaa toimialaan soveltuvaa virka-apua valtion tai kunnan viranomaisen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

Virka-avun antamisesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

7 luku. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

51 §. *Vapaaehtoistoiminta.* Pelastustoimen tehtävissä voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Vapaaehtoisten osallistumisesta pelastustoimeen voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

52 §. *Vapaaehtoistoiminnan edistäminen.* Pelastusviranomaisten tulee mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

53 §. *Sopimuspalokuntaan kuuluvan työterveyshuolto.* Sopimuspalokuntaan kuuluvalle henkilölle on järjestettävä pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä henkilön turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi tarkoitettu tehtävien edellyttämä työterveyshuolto siltä osin kuin hänellä ei ole oikeutta työterveyshuoltolaissa (1383/2001) tarkoitettuun työterveyshuoltoon työsuhteen perusteella.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun työterveyshuollon järjestämisestä tulee sopia 25 §:ssä tarkoitetussa sopimuksessa.

54 §. *Sopimuspalokuntaan kuuluvan ja vapaaehtoishenkilöstön työturvallisuus.* Tämän lain 25 §:n mukaiseen sopimuspalokuntaan kuuluvan pelastustoimintaan osallistuvan henkilön työturvallisuudesta on voimassa mitä työturvallisuuslaissa (738/2002) on säädetty.

Tämän lain 51 §:ssä tarkoitetulla tavalla vapaaehtoisesti pelastustoimintaan osallistuvan henkilön työturvallisuudesta on voimassa mitä työturvallisuuslain 55 §:ssä on säädetty.

8 luku. Pelastustoimen koulutus ja kelpoisuusvaatimukset

55 §. *Valtion vastuu koulutuksesta.* Valtio huolehtii pelastustoimen ammatillisesta koulutuksesta ja muustakin pelastustoimeen liittyvästä koulutuksesta siten kuin Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006) säädetään.

Sisäasiainministeriö voi hyväksyä myös muun oppilaitoksen kuin Pelastusopiston antamaan pelastusalan ammatillista peruskoulutusta. Oppilaitoksen henkilöstön kelpoisuudesta, oppilaitoksen antamasta koulutuksesta, opetuksesta ja tutkinnoista samoin kuin opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista on voimassa soveltuvin osin, mitä Pelastusopistosta annetussa laissa ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään. Oppilaitoksen opetuksessa noudatetaan Pelastusopiston opetussuunnitelmia. Oppilaitos asettaa oikaisu- ja kurinpitolautakunnan, johon sovelletaan soveltuvin osin Pelastusopiston oikaisu- ja kurinpitolautakuntaa koskevia säännöksiä.

Oppilaitoksen oikaisu- ja kurinpitolautakunnasta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

56 §. *Pelastuslaitoksen vastuu koulutuksesta.* Pelastuslaitoksen tulee huolehtia siitä, että sen sivutoimisella henkilöstöllä ja sopimuspalokunnan henkilöstöllä on riittävä koulutus.

57 §. *Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset.* Pelastustoimintaan osallistuvalla pelastuslaitoksen päätoimiselta miehistöltä, alipäällystöltä ja päällystöltä vaaditaan virkaa tai tehtävää vastaava pelastusalan tutkinto.

Pelastustoimintaan osallistuvalla sivutoimiselta ja vapaaehtoiselta henkilöstöltä vaaditaan riittävä koulutus. Koulutusvaatimuksiin kuuluvien kurssien opetussuunnitelmat vahvistaa Pelastusopisto.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja koulutuksesta.

58 §. Erivapaudet. Sisäasiainministeriö voi erityisistä syistä antaa erivapauden tässä laissa tai valtioneuvoston asetuksella säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista pelastuslaitoksen virkaan tai tehtävään.

9 luku. Nuohouspalvelut

59 §. Nuohouksen järjestäminen. Alueen pelastustoimi päättää nuohouspalvelujen järjestämisestä alueellaan.

Alueen pelastustoimi voi alueellaan tai osassa sitä:

- 1) tuottaa nuohouspalvelut pelastuslaitoksen omana työnä; tai
- 2) hankkia nuohouspalvelut muulta palvelujen tuottajalta; taikka
- 3) sallia rakennuksen omistajan tai haltijan sopia nuohouksesta palvelujen tuottajan kanssa.

Alueen pelastustoimen järjestäessä nuohouspalvelut 2 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla se päättää myös nuohouksesta perittävästä maksusta.

Pelastuslaitos voi yksittäisen kohteen osalta antaa luvan siihen, että nuohouksen suorittaa joku muukin kuin nuohooja.

60 §. Nuohoustyön sisältö. Nuohouksessa puhdistetaan tulisija ja savuhormi niihin liittyvine osineen sekä tarkastetaan tulisijan ja savuhormin kunto. Nuohoojan tulee antaa asiakkaalle tosite suoritetusta nuohouksesta.

Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin nuohoustyön sisällöstä ja nuohoustyöstä annettavasta tositteesta.

61 §. Vioista ilmoittaminen. Jos nuohooja havaitsee tulisijoissa ja savuhormeissa vikoja tai puutteita, joista voi aiheutua tulipalon vaara, on hänen ilmoitettava niistä kirjallisesti nuohottavan kohteen edustajalle ja pelastuslaitokselle.

62 §. Nuohousluettelo. Nuohoustoiminnan harjoittajan tulee pitää luettelo nuohoamistaan kohteista ja antaa luettelosta pyydettyä maksutta tietoja pelastuslaitokselle. Tietoja tulee säilyttää kymmenen vuoden ajan toimenpiteen suorittamisesta.

63 §. Nuohoojan kelpoisuus. Nuohoojan ammatin harjoittajalta, hänen palveluksessaan olevalta itsenäisesti nuohoustyötä tekevältä ja pelastuslaitoksen palveluksessa olevalta nuohoojalta vaaditaan nuohoojan ammattitutkinto.

Edellä 1 momentissa säädetyistä poiketen nuohoojan ammattitutkintoa suorittava henkilö on koulutuksen aikana kahden vuoden ajan kelpoinen toimimaan nuohoojana itsenäisesti edellyttäen, että hän on suorittanut nuohoojan ammattitutkintoon kuuluvat tulisijojen ja savuhormien nuohousta ja kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailua koskevat osiot. Nuohouspalvelujen tuottajan tulee riittävällä tavalla ohjata ja valvoa ammattitutkintoa suorittavan henkilön itsenäistä nuohoustyötä.

10 luku. Väestönsuojeluun varautuminen ja väestönsuojelukoulutus

64 §. Pelastustoimen varautuminen väestönsuojeluun. Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimintansa hoitamiseen poikkeusoloissa riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin, kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin, huolehtimalla johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta, varautumalla evakuointeihin sekä huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi viranomaisten varautumisesta poikkeusoloihin on voimassa mitä siitä säädetään valmiuslaissa (1080/1991).

Kukin viranomainen huolehtii poikkeusolojen väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta.

Pelastustoimen viranomaiset huolehtivat pelastustoimintaan liittyvän poikkeusolojen toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta.

65 §. Palvelussuhteeseen liittyvät tehtävät väestönsuojelussa. Valtion, kunnan, kuntayhtymän tai muun julkisen yhteisön, viraston tai laitoksen tai valtion liikelaitoksen vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat siinä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Edellä sanottu koskee myös näiden tehtävien suorittamista varten tarpeelliseen koulutukseen osallistumista.

66 §. Geneven yleissopimusten mukainen suojele. Väestönsuojelutehtäviä hoitava henkilöstö nauttii aseellisissa selkkauksissa humanitäärisiä tehtäviä suorittaessaan kunnioitusta ja suojele, josta on sovittu Geneven yleissopimuksissa (SopS 8/1955) sekä kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta ja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta tehdyssä Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjan (SopS 82/1980) 61 artiklassa. Sama koskee artiklassa määritellyissä tehtävissä käytettävää materiaalia.

Sisäasiainministeriö päättää tilanteen niin edellyttäessä, mitä henkilöitä ja materiaalia edellä 1 momentissa tarkoitettu suojele koskee.

67 §. Velvollisuus osallistua väestönsuojelukoulutukseen. Sisäasiainministeriö ja aluehallintovirasto voivat määrätä väestönsuojelun johto- ja muun erityishenkilöstön osallistumaan Pelastusopiston järjestämään väestönsuojelukoulutukseen enintään kymmeneksi vuorokaudeksi vuodessa.

68 §. Väestönsuojelukoulutuksesta vapauttaminen. Pelastusopisto voi väestönsuojelukoulutukseen määrätyn henkilön hakemuksesta myöntää lykkäystä tai vapautuksen koulutukseen osallistumisesta vamman tai sairauden tai muun päteväen syyn johdosta.

69 §. Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien terveydenhuolto. Väestönsuojelukoulutukseen määrättyllä on koulutuksen aikana oikeus saada maksutta terveyden- ja sairaanhoitoa sekä lääkkeitä, jos hän sairastuu koulutuksen kestäessä hoitoa vaativaan sairauteen. Opiskelijalla on myös oikeus maksuttomaan lääkärin suorittamaan tulotarkastukseen, jos hän koulutukseen saapuessaan ilmoittaa olevansa sairas tai terveydentilansa vuoksi muuten kykenemätön osallistumaan koulutukseen ja Pelastusopisto ei katso voivansa vapauttaa opiskelijaa koulutuksesta.

70 §. Väestönsuojelukoulutukseen osallistuvien taloudelliset edut. Väestönsuojelukoulutukseen määräyksestä osallistuvat saavat Pelastusopistolta ilmaisen majoituksen sekä matkakustannusten

korvausta valtion virkamiesten matkakustannusten korvaamista koskevien virkaehtosopimusmääräysten mukaisesti.

Muille kuin julkisyhteisöjen palveluksessa oleville koulutettaville voidaan tarvittaessa maksaa valtion virkaehtosopimuksen mukaisen päivärahan sijasta koulutusajalta reservin kertausharjoituksiin kutsutun asevelvollisen reserviläispalkkaa vastaavaa korvausta ja päivärahaa.

11 luku. Väestönsuojat

71 §. *Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä.* Rakennuksen omistajan on uudisrakentamisen yhteydessä tehtävä rakennukseen tai sen läheisyyteen väestönsuoja, jonka suuruudeltaan voidaan arvioida riittävän rakennuksessa asuvia, pysyvästi työskenteleviä tai muutoin oleskelevia henkilöitä varten. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus ei kuitenkaan koske tilapäistä enintään viisi vuotta käytössä olevaa rakennusta. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin suojan koosta, rakenteesta ja sijainnista.

Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 800 m² ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusta varten väestönsuoja on edellä tässä momentissa säädetystä poiketen rakennettava silloin kun rakennuksen kerrosala on vähintään 1500 m². Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos tontilla tai rakennuspaikalla on ennestään tässä laissa ja sen nojalla annetussa asetuksissa säädetty määrä vaatimukset täyttäviä suojapaikkoja.

Samalla tontilla tai rakennuspaikalla jo olevia rakennuksia, joita varten on väestönsuoja, ei oteta huomioon uudisrakennuksen väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta määrättäessä eikä myöskään rakennuksia, joiden valmistumisesta on kulunut yli viisi vuotta ennen rakennuslupahakemuksen vireille tuloa.

Rakennusluvan myöntävä viranomainen voi alueen pelastusviranomaista kuultuaan sallia rakennettavaksi kahta tai useampaa rakennusta varten yhteisen väestönsuojan, ehdolla, että väestönsuoja rakennetaan viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen käyttöönotosta.

72 §. *Väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä.* Jos rakennuksessa, jossa on väestönsuoja, tehdään maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukainen rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva korjaus- tai muutostyö tai käyttötarkoituksen muutos, on myös väestönsuoja kunnostettava siten, että se täyttää soveltuvin osin tämän lain 74 §:ssä ja sen nojalla säädetty väestönsuojan teknisiä yksityiskohtia koskevat vaatimukset.

73 §. *Poikkeus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta.* Tämän lain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske maatilatalouden tuotantorakennuksia, eivätkä olemassa olevassa rakennuksessa tehtävää rakennuksen rakentamiseen verrattavaa, rakennuslupaa edellyttävää korjaus- ja muutostyötä, joka samalla lisää rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla.

74 §. Väestönsuojien rakenteelliset vaatimukset. Väestönsuojan tulee antaa siinä oleskeleville turva mahdollisilta asevaikutuksilta. Väestönsuojan teknisistä yksityiskohdista säädetään tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

Väestönsuojan rakentamisessa ja varustamisessa käytettäville laitteille ja tuotteille asetettavien vaatimusten, laitteisiin tehtävien merkintöjen sekä laitteiden mukana toimitettavien tietojen ja ohjeiden osalta on voimassa mitä niistä pelastustoimen laitteista annetussa laissa (10/2007) tai sen nojalla säädetään.

75 §. Helpotusten myöntäminen. Aluehallintovirasto voi asianomaista pelastuslaitosta kuultuaan yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen kokonaan tai määrääjäksi laissa säädetystä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta, jos väestönsuojan rakentamisesta aiheutuu tavanomaista huomattavasti korkeampia rakentamiskustannuksia suhteessa asianomaisen rakennuksen rakentamiskustannuksiin tai vapautuksen myöntämiseen on muu erityisen painava syy.

Rakennusluvan myöntävä viranomainen voi asianomaista pelastuslaitosta kuultuaan myöntää poikkeuksen väestönsuojalle sisäasiainministeriön asetuksella säädetystä rakenteellista vaatimuksista tai valtioneuvoston asetuksella väestönsuojalle säädetystä koko- ja sijaintivaatimuksesta, milloin siihen on perusteltu syy eikä poikkeuksen tekeminen olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia.

76 §. Väestönsuojan käyttö normaalioloissa ja käyttöönottovalmius. Väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen pelastusviranomainen voi perustellusta syystä yksittäistapauksissa määrätä, että väestönsuoja on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön lyhyemmässäkin ajassa.

77 §. Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen. Pelastuslaitoksen tulee järjestää pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa.

12 luku. Pelastustoimen valvontatehtävät

78 §. Pelastuslaitoksen valvontatehtävä. Pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista, kun on kyse 2 ja 3 luvuissa säädetystä velvollisuuksista.

Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

79 §. Valvontasuunnitelma. Pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta.

Valvontasuunnitelmassa on määritettävä suoritettavat palotarkastukset ja muut valvontatoimenpiteet sekä kuvattava, miten valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan.

Valvontasuunnitelman tulee perustua alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen. Valvontasuunnitelma on tarkistettava vuosittain ja milloin tarkistamiseen on erityinen syy. Valvontasuunnitelma on toimitettava tiedoksi aluehallintovirastolle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin valvonnassa käytettävistä riskien arvioimisen perusteista, palotarkastusten ja muiden valvontatoimenpiteiden määrittelystä sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnista.

80 §. Palotarkastuksen ja muun valvontatehtävän toimittaminen. Palotarkastuksia ja muita 78 §:n mukaisen valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä saa suorittaa alueen pelastusviranomainen.

Palotarkastus saadaan suorittaa rakennuksessa ja rakennelmassa sekä niihin kuuluvissa huoneistoissa ja asunnoissa. Palotarkastuksen suorittaja on päästettävä kaikkiin tarkastettaviin tiloihin. Tarkastettavan kohteen edustajan on esitettävä säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt.

Kiinteistön omistajan, haltijan ja toiminnanharjoittajan on pyynnöstä toimitettava alueen pelastusviranomaiselle maksutta edellä 15 §:ssä tarkoitettu rakennuksen pelastussuunnitelma ja mahdolliset muut kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, joita alueen pelastusviranomainen tarvitsee 78 §:n mukaisessa valvontatehtävässään.

Palotarkastuksessa on laadittava pöytäkirja, jossa tulee riittävästi yksilöidä tarkastuskohde, tarkastuksen kulku, tarkastajan tekemät keskeiset havainnot, tarkastettavan kohteen edustajan esittämä selvitys sekä johtopäätökset ja niiden perustelut. Pöytäkirja on myös laadittava, jos alueen pelastusviranomainen muutoin valvonnan yhteydessä antaa 81 §:ssä tarkoitetun korjausmääräyksen tai keskeyttää välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaraa aiheuttavan toiminnan. Pöytäkirja on viipymättä annettava tiedoksi asianosaisille.

81 §. Korjausmääräys ja toiminnan keskeyttäminen. Jos alueen pelastusviranomainen valvontatehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita tässä laissa tai sen nojalla säädettyjen velvoitteiden toteuttamisessa, on alueen pelastusviranomaisen määrättävä ne korjattavaksi. Jos puutteita ei voida heti korjata, annetaan korjaamiselle määräaika.

Jos alueen pelastusviranomainen tämän lain mukaista valvontatehtävää suorittaessaan havaitsee puutteita muun lain tai sen nojalla säädettyjen velvoitteiden toteuttamisessa ja arvioi puutteiden aiheuttavan vakavaa vaaraa henkilöturvallisuudelle, voi alueen pelastusviranomainen määrätä puutteet korjattavaksi. Jos puutteita ei voida heti korjata, alueen pelastusviranomaisen tulee ilmoittaa puutteista ja arvioimastaan vaarasta asianomaiselle valvontaviranomaiselle.

Jos valvontatehtävässä tai muutoin havaittu puutteellisuus tai virheellinen menettely aiheuttaa välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran, on pelastusviranomaisella oikeus tarvittaessa heti keskeyttää toiminta ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömiä toimenpiteistä. Määräystä on heti noudatettava.

82 §. Erityiset turvallisuusvaatimukset. Kohteeseen, jossa harjoitettu toiminta tai olosuhteet aiheuttavat palo- tai henkilöturvallisuudelle tai ympäristölle tavanomaista suuremman vaaran, voi alueen pelastusviranomainen erityisestä syystä määrätä hankittavaksi tarkoituksenmukaista sammutuskalustoa ja muita pelastustyötä helpottavia laitteita tai asennettavaksi automaattisen sammutuslaitteiston sekä ryhtymään sanotussa kohteessa muihinkin välttämättömiin toimenpiteisiin

onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä ihmisten ja omaisuuden turvaamiseksi onnettomuuden varalta.

83 §. Puolustusvoimien salassa pidettävät kohteet. Mitä 78 §:ssä säädetään, ei koske sellaisia puolustusvoimien hallinnassa olevia kohteita, jotka valtakunnan turvallisuuden vuoksi on pidettävä salassa ja joiden valvontatehtävästä puolustusvoimat on alueen pelastusviranomaiselle ilmoittanut pitävänsä huolta. Puolustusvoimat vastaa näiden kohteiden palotarkastuksista ja tarkastustoiminnasta voidaan säätää tarkemmin puolustusministeriön asetuksella.

84 §. Valmiuden tarkastaminen. Pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia tässä laissa säädettyjen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi. Tarkastuksen toimittajalla on oikeus päästä tarkastettaviin tiloihin, ei kuitenkaan asuntoihin ja muihin kotirauhan piiriin kuuluviin kohteisiin tai 83 §:ssä tarkoitettuihin kohteisiin, ja saada selvityksiä tässä laissa tai sen nojalla annetussa valtioneuvoston tai ministeriön asetuksessa vaadituista varautumista koskevista suunnitelmista ja muista järjestelyistä.

85 §. Alueen pelastustoimen palvelutason valvonta. Aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että alueen pelastustoimen palvelutaso on riittävä. Tässä tarkoituksessa aluehallintovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta alueen pelastustoimelta tarpeellisia tietoja ja selvityksiä.

Jos palvelutasossa on huomattavia epäkohtia eikä niitä korjata aluehallintoviraston asettamassa määräajassa, aluehallintovirasto voi 105 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla velvoittaa alueen pelastustoimen saattamaan palvelut tässä laissa vaaditulle tasolle.

13 luku. Vaitiolovelvollisuus, tiedonsaantioikeus ja henkilörekisterit

86 §. Vaitiolovelvollisuus. Pelastustoimen palveluksessa oleva tai pelastustoimintaan osallistuva henkilö sekä tämän lain 107 §:ssä tarkoitettu tutkintalautakunnan jäsen ja asiantuntija ei saa pelastustoimeen kuulumattomalla tavalla käyttää hyödykseen eikä luvatta ilmaista muille tässä tehtävässään tietoon saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty tai lain nojalla määrätty salassapitovelvollisuus taikka joka koskee yksityistä liike- tai ammattisalaisuutta, taloudellista asemaa, henkilökohtaisia olosuhteita tai terveydentilaa.

Salassa pidettävän tiedon ilmaisemisesta viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle toimielimelle säädetään lailla. Vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaisemasta sellaista tietoa, jonka ilmaiseminen on yksittäistapauksessa tarpeen hengen tai terveyden suojaamiseksi tai huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi.

Rangaistus tässä pykälässä säädetyn vaitiolovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan.

87 §. Velvollisuus tilastotietojen antamiseen. Alueen pelastusviranomaisen tulee toimittaa pelastustoimen suoritteista, voimavaroista, järjestelyistä ja muusta varautumisesta sekä toimenpiderekisteristä maksutta sisäasiainministeriölle, aluehallintovirastolle ja Pelastusopistolle tietoja, jotka ovat tarpeen tilastojen tekemistä varten. Tiedot voidaan tarvittaessa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla ja ne voivat sisältää myös salassa pidettäviä tietoja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin tilastotietojen antamisesta.

88 §. *Tiedonsaantioikeus palon- ja onnettomuuden tutkinnassa.* Tämän lain 41 §:n mukaista palontutkintaa suorittavalla alueen pelastusviranomaisella ja 107 §:n mukaista onnettomuuden tutkintaa suorittamaan määrättyllä tutkintalautakunnan jäsenellä ja asiantuntijalla on oikeus päästä onnettomuuskohteeseen, saada salassapitosäännösten estämättä maksutta tutkinnassa tarvittavia asiakirjoja onnettomuuskohteen edustajalta ja tietoja viranomaisilta sekä oikeus ottaa näytteitä onnettomuuskohteesta.

89 §. *Tiedonsaantioikeus pelastustoimintaa ja valvontatehtäviä varten.* Pelastusviranomaisella on sille tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta pelastustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sekä pelastustoimelle säädettyjen valvontatehtävien hoitamisessa tarpeellisia tietoja. Tässä tarkoituksessa pelastusviranomaisella on oikeus saada tietoja:

- 1) paikkainfrastruktuurista annetussa laissa (421/2009) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä tarkoitetuista paikkatietoaineistoista;
- 2) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009):
  - a) 13 §:n 5 kohdassa tarkoitettu siviilisäädystä;
  - b) 13 §:n 8 kohdassa tarkoitetuista lapsen ja vanhemman perheoikeudellista asemaa koskevista tiedoista;
  - c) 13 §:n 14 kohdassa tarkoitettu kansalaisuudesta;
  - d) 13 §:n 20 kohdassa tarkoitettu henkilön ilmoittamasta äidinkielestä ja asiointikielestä;
  - e) 13 §:n 22 kohdassa tarkoitettu henkilön ilmoittamasta ammatista;
  - f) 14 §:n 1 kohdassa tarkoitettu kiinteistötunnuksesta tai muusta kiinteistön tai rekisteriyksikön yksilöivästä tunnistetiedosta;
  - g) 15 §:n 1 kohdassa tarkoitettu rakennustunnuksesta tai muusta rakennushankkeen tai rakennuksen yksilöivästä tunnistetiedosta;
  - h) 15 §:n 3 kohdassa tarkoitetuista koordinaateista, käyttötarkoituksesta, valmistumisvuodesta, kerrosluvusta, huoneistoalasta ja tilavuudesta;
  - i) 15 §:n 4 kohdassa tarkoitettu rakennushankkeesta ja rakennusta, sen rakenteita ja ominaisuuksia kuvaavista muista tiedoista;
  - j) 16 §:n 2 kohdassa tarkoitettu huoneistoa ja sen ominaisuuksia kuvaavista tiedoista; sekä
  - k) 16 §:n 3 kohdassa tarkoitettu asuinhuoneiston hallintaperustetta ja käytössä oloa koskevista tiedoista.
- 3) valvontakohteista Turvatekniikan keskuksen valvontakohderekisteristä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn valvontaa ja sen kehittämistä varten;
- 4) Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoista;
- 5) ensihoitotehtävien koordinaateista ja tehtäväkoodeista sairaanhoitopiiriltä sillä tavoin yksilöityinä, ettei tietojen perusteella voida tunnistaa yksittäistä luonnollista henkilöä;
- 6) tämän lain 42 §:n 2 momentissa säädetyssä tarkoituksessa muilta viranomaisilta onnettomuuksien ehkäisyn kannalta erityisistä riskikohteista sillä tavoin yksilöityinä, ettei tietojen perusteella voida tunnistaa yksittäistä luonnollista henkilöä;
- 7) poliisilta kokoontumislain (530/1999) 14 §:n mukaisista yleisötilaisuuden järjestämiseen liittyvistä ilmoituksista; sekä
- 8) kuntien rakennusvalvontaviranomaisilta maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaisista rakennusluvista ja 126 §:n mukaisista toimenpideluvista sekä niiden 131 §:n mukaisista hakemuksista rakennusvalvontaviranomaisen kanssa yhteisesti sovittavalla tavalla.

Edellä 1 momentissa säädettyssä tarkoituksessa pelastusviranomaisella on lisäksi oikeus saada 90 §:n 3 momentissa tarkoitettut tiedot.

Edellä tässä pykälässä tarkoitettut tiedot on oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa.

Mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, ei koske tämän lain 83 §:ssä tarkoitettua kohdetta. Puolustusvoimien tulee kuitenkin antaa alueen pelastusviranomaiselle ja hätäkeskukselle pelastustehtävän asianmukaisen ja turvallisen suorittamisen edellyttämät tiedot kohteesta.

90 §. Tiedonsaantioikeus väestönsuojelutehtäviä varten. Pelastusviranomaisella on oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä henkilöstön varaamiseksi väestönsuojelutehtäviin saada maksutta:

- 1) rekisterihallintolaissa (166/1996) tarkoitetuilta viranomaisilta tarpeelliset väestötiedot;
- 2) puolustusvoimilta tieto siitä, onko asevelvollinen vapautettu sodan aikaisesta palveluksesta;
- 3) muilta viranomaisilta ja yhteisöiltä tiedot niiden palveluksessa olevista henkilöistä koskien myös varattavan henkilön ikää, koulutusta, ammattia ja työkykyä sekä henkilön varaamista viranomaiselle tai yhteisölle sen oman toiminnan varmistamiseksi poikkeusoloissa;
- 4) siviilipalvelusviranomaisilta tieto siitä, onko siviilipalvelusvelvollinen vapautettu liikekannallepanon aikaisesta palveluksesta, sekä tieto siviilipalveluksen suorittaneiden henkilöiden palveluksessaan saamasta erityiskoulutuksesta.

Pelastusviranomaisella on oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä väestönsuojelua varten saada viranomaisen hallussa olevasta rekisteristä maksutta tiedot rakennuksista, kiinteistöistä ja huonetiloista, niiden omistajista ja haltijoista sekä käytöstä siten yksilöityinä ja ryhmiteltyinä kuin väestönsuojelua ja sen valmistelua varten on tarpeellista.

Pelastusviranomaisella sekä liikenne- ja viestintäministeriöllä on oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä evakuointia ja muuta väestönsuojelua varten saada maksutta tietoja ajoneuvoliikennerekisteristä annetun lain (541/2003):

- 1) 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista ajoneuvon omistajista tai haltijoista;
- 2) 3 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista luonnollisista henkilöistä, jotka ovat hakeneet ajokorttilupaa tai joilla on ajokorttilupa, ajokortti tai ajo-oikeus;
- 3) 4 §:ssä tarkoitetuista luonnollisista henkilöistä rekisteriin talletetuista osoite- ja muista yhteystiedoista;
- 4) 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista ajokorttiluvan, ajokortin ja ajo-oikeuden myöntämisestä, lajista ja luokasta sekä muista vastaavista tiedoista; sekä
- 5) 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista ajoneuvon teknisistä tiedoista, yksilöintitiedoista ja kaupallisista tiedoista.

Pelastusviranomaisella sekä liikenne- ja viestintäministeriöllä on lisäksi oikeus saada maksutta tietoja viranomaisten poikkeusolojen varaustietoihin perustuvasta valtakunnallisesta tiekuljetusten ohjauksen tietojärjestelmästä.

Edellä tässä pykälässä tarkoitettut tiedot on oikeus saada myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa.

91 §. Toimenpiderekisteri. Pelastuslaitos saa pitää pelastustoimen seurantaa ja kehittämistä varten henkilökisteriä, johon saadaan tallentaa hätäkeskustoiminnasta annetun lain (/) 18 §:ssä tarkoitettuun hätäkeskustietojärjestelmään tallennettavat tiedot, jotka hätäkeskus on luovuttanut pelastusviranomaisen vastuulliselle rekisterinpitäjälle hätäkeskustoiminnasta annetun lain 21 §:n nojalla. Rekisterin teknisestä ylläpidosta huolehtii Pelastusopisto.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi pelastuslaitoksen toimenpiderekisteriin saadaan tallentaa pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien pelastuslain tai muun lain nojalla hoitamista tehtävistä tiedot, jotka koskevat:

- 1) toimenpiteen kohdetta;
- 2) onnettomuus- tai tehtävätyyppejä;
- 3) onnettomuuden teknisiä yksityiskohtia ja onnettomuuden etenemistä;
- 4) toimenpiteessä käytettyjä pelastus- ja torjuntamenetelmiä;
- 5) toimenpiteessä käytettyjä henkilöstövoimavaroja;
- 6) toimenpiteessä käytettyjä ajoneuvoja ja muuta kalustoa;
- 7) pelastustoiminnan tuloksellisuutta;
- 8) onnettomuuden aiheuttamia vahinkoja ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneita tekijöitä; sekä
- 9) onnettomuuden syitä.

Edellä 2 momentin 2 kohdan mukaisena tietona saadaan tallentaa myös tiedot pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien sopimusperusteisesti hoitamista sairaankuljetus-, ensihoito- ja ensivastetehtävistä.

Tietoja toimenpiderekisteriin saavat tallentaa ja käsitellä pelastusviranomaiset. Sopimuspalokuntiin kuuluvat henkilöt saavat tallentaa toimenpiderekisteriin tiedot niistä tehtävistä, joissa he ovat toimineet pelastustoiminnan johtajana.

Rekisterissä olevat tiedot saadaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pelastustoimintaa tai valvontaa varten hätäkeskuslaitokselle, pelastusviranomaiselle, Turvatekniikan keskukselle, öljyvahingon ja aluskemikaalivahingon torjuntaa ja siihen varautumista varten Suomen ympäristökeskukselle ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksille, tämän lain 107 §:ssä tarkoitettulle tutkintalautakunnan jäsenelle ja asiantuntijalle sekä onnettomuustutkintaa muun lain nojalla suorittavalle tutkintalautakunnalle sekä tieteellistä tutkimusta varten muillekin viranomaisille, tutkimuslaitoksille ja tutkijoille. Tiedot voidaan luovuttaa tarvittaessa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa. Pelastusopisto ja edellä 55 §:n 2 momentissa tarkoitettu oppilaitos saavat käyttää rekisterissä olevia tietoja opetustoiminnassaan. Pelastusopisto saa käyttää lisäksi rekisterissä olevia tietoja tilastojen laatimista varten. Toimenpiderekisteristä saadaan muodostaa tilastoja, joista henkilöiden yksilöinti ei ole mahdollista. Muutoin tietojen luovuttamisesta on voimassa, mitä siitä säädetään laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).

Henkilötieto tulee poistaa toimenpiderekisteristä, kun sen säilyttämistä edellä mainitussa tarkoituksessa ei enää voida pitää perusteltuna, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua tiedon

tallentamisesta. Henkilötietolain (523/1999) 11 §:n 3 tai 4 kohdassa tarkoitettu arkaluonteinen tieto tulee kuitenkin poistaa viimeistään kahden vuoden kuluttua.

92 §. Varautumistehtävien rekisteri. Pelastuslaitos, valtion ja kunnan viranomainen ja laitos sekä muut yhteisö, joka on velvollinen osallistumaan pelastusviranomaisten johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun ja hoitamaan lakisääteisiä tehtäviään pelastustoiminnan yhteydessä sekä varautumaan näiden tehtävien hoitamiseen normaali- ja poikkeusoloissa, saa muodostaa tehtäviensä hoitamista ja niihin varautumista varten henkilörekisterin tehtäviin varatuista henkilöistä ja voimavaroista.

Rekisteriin saadaan tallentaa edellä 1 momentissa tarkoitettun henkilön nimen lisäksi syntymäaika ja henkilötunnus, siviilisäätty, ammatti, koulutus, osoite- ja muut yhteystiedot, tiedot ajokortista ajokorttiluokkineen ja tiedot henkilön huollettavana olevien lasten lukumäärästä.

Rekisteriin saadaan tallentaa 2 momentissa tarkoitettujen henkilötietojen lisäksi tiedot varautumistehtävän edellyttämästä kalustosta, materiaalista, tarvikkeista ja väestönsuojista sekä niistä kiinteistöistä, rakennuksista ja huonetiloista, joita voidaan käyttää evakuoitujen ja siirretyn omaisuuden sijoittamiseen. Rekisteriin saadaan tallentaa tiedot tilojen omistus- ja hallintasuhteista sekä kunnosta ja nykyisestä käytöstä asukasmäärineen. Vastaavasti saadaan rekisteriin tallentaa tiedot rakennuksista, jotka soveltuvat poikkeusoloissa tuotantolaitosten, viranomaisten ja laitosten väliaikaisiksi toimipaikoiksi, johtokeskuksiksi ja yksiköiden sijoittamispaikoiksi. Rekisterin muodostamisessa saadaan käyttää tämän lain 90 §:n tiedonsaantioikeuteen perustuvia tietoja sekä viranomaisen, laitoksen tai yhteisön hallussa olevia muita tässä säännöksessä tarkoitettuja tietoja, joita asianomainen taho ylläpitää tai sille on luovutettu kiinteistöjen, rakennusten ja huonetilojen rekisteröinnistä vastaavan viranomaisen toimesta.

Rekisterissä olevat tiedot saadaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä pelastustoimintaa ja sen suunnittelua varten alueen pelastustoimelle, pelastusviranomaisille ja hätäkeskuslaitokselle sekä varautumisrekisteriä ylläpitäville viranomaisille. Tiedot on oikeus luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisessä muodossa.

Pelastustoimen varautumistehtävien henkilörekisterissä olevat tiedot on tarkistettava vähintään viiden vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä tai tarkistuksesta tai poistettava.

93 §. Valvontarekisteri. Tämän lain 78 §:n mukaista rakennusten ja muiden kohteiden turvallisuuteen liittyvää valvontatehtävää ja 84 §:n mukaista valmiuden tarkastamista varten saa pelastuslaitos ylläpitää henkilörekisteriä. Rekisterin saa tallentaa tämän lain 62, 89 ja 90 §:n mukaisia valvontaa varten saatuja tietoja. Valvontarekisteriin saa myös tallentaa tämän lain 80 §:n 3 momentissa tarkoitettut palotarkastuksessa pidettävään pöytäkirjaan merkityt tiedot sekä 84 §:n mukaisessa valmiuden tarkastamisessa saadut tiedot varautumisjärjestelyistä.

Valvontarekisterissä olevat tiedot on tarkistettava ja tarpeettomat tiedot poistettava tarkistuksen yhteydessä määrävälein, kuitenkin viimeistään viiden vuoden kuluttua edellisen merkinnän tekemisestä.

94 §. Sopimuspalokuntien henkilörekisteri. Pelastuslaitos saa muodostaa henkilörekisterin sopimuspalokuntaansa kuuluvista henkilöistä. Rekisteriin saadaan tallentaa nimen lisäksi henkilön syntymäaika ja henkilötunnus, pelastusalan koulutus, osoite ja muut yhteystiedot.

Sopimuspalokuntien henkilörekisterissä olevat tiedot on tarkistettava vähintään viiden vuoden väliajoin tai tiedot on saman ajan kuluessa poistettava.

14 luku. Pelastustoimen rahoitus, maksut, palkkiot ja korvaukset

95 §. *Vastuu pelastustoimen kustannuksista.* Pelastustoimen kustannuksista vastaa, jollei tässä laissa toisin säädetä, se jonka velvollisuutena toimenpiteen tai tehtävän suorittaminen taikka siitä huolehtiminen on.

96 §. *Eräiden suoritteiden maksullisuus.* Pelastuslaitos perii maksun tämän lain 79 §:ssä tarkoitetun valvontasuunnitelman mukaisen palotarkastuksen suorittamisesta.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi alueen pelastustoimi voi periä maksun:

- 1) tehtävästä, jonka on aiheuttanut hätäkeskukseen liitetyn paloilmotimen toistuva erheellinen toiminta;
- 2) tehtävästä, jonka on aiheuttanut muun kuin edellä 1 kohdassa tarkoitetun hälytysjärjestelmän toistuva erheellinen toiminta; sekä
- 3) tehtävästä, jonka maksullisuudesta on muussa laissa erikseen säädetty.

Edellä 2 momentin 1 ja 2 kohdissa tarkoitettujen maksujen perimisen edellytyksenä on, että alueen pelastusviranomaisen on aikaisemmin kirjallisesti kehottanut kohteen omistajaa tai haltijaa korjaamaan paloilmotimen tai hälytysjärjestelmän siten, että siitä ei aiheudu toistuvia erheellisiä hälytyksiä. Perittävien maksujen suuruudesta päättää alueen pelastustoimi noudattaen valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädettyjä periaatteita. Alueen pelastustoimen tulee määrätä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat suuruudeltaan enintään suoritteen tuottamisesta tai tehtävän hoitamisesta alueen pelastustoimelle aiheutuneita välittömiä kustannuksia. Edellä 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut maksut saadaan periä kohteen omistajalta tai haltijalta.

Maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

97 §. *Valtion osallistuminen valmiuden ylläpitämiseen.* Valtio voi osallistua pelastustoimessa tarvittavan valmiuden ylläpitämiseen hankkimalla sellaista erityiskalustoa tai rahoittamalla sellaista toimintaa, jonka hankkiminen tai rahoittaminen valtion varoista on erityisestä syystä tarkoituksenmukaista.

98 §. *Pelastustoimintaa varten saadun avun korvaaminen.* Pelastuslaitoksen toiselle pelastuslaitokselle antamasta kalusto-, miehistö- ja muusta avusta on apua saanut laitos velvollinen suorittamaan täyden korvauksen, jollei toisin sovita.

Edellä 49 §:n 1 momentissa tarkoitettusta virka-avusta mahdollisesti perittävästä korvauksesta virka-avun antaja sopii pelastusviranomaisen kanssa.

99 §. *Metsä- ja maastopalojen sammutuskustannukset.*

Jos metsä- tai maastopalo on ulottunut useammalle kuin yhdelle pelastustoimen alueelle, maksaa sammutuskustannukset se pelastuslaitos, jonka toimialueella palo on saanut alkunsa, jollei toisin sovita. Muiden pelastuslaitosten on korvattava näistä kustannuksista osuutensa palaneen pinta-alan tai muun kohtuullisen perusteen mukaan.

100 §. Harkinnanvaraiset avustukset. Jos pelastustehtävä on aiheuttanut alueen pelastustoimelle poikkeuksellisen suuria kustannuksia, voidaan sille myöntää harkinnanvaraista avustusta valtion talousarvion rajoissa.

Kunnalle ja alueen pelastustoimelle voidaan myöntää valtion talousarviossa päätetyissä rajoissa harkinnanvaraista avustusta väestönsuojelutoimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin, jos ne muodostuvat sille erityisen rasittaviksi.

Tässä laissa tarkoitettuun valtionavustukseen sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

101 §. Vahingonkorvaus. Vahingon korvaamisesta on muutoin voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

102 §. Pelastustehtävästä maksettavat korvaukset ja palkkiot. Pelastuslaitos suorittaa korvauksen turmeltuneista tai hävinneistä henkilökohtaisista vaatteista, varusteista ja työvälineistä henkilölle, joka on:

- 1) ryhtynyt pelastustoimenpiteisiin 3 §:ssä säädetyn toimintavelvollisuuden perusteella;
- 2) määrätty avustamaan pelastustoiminnassa 37 §:n 1 momentin mukaisesti;
- 3) vapaaehtoisesti osallistunut pelastustoimintaan 51 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että vahingosta on ensi tilassa ilmoitettu pelastustoiminnan johtajalle tai pelastuslaitokselle. Korvausta on haettava pelastuslaitokselta kirjallisesti kolmen kuukauden kuluessa vahingon tapahtumisesta.

Pelastuslaitos maksaa pelastustoiminnassa 37 §:n 1 momentin mukaisesti avustamaan määrätylle henkilölle kohtuullisen palkkion.

103 §. Pelastustoiminnassa sattuneen tapaturman korvaaminen. Pelastustoiminnassa tai väestönsuojelutehtävissä sattuneesta tapaturmasta tai siinä saadusta ammattitaudista suoritetaan korvausta valtion varoista samojen perusteiden mukaan kuin työtapaturmasta tai ammattitaudista siltä osin kuin vahingoittuneella ei ole oikeutta vähintään samansuuruiseen korvaukseen muun lain mukaan niille, jotka:

- 1) ovat 3 §:ssä säädetyn toimintavelvollisuuden perusteella ryhtyneet omatoimisiin pelastustoimenpiteisiin;
- 2) kuuluvat 25 §:ssä tarkoitettuun sopimuspalokuntaan mutta eivät ole oikeutettuja korvauksiin tapaturmavakuutuslain (608/1948) 1 §:n mukaan.
- 3) on 37 §:n 1 momentin mukaisesti määrätty avustamaan pelastustoiminnassa;
- 4) ovat vapaaehtoisesti osallistuneet pelastustoimintaan 51 §:ssä tarkoitettulla tavalla; tai
- 5) on 67 §:n perusteella määrätty väestönsuojelukoulutukseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu korvaus maksetaan kuitenkin aina, jos tapaturma on sattunut tai ammattitauti aiheutunut käytettäessä teollisuus- tai laitospalokuntaa 37 §:n 2 momentin mukaisesti pelastustoimintaan laitoksen ulkopuolella.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös sopimuspalokunnan koulutustoimintaa, kiinteistön ja kaluston hoitoa sekä ensivastetoimintaa.

Asian, joka koskee korvauksen suorittamista tämän pykälän nojalla valtion varoista, käsittelee Valtiokonttori.

15 luku. Muutoksenhaku, pakkokeinot ja rangaistukset

104 §. *Muutoksenhaku.* Valtion viranomaisen tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallintolainkäyttölain mukaisessa järjestyksessä haetaan muutosta myös tämän lain 36 §:n 2 momentin, 81, 82, 102, 108 ja 109 §:n nojalla pelastusviranomaisen ja pelastuslaitoksen tekemästä päätöksestä sekä pelastustoiminnan johtajan 40 §:n 2 momentin nojalla tekemästä päätöksestä.

Hallintopäätöstä on noudatettava heti valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Rakennusluvan myöntävän viranomaisen tämän lain nojalla tekemistä päätöksistä haetaan oikaisua tai muutosta siten kuin maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään.

105 §. *Uhkasakko ja teettämisuhka.* Joka

- 1) laiminlyö 11 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden merkitä pelastustie asianmukaisesti;
- 2) laiminlyö 12 §:n 1 momentissa säädetyn velvollisuuden pitää sammutus-, pelastus- ja torjuntakalusto, sammutus- ja pelastustyötä helpottavat laitteet, palonilmaisulaitteet ja hälytyslaitteet sekä muut onnettomuuden vaaraa ilmaisevat laitteet, poistumisreittien opasteet ja valaistuksen tai väestönsuojien varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huollettuna ja tarkastettuna asianmukaisesti;
- 3) laiminlyö 13 §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia nuohouksesta ja ilmanvaihtokanavien ja -laitteiden huollosta ja puhdistamisesta tai tikkaiden, kattokulkuteiden ja turvavarusteiden pitämisestä kunnossa;
- 4) laiminlyö 15 tai 16 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia pelastussuunnitelma;
- 5) laiminlyö 17 §:ssä säädetyn velvollisuuden varustaa asunto, majoitustilat, hoitolaitos tai palvelu- ja tukiasumiseen kuuluvat tilat palovaroitimilla tai muilla laitteilla, jotka mahdollisimman aikaisin havaitsevat alkavan tulipalon ja varoittavat siitä;
- 6) laiminlyö 19 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia poistumisturvallisuusselvitys ja jättää toimittamatta sen pelastuslaitokselle ja rakennusvalvontaviranomaiselle;
- 7) laiminlyö 20 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia poistumisturvallisuuden toteuttamissuunnitelma asetetussa määräjassa;
- 8) laiminlyö 48 §:ssä säädetyn velvollisuuden laatia erityistä vaaraa aiheuttavan kohteen ulkoinen pelastussuunnitelma, tiedottaa suunnitelmasta tai järjestää harjoituksia suunnitelman toimivuuden varmistamiseksi;
- 9) laiminlyö 71 §:ssä säädetyn väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden;
- 10) laiminlyö 72 §:ssä säädetyn väestönsuojan kunnostamisvelvollisuuden muutos- ja korjaustyön yhteydessä;
- 12) laiminlyö 81 §:ssä säädetyn korjausmääräyksen noudattamisen;
- 13) ei noudata tai toteuta 82 §:n mukaisesti määrättyjä erityisiä turvallisuusvaatimuksia;
- 14) vastustaa 108 §:ssä tarkoitettujen pelastustoimen tarvitsemien laitteiden sijoittamista rakennukseen tai rakennelmaan; tai

15) laiminlyö velvollisuuden hankkia ja pitää toimintakunnossa alueen pelastusviranomaisen 109 §:n nojalla määräämiä viranomaisverkon käytettävyyttä parantavia laitteita, voidaan alueen pelastusviranomaisen päätöksellä velvoittaa määrääjassa oikaisemaan se, mitä on tehty tai lyöty laimin. Edellä 8 kohdassa tarkoitetun uhkasakon asettaa ja määrää kuitenkin aluehallintovirasto.

Viranomaisen antamaa kieltoa tai määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Tähän lakiin perustuvassa uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovelletaan muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

106 §. Rangaistukset. Joka

- 1) laiminlyö 3 §:ssä säädetyn toimintavelvollisuuden;
- 2) laiminlyö 4 §:ssä säädetyn velvollisuuden osoittaa huolellisuutta tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran ja vahingon välttämiseksi;
- 3) rikkoo 6 §:ssä säädettyä kieltoa sytyttää avotuli kun tulipalon vaara on ilmeinen;
- 4) kulottaa metsämaata ilman 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun metsäammattilaisen valvontaa;
- 5) laiminlyö 8 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa hätäkeskukseen kulotuksesta tai muusta tulenkäytöstä, josta muodostuu merkittävästi savua;
- 6) rikkoo 9 §:ssä säädettyjä palo- ja poistumisturvallisuusvaatimuksia tai säilyttää pykälässä säädetyn vastaisesti helposti syttyvää materiaalia tai muuta tavaraa;
- 7) laiminlyö 10 §:ssä säädetyn velvollisuuden huolehtia rakennusten uloskäytävistä, rikkoo kieltoa säilyttää uloskäytävillä ja kulkureiteillä tavaraa tai laiminlyö velvollisuuden tarvittaessa merkitä ja valaista uloskäytävät ja kulkureitit asianmukaisesti;
- 8) laiminlyö 11 §:ssä säädetyn velvollisuuden pitää pelastustiet ajokelpoisina ja esteettöminä tai rikkoo kieltoa pysäköidä pelastustielle tai asettaa sille muutakaan estettä;
- 9) laiminlyö 22 §:ssä säädetyn velvollisuuden keskeyttää turvetuotanto, jos tulipalon vaara on ilmeinen;
- 10) rikkoo 37 §:n 1 momentissa tarkoitetun velvollisuuden osallistua pelastustoimintaan;
- 11) rikkoo 37 §:n 4 momentissa säädettyä kieltoa lähteä palo- tai onnettomuuspaikalta, ennen kuin pelastustoiminnan johtaja on antanut siihen luvan;
- 12) laiminlyö 61 §:ssä säädetyn velvollisuuden ilmoittaa tulisijoissa ja savuhormeissa olevista vioista tai puutteista;
- 13) laiminlyö 62 §:ssä säädetyn velvollisuuden pitää luetteloita nuohotuista kohteista tai on säilyttämättä säädetyllä tavalla tietoja nuohouksen suorittamisesta; tai
- 14) laiminlyö 80 §:n 2 momentissa säädetyn palotarkastuksen yhteydessä velvollisuutensa esittää säädöksissä vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt tai jättää toimittamatta alueen pelastusviranomaisen 80 §:n 3 momentin mukaisesti pyytämän pelastussuunnitelman ja muut kohteen palo- ja poistumisturvallisuudesta laaditut asiakirjat, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, pelastusrikkomuksesta sakkoon.

Joka laiminlyö 67 §:n mukaisen velvollisuuden osallistua koulutukseen, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, väestönsuojelurikkomuksesta sakkoon.

16 luku. Erinäiset säännökset

107 §. Onnettomuuden tutkinta. Sisäasiainministeriön määräyksestä voidaan palon tai muun onnettomuuden selvittämiseksi suorittaa erityinen tutkinta. Sisäasiainministeriö voi asettaa tutkinnan suorittamista varten tutkintalautakunnan.

Tutkintalautakunnassa on puheenjohtaja sekä tarvittaessa varapuheenjohtaja ja tarpeellinen määrä jäseniä. Sisäasiainministeriö voi tutkintalautakunnan ehdotuksesta kutsua yhden tai useamman pysyvän asiantuntijan osallistumaan tutkintaan.

Tutkintalautakunnan jäsenet ja asiantuntijat toimivat virkavastuulla.

Tiedonsaantioikeudesta onnettomuuden tutkinnassa säädetään tämän lain 88 §:ssä ja poliisin antamasta virka-avusta 49 §:n 2 momentissa.

108 §. Pelastustoimen laitteiden sijoittaminen rakennukseen. Alueen pelastusviranomaisella on oikeus sijoittaa rakennukseen tai rakennelmaan pelastustoimen tarvitsemia laitteita. Rakennuksen tai rakennelman omistajaa tulee kuulla ennen laitteiden sijoittamista. Laitteiden sijoittamiseen sovelletaan, mitä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 161–163 §:ssä on säädetty yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisesta.

109 §. Viranomaisverkon käytettävyyttä koskevat erityiset vaatimukset. Mikäli viestintämarkkinalain (393/2003) 2 §:n 1 momentin 9 kohdan tarkoittaman viranomaisverkon käytettävyyden rakennuksessa tai rakennelmassa ei ole riittävä pelastustoiminnan asianmukaiseksi suorittamiseksi, voi alueen pelastusviranomaisen määrätä rakennuksen tai rakennelman omistajan hankkimaan viranomaisverkon käytettävyyttä varmistavia laitteita ja pitämään ne toimintakunnossa.

110 §. Pelastusviranomaisen henkilökortti. Pelastusviranomaisella on oltava virkatehtävissään mukana virka-aseman tunnisteeksi tarkoitettu sisäasiainministeriön vahvistama henkilökortti.

Sisäasiainministeriön asetuksella säädetään tarkemmin pelastusviranomaisen henkilökortin tietosisällöstä ja valmistamisesta sekä henkilökortin tilaamisesta ja palauttamisesta.

111 §. Pelastustoimen virkapuku ja pelastustoimen suoja-asujen tunnukset. Pelastusviranomaisen on käytettävä virkatehtävissään sisäasiainministeriön asetuksella vahvistettua pelastustoimen virkapukua, jollei virkatehtävän laatu tai luonne muuta edellytä. Pelastuslaitoksen muun henkilöstön velvollisuudesta käyttää pelastustoimen virkapukua päättää pelastuslaitos.

Pelastustoimen virkapukua voidaan käyttää Pelastusopistosta annetun lain (607/2006) 10 §:ssä tarkoitettuna Pelastusopiston henkilöstön virkapukuna sekä mainitun lain 34 §:n 1 momentin mukaisena opiskelijapukuna sisäasiainministeriön asetuksessa tarkemmin säädettävällä tavalla.

Sopimuspalokunnan sekä muun vapaaehtoisen palokunnan, laitospalokunnan, tehdaspalokunnan ja sotilaspalokunnan henkilöstöön kuuluvalla on oikeus käyttää edellä 1 momentissa tarkoitettua pelastustoimen virkapukua palokuntapukuna sisäasiainministeriön asetuksessa tarkemmin säädettävällä tavalla.

Puolustusvoimien palotarkastuksista huolehtivilla puolustusvoimien virkamiehillä on oikeus käyttää edellä 1 momentissa tarkoitettua pelastustoimen virkapukua puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapukuna. Sisäasiainministeriö ja Pääesikunta sopivat puolustusvoimien pelastushenkilöstön virkapuvussa käytettävistä virka-asematunnuksista ja muista tunnuksista.

Sisäasiainministeriön asetuksella säädetään tarkemmin pelastustoimen virkapuvusta sekä siihen kuuluvista virka-asetatunnuksista ja muista tunnuksista. Edellä 2 momentissa tarkoitettussa opiskelijapuvussa ja 3 momentissa tarkoitettussa palokuntapuvussa ei saa käyttää asetuksella vahvistettuja virka-asetatunnuksia tai muita viranomaisasemaa kuvaavia tunnuksia.

Sisäasiainministeriön asetuksella säädetään palokuntapuvun ja opiskelijapuvun merkitsemisestä ja tunnusten käytöstä siten, että palokuntapuku ja opiskelijapuku ovat erotettavissa pelastustoimen virkapuvusta. Pelastustoimen palveluksesta eläkkeelle jääneen henkilön oikeudesta käyttää pelastustoimen virkapukua pelastustoimen yhteisöjen tilaisuuksissa voidaan säätää tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella. Sisäasiainministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin myös pelastustoiminnan johtajan tunnuksista pelastustoimen suoja-asuissa sekä muistakin pelastustoiminnassa käytettävistä suoja-asujen tunnuksista.

112 §. Tarkemmat säännökset. Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

113 §. Voimaantulosäännös. Tämä laki tulee voimaan X päivänä X kuuta 2011.

Tällä lailla kumotaan 13 päivänä kesäkuuta 2003 annettu pelastuslaki (468/2003) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, pelastustoimen alueiden muodostamisesta annettu laki (1214/2001) sekä 12 päivänä huhtikuuta 1935 annettu laki ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta (158/1935).

Tämän lain voimaan tullessa noudatetaan lisäksi seuraavaa:

- 1) muussa laissa tai asetuksessa oleva viittaus kumottuun pelastuslakiin tarkoittaa tämän lain voimaantulon jälkeen viittausta tähän lakiin ja sen asianomaisiin säännöksiin;
- 2) kumotun pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain 3 §:n nojalla tehty valtioneuvoston päätös pelastustoimen aluejaosta on voimassa siihen asti, kunnes valtioneuvosto päättää vahvistetun aluejaon muuttamisesta tämän lain 24 §:ssä säädetyn mukaisesti;
- 3) kumotun pelastustoimen alueiden muodostamisesta annetun lain 4 §:n 1 momentin nojalla tehdyt kuntien sopimukset pelastustoimen yhteistoiminnan järjestämisestä sekä mainitun lain 4 §:n 2 momentin mukaiset valtioneuvoston määräykset kuntien yhteistoiminnan järjestämisestä ovat voimassa siihen asti, kunnes alueen kunnat muuttavat sopimuksia tämän lain 24 §:n 2 momentin mukaisesti aluejaon muuttamisen yhteydessä tai muutoin tämän lain 24 §:n 3 momentin mukaisesti;
- 4) tämän lain 15 §:n mukainen rakennuksen pelastussuunnitelma on laadittava viimeistään kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta;
- 5) edellä 4 kohdassa säädetystä poiketen on rakennuksen tai kohteen, jota varten on laadittu kumotun pelastuslain 8 §:n 3 momentin mukainen pelastussuunnitelma, päivitettävä suunnitelma tämän lain ja sen nojalla annettujen säädösten mukaiseksi rakennuksen pelastussuunnitelmaksi kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta;
- 6) tämän lain voimaan tullessa käytössä olevissa hoitolaitoksissa ja palvelu- ja tukiasumiseen kuuluvissa rakennuksissa ja tiloissa on tämän lain 19 §:ssä tarkoitettu poistumisturvallisuusselvitys laadittava ja toimitettava pelastuslaitokselle kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta;

7) tämän lain voimaan tullessa käytössä olevissa hoitolaitoksissa ja palvelu- ja tukiasumiseen kuuluvissa rakennuksissa ja tiloissa, joihin on tehty ennen tämän lain voimaantuloa pelastusviranomaiselle toimitettu Suomen Rakentamismääräyskokoelmassa (E1:2002) tarkoitettu turvallisuusselvitys tai kumotun pelastuslain mukainen pelastussuunnitelma ja sen osana kumotun pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (787/2003) 10 §:n 2 momentissa tarkoitettu selvitys siitä, miten rakennuksessa tai tilassa olevien heikentynyt toimintakyky otetaan huomioon vaaratilanteisiin varautumisessa, tulee edellä 5 kohdassa säädetystä poiketen laatia tämän lain 19 §:ssä tarkoitettu poistumisturvallisuusselvitys ensimmäisen kerran vasta toiminnanharjoittajan vaihtuessa tai toiminnan muuttuessa oleellisesta, kuitenkin viimeistään kolmen vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta, jollei alueen pelastusviranomaisen erityisestä syystä määrää poistumisturvallisuusselvitystä tehtäväksi aiemmin;

8) kumotun pelastuslain 5 §:n nojalla solmittu sopimus vapaaehtoisen palokunnan, laitospalokunnan ja tehdaspalokunnan kanssa pysyy voimassa asianomaisessa sopimuksessa määritellyllä tavalla tämän lain voimaantullessa ja vastaa tämän lain 25 §:ssä tarkoitettua sopimusta;

9) tämän lain 53 §:n 2 momentissa tarkoitettu sopimus työterveydenhuollon järjestämisestä tulee tehdä vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta ja se voidaan liittää osaksi edellä 7 kohdassa tarkoitettua kumotun pelastuslain 5 §:n nojalla solmittua sopimusta;

10) kumotun pelastuslain 13 §:n mukainen palvelutasopäätös on voimassa siihen saakka, kunnes alueen pelastustoimi päättää palvelutasosta tämän lain 29 §:ssä säädetyn mukaisesti;

11) tämän lain 30 §:ssä tarkoitettu sammutusvesisuunnitelma tulee hyväksyä kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta;

12) ennen edellä 11 kohdassa tarkoitettua sammutusvesisuunnitelman hyväksymistä ja toimeenpanoa noudatetaan, mitä sammutusvedestä säädetään kumotun pelastuslain 47 §:ssä;

13) kumotun pelastuslain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen pelastustoimen suunnitelmat on päivitettävä ja uusittava tämän lain 47 §:n mukaisiksi pelastustoimen suunnitelmiksi vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta;

14) kumotun pelastuslain 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu ydinlaitoksen, vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavan tuotantolaitoksen ja kaivannaisjätteen jätealueen pelastussuunnitelma laitoksessa sattuvan onnettomuuden varalta pysyy voimassa tämän lain voimaantullessa ja se on päivitettävä ja uusittava tämän lain 48 §:n mukaiseksi erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiseksi pelastussuunnitelmaksi kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta;

15) tämän lain 48 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu järjestelyratapihan ja 5 kohdassa tarkoitettu satama-alueen erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoinen pelastussuunnitelma tulee laatia kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta;

16) kumotun pelastuslain 11 §:n mukainen hälytysohje pysyy voimassa siihen saakka, kunnes se uusitaan tämän lain 33 §:n mukaiseksi hälytysohjeeksi;

17) kumotun pelastuslain 39 §:n nojalla solmittu nuohouspalvelujen järjestämistä koskeva sopimus pysyy voimassa asianomaisessa sopimuksessa määritellyllä tavalla tämän lain voimaan tullessa;

18) tämän lain 71 §:n säännöstä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta uudisrakentamisen yhteydessä sovelletaan kumotun lain asianomaisten säännösten sijasta sellaiseen rakennushankkeeseen, johon rakennuslupa on haettu 1 päivänä heinäkuuta 2010 tai sen jälkeen, mikäli tämän lain soveltaminen johtaa rakennuksen omistajan kannalta lievempiin vaatimuksiin väestönsuojan rakentamisessa;

19) kumotun pelastuslain 60 ja 61 §:n perusteella rakennetut rakennusten väestönsuojat ja ennen tämän lain voimaantuloa kumottujen säännösten perusteella rakennetut rakennusten väestönsuojat on pidettävä tämän lain 12 §:n mukaisesti kunnossa ja ne tulee voida ottaa käyttöön tämän lain 76 §:ssä säädettyssä ajassa;

20) kumotun pelastuslain 63 §:n perusteella rakennetut yleiset väestönsuojat ja ennen tämän lain voimaantuloa kumottujen säännösten perusteella rakennetut yleiset väestönsuojat on pidettävä tämän lain 12 §:n mukaisesti kunnossa ja ne tulee voida ottaa käyttöön tämän lain 76 §:ssä säädettyssä ajassa;

21) tämän lain 79 §:n mukainen valvontasuunnitelma on ensimmäisen kerran laadittava ja toimitettava tiedoksi aluehallintovirastolle kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta;

22) kumotun pelastuslain 70 §:n mukainen väestönsuojelun henkilörekisteri on lakkautettava tai päivitettävä tämän lain 92 §:n mukaisesti varautumistehtävien rekisteriksi kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta;

23) kumotun pelastuslain 89 §:n mukainen pelastusviranomaisen henkilökortti pysyy voimassa tämän lain voimaantullessa ja vastaavaa tämän lain 110 §:n mukaista pelastusviranomaisen henkilökorttia;

24) kumotun pelastuslain 89 §:ssä tarkoitettu pelastusviranomaisen virkapuku vastaa tämän lain 111 §:n mukaista pelastustoimen virkapukua;

25) se, joka tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten tai ennen tämän lain voimaantuloa kumottujen säännösten tai kelpoisuusvaatimuksista myönnetyn erivapauden perusteella on valittu pelastustoimen tai nuohoustoiminnan virkaan tai tehtävään, on kelpoinen toimimaan pelastustoimen tai nuohoustoiminnan vastaavan tehtäväryhmän viroissa tai tehtävissä.

26) sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, seuraavat asetukset jäävät edelleen voimaan siihen saakka kun ne kumotaan:

a) palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta annettu sisäasiainministeriön asetus (239/2009);

b) vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuuksien torjunnasta annettu sisäasiainministeriön asetus (541/2008);

c) pelastusviranomaisen ja Pelastusopiston henkilöstön virkapuvusta, virka-asetunnuksista sekä pelastusviranomaisen henkilökortista annettu sisäasiainministeriön asetus (687/2007);

d) säteilyvaaratilanteiden varalle laadittavista pelastustoimen suunnitelmista ja säteilyvaarasta tiedottamisesta annettu sisäasiainministeriön asetus (520/2007);

- e) käsisammuttimien tarkastuksesta ja huollosta annettu sisäasiainministeriön asetus (917/2005);
- f) rakennusten poistumisreittien merkitsemisestä ja valaisemisesta annettu sisäasiainministeriön asetus (805/2005);
- g) nuohouksesta annettu sisäasiainministeriön asetus (539/2005);
- h) pelastustien merkitsemisestä annettu sisäasiainministeriön asetus (1384/2003); sekä
- i) puolustusvoimien palotarkastustoiminnasta valtakunnan turvallisuuden vuoksi salassa pidettävissä kohteissa annettu puolustusministeriön asetus (363/2008).

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.